DELICIAE

ERVDITORVM.

DELICIAE ERVDITORVM SEV VETERVM ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ OPVSCVLORVM COLLECTANEA

IO. LAMIVS

Collegit, illuſtravit, edidit.

FLORENTIAE. MDCCXXXIX.
Ex Typographio PETR. CAIET. VIVIANII
ad Inſigne D. THOMAE AQVINATIS.

Cum adprobatione.

HISTORIAE SICVLAE

LAVR. BONINCONTRII

PARS PRIMA.

NOBILISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO

DOMINO DOMINO

DOMINICO

AQVAVIVAE ARAGONAE.

ATRIAE DVCI XVII.

TERAMI PRINCIPI.

AQVAVIVAE BITONTI ET ARENAE

MARCHIONI.

IVLIAE ET IOVIAE COMITI.

OPTIMATI HISPANIAE.

AVREI VELLERIS CALATRAVAE

ET SANCTI IANVARII

EQVITI.

CATHOLICI REGIS

CVBICVLARIO HONORARIO.

MARESCHALLO.

ET COHORTIS PRAETORIAE ITALICAE

PRAEFECTO

IO. LAMIVS

DEDICO CONSECROQVE.

Aud opus profecto, PRINCEPS AMPLISSIME, ut clarissima Tui

ge-

Generis principia repetens, & vetusta saecula evolvens, per immensam Maiorum nobilissimorum seriem ad TE usque descendam, & inclitam familiae Tuae nobilitatem, amplitudinem, decora, opes, ob legentium oculos ponam, quo persuasum habeant mei huius Voluminis Patronum elegisse maximum, gloriosum, munificum. Tot ac tantae sunt virtutes Tuae, ac laudes; tot tantorumque titulorum fulgore coruscas, ut avitae gloriae nihil indigus, si minus Maiores longe illustrissimos sortitus esses, vel solus infinitum decus, & lucem splendidissimam, iis foenerare potuisses; & quam praestantissimi essent, quod TV ex iis egregium nostri aevi decus & ornamentum emicuisses. Nam

Tuae gentis gloria ac praeconiis iam celeberrimus, umbratilem vitam, & familiares fortunatae & opulentae domus delicias indignatus, Regi potentissimo TE adprobaturus militiae nomen dedisti, & egregiis facinoribus, & rebus praeclare gestis, admirandus, Philippi V. Hispaniarum Regis clementiam, & munificentiam adeo demeruisti, ut Tuam virtutem remuneraturus, TE ad primarias & amplissimas dignitates evexerit. Sed plurimi faciendum, & nostra aetate maxime rarum est, TE tot negotiis arduis implicitum, & medio armorum ac militiae strepitu & tumultu disturbatum, pacis etiam studia colere, & doctrinas ac litteras Tuo praesidio opibusque iuvantem, non sper-

nendam librorum copiam a TE comparatam Musis dedicavisse. Hinc mihi proclive fuit, patrocinium Tuum & favorem huic meo Volumini desiderare, desideratumque obtinere; non tantum quod litterarium laborem pacato vultu a TE excipiendum sperarem; quantum quod Patriae tuae, & rerum ab ea gestarum cognitionem benigne amplexurus esses; nam Historiae Neapolitanae a *Laur. Bonincontrio* scriptae portionem hoc continet. Quum igitur Historia haec Tua protectione gavisura sit, nihil metuo iam quid invidia contra eam moliri possit. Nam Nominis Tui immortalis splendore & auctoritate, munita, aut facile omnes ad se commendandam adlexerit; aut feliciter

livi-

lividos abs se carpenda deterruerit. Vtinam tanto Praeside & Fautore Musae & bonae artes diu laetentur, & TE ob sublimes virtutes Tuas, & beneficentiam in primis, ac comitatem, bonis omnibus cumulatum Deus Opt. Max. in longissima tempora sospitet. Vale. Dabam Florentiae VIII. Kal. Martias Anno MDCCXXXIX.

CAN-

CANDIDO LECTORI

IO. LAMIVS S. D.

Vum V. C. & de litteraria Rep. optime meritus , Lud. Ant. Muratorius , *ubi* Laur. Bonincontrii *nostri Annalium partem inter suos rerum Italicarum Scriptores publici iuris fecit* , *pluria de eodem* , *eiusque familia* , *litteris mandaverit* , *& omnia collegerit* , *quae de eo* I. Gaddius , M. Pocciantius , Io. Ger. Vossius , & Nigrius *tradiderant* , *egregiam Praefationem edito Fragmento praetexens* ; *iam de eo non multa mihi commemoranda supersunt* , *nisi* , *quod quaedam ab ipso tantum indicata* , *ipse latius exsequar* , *ex* Bonincontrii *Annalibus excerpta, atque ipsissimis eius verbis saepe referam*

ram

ram, ut Bonincontriae gentis monumenta lucu- lentius intelligi possint. Nonnulla etiam adii- ciam, quae illi intacta, tam de Bonin- contrio nostro, quam de eius patria, Sancti Miniatis Oppido, eiusque titulis, & Viris illustribus. Rationem insuper reddam, cur ad hanc eius Historiam Siculam edendam adgressus fuerim.

Laurentius *igitur noster Ceum quemdam Bonincontri, qui Othonis I. temporibus vixe- rit, in* Annalibus *producit, suae gentis aucto- rem, si de se ipsi creditur. Nam* Annal. ad annum *MCXII. inquit*. Id oppidum ab O- thone I. conditum, in quo Alemannum quemdam Arnulphum instituit adpellatio- num Tusciae iudicem (ideo enim nomen servat *al Todesco*) ad quem adpellationes deferebantur. Huic Alemanno Stephanus alter successit. Is fuit Cei Bonincontri fi- lius, a quo gentiles mei originem habuere. *Quod habet etiam Historiae Siculae Lib. II. pag.* 112. *Ad annum vero MCLXXXVI. ita scribit:* Miniatenses Stephanum Cei fili- um gentilem meum, Bonincontrumque, qui cum Friderico militabat, cum Lamber- tuccio Ciccione altercantes, Ceulas relega- runt, ne duabus familiis in oppido diffi- dentibus tumultus gravior exoriretur. Lam- bertuccium vero Lucam in exsilium dedere. *Sed ut de sua gente quaecumque scribit omnia refe-*

referamus, ad Annum MCCII. tradit, Mangiadorios, Guccios, Collegarlos, & Bonincontrios, ob exortas Gibellinam, & Guelfam factiones, ex Sancto Miniate eiectos fuisse. Ad annum autem MCCCXXVIII. memoriae prodidit Accium Galeatii Vicecomitis filium, Bonincontro suadente, Bavarum ab ingressu urbis prohibuisse. Ad Annum MCCCXLI. ait, illum Bonincontrum, qui cum Castruccio fuerat, fuisse proavum suum; & a Ioanne Vicecomite conductum esse, iuris interpretem peritissimum. Quare, si haec vera sunt, non est dubitandum quin Bonincontriorum familia, quae iam defecit, inter primarias & vetustiores Miniatenses recensenda sit. Laurentium nostrum uxorem habuisse constat, & Laurentium quemdam eius nepotem ex litteris, quas Romae anno MDLVI. scribebat, adgnoscimus. Floruisse autem medio circiter Saeculo XV. & ex eius scriptis patet, nam historias ad haec usque tempora deduxit, hoc est annum MCCCCLVIII. & ex Marsilii Ficini *Epistolis, quarum quaedam ad Laur. Bonincontrium scriptae occurrunt Libris III. IV. & V. Scribit se anno MCCCCXXXI. e patria sua fuga subripere coactum, & suas facultates detentas, quod Florentinis, ut videtur, in suspicionem venisset; & ad Imperatorem Sigismundum se contulisse, a quo clementer ac munifice*

exceptus

exceptus fuit. Hac de re ita ad Annum MCD. XXXI. scribit : Eodem tempore Miniatenses ad Sigismundum Laurentium Bonincontrium patruum meum misere, ut libertatem sibi adsciscerent. Missus est in Pisano ob eam rem Albericus Comes Lugi, ut Miniatensibus praesidio esset. Qui quum venire recusaret saepius expostulatus, tale inceptum frustra susceptum est. Ego ob eam rem magno cum periculo patria pulsus, bona mea detenta, & ego in exsilium datus ad Sigismundum confugi, a quo adiutus apud eum fui. *Sed & Pisis tunc versatus est, ubi bona quaedam Bonincontria familia, ab ea Rep. sibi donata, possedit. Et in Catalogo familiarum nobilium Pisanarum, quem edo pag.* 251. *Bonincontria gens occurrit. Ipse de hoc ad annum MCCCLI. in* Annalibus *ita scribit:* Per ea tempora Florentini Pistorium & Pratum susceperant; quo metu Pisani permoti oratores suos ad Ioannem Praesulem mittunt, orantes ut illis praesidio sit. Quod si urbis dominium posceret, id tantum agant quantum eis fuerit a Bonincontrio Miniatensi persuasum, quem acceperant intimum Consiliarium Ioannis fuisse, atque acceptum. Hac legatione subscepta, eodem Bonincontrio operante factum est, ut Archiepiscopus Galeatium Vicecomitem in Pisanorum praesidium mit-

mitteret cum Barbutis quinque millibus. Sic enim homines militares, equitesque, a forma cassidum adpellabant, ea lege, ut postquam in Pisano essent, partem stipendii unam Pisani illis solverent, alteram Vicecomes. Ob eam rem gratiae a Pisanis Miniatensi habitae, donantque ut in urbem eorum ipse, & eius posteri, pro civibus reciperentur; domum insuper Pisis, & agri aliquantulum, quem ego quoad exsilium datus possedi. *Hunc Bonincontrum anno MCCCLXXI. iam confectum aetate obiisse scribit; & ad annum MCCCLXVIII. ait Michaelem Bonincontrium Iuris interpretem, & Ludovicum Guccium, a Petro Gambacurta conductos Pisas incoluisse; & orta seditione, & tumultu in Sancto Miniate Ludovicum Ciccionium, & Philippum Lazzarini scribam ex Bonromaeorum gente rebellasse, inruentesque in aedes Michaelis eas diripuisse & incendisse, interfecisseque filium semestrem Avi sui in ulnis maternis. Patrem autem suum Bonincontrum, & Franciscum Michaelis filium, se e muro praecipitantes incolumes Pisas evasisse. Ad annum vero MCCCLXXXVII. tradit Bonincontrium Patrem suum in expeditione Africana unius Pisanae triremis Praefectum fuisse. Sed licet nomen proprium patris numquam enunciet, reperio adpellatum fuisse*

Io-

Ioannem. *Nam in Excerptis cuiusdam libri Basilicae Laurentianae Florentinae , qui inscribitur:* Campioncinus Beneficiorum, *occurrit anno MCCCCXXXVIII. successor Antonii Allii in Canonicatu SS. Cosmae & Damiani*, Marianus Iohannis de Bonincontris Miniatensis Laurentii Astronomi celeberrimi frater. *Quod forte evincat Bonincontrios gratos acceptosque fuisse Mediceis ; nam ille Canonicatus institutus fuit a Ioanne Medice patre Cosmae Patris Patriae anno MCDXXVIII. Ad annum MCCCCXVI. scribit, Ludovicum Ciccionium filiam suam Franciscam Nicolao Bonincontrio Avo suo desponsavisse ; & huius aedes a Ludovico postea, aliisque, incensas fuisse. Matthaea quoque Francisci Bonincontrii filia memoratur in Epitaphio quodam, quod Pisis in D. Catharinae exstat cum duplicibus Insignibus atque ita habet*: S.Honorabilis viri Ser Vannis quondā Ser Ferrini Notarii de Santo Miniate, ac eredum suorum , in quo est sepulta Domina Mattea uxor eius filia quondam Ser Francisci de Bonincontris , que obiit die VI. Settembris MCDXXVI. *AEtatem autem suam* Laurentius *noster usque ad Sixti IV. Pontificatum hoc est annum MCDLXXXI. & ultra necessario produxerit ; siquidem , quum in Atheneo Florentino Professor esset, ut videtur ; & Manilium poetam primus omnium in Italia pu-*

publice legisset , & commentariis adscriptis edisseruisset ; eos Raphaeli Riario Cardinali nuncupat ; editique sunt Romae anno MCDLXXXIV. In Epistola autem nuncupatoria , ubi de Manilio loquitur , haec habet: Quem divinum poetam ego primus in Italia publice conductus Florentiae legi ; & quidem magno auditorum adsensu. *Qualecumque autem esset* Bonincontrii *nostri ingenium & eruditio , certe ille sua aetate maxime probabatur; quod vel ex* Mars. Ficini *litteris ad eum scriptis elucet ; quarum unam hic lubet inserere ex Libro III.*

Marsilius Ficinus Laurentio Bonincontrio Astronomo & Poetae
S. D.

Dici non potest quanta in legendis tuis litteris voluptate adfectus fuerim, clarissime Laurenti. In iis autem nihil equidem minus accuso , quam quod ipse magis excusas. Verum quid dixi modo, mi Laurenti? Imo vero accuso nihil , ubi mihi singula summopere placent. Ergo ut rectius loquar nihil in tuis litteris mihi placet magis , quam quod tu maxime subspicaris mihi minus forte placuisse. Prolixitatem, inquam, amice, tuam, imo sobrietatem. Quae enim revera sunt bona, quo maiora sunt , eo etiam meliora. Refers ad nos iudicium inter numina tua gravissimum,

 inter

inter providentiam, videlicet, & fatum, & liberatem. Audio ad Paridem quondam iudicium inter tres Deas fuisse delatum. Ego autem discrimine tanto offendere numina nolim. Manet alta mente repostum Iudicium Paridis spretaeque iniuria formae. Forte vero nihil amplius superest periculi. Videris ipse cautissimam de iis tulisse sententiam. Non enim inepte, ut nonnulli consueverunt, seiunxisti numina, sed invicem aptissime coniunxisti. Sententiam vero tuam latius in Libro de Astrologis confirmamus. *Aliaquae de* Laurentio *nostro dici possent, a Clarissimo V.* Lud. Ant. Muratorio, *ut diximus, occupata sunt, quare ea in praesens omittimus, ne actum agere videamur.*

Itaque quaedam heic tantum adnotabo, occasione adrepta, de Viris doctrina, aut armis, & muneribus publicis, conspicuis, qui Sancti Miniatis Oppidum decorarunt. Primusque occurrit anno MCCXLIV. Recuperus Spadalunghius *Iureconsultus Miniatensis, qui una cum Thadaeo Matricio Suessano a Friderico II. Imperatore Orator ad Concilium Lugdunense missus est; id quod scribit etiam* Bonincontrius *noster in* Annalibus *ad hunc Annum; licet* Recuperum *tantum nominet, nec* Spadalunghii *cognomentum addat. Alius quoque* Recuperus Spadalunghius *insignis*

signis Iureconsultus memoratur , qui anno MCCCLII. naturae concessit , ut Bonincontrius *pariter in* Annalibus *ad hunc annum litteris mandavit. Nam aetas non finit opinari hunc esse eumdem Recuperum cum superiore ; alias ille ultra consuetum mortalium spatium vitam produxisset. Nisi* Bonincontrius *noster , Auctor non nimis exactus , tempora confudit atque turbavit. Quod tamen non videtur quum huius σύγχρονος Bartolus a Saxoferrato fuerit, ut ipse* ad L. Titia §. Imperator ff. de Legat. II. *memoriae prodit. Quin &* Recuperi cōsilia *esse ferūtur, quae ad hunc probabiliter, non ad antiquiorem, pertineant. Hunc pariter Florentiae Graecas litteras professum esse , sunt qui dicant , nescio quo auctore ; quod certe illa aetate satis mirandum , mihi autem vero multum absimile , Spadalunghiorum sepulcrum in Abbatia S. Mariae Florētiae exstat, traditque* Pl. Puccinellius in memorabilibus Sepulcralibus Abbatiae Florentinae, *sepulcrum illud Recupero Doctori concessum fuisse , qui obiit anno MCCC. Sed Epitaphium ita habet* : Sep. Guilielmi filii Ser Matthaei de Spadalunghis de Sancto Miniate Notarii , & Exsequtoris Artis Lanae civitatis Florentiae. *Si autem quod* Puccinellius *prodit verum est ,* Recuperus *ille , cui sepulcrum concessum fuit , Recuperus se-*

 nior

nior est ; utpote qui anno MCCC. supremum diem obierit , Huius quoque meminit Io. Baptista Gazzalupius Tractatu De Modo studendi in utroque iure , *aitque fuisse Ioannis Palearensis Senensis* σύγχρονον . *Anno MCCCII.* Ioannes Lelmi *a Comugnolo Miniatensis floruit , qui rerum suae aetatis breve diarium conscripsit ab hoc anno initium faciens & deducens usque ad annum MCCCXVIII quod quidem , licet recentiori manu exscriptum , apud me exstat ex dono viri humanissimi & eruditissimi* Petri Pauli Rossiae , *Patricii Miniatensis , cuius liberalitati debeo plerasque notitias , quibus hanc meam Praefationem locupleto & exorno. Eius Diarium initium tale habet :* L'Anno dall'incarnazione del nostro Sig. Gesù Cristo MCCCII. e a dì XXVIII. del Mese d' Agosto, le infrascritte cose furono notate per me Giovanni di Lelmo da Comugnoli, Notaio e uomo della Terra di Saminiato al Tedesco , da me parte vedute , parte udite , e fedelmente scritte . *Iam de Bonincontrio , & Michaele Bonincontrio , Iureconsultis tempestive mentionem fecimus , utpote qui ex Maioribus* Bonincontrii *nostri fuerunt ; sed eodem ferme tempore floruisse videtur* Durantes *a Sancto Miniate , cuius Italicum carmen perbreve offendi in Manuscripto Codice Bibliothecae Riccardianae una cum Carminibus alio-*

rum

rum eiusdem ferme aetatis Poetarum, ut Petrarchae, Antonii Ferrariensis, Lancelotti Placentini, Brutii Mediolanensis, Danthis Aldighieri, Sennuccii Benucci, Ioannis Boccaccii, Richardi Albizzi, Matthaei Albizzi, Iacobi Cecchi, Nicolai Soldanieri, Fatii Uberti, Richardi Comitis, Guidonis Cavalcanti, Petri Danthis, Magistri Pauli, Friderici Gieri Arretini, Francisci Turae, Gregorii Calonistae, Iacobi Ghizzi, Rinaldi a Cepperello, Franci Sacchetti, Lapi Collensis, Pandulphi Malatestae, Simonis ab Antella, Bindi Bonichi, Matthaei Coregiai. *Carmen* Durantis *ita habet*:

Ballata di Ser Durante da Saminiato.

Nè morte, nè amor, tempo, nè stato,
Nè vostra crudeltà, potran far ch'io
Altra donna mettessi nel cor mio.
Ne' primi tempi di mia giovinezza
Come amor volse, Donna, vostro fui;
E se io mostrai d'altra vaghezza
Fecil per tor di noi il mal dire altrui.
Onde vi giuro solo per colui,
Le cui saette non curate un fio,
Che altra che voi di me non può dir, Mio.

Sed & Frater Simon *a Sancto Miniate Poeta Italicus fuit, et eius ode Italica exstat in Codice MS.* Gab. Riccardii *Marchionis & Canonici Florentini, nisi memoria me fallit;*

 aliosque

aliosque viros Miniatenses litteris claros in antiquis voluminibus evolvendis me offendisse memini, quos quum adnotare meis in Adversariis neglexerim, nunc necesse est ut eos silentio praeteream. Anno MCCCLXIX. Paulus de Portisanis de S. Miniate Iurisperitus & Rector Vniversitatis Studii Florentini a Carolo IV. Imperatore, una cum Ioanne de Riccis cive Florentino Legum doctore (ipse addiderim, & Poeta ; nam eius carmina quaedam Italica exstant in Codice MS. Bibliothecae Riccardianae) Iudex constituitur in causa vertente inter Ioannem de Tedaldinis, & Commune Pisanum filiosque Castruccii ; qua de re etiam mentionem feci in mea Synopsi Chronologica, quam Chronico Imperatorum Leonis Vrbevetani *inserui, ad hunc annum. Incertum est quando Frater* Ioannes *a Sancto Miniate Camaldulensis vixerit, qui Opus Fr. Petrarchae* De Remediis utriusque Fortunae *e Latina lingua in Italicam vertit ; sed certe necesse est ut ante annum MCD LXIV. claruerit, quum Vir Cl.* Ant. Maria Biscionius, *cui pluria, quae in hac Praefatione memoro, accepta fero, huius operis Codicem MS. viderit eo anno exaratum.* Bonincontrio *nostro contemporalis fuit* Michael Mercatus *Miniatensis, ad quem Marsilii Ficini Epistolam seu potius Dialogum inter*

Deum

Deum & Animam Lib. I. *habemus, atque ita incipit:*

Marsilius Ficinus Michaeli Mercato
Miniatensi dilecto Conphilosopho suo
S. D.

Saepe de moralibus naturalibusque una philosophati sumus, dilecte Michael, saepius de divinis. Memini autem te saepenumero solitum dicere mortalia usu comparanda esse, naturalia ratione quaerenda, divina a Deo oratione petenda, &c. *Hunc Michaelem ferunt cum Ficino convenisse, ut qui prius naturae concederet, alteri secundum obitum adpareret de aeternitate animi eum certiorem facturus, quod & contigerit; sed haec nos haud moramur, & ad anilia fabulamenta reiicimus, historiae verae fidem tantum sequuturi. Floruit etiam eodem tempore* Antonius Moralis *Miniatensis, quem Seraphicum & Conphilosophum suum* Marf. Ficinus *adpellat, pluresque litteras ei scribit* Lib. I. & Lib. VIII. *Vnius Epistolae initium hoc est:*

Marsilius Ficinus Antonio Seraphico Conphilosopho
S. P. D.

Tam grata mihi fuit, Seraphice, Epistola tua, quam grata tua mihi libertas. Significabat enim te tamdem a negotio in ocium libertatemque vindicasse teipsum, &c. *Quemdam autem* Ioannem Franciscum

Tinctium *Miniatensem industrium & eruditum Virum fuisse, & volumen luteis pagellis constans composuisse, indicat inscriptio in laterculo pariter luteo expressa, quae mihi a Viro* Cl. Gualterio *Medicinae Professore commodata.*

Est Ioannis Francisci Tinctiorum
Miniatensis terreum volumen
Quod de materia plurium mundorum
Tractat demonstrans secus Else flumen
Eos gradatim quot astra celorum
Quovis cingente totidem qui lumen
Prebent pro stellis centrico eius alis
De quorum primo gradu est hic nostralis
An. C. MDLXXXVI.

Quorum versuum sensum si probe percipio, Tinctius *hic nil aliud demonstrare conabatur, quam singula astra esse mundos, huic nostro persimiles; sententia antiquis non ignota, & recentiorum quibusdam haud omnino improbata, ut* Chr. Hugenio, Fontanellio, *aliisque. Hic ut videtur in iisdem Astronomicis studiis ac* Laur. Bonincontrius *popularis suus versatus est; sed acriore iudicio usus fabulamenta Apotelesmatum reiecit, & universitatis constitutionem scrutari & observare conatus est. Sed &* Nicolaus Bonaparte *Pisani Lycei Professor per haec tempora Musis amicus carmina Italica scribebat; eiusque Comoediam habemus, quae* Vidua *inscribitur. Quin sub huius eiusdem*

sac-

ſaeculi exitum Mich. Mercatus *Clementis VIII. Pont. Max. Archiater patriam ſuam Sanctum Miniatem illuſtravit, pluresque compoſuit libros quorum praeſignis eſt ille, qui inſcribitur* Metallotheca Vaticana. *Alius titulus eſt*: Inſtruzione ſopra la peſte, &c. *Compoſuit item opus* De Romanis Obeliſcis *ad Sixtum V. Pont. Max. cuius etiam operis ſupplementa edidit, eo libello qui inſcribitur*: Conſiderazioni ſopra gli avvertimenti del Sig. Latino Latini, &c. *Quare vir doctus meruit, ut eius honeſtam mentionem faceret* Ioan. Mabillonius *in ſuo* Itinere Italico. *Fuit &* Ioannes Celſus *Iureconſultus Miniatenſis, cuius exſtat liber anno MDCXXIV. editus, cuius titulus*: Princeps ex Tacito, *ad Alexandrum Strozzam Epiſcopum Miniatenſem*. Donatus *quoque* Roffia *Miniatenſis, ut videtur, fuerit, qui Diſſertationem, qua Danthis Comoediam defendit, concinnavit*. Alexander Bernardini F. *a Sancto Miniate Paſtoralem Comoediam ſcripſit ad amicum ſuum Petr. Franc. Gryphonium*. Americi *a Sancto Miniate meminit in ſua Hiſtoria* B. Varchius. Ioannes Antonius Anſaldus, *LI. Italica Epigrammata varii argumenti compoſuit, quae anno MDCLXVI. Florentiae edita ſunt*. Raphael Anſaldus *ab* Octavio Rinuccinio *in ſuis Carminibus nominatur. Vltimus ex Anſaldorum familia*,

quae licet Florentiam translata Miniatensis est, Ansaldus Ansaldius *occurrit*, *Poeta*, *&* *Iureconsultus eximius*, *cuius Odas & Carmina Italica*, *& Tractationes de Commercio & Mercatura*, *& Controversias ac Decisiones Iuris*, *habemus*.

Sed & Viros publicis muneribus insignes hoc oppidum tulit, *& principum ac Imperatorum mora nobilitatum fuit*. *Anno MCXIX. Locterius de Sancto Genesio Imperialis Aulae Iudex nominatur in Diplomate Henrici V. dato Pisis in* Bullario Casinensi. *Anno MCLX. Guelfo Tusciae Marchio in Oppido Sancti Genesii conventum habuit*, *ut* Abbas Vrspergensis *auctor est* ; *& in eodem Oppido Ecclesiae Pisanae iura & privilegia confirmavit*, *ut constat ex Diplomate apud* Vghellium. *Anno MCLXXXIV. IV. Kal. Augusti Fridericus Imperator Sancto Miniate versabatur*, *ut patet ex Diplomate apud laudatum* Vghellium. *Anno insequenti Henricus VI. Rex ibidem morabatur*, *quod eius Diplomata ostendunt. Anno MCLXXXVIII. Fridericus Augustus Sancto Miniate pariter erat*. *Anno MCCVIII. Otho IV. die XXVII. Octobris in eodem Oppido versabatur*, *ut tradit* Iugurtha Thomasius Lib. IV. *Erat etiam ibidem pridie Kal. Novembris* ; *& anno insequenti in Oppido S. Genesii*, *ut ex eius Diplomate elucet*. *Anno MCCXIX. Malpileus*

de

de Malpileis a S. Miniate Paduae Praetor erat. Anno MCCLI. Ioannes Mangiadorius Archidiaconus Lucensis Episcopus Florentinus creatus est, obiitque anno MCCLXXIV. Anno MCCLXXXII. Nicolaus Mercati Notarius Pisis erat, qui an Miniatensis fuerit alii iudicaverint. In Pisanis monumentis occurrunt item anno MCCLXXXIII. Ioannes Buonaparte, & anno insequenti Dietisalvi Rustici; Hoc eodem anno Iacobus a Sancto Miniate Praetor Vrbis veteris, ut apud Cyprianum Manentem *videre est. Anno MCC LXXXVI. Baro a S. Miniate Paduae Praetor. Anno MCCIIC. Bertholdus Malpileus a S. Miniate Paduae pariter Praetor, ut constat ex* Praetorum Catalogo Archivi Papafavei Patavini *& ex* Historia Angeli Portenarii. *Baro a Sancto Miniate Vrbis Veteris Praetor. Anno MCCC. Bartolus a S. Miniate eiusdem Vrbis Praetor. Anno MCCCIII. Carolus Regis Galliae filius Sancto Miniate versatur, ut tradit* Ioannes Lelmi. *Sed ex iis, quae narrat* Io. Villanius Lib. VIII. Cap. XLVIII. & XLIX. *id non anno MCCCIII. sed MCCCII. vel antecedenti contingere debuit, quando Carolus Valesius Florentiam advenit, vel quando, quum Florentiae ea quae cupiebat perfecisset, Neapolin profectus est. Subspicetur quis non multo ante Miniatenses forte Guelfis favisse,*

✠ † 6 *& for-*

& forte Caroli Regis res sequutos esse, quod ex insequenti Inscriptione in Ecclesia Miniatensi exstante eluceat ; quae quidem ita habet:

Factum est hoc opus tempore
Potestariae nobil. Viri Domini Vgi
De Cancellariis de Pistorio Dei & Regia
Gratia potestatis Cois S. Miniati per
Magistrum
Giroldum quondam Iacobi de Cumo sub A.
MCCLXXIV.

Ad quem enim referatur illud Regia gratia? *Rodulphus Imperator erat, non Rex, & anno praecedenti electus fuerat. Carolus vero tum temporis in Etruria plurimum poterat. At non videtur dubitandum, quin heic Rodulphus indicetur, qui anno MCCLXXIII. Rex Romanorum electus est, & Rex vocatur etiam a* Bonincontrio *nostro in* Annalibus *ad hunc annum his verbis :* Anno salutis MCC LXXIII. Rodulphus Ruffus Comes Alsatiae ab Alemannis in regem adsumitur, &c. *Sed ante eum* Io. Villanius Lib. VII. Cap. XLIV. *ita scripserat :* Confermò Ridolfo Conte di Furimborgo eletto Re de Romani Signor di gran valore. *Verum de hoc cuique liberum iudicium esto ; indictum tamen nolim me hanc Inscriptionem, & nonnulla alia, quae meam hanc Praefationem illustrant, liberalitati Viri eruditissimi* Salv. Salvinii, *Patricii & Canoni-*

ci

ci Florentini, debere. Anno MCCCV. Garanus a Sancto Miniate Urbis Veteris Praetor & Capitaneus. Anno vero insequenti Philippus a S. Miniate eiusdem civitatis Capitaneus. Anno MCCCVIII. Lambertuccius Ciccionius Auximensis praetor moritur, ut Io. Lelmi *scribit. Anno MCCCIX. Philippus Baronis de Mangiadoris Regii Lepidi Capitaneus. Anno MCCCXI. Rodulphus de Malpileis a S. Miniate Paduae Praetor. Anno MCCCII. die XXIV. Aprilis Henricus Imperator Sanctum Miniatem venit, & Ioannes Mangiadorius Praetor Auximensis moritur. Anno MCCCXIV. Imperator Henricus die IX. Augusti Pisis ad Sanctum Miniatem pervenit, in eius planitie subsistens loco, qui* Rivi rupti *adpellatur, ut scribit* Ioannes Lelmi. *Anno MCCCXLVII. Borromaeus de Franchis, Lazarini F. Iudex Florentiae, ex quo Borromeorum gens originem duxit; quae deinde nomen suum in Vitalianos Mediolanenses transtulit, quum filia Alexandri Borromaei, Philippi F. eorum cuidam circa annum MCDX. nupsisset, ut scribit* Ferd. Leopol. de Meliore in Florentia illustrata. *Et quidem Bonromaeos ex Sancto Miniate descendere testatur etiam inscriptio, quae exstat Venetiis in Ecclesia Sanctae Helenae, quae anno MCDXX. a memorato Alexandro Borromaeo exstructa fuit, & pretiosa supellectili dita-*

ditata. *Inſcriptio autem ita habet, prout eam refert* Fr. Sanſovinus *in* Venetiarum Deſcriptione Lib. V.

Mitis Alexander vir Bonromaeus Etruſcus
Natus enim Sancto Miniate propagine clara,
Frater & ipſe ſuus quoque Bonromaeus amoenis
Sortibus exhibitus, fieri fecere Capellam
Hanc Helenae ſub honore ſacrae fulgente paratu.

Et Alexander quidem mortuus eſt anno MCD XXXI. quum Bonromaeus eius frater, Vallis Tiarae Comes, & Arquati Dominus, obiiſſet anno MCDXXII. ut ex eorum Epitaphiis conſtat apud eumdem Sanſovinum. *Anno MCCCLV. Carolus IV. Imperator Sancto Miniate verſatur, auctore* M. Villanio Lib. IV. *Anno MCCCLXIX. Nicolaus Guidottius a S. Miniate, Iudex Vicarii Fani in Marchia, cui Pater Epiſtolam ſcribit, quae in fine Chronici Io. Lelmi exſcripta fuit. Inter Senatores autem, ſeu Piſanos Antianos, ut vocant, occurrunt anno MCCCXIX. Ninus Franchini, anno MCCCXLII Ciale Migliorati qui forte Miniatenſes fuerint. Anno MCCC XIL. Ioannes Borromaeus. Anno MCCC LXX. Franciſcus Borromaeus. Anno MCCC LXXII. Ioannes Bonromaeus. Anno MCD.*

Lu-

Ludovicus Bonromaeus. Sed & armorum gloria illustres quidam Miniatenses fuere, quos inter praecellit Ioannes Mangiadorius, de quo ita in Annalibus Bonincontrius noster scribit ad annum MCCLXXIII. Ioannes Mangiadorius recepto Miniate Oppido compatriota meus, eques cum equitibus trecentis pro Bononiensibus contra Venetos militavit. *In excerptis vero* Aurel. Gryphonii, *de quibus* pag. 131. *mentionem fecimus, anno MCCXCVI. occurrit Ioannes Armaleoni a S. Miniate qui Contestabilis Pisanorum stipendia merebat, Checchus Ansaldi, Ciluppus Mannarius, & Nerius seu Rainerius Baroncinius a S. Miniate Comes stabuli, qui anno MCCIIC. sub Duce Simone Abatio Florentino Pisanorum stipendia pariter merebant. Anno MCCCXV. sub duce Huguccione a Fasiola Petrus Rustici a S. Miniate miles, & signifer, pro Pisanis militabat. Anno MCCCXXIV. Pisanorum stipendia merebant Lazarinius, & Franciscus a S. Miniate. Et sub Castruccio anno MCCCXXIX. Cianus a S. Miniate Contestabilis, miles; Bandinus Gherardi a S. Miniate miles; Minellus a Roffia miles. Et sub Castruccio quoque militavit Bonincontrius eques, ut noster* Laurentius *tradit.*

Sed ut ad Laurent. Bonincontrium *nostrum revertamur, Historia eius Sicula,* quam

quam nunc publici huius facere adgredior, novem Libris comprehensa est; atque in Codice MS. quo usus sum, & qui in Bibliotheca privata Illustrissimi & Reverendissimi Domini Gab. Riccardii, *Marchionis, & Canonici Florentini, adservatur, ita inscribitur:* Laurentii Bonincontrii Miniatensis Historiarum utriusque Siciliae Libri Novem. *Deinde argumenta Librorum sequuntur hoc modo:*

Index Titulorum praesentis Voluminis.

De Adventu Roberti in Regnum Neapolitanum, & eius gestis.

Liber Secundus, Rogerii, & Boamundi acta continens, nec non felicissimam Christianorum expeditionem, Ierosolymarumque recuperationem, & res undique gestas superioribus interiectas.

Liber Tertius, Rogerii primi Regis Regni Neapolitani, & Gulielmi eius filii, ac etiam Federici Barbarossae, & aliorum res undique gestas continens.

Liber Quartus, Tancredi, Henrici, Fridericique res gestas, & alias continens; resque a Christianis ducibus in Asia gestae continuantur.

Liber Quintus Manfredi res gestas a Caroli primi adventu in Regnum Neapolitanum, nec non aliorum gesta connectit.

Li-

Liber Sextus, in quo Caroli Regis gestae res, Siciliae admnistratio, & profectus eius in Africam, Italiae bella, & aliarum Mundi partium, continentur; & D. Petri Aragonii in Insulam adventum, Conradique conflictum superioribus adnectendo.

Liber Septimus, Caroli mortem, & Roberti filii acta continens, resque tum in Italia tum extra gestas superioribus per sua tempora adnectendo.

Liber Octavus, Andegavensium res, & Ioannae Primae dissensionem & Pontificis continens; & Ioannis Mediolanensium Praesulis mortem, Bernabovis Vicecomitis, Florentinorum, Genuensium, & Venetorum Patrum dissensionem, & Imperatoris Romani res superioribus adnectendo.

Liber Nonus, Ludovici Andegavensis secundi Ladislaique res; Vrbani mortem, Galeatii Vicecomitis, & Florentinorum bellum continet; resque ubique gestas superioribus adnectendo.

Quare eodem modo se habere videtur ἀπόγραφον, *quod apud* V. C. Lud. Ant. Muratorium *exstat, quodque haec praeferre idem scribit. Sed ingens discrimen inter utrumque* ἀντίγραφον *intercedere arbitror quoad scriptionem castigatam atque correctam; nam Codex, quo usus sum, tam prave, &* osci-

oscitanter scriptus est, ut omnia prope nomina propria corrupta sint; versus integri saepenumero desiderentur; quin & integrae paginae interdum desint; & generaliter vix tertia dictionum pars recte se habeat: quare quanta molestia, & labore in tam depravatae scriptionis διορθώσει pressus fuerim, facilius alii reputaverint, quam ipse verbis expresserim. Imo nisi Codex MS. Annalium Bonincontrii, *quo Clarissimus* Muratorius *usus est, & nunc in memorata* Gab. Riccardii *Bibliotheca exstat, ad manus fuisset, ut tam multa emendarem & restituerem, haud fieri potuisset; emendatius enim hic exaratus est, & pleraque eadem, ac totidem verbis, continet, quae in hac Sicula Historia narrantur. Ceterum haud profecto adfirmaverim omnia menda a me sublata fuisse, & omnia loca corrupta restituta, & castigata; sed me tamen quodam tenus prodiisse, quum ultra non daretur, & talem eius lectionem effecisse, ut syntaxis saltem constet, quae plerumque in Codice MS. nulla est. Hanc Siculam Historiam à* Laur. Bonincontrio *ante Annales scriptam fuisse existimaverim; & argumento mihi est, Annales copiosiores, & exactiores in narrationibus, deprehendi; & eam forte quum Neapoli apud Regem Alphonsum versaretur, composuit; quum locus ipse ad hanc scriptionem adgrediendam eum invi-*

tas-

tasset. Supervacaneum est ut de eius stilo, & Latinitate iudicium feram; quum eloquentia nulla, nulla Latini sermonis puritas & elegantia cum heic, tum in Annalibus, legentium animis sese obferat. Sed ubi de historia agitur, rerum notitiam, & monumentorum fidem veritatemque sectamur, posthabito non indignanter orationis ornatu, qui non facile semper haberi potest. Id in caussa fuit cur Historiam hanc formis describendam curaverim, & in vulgus nunc prodam; multa scilicet in ea tradi, quorum notitiam aut aliunde haurire non est, aut ex quibus multa ab aliis dicta & tradita illustrari maxime possint, et praecipue ea quae Etruriam attinent. Nam haec Sicula Historia ab Roberti Nortmanni Regis adventu incipiens usque ad annum MCDXIV. in meo Codice deducitur prope Annalium ritu, quum frequentissime anni, quibus res gestae evenere, adnotentur; & non adeo Siculorum Neapolitanarumque rerum finibus circumscribatur, quin & extra hos limites crebro divagetur, & aliarum gentium, & regnorum res gestas attingat. Ei quidem Annales praetulit Muratorius *doctissimus, sed quia longius protrahuntur: usque scilicet ad annum MCCCCLVIII. Quum vero ille tantum ex Annalibus ediderit id, quod ab anno MCCCLX. ac deinceps scribitur; haec Sicula Historia prope fuerit partis*

An-

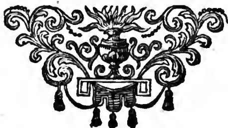
Annalium praetermissae supplementum. Non dissimulaverim tamen et in temporibus digerendis, et in rebus ipsis tradendis, negligentiorem interdum, et minus exactum, esse Bonincontrium *nostrum; verum haec eius lectionis utilitatem haud quaquam impediunt.*

Vt autem hoc nostrum Volumen amoenius iucundiusque videretur, quaedam interdum, ut alias facere consuevimus, Adnotationum loco interseruimus, unde grata rerum & cognitionum varietas Lectores novarum rerum cupidos oblectaret. Nam pag. 194. *Pacta conventa inter Saladinum Babylonis Regem, & Pisanos firmata ex Codice MS. Riccardiano edidimus, quae Barbarae historiae, & antiquitatis amantibus haud ingrata fore confido; quin forte & placitura sint iis, qui Italicae linguae originem, & verborum etyma, laudabiliter quaerunt & investigant.* Pag. 231. *excerptum quoddam ex* Aur. Gryphonii *Memorabilibus proferimus, unde Pisanorum πολιτεία illustretur; ex quibus etiam nobilium Pisanarum familiarum Catalogum* pag. 251. *produximus; et* pag. 263. *Pisanos quosdam, Viros inclitos, occasione adrepta, memoravimus.* Pag. 289. *Friderici II. Diploma, quod in Archivo Sancti Miniatis exstat, adduximus; et* pag. 301. *Instrumentum pactorum inter Matildam Rainerii Comitis de Bulgari Vxorem, et Miniatenses, initorum, cuius αὐτόγραφον*

in

in memorato Archivo adservatur. Sed et Friderici II. laudati Epistolam pag. 321. *protulimus, ex qua facilius intelligi possit, quam parum reverenter erga Pontificem Romanum se haberet; et quam merito ab eo diris devotus sit, et ab Ecclesiastica Christianorum societate separatus.*

Scholia quaecumque occurrunt, vel ipse adscripsi, vel Vir eruditus Ios. Mar. Mecattius *Sacerdos Florentinus, et Protonotarius Apostolicus, qui in his Collectaneis edendis symbolam confert, commentatus est, ut utriusque nomina opportune subscripta demonstrant. Non tamen eam operam suscepimus, ut omnia, quae emendatione, et illustratione indigerent, edissereremus; quum id omnino necessarium arbitrati non simus.*

Ad-

Admodum Reverendus Pater D. Octavius Rustici Ven. Congregationis Casinensis Philosophiae, & Sacrae Theologiae Professor, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum, seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat. Kalend. Decemb. 1738.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Librum, cui titulus *Deliciae Eruditorum, &c.* ut mihi est demandatum, attente perlegi. In eo quod Fidem, aut mores, laederet offendi nihil; plura vero utilia aeque, atque iucunda passim inveni: dignum itaque censeo, qui typis mandetur, in quorum fidem, &c.

Ex Abbatia Florentina Non. Ianuar. 1738.

D. Octavius Rustici Mon. Casinensis in eadem Abbatia Philosoph. & S. Theolog. Lector.

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

ADmodum Reverendus Pater Theologus Thomas Maria Grifelli Cenfor huius Sanctae Inquifitionis videat, & referat.

Ex AEdibus S. Officii Florentiae Idib. Decemb. 1738.

Fr. Francifcus Antonius Benoffi Min. Conv. Vic. Gen. S. Off. Florentiae.

IVffu Reverendifs. Patris Pauli Antonii Ambrogii Generalis Inquifitoris attente perlegi Librum, qui infcribitur *Deliciae Eruditorum*, *&c.* ipfumque dignum cenfeo, qui publica luce donetur.

Datum Florentiae in Collegio D. Marci Ordinis Praedicatorum Kalend. Febr. 1738.

Fr. Thomas M. Grifelli in fuprad. Collegio Sac. Theolog. Lector, & Cenfor pro S. Inquif.

Attenta fupradicta relatione imprimatur.

Fr. Francifcus Antonius Benoffi Min. Conv. Vic. Gen. S. Off. Florentiae.

Carolus Ginori pro Reg. Celf. vidit.

LAVRENTI BONINCONTRI MINIATENSIS HISTORIARVM VTRIVSQVE SICILIAE

LIBER PRIMVS.

PROOEMIVM.

Egnum Neapolitanum, quod esse extremam Italiae partem manifestum est, variis ac diversis Provinciarum nominibus constat prius fuisse adpellatum. Nam quum olim Romanae Reipublicae subditum esset, in eo nonnullae Civitates sociae Populi Romani sub suis adnominatio-

nibus (1) per longa tempora ſtetere; donec tamdem, conruente Imperio, decus, nomenque Latinum, ut in pleriſque Italiae partibus, ita & in hoc regno, periere. Harum non tamen omnium abolitum eſt nomen, ſed quarumdam immutatum, aliquarum vero breviori confinio coarctatum; nonnullarum etiam uſque ad haec tempora priſtinam adpellationem remanſiſſe accepimus. Ceterum a duobus lateribus mari ſupero atque infero clauditur; ſed ab angulo extremo, eo mari, quod Orientem verſus, & Auſtrum, eſt ſpatioſum ſane, & importuoſum, oram illam Tarenti per Crotonem ad fretum uſque Siciliae circumlegit; a latere vero Occidentis, & Septemtrionis, per mediterranea Italiam reſecans, initium ſumit a ſaltu Terracinenſi, & per Privernatem agrum, Caſinenſem, Arpinatem, Soranumque, iuxta flumen Lyrin extenditur in Marſos, ibique obtuſiore angulo inter Tagliacotium, & fines Tiburtini agri, vagatur. Inde per Equicolas, Reatinos, Marrucinoſque, in Sabinos porrectus, Nurſiae fines at-

(1) Nomina haec fere omnia Graeca fuere,

Itala nam tellus Graecia maior erat,

ut *Ovidius* ait. Conſulendi Geographi veteres *Strabo*, *Plinius*, *Stephanus*, *Solinus*, *Mela*, *&c.* inter recentiores vero Geographus eminentiſſimus *Philippus Cluverius*. Lamius.

attingit; mox per Apenninum haud procul Asculo in mare superum finitur. Universus autem eius ambitus millia passuum continet circiter MCCCCXC. (1) Hoc post eam donationem, quam a Costantino factam adfirmant (2), & post labefactationem Romani Imperii, diversis ac multiplicibus Barbarorum excursionibus, septingentis ferme annis, aut eo amplius, occupatum vastatumque accepimus.

Et primo quidem a Vandalis, deinde a nonnullis Gothorum Ducibus, Hunnis, Longobardis, Gallis, Germanisque, (3) militibus, usque ad Roberti Guiscardi (4) tem-

(1) *P. Collenuccius lib.* 1. *Neapolitanarum historiarum* adfirmat totius regni ambitum millia passuum circiter 1338. continere. Nam postquam longitudinem latitudinemque regni descripsit, *E' di lunghezza*, de longitudine agens ait, *questo giro dall'Ufente al Tronto per riviera in tutto* 1338. *miglia*. Mecattius.

(2) Caute, & prudenter *Bonincontrius*, hanc donationem factam dici scribit. Vide quae de illa disputant Viri docti, *Nat. Alexander Tom. IV. Hist. Eccles. Dissert. XXV. & Thomassinus de Vet. & Nov. Eccl. Discipl. Lib. I. Cap. V. Par. I.* Lamius.

(3) Consule *Mich. Ritium Lib. I. de Reg. Sicil. & Thom. Fazellum II. Decad. Lib. V. & VI.* Mirum tamen a *Bonincontrio* Saracenorum in Calabriam incursiones heic non memorari. *Lamius*.

(4) Hoc est usque ad annum circiter MLXX. *Lamius*.

tempora, fuisse possessum. Hi non quidem sub unius Imperatoris ductu, auspicioque, sed sub diversis imperantibus, quum ipsi inter se lingua, & moribus, dissentirent, suis legibus ceterisque institutis acceptas provincias tutabantur. Ita per plures diversasque partes varie ab iisdem Ducibus regebantur (1). Ceterum Imperatoris Romani haud magna portio, quippe qui praeter Surrentum, Neapolimque, & pauca admodum Campaniae oppida, nihil amplius ex tam opulento regno possessionis habebat. Graecorum vero Imperatori vix dum tertia Apuliae pars, & illa Brutiorum ora, quæ olim Magna Graecia dicebatur, successerat; nec profuerat utrique eorum ea Imperii divisio, quam a Carolo Calvo Imperatore cum Irene olim Costantini VI. uxore (2) superioribus annis invenimus celebratam, ut Orientale imperium, & litus superi maris cum Sicilia, Graeco cederet; Occidentale vero, & litus inferi maris, Imperatori Romano. Quamquam is postea Carolus ob eam rem a primatibus Franciae Ducibus, tanquam inutilis, regno pulsus, & in

(1) De his consule latius agentes *Thom. Fazellum*, *Pand. Collenutium*, *Michael. Ritium*, *Christoph. Besoldum*, *&c.* Lamius.

(2) Matre, ut bene, habet idem *Bonincontrius* in *Annalibus*. Lamius.

in eius locum suffectus Arnulfus quidam loco obscuro natus, sub quo gens Gallica Imperium, quod ferme centum quinquaginta annis susceperat, amisit, & in Germanos translatum Henricus I. obtinuit, & nihil ex eo innovavit. Verum Campanis ferme omnibus Ludovicus Pandulphi Comitis Theatini filius praeerat, qui suffectus illi Provinciae in Pandulphi Principis Campaniae locum, qui frater fuit Ioannis XII. quemque Otho II. ob immanem eius crudelitatem, una cum ipso Pontifice, privaverat principatu, omnem illam Italiae partem, quam olim Osci incolebant, & nunc pars Campaniae est, & Regis, & Principatus, titulo regebat. Nolanis vero, & Salernitanis, Sisulfus praeerat, qui Gallus genere, & ex Normandiae (1) Comitibus, cum eodem Othone venerat in Italiam, eodemque titulo eam regni oram, quae quondam Lucania dicebatur, obtinebat. Calabris vero, & Brutiorum portioni, ea tempesta-

(1) Vnde Gens Normanna adpellata sit docet *Guillelmus Appulus de Rebus Normannorum in Sicilia, &c. Lib. I.*

Nos quando ventus, quem lingua soli genialis
North *vocat, advexit Boreas regionis ad oras,*
A qua digressi fines petiere Latinos:
Et man *est apud hos, homo quod perhibetur apud nos,*
Nortmanni dicuntur, idest homines boreales.

Lamius.

te,qua Constantinus Droclisius decesserat[1], Barbari milites imperitabant, quos ille ex Sicilia accitos in praesidium locaverat, eorum Ducibus Buri, & Varsanno,non multo antea defunctis; paucis ex Rufforum familia exceptis, veteri illa ac nobilissima; nam duplex est eorum origo, ut suo loco subdetur. Apuliae autem praeerat pro Michaele Catalaico Imperatore Melandocho[2], qui provinciae substitutus,& provincia paene amissa,ab Henrico II.[3] pulsus, Iniae se continebat; quam urbem Bubalanus militum praefectus, loci opportunitate fretus, eo in loco construxerat,ubi prius Castra Annibalis dicebantur. Deinde insequentibus annis Ruralis Praefectus copiarum Diogenis, qui Romanus a nonnullis dictus est, & Constantino Droclisio successerat; & Ioannes Solapia Dominus & Comes honoris Sancti Angeli; sic enim ea dignitas adpellabatur, atque tanto per insequentia saecula in honore habita, ut ad Ladislai usque regnum insequentes Neapolitanorum Reges se etiam hoc titulo insigniri voluerint; sed huius genus incognitum, nec certis auctoribus mihi notum exstat. De Rurali vero duplex opinio: quidam

(1) Anno videlicet MLXVII. *Lamius*.

(2) Hunc *Ritius* aliique, & *Bonincontrius* ipse inferius, Malochum vocant. *Lamius*.

(3) Anno MXII. iuxta *Mich. Ritium*. Lamius.

dam ortum volunt a Gothis, nonnulli a Longobardis, quorum Duces paulo ante in Grimoaldo eius proavo Beneventanorum Principe defecerant, ceteris in Lombardiam disiectis, a quorum nomine ea Provincia dicta est. Sunt & qui Germanum velint ab Othone III. relictum; nam Graecum fuisse non constat, adeoque varios huius rei auctores comperio, ut non ausim adfirmare sui generis principia. Invenio item qui dicunt parti Lucanorum imperasse Arnulphum Tarentinum Conradi filium, qui cum eodem Othone in Italia ordines duxerat, & Tarentinis ab eo praefectum. Beneventanis autem, & Samnitibus, numquam certus Dux, quia eam urbem Carolus Magnus Ecclesiae donaverat, interdum a Principe Campano oppressis, & superioribus annis a Longobardis, eorum Duce Grimoaldo a Carolo electo, (1) *& per Pontificem confirmato, ultimo eius gentis in regno imperium obtinenti. Quamquam ea Civitas ea tempestate ob iram ab Othone direpta, quod Beneventani eum Afris concurrentem commisso praelio deseruerant; captusque ab Afris Otho fuisset, ni suis profligatis & occisis in-*

 co-

(1) Hic multa Librarii, ut videtur, oscitantia praeterita sunt, quae nos ex Annalibus MSS. eiusdem *Bonincontrii* supplemus; ipsissimis eius verbis exscriptis. *Lamius*.

cognitus per devia iter faciens, in Siciliam confugisset. Verum ea tempestate a Pontifice regebantur. In Aprutiis vero, & Frusinonensibus, & Equicolis, & Pelignis, plures Galli milites, Germanique, & aliquot aborigenes, dominabantur. In his Nicolaus & Iordanus ex filii: Vrsae, & ex Comitibus Soanae, Muropelli comites, & Berardus & Petrus Celani, a Carolo Magno olim illi provinciae alio eiusden nominis praeposito, a quo ipsi oriundi erant Celani, & alii Comites, Sosiasque Arguaminus Atriensium Dominu^. Marrucini vero, & aliae finitimae Civitates, & Reate, Romanis parebant; nondum enim Pontifices Romanis dominium abstulerant. Qui vero regni proceres deinde subsequuti sunt pars ex iisdem, quos nominavimus; quosque aborigines variis casibus effectos, sed plures adventitios, fuisse constat. Ceteri autem regni nobiles ignobilesque, aut incommodis absumti propriis, aut ducibus suis exosi, parum aut nihil imperii in eorum bonis habebant; plebs vero tot tantisque adflicta cladibus, ut nemo ex tam opulento auderet regno aut iniurias queri, aut onera recusare, utpote quae legitimis orbata defensoribus, neminem habebat ad quem posset suas deferre iniurias; nihilque praesidii miseris, aut saltem bonae spei, relinquebatur. Anno igitur salutis nostrae DCCCLXXXVII. secundo anno Pontificatus Stephani V. regnante in Gallia

Ca-

Carolo III. qui Carolus Grossus dictus est, Normandi, quum superioribus annis Roccafredo Genolo, & Rollone, Scythiae Regibus eorum Ducibus, omnem ferme Galliam, Germaniaeque partem, vastassent, ab eodem Carolo debellantur. Is eo quod ingens erat eorum multitudo & quod ad Christi fidem conversi baptissari se petiverant, in misericordiam versus ignoscendum eis censuit, datque eis agrum ultra Sequanam in Neustria provincia, quae postea ab his immutato nomine Normandia dicta est; sed Genolo mons Blesus cum adiacentibus locis traditus est. Rolloni etiam nomen immutatum, Robertusque dictus, quod eum Comes Parisiensis eiusdem nominis in fonte baptismatis praesentaverat; traditaque sibi Gisla in matrimonium eiusdem Caroli filia, Dux Normandis creatus est. Ab hoc insequentes Normandiae Comites originem habuisse perhibentur. Sed Gisla sine filiis mortua, Pompam, quam ante baptisma uxorem habuerat, iterum sibi copulat, ex qua duos filios genuit, Guglielmum & Richardum. Hi item bellis adsueti, quum a praeda abstinere non possent, primo latrociniis finitimos infestare; postea, quod hostiliter in agrum Germanorum ingressi cuncta populabantur, finitimos ad iracundiam provocarunt; ex quo non multo post, Carolo iam vita functo, ab Arnulpho eius filio superantur; & quum LX. ferme annis regnassent, tamdem fu-

fugati sunt. Ex Gulielmo Tancredus filius, ex hoc Gulielmus cognomento Ferrabattes, et ex Ferrabatte Tancredus filius natus est, et utrique Arnulphi iussu in Italiam exularunt; ubi quum multa rei militaris egregia patrassent facinora, Flaminiam tamdem et Etruriae partem sibi subiecere. Deinde Gulielmo vita functo, Ferabattes maiora ausus, icto foedere, Pontifice suadente, cum Malocho Imperatoris Graecorum in Calabria et Apulia Praefecto, et cum Campano et Salernitano Principibus, in Siciliam penetravit, ea lege ut populi insulam victis Afris (erat enim ea tempestate magna ex parte Sicilia a Barbaris occupata) quae armis sua effecissent, quadripartito partirentur. Deinde pulsis Afris, & in Sicilia rerum potiti, quum Malochus solus Siciliam occupasset, praedam item inaequaliter divisam indignati duces in Apuliam rediere. Ferabattes Melfiam obsedit, fitque brevi a Civibus deditio; deinde concursum cum Malocho, quem praelio superatum fugarunt. Sed paulo post Ferabattes moritur, relictis Tancredo natu maximo, & Gulielmo, & Ioanne filiis, a quibus creditum est Romandiolae Comites originem habuisse. Ceterum ex Riccardo Conradus & Tancredus geniti; ille sine liberis decessit. Alii volunt ex Riccardo Riccardum II. genitum, & Robertum III.

Pa-

Patrem Guiglielmi Neti (1), qui Aroldem (2) occidit in bello Anglorum, & a quo Normandorum Duces originem habuisse commemorant. Alii Guaimarum (3) ex se genitum di-

(1) Quid sibi velit id nominis ignoro prorsus. Vereor autem ne Librarii negligentissimi culpa vocabulum corruptum fuerit.

(2) Haroldum vocat *Fazellus II. Decad. Lib. VI.* Lamius.

(3) De Guaimario haec habet *Guillelmus Appulus Lib. I.*

Multa per hoc tempus sibi promittente Salerni
Principe Guaimario, Normannica gens famulatum
Spernit Adenolphi; sed se tantummodo cives
Aversae dederant ditioni Guaimarianae.
Nam reliqui Galli, quos Appula terra tenebat
Argiroo Meli genito servire volebant.

Et *Lib. II.*

Guaimarius Princeps confisus viribus horum,
Hos secum Barum deducit, & obsidet illum;
Imperat Argiroo sibi pareat urbe relicta,
Transeat ad Graecos: monitis parêre monentis
Abnuit Argirous &c.

Et ex intervallo:

Hoc Normannorum Drogo, Guaimariusque priores
Tempore defuncti fuerant, a viribus alter,
Et consanguineis occisus fraude Salerni.
Alter ab indigenis, nimium quia credulus illis,
Pontilari caesus.

Lamius.

dicunt, qui fuit Sisulfi (1) Principis Salerni pater, quum Tancredus Tarentinis imperitasset. Qui Tancredus fuit Ferabattis filius, & faecundus prole; XII. filios virilis sexus habuit, & Guiscardum Deo dicatum, de quibus suo loco dicemus. In his Robertus Candulphus erat, quem postea Robertum Montis Canneti Comitem diximus, cujus privilegium constat aureis bullis apud Franciscum Bancium Ducem Andriae, & Comitem Montis Canneti, sic inchoans: *Candulphus Machabaeus Dei gratia Comes Montis Canneti, &c.* cuius auctoritate privilegii non verebor adfirmare Robertum Guiscardum (2) a veteri Machabaeorũ familia, (3) aut ab alia eiusdem nominis, sui generis traxisse exordium. Ceteros Roberti fratres non sine dignitatibus fuisse credendum est; nam & Rogerium Roberti fratrem fuisse, & Siciliae Praefectum invenimus, & Sisulphum Tarenti, & Guazanum Salerni, & Richardum Capuae Principem factum; & Candulphum Montis Canneti Comitem. (4)

Quin

(1) *Gisulphus* habet *Ritius Lib. I.* Lamius.

(2) Biscardum habet *Ritius*, & *Besoldus de Reg. Sicil. & Neapol.* Sed antiquiores etiam *Dantes*, & *Villanius* Guiscardum dicunt. Cur autem sic dictus fuerit, vide inferius. *Lamius*.

(3) Observa exsibilandam credulitatem. *Lamius*.

(4) Nomina filiorum XII. Tancredi Nortmanni co-

Quin etiam ausim adfirmare viros bellicosissimos proeliis absumtos plerosque sine filiis decessisse; plures item belli duces secum in Regno Neapolitano ex Normandorum gente duxisse; in quibus Vgo, & Robertus alter, a quibus Sanseverinorum familia exorta est, multis deinde dignitatibus insignita. Ceterum Guiscardus (1) magna vi fuit animi & corporis, multaque eius rei militaris egregia facinora, tum in Italia, tum extra, patrata esse perhibentur, de quo quoad verius potero paucis absolvam.

De

cognomento ab Alta Villa, sunt quae sequuntur: *Sarnus*, *Gotfredus*, *Drogo*, *Tancredus*, *Guillelmus Ferrabrachius*, *Humfredus*, *Robertus Guiscardus*, *Rogerius*, *Richardus*, *Gotfredus alter*, *Frumentius*, *Molugelus*. Ex *Petavio Rationar. Tempor. P. I. Lib. VIII. Cap. XVII. Fazello II. Decad. Lib. VI. Ritio Lib. I.* sed dissentit ab his, ut patet, *Boninrontrius*. Lamius.

(1) Robertus *Guiscardi* cognomentum obtinuit, vel quod astutissimus fuit, vel quod telluris multum obiverit, ferente id Nortmannorum lingua. *Fazellus* loco citato. *Guillelmus Appulus Lib. I.* De *Roberto Guiscardo:*

Huius Robertus frater fuit, ille ducatum
Qui post obtinuit, Guiscardus ad omnia prudens.

Hunc etymon probat *Tiremaeus;* nam *vulgo nostra etiam aetate*, inquit, *cautum & astutum Guiscardum adpellamus.* Lamius.

(6) *De Adventu Roberti in Regnum Neapolitanum, & ejus gestis.*

ANno a salutifera Christi Incarnatione MXXXXI. Gregorio VI. Pontifice., & Henrico III. Romanorum, Rege Robertus de quo supra diximus, Ludovici vocatione in Regnum Neapolitanum venit; & quamquam primo dubius

(1) *Villanius* primum adventum Roberti in Italiam fuisse vult anno aerae vulgaris MLXX. Ita enim *Lib. IV. Cap. XVII.* suarum Historiarum habet. In questi tempi intorno gli anni di Cristo „ MLXX. passò in Italia Roberto Guiscardo Duca „ de Normandi, il quale per sua prodezza, e senno fece gran cose, e poi in servigio di Santa Chiesa contro ad Arrigo III. Imperadore, che la perseguitava, e contro ad Alessio Imperadore di Gostantinopoli, e contro a' Veneziani, mostrò sua potenza, come faremo menzione. Per la qualcosa „ fu fatto Signore di Cicilia, e di Puglia, e confermato da Santa Chiesa, egli, e' suoi descendenti, appresso, et infino al tempo di Arrigo di „ Soavia padre di Federigo II. ne furono Re, e „ Signori. *Mecattius*. Historia quaedam Neapolitana MS. quam puto esse *Io: Villanii* Neapolitani, a *Costo* interdum citata, adventum Roberti Guiscardi in Italiam, ad annum MLV. refert. *Lamius*.

bius rei novitate & periculo belli, quod ante mente conceperat, tamen suadente Pontifice iter adripuit; & ex eo maxime, quia Apuliam iamdudum a Gallis militibus munitam, ac deinde occupatam, acceperat; qui ante Othonis primi Interitum, Ioanne Pontifice, (1) contra Goffredum Pandonium Campaniae Principem bellum moverant una cum Othone II. Othonis filio admodum adolescente, & Pandulpho Cap........., eiusdem Pontificis fratre, qui ad liberandum Pontificem missi in Campaniam fuerant, ductu & auspicio Guglielmi (2) Ferrebas, de quo meminimus, a quo Princeps Campanus fusus & obtruncatus in proelio fuerat. Re bene gesta ab eodem Othone in Calabriam missus insignem de Agarenis victoriam reportavit, & pene Graecos, qui Agarenos induxerant, Cosentia prius incensa, omni provincia propulsaverat. Ingentis animi vir sibi even-

(1) Hic erat Ioannes XIII. anno DCCCCLXV. *Lamius*.

(2) Ob corporis robur *Ferrebacchum* dictum testatur *Fazellus Dec. II. Lib. VI. Ferrebrachium Petavius* adpellat, ut statim vidimus. *Guillelmus Apulus Lib. I.* de Guilielmo Ferrebrachio:

Is quia fortis erat, est ferrea dictus habere
Brachia, nam validas vires animumque gerebat.

Lamius.

venturum sperans, id quod factu facillimum erat, si contingeret Henricum interire, cuius metu omnis Italia tenebatur, facile se ab illis Principem legi; cum XII. equitum undique collectis copiis in Campaniam venit Boamundo item filio nondum adolescente......... secum adducto, quem ex Alberda Arnulphi Imperatoris ex Philippa sorore genita iam defuncta susceperat. Qui, postea quam provinciam ingressus, & quos diximus equites cum Ludovici copiis coniunxit, haud procul .... hostem fugientem invasit, primoque praelio fudit, atque omni ferme hostium agro potitus, dum componendis dissensionibus Ducum tempus tereret, victoriam sibi paratam omittens, plus incommodi Ludovico victori, quam hosti detrimenti, contulit. (1) Alii volunt Robertum prius venisse in Italiam Conradi, & Ioannis XVIIII. temporibus, anno salutis septimo & trige-

ge-

(1) Roberti Guiscardi adventum in Italiam, eiusque genealogicam quamdam historiam contexere videtur *Ioannes Villanius Cap. XVIII. Libri Quarti*, quam hic adponere lubet ad clariorem uberioremque historiae huius intelligentiam. Sic enim habet: „ Adunque come addietro è fatta menzione nel „ tempo di Carlo Grosso Imperadore, che 'mperò „ dalli anni di Cristo 880. infino 892. i Norman-

di

gesimo supra millesimum, reque bene gesta rediisse in Gallias, & pro gestis Italiae rebus maiori collecta manu, spei plenum,
B & re-

„ di pagani venuti di Norvea, in Alamagna, e in
„ Francia, passando, con guerra strignendo, e tor-
„ mentando i Galli, e i Germani, Carlo con po-
„ tente mano venne contra loro, e fatta con loro
„ pace, e confermata per matrimonio, lo Re
„ de'Normandi si battezzò, e dal detto Carlo fu
„ ricevuto alle fonti; et alla perfine non potendo
„ Carlo i Normandi di Francia cacciare, concedette
„ loro ragione di la dalla Secana chiamata Laida
„ serena, la quale parte infino a oggi si chiama
„ Normandia per li detti Normandi, nella qual
„ terra d'allora in quà i Duca per lo Re vi sono
„ commutati. Fu dunque il primo Duca di Nor-
„ mandia Roberto, a cui succedette Guigliemo suo
„ figliuolo, il quale generò Ricciardo, e Ricciar-
„ do generò Ricciardo Secondo. Questo Ricciardo
„ generò Ricciardo, e Ruberto Guiscardo, il quale
„ Ruberto Guiscardo non fu Duca di Normandia,
„ ma fratello del Duca Ricciardo. Questi secondo
„ l'usanza loro, perocchè era il minore figliuolo,
„ non ebbe la signoría del Ducato, e perciò volen-
„ do sperimentare sua bontà, povero, e bisognoso
„ venne in Puglia, ed era in quel tempo Duca di
„ Puglia uno Ruberto nato del Paese, al quale Ru-
„ berto Guiscardo venendo prima suo Scudiere,
„ fu poi da lui fatto Cavaliere; e stando Ruberto
„ Guiscardo al servigio di Ruberto Duca di Puglia,
„ molte prodezze con vittoria mostrò contro a'suoi
ne-

& regni capiundi desiderio accensum, iterum venisse in Italiam; quod verisimile facit praelium ab eo cum Comitio (1) Rege An-

„ nemici, il quale avea guerra col Prenze di Salerno; e guiderdonato magnificamente ritornò in Normandia, e le delizie, e ricchezze di Puglia recò in gran fama nel suo paese, avendo ornato il suo cavallo di freno d'oro fine, e ferrato di fine ariento. E ciò fece in testimonianza delle ricchezze di Puglia. Per la qual cosa provocati a se molti Cavalieri seguendolo per golosità di ricchezza, e gloria, tostamente ritornò in Puglia contro al volere di Gottifredi Duca di Normandia. E di qua ritornato, non molto tempo poi Roberto Duca di Puglia venendo a morte, di volontà de' suoi Baroni nel Ducato di Puglia lo fece successore, e come promesso gli avea la Figliuola prese a moglie gli anni di Cristo MLXXIX. e poco tempo passato, Alesso Imperadore di Gostantinopoli, che Cicilia, e parte di Calabria aveva occupato, fue cacciato da lui, e sconfitto, e messo fuori di Cicilia, e di tutta Puglia, e Viniziani vinse; avvegnachè ciò facesse contro al volere di Santa Chiesa Romana, a cui lo Regno di Puglia, e di Cicilia, era propria possessione, e la Contessa Matelda contro al detto Roberto guerra facesse in servigio di Santa Chiesa. Ma Ruberto riconciliato alla perfine colla Chiesa, di sua volontà ne fu poi fatto Signore, ec. *Mecattius*.

(1) Apud *Platinam* in *Benedicto IX.* legitur *Cumitus Anglorum Rex*. Lamius.

Anglorum in Piceno gestum, qui illis temporibus fuit. Accitus interea ob eam cladem a Sisulfo Henricus in Italiam venerat, & Romae immoratus dissensionem, quae inter Pontifices (1) exorta erat, cogniturus, coacta Synodo Benedictum VIIII., Silvestrum Tertium, & Gregorium Sextum, Pontifices, tamquam non rite electos damnaverat, & Clemens Secundus Pontifex factus Henricum Romae coronavit; qui inhibuit ne Pontificum electionem Romani impedirent (2). Sed etiam iisdem temporibus Pisani Barbaros infestabant, & cum superioribus annis Museth Africae, partisque Hispaniae, Rex Pisas diripuisset; eorum classe Rhegium in Calabria obsidente, Pisani maiori aucta classe, Rhegio expugnato in Africam penetrarunt, Hipponemque diripuere, & in Calabriam redeuntes Liparas vi cepere; inde in Sardiniam profecti, Clemente adhuc Pontificatum obtinente, concurrunt cum Museth, & proelio superatum fugant, Sardiniamque Insu-

B 2 lam

(1) De his Pontificibus vide quae adnotat *Onuphrius* ad *Platinam in Gregorio VI.* Lamius.

(2) Hic *Platina* ita habet: *Verum Henricus accepta a Clemente Imperii corona, Romanos in verba sua jurare coegit, Pontificum electioni se nequaquam interfuturos, nisi iussu Imperatoris id facere cogerentur.* Lamius.

lam sibi adimentes cum ingenti gloria, praedaque etiam maiore Pisas, rediere. Sed Clemens paullo post a Damaso Secundo successore suo veneno petitus (1)interiit. Damasus item post tertiam & vigesimam diem obiit, cui Leo Nonus suffectus est. Iisdem etiam temporibus Constantinopolitanus Imperator Diogenes templum sepulcri Christi Iesu Salvatoris, & Dei nostri multa impensa reaedificari curavit, & Henricus Rex Francorum cum tribus tantum millibus Cruciatis Gurannarum Conradi filium, quem fuisse Tancredi fratrem memoravimus, qui Guillelmo vita functo, Arrigo fratri successerat in Normandiorum Comitatu, & Dux Apuliae factus vitam sine filiis finiverat; cui successerat Manfredus frater, quo item mortuo Goffredus suffectus est (2). Orta deinde inter fratres seditio adeo

(1) Damasi II. famam aliis etiam probris foedat *Platina*, Martinum, & Galfridum, ut videtur, sequutus. Sed virum sanctum, & probum, fuisse ostendit ex classicis Auctoribus *Onuphrius*; adeoque neque hoc, quod ei imputatur, crimen credendum est. *Lamius*.

(2) Hic deesse videtur *in paternam ditionem restituit*, vel quid simile. Ceterum Henricus I. Franciae Rex Wilhelmum nothum Richardi Nortmannorum Ducis filium fidei commendatum suae paternam in ditionem anno MXLVII. restituit, fusis Nort-

adeo excanduit in subditorum perniciem, ut eo tempore Ruralis, dum componendis seditionibus iis esset intentus Robertus, maiorem Apuliae partem occupaverit. Quo tempore Ostunum Calabriae oppidum ab Agarenis incensum est. Hoc igitur bello inter Roberti fratres exorto, vagi palantesque iampridem milites Normandi, interdum alteri faventes, rem turbulentissimam nutriebant; & eo maxime, quod Guaimarus eam Lucaniae partem, quam Guilielmus bellis suam effecerat, eidem reliquerat, vir ambitiosus, & eques impatiens, nimia in suos iracundia accensus, cupiditate regnandi quum praeceps ageretur ingentem contra fratrem exercitum comparaverat. Sed is in coena a suis obtruncatus Tarenti interiit, & ibi sepultus est; quamquam nonnulli Salerni necatum velint. Eius regnum a Sisulfo Tancredi filio, Roberti fratre, occupatum. Hic item ferox ingenio vir, iisdem copiis, quas Guaimarus paraverat, Roberto eius consilii ignaro, Beneventum obsedit. Quare omnia Roberti & Pontificis consilia pervertere, & Apuliae profectionem impedivere. Sed quum

Nortmannorum millibus triginta, quum haud plures ipse tribus millibus haberet, ut ex *Fragmento Chronici Floriacensis* constat. Et id forte narrare voluit *Bonincontrius*; quod quidem in *Annalibus ad annum* MXLIX. facit. *Lamius*.

quum ea, quae per Romanos apud Beneventum gerebantur, Pontifici innotuere, magnus eum metus,& cura invasit. Quumque Normandi potentiam auctam videret, Henricum in Germania occupatum non commode in Italiam revocari posse verebatur. Vt tamen potuit Leo exercitum parat, fretusque Henrici militibus, quos ad Italiae salutem in Etruria reliquerat, quod ea tempestate Florentini turbulentissimis inter se seditionibus decertarent, Normandos invadere statuit. Admonitus enim ab Henrico fuerat, ut Normandis non fideret; quum pro comperto haberet Sisulfum Guiscardi voluntate Beneventanos adgressum, nec existimaret illum eo inscio tantam rem esse molitum. Quare plurimum metuebat Pontifex,cui,etsi aliter a Roberto acceperat, tamen Henrici consilium tutius videbatur; fidens etiam copiis Germanorum, quas eius iussu susceperat, ambos prius admonitos ut Benevento abstinerent,quum hic nihil proficeret,Ecclesia interdixit. Hanc Pontificis inhibitionem Robertus magni faciens rem cum illo composuisset,ni ferocior Pontifex factus bellum magis quam pacem optasset,& haud procul Benevento cum omnibus copiis adparuisset. Nondum enim Robertus se fratri coniunxerat. Sed postquam animum Pontificis a

se

se alienatum, & praelio intentum videt, veritus (quod facile accidere poterat) ne fratre prius deleto ipse expectatae pacis poenas lueret, se Sisulpho coniungit, Beneventumque pari voluntate diu a fratre oppugnatum deditione suscipiunt. Deinde Pontificis copias itinere fatigatas invadunt, fugantque. Leo Pontifex captus, & ad hos perductus, benigne ab his habitus est, & Romam remissus; qui paulo post, Ecclesia Dei Ildebrando Cardinali commendata, Romae interiit. Hic est ille Leo quem ferunt Suessae apud Matricios divertentem, manum, quam contra mulierem eius generis nobilem Diabolo instigante extenderat, sibi subsecuisse; eamdemque gloriosissimam Dei Genitricem Mariam sibi restituisse (1), orasseque Deum ne in ea familia quisquam unica sobole orbaretur, neve in ea lepra corriperetur; quae mira, & incredibilia, in familia hactenus incorrupta permansere. In eius locum Victor Secundus creatus est, qui ab Ildebrando ad Henricum in Germaniam missus fuerat; cuius auctoritate Henricus quum in extremis ageret, Henricum filium eius nominis quar-

(1) Hanc fabellam, paulo diverse contextam, *Martinus Polonus*, & *Leo Urbevetanus*, de Leone I. narrant. Consule *Delicias Eruditorum* in Leonis Urbevetani Chronico Pontificio. *Lamius*.

quartum Caesarem dixit. Eodem item anno Capraria Insula, bello inter Genuenses, & Pisanos, ob divisionem Sardiniae exorto, a Genuensibus capta est, tresque Pisanorum naves ab eisdem in portu Pisano incensae. Missi praeterea oratores Genuam, querimoniam tanti facinoris exposuere, responsumque iis est, nisi Pisani Corsicam Insulam Genuensibus traderent, non posse de pace agi; & oratores re infecta Pisas rediere. Quo item tempore Laurentius (1) quidam Pisanos carmine heroico ad res grandes hortatur, & ad deponendum in Genuenses conceptum iampridem odium. Eius carminis initium sic est. *O satus a Cadmo felix Antonia patre Nempe tuae regionis, &c.* (2) in quo meminit Vulterras (3), Lucamque (4) Pisanorum Colonias fuisse, & his demum temporibus Baleares insulas a Pisanis captas, & ad Christi fidem conversas, quum iis Insulis Albumasar Rex praefuisset, Berlingerio Comite Am-

(1) Quis hic *Laurentius* fuerit ignoro prorsus. *Lamius*.

(2) Non dubito quin haec verba corrupta sint. *Lamius*.

(3) Vulterrae pro *Volaterrae* saeculis barbaris dicere in usu fuit. *Lamius*.

(4) Lucam, & Volaterras, Pisanorum Colonias fuisse, non crediderim. *Lamius*.

Ampusiensi, & Ramundo Barchinonis Comite Ramundoque Barrero adiuvantibus, ibique Barchinonis Comitem interemtum fuisse. Eo anno magna Ianuario mense Solis, & Lunae eclipsis facta est; tribus enim horis luminare maius sui lucidi fulgoris lumen in terris denegavit; & Tarentini etiam a Sisulpho defecere. Iisdem ferme temporibus per Pontificem in Concilio Coloniae habito Balduinus primus Comes Flandrensis, & Gottofredus Bavariae Dux, post longam inter eos dissensionem pacificantur cum Henrico Henrici Imperatoris filio; longumque, & diuturnum bellum Victoris prudentia abolitum est. Per id etiam tempus Graecus Imperator decessit, & Michael Calaephatus imperium adripuit, quo brevi deiecto, Constantinus Dioclisius, qui & Monomachus dictus est, eorum Imperium accepit; & Agnes Henrici quarti mater Gualbertum Parisiensem in Miniatem oppidum (1) misit ad res Etruriæ filio septenni administrandas, Italiaeque praefuit

(1) Sancti Miniatis Oppidum, nostri Historici patria, ad Arnum fluvium in colle situm est inter Florentiam & Pisas. In eo residebat Imperatoris Vicarius, unde cognomentum eidem Oppido remansit *al Todesco*. Nunc urbs est Episcopalis, de qua consuli possunt *Io. Villanius*, *& Scipio Ammiratus*. Lamius.

fuit patre Henrico prius defuncto. Anno secundo Pontificatus Victoris secundi in Concilio Florentiae habito plures Episcopi ob fornicationem, & simoniam damnantur. (1)

Dum haec apud Beneventum, & in Germania gerebantur, Goffredus unus ex Roberti fratribus, quem Diogeni post Vinfredum successisse diximus, Bailardum (2) filium suum naturalem sibi heredem instituerat, nulla aut Roberti, aut filiorum fratrum ratione habita, quod suorum nemo ante effecerat. Hoc Robertus aegro, ut decuit, ferens animo, iterum in Apuliam se accingit, pulsoque Bailardo nepote, contra Ruralem versus, tanto facilius eum superavit, quanto Graecorum res Imperatoris sui morte turbulentiores invenerat. Primo cursu superatus hostis Iniam obsidione liberavit, Ruralemque Vestrum usque fugientem insequitur. Anno salutis uno, & sexagesimo supra millesimum in pago Britannico monstrum natum est femineo sexu, ab umbilico infra unicum habens hominem, supra vero geminatum; & primores Franciae Duces Philippi Regis

(1) Haec omnia pariter habentur apud *Bonincontrium* nostrum in *Annalibus* ad annum MLIV. *Lamius*.

(2) *Belegardum* vocat *Ritius Lib. I.* Lamius.

gis tutelam, quia puer erat, Balduino Flandrenſi (1), qui patris concubinam duxerat, demandarunt; & Agnes eius mater a filii tutela ſe abdicavit, Divoque Vincentio apud Silvanectum templum contruxit pro ſalute (2) Henrici olim viri ſui. Altercantibus deinde de cura pupilli Franciae Ducibus, ſaeculo quoque ſe abdicavit. Sed Nicolaus Romam reverſus quod finitimae civitates ſibi adverſantes bellum Romanis indixerant, anxius quidnam conſilii caperet, aut quo in loco ſe contineret, Romae ſedem elegit. Robertus interea Calabrias ſibi a Pontifice conceſſas (3) adgreſſus, Graecos, Barbaroſque ſibi reſiſtentes magno praelio fudit; inde contra Tarentinos profectus, in ipſo itinere Materam, Poſteriam, Tarentum, ſuſcepit, fratrique Siſulpho reſtituit. His peractis accerſitur ex foedere Romam a Pontifice Robertus, quo profectus cum parte copiarum, Praeneſtinos, Numentanos, deinde Tuſculanos, Eccleſiae rebelles perdo-

(1) Ex *Annalibus Benincontrii* locum reſtituimus. *Lamius*.

(2) Hoc eſt pro ſuffragio animae viri ſui iam defuncti. Phraſis illa *pro ſalute* occurrit paſſim in antiquis inſtrumentis & privilegiis. Conſule Diplomata adducta ad Chronicon Pontificium *Leonis Vrbevetani*. Lamius.

(3) Id etiam *Ritius Lib. I.* docet, & *Hiſtoria Neapolitana MS.* quam alias laudavi. *Lamius*.

domuit, Romanosque nova consilia defectionis tractantes in fide continuit. Postremo transductis amnem (1) copiis Gaberam, quos Gabios quondam fuisse credimus, & Comitis Gerardi oppida Sutrium usque populabundus invasit, diripuitque, & postremo incendit; quibus peractis victor in Apuliam rediit.

Agnes Henrici Quarti mater, quum adhuc satis iuvenis, & decora facie, esset, videretque Germanos aegre ferre ab ea res Imperii Romani administrari, & ab Archiepiscopo Coloniensi Amcine, consilio Primorum Germaniae, sibi puerum esse ablatum, & administrationem interdictam, necessitatem sibi impositam in beneplacitum vertens, etiam regni administratione abstinuit, & saeculo se abdicavit, Romamque se contulit, ubi miraculis claruit. Per ea tempora fames valida, & pestis deinde validior, per totum orbem facta est. Paulo post Pontifex moritur, & in eius locum adsumtus Alexander secundus. Quo tempore schismate inter Patres exorto Henricus Imperator iam grandior factus, Agnete eius matre mortua, Longobardis, qui per Lombardiam vagabantur, impellentibus, Cadaloum Parmensem novum Pontificem dixit,

(1) Hoc est Tiberim, ut habet idem *Bonincontrius* in *Annalibus* ad annum MLXIII. *Lamius*.

dixit ; omnesque ferme eius provinciae civitates auctoritate Henrici permotae sibi obediunt , praeter Matildem , eiusque virum. Ob quam rem coactis suis , & Germanorum , copiis Romam se contulit . Sed Matildes cum suis , & Populo Romano , in hortis Neronianis huic se opponit , & commisso praelio Germani cum Cadaloo fugati sunt . Ea tempestate Senenses, suorum civium seditionibus, conquassati poene ab eorum nobilibus sunt ; & Arretini in Florentinos illati Vallem Arni superam praeda , & incendiis, adfecere. Depopulati sunt enim omnem eam regionem , Florentinis ea tempestate nihil minus quam ab his bellum expectantibus . Per quod tempus Federicus (1) Miniatensi Arci ab Henrico Praefectus , quum ortam in oppido seditionem ob novorum vectigalium exactiones componere vellet , temere inter confligantes inventus bipenni capite ictus interiit ; mulctati ob eam rem ab Henrico Miniatenses VIII. aureorum Imperatori pendere (2).

Anno salutis nostrae MLXIII. quum Barbari maiorem Siciliae insulae partem possiderent , qui eo ab Imperatore Constantinopoli-

(1) *Gualbertus* habet in *Annalibus* ad annum MLXI. & supra etiam. *Lamius*.

(2) XV. millia aureorum habet in *Annalibus* . Lamius.

politano immiſſi fuerant, Piſani magna comparata claſſe Panhormum expugnant menſe Maio, die celebri divi Agabiti [1]; praedaque ingens ex ea urbe Piſas relata eorum maiori Eccleſiae dono data eſt [2]. In ſequenti anno Henricus maiori coacto exercitu Romanis item, non ut priori anno, adverſantibus, in Eccleſia Beati Petri conſedit una cum ſuo Cadaloo; Romanique paulo poſt, quibuſdam levibus ex cauſſis contra ſervos indignantibus, in molem Hadriani Cadaloum fugere coegerunt, in qua a Matildis copiis, Henrico opem illi ferre prohibito, obſeſſus eſt.

Eodem ferme tempore Conſtantinus Graecorum Imperator moritur. Eius Imperium ob filii Michaelis infantiam Theodora eius uxor per annum obtinuit; poſt annum vero Michaelem Dioclenum eius filium in Imperio ſucceſſorem habuit. Quo item tempore Ruralis, quem poſt pugnam male habitum Veſtrum [3] confugiſſe dixi-

(1) Hoc eſt ἀγαπητῶν. Lamius.

(2) Immo ex manubiis aedem illam fabricae plane admirabilis conſtruxere, ut docet etiam *Troncius* in *Annalibus Piſanis*, & luculenter indicant verſus marmore inciſi, qui in fronte illius Templi leguntur. *Lamius*.

(3) *Veſtam* vocat *Ritius Lib.* I. & Apuliae oppidum in ſinu Gargani eſſe ait. *Lamius*.

ximus, quum alter Praefectus copiarum Constantini, equestrem multitudinem, & ipse ex fuga lapsus, colligere properaret, (1) Garganum montem occupaverat, ex quo Ruralis iam copiis fidens patentioribus se Apuliae campis invehebat, sperans a Theodora maiores sibi in dies copias subministrari, & Apuliae civitates a Normannis defecturas, quas eorum imperii taedere compererat. Igitur Sipontum adgressus, castris haud procul urbe munitis consedit, quumque ibi consilia oppugnandae civitatis agitaret, nuntius ex imperio advenit illorum rebellionem post Constantini mortem adnuntians. Hoc nuntio etsi animo permotus Ruralis, tamen dissimulata re, Civitatis oppugnationem tentabat. Haec quum Robertum non laterent, intercludere reditum Rurali statuens, Vestrum se contulit, urbemque ex improviso adortam diripuit. Forte evenit, ut qua die Robertus Vestro potitus esset, eadem Ruralis Sipontum deditione suscepisset, maturiusque deditio facta quam Robertus speraverit; crediderat enim Vestro occupato interclusam esse Rurali effugiendi viam, spemque omnem praesidii illi esse ablatam, quod falsum eum habuit. Sed quum haec, quae apud Sipontum ge-

(1) Ita locum corruptum ex *Annalibus* restituimus. *Lamius*.

gesta erant, Robertus accepisset, aliud ex alio consilium cepit. Existimavit enim civitatem longa obsidione fatigatam ad extremam frumenti penuriam devenisse, praesertim quum Michael neque classem ullam eo in littore haberet, unde commeatus Rurali subvehi possent. Igitur confirmato animo Vestro copias educit, Sipontumque obsedit, quo brevi potitus, quibus supra diximus caussis, ea lege est, ut Rurali, & suis reditum in Graeciam liberum permitteret, exsulibus tantum eo foedere exceptis. Qui autem prodendae urbis caussam dedere, illos Robertus ultimo adfectos supplicio interemit. His prospere gestis in Salentinum agrum profectus, quia intellexerat Graecos, Barbarosque, quos superioribus annis in Calabriis debellaverat, a Rurali antea solicitatos apud Montem Pilosum convenisse, Brundusiumque deinde occupasse, & nonnullas eius maritimas civitates. In quibus Ruralis foedere non servato, dum in Graeciam proficisceretur, quos secum vehebat milites, in praesidium accomodavit. Ea etiam post quam Roberto palam facta sunt, videns rem longioris esse conatus, Gottifredum fratrem cum parte copiarum apud Montem Pilosum reliquit, ipse vero Barolum, quia id oppidum iisdem diebus ab eo defecerat, petivit. Tribus ferme

me annis terra marique oppidum obsedit magno & suorum, & oppidanorum, incommodo. Interea Rogerius Roberti frater tertiis castris, & navali adparatu Brundusium obsidebat. Plurimum ea tempestate Normandi potentes erant, Graeco Imperatore aliis in Epiro bellis occupato, & Henrici absentia aliter non ferente, qui Romano Pontifici infensus, recentes concitati contra se concilii iniurias, & paternas inimicitias in Germania renovatas, Italicae Normandorum potentiae coaequaret. Quo tempore Princeps Salerni Surrentinis, Neapolitanis, & Caietanis bellum indixerat, quod mox Pontificis iussu sublatum est. Postea in Lucanos versus brevi eos perdomuit. His sic se habentibus Gottifredus, Montepiloso per deditionem suscepto, fratri Roberto apud Barolum considenti adiungitur, qui ab eodem classi Brundusinae praeficitur, duobusque post annis Robertus Barolo potitur. Fuit hic annus gratiae MLXVI.

Quo anno septem Christianorum millia Ierosolymam ob religionem peregrinantes a Barbaris circumventi, & obtruncati sunt. Per ea tempora inter Gallos, & Anglicos Balduino Pio defuncto bellum ingens exortum est. Dissensionis autem caussas complures fuisse ferebant, sed praecipuam,

quia Anglici Franciae regnum in eorum regem devolutum esse adfirmabant. His sic in regno rebus variantibus Cinthius vir Romanus quum Cadaloum arce clausum & pressum videret, illum cohortatus est, ut equo ardenti ab eo suscepto, arce relicta in Germaniam fugeret. Quo tempore Agnes Henrici IV. mater, ab administratione Imperii olim amota, Romam venit, ubi pacifice vitam vixit, & Otho, Henrici III. filius, iussu fratris in Italiam venit Mantuae concilium iniens.

Initio anni insequentis Roberti Classis Brundusio solvit, & Rhegium delata, quia ii soli in fide Imperatoris Graeci permanserant, eam civitatem percommodam exercitu in Siciliam traiiciendo terra, & mari oppugnatam diripuit. Post classe militibus impositis, maiorique exercitu comparato, in Siciliam transfretavit, Panhormumque obsedit, & castra vallo, & fossa munivit, ne aliquid detrimenti ab hostibus exercitus pateretur; & duo propugnacula in porta valli erexit, quod ceteris Insulae cultoribus occurrendum esset. Sed dum haec apud Panhormum geruntur Richardus unus ex Roberti fratribus una cum Guhielmo eius filio, qui a Roberto praesidio Apuliae relicti fuerant, & Sisulphus Salerni Princeps, bellis adsueti, turbare pacificum Ro-

Roberti ſtatum, quam quieſcere malentes, contra Ludovicum Campaniae Principem quo cum pax, & amicitia erat, profecti, exiſtimantes Robertum maioribus intentum negociis, & novo bello implicitum, Campaniae curam abiecisſe, caſtramentatique haud procul Capua, ſumma vi civitatem obſidebant. Haec etſi a Ludovico non antea proviſa; quantum in re imparata fieri potuit, arma capit, moenia praeſidiis firmat, in hoſteſque tabulata diſponit, cives hortatur, omniaque exſequitur, quae obſeſſis praeſidio eſſe ſolent. Verum quum praecedente tempore querelae ad Robertum, preceſque porrectae nihil proficerent, & ſubſidii ſpem nullam eſſe cognoſceret, exiſtimans voluntate Roberti id omne fieri, tamdem vitam ſuam, & filiorum ſervaturus cum omni ſupellectili diſcedens civitatem Normandis tradidit. Capta urbe, & praeſidiis firmata, in Beneventanos ducunt, a quibus ſimili modo iiſdem de cauſis deditio facta eſt. Deinde Ceparenum obſidere, ſed cum Pontificis conſilio munitum eſſet, fruſtra oppugnatio loci tentata eſt. Igitur quum nihil proficerent cum levi armatura Romam uſque populabundi perrexere. Exercitus praeda ditatus, undique diſperſos per Italiam milites in ſua caſtra tamquam in tentoria attraxit; nam ferme tertia pars

militum, quae in exercitu eorum fuiſse dicitur, ſpe praedae potius quam aliquo pellecti ſtipendio, duces ſequebantur.

Interea Mathildes, & Otho copias cogunt, ut Ceperano ſubveniant; ſed exſpectantes adventum Comii, Regis Anglorum, quem Henricus in Italiam feſtinare iuſſerat, ut Othoni praeſidio eſſet, concurrere diſtulerunt.

Eo anno magnus cometes exortus ad meridiem tremendos efferens radios haud obſcurum praeſagium fuit Siculos in Normandorum venturos eſſe imperium. Quo item anno & hora mons inundavit, & magna ſolis eclipſis viſa, & Hungari ab Henrico rebellarunt, & Salomonem eorum Regem carceri tradiderunt, quia ſpretis Hungariae nobilibus, quemque viliſſimi generis hominem ad Magiſtratus gerendos eligebat; & Ruſſi de eorum regno contendentes Henricum Imperatorem elegere, qui quum gravioribus Alemanniae bellis eſset implicitus, illis praeſidio eſse non potuit.

Dum apud Panhormum Normandi Duces eſsent intenti, Inſulani, collectis undique auxiliis, & Agarenorum infinita multitudine, caſtra Normandorum invadunt, quorum etſi ingens erat multitudo, tamen praelium non invitus Robertus ſuſcepit, utpote qui inconditam, & agreſtem manum,

num, bellis insuetam, facile superare posse fidebat. Commisso praelio tantisper pugnatum ab Insulanis est, dum in equitibus spes fuit. Sed postquam circumventos, occisosque illos videre, & a Normandis circumveni eorum legiones, repente plerique abiectis armis in proximos urbi montes confugere. Sed invadentibus per montana equitibus, magna Agarenorum pars caesa, Insulani ferme omnes capti, in hostium potestatem venerunt. Perculsi ea clade cives Panhormitani animis conciderunt; trepidari intra urbem coeptum, & mulieres gravius solito se se affligtare, & eo maiore metu tenebantur, quia victor Normandus urbem vallo circumcludere, ne civis inde egrediendi, ne hostis comeatus importandi, facultatem haberet. Quoque maior obsessis metus iniiceretur tria propugnacula pro portis erexit. Ex quo cives, quum viderent intromitendi subsidii spem omnem esse ademtam cum Roberto paciscuntur, obsidibusque datis tempus deditionis duorum mensium, ne interea alteri esset subventum, pacti sunt. Robertus susceptos obsides in Calabriam misit, relictisque castris loco munito quinque millibus passuum a Panhormo distantibus, illis Gottofredum fratrem praefecit; ipse in regnum rediit. Sed dum haec apud Panhormum gerebantur,

novis in Apulia motibus exortis, Rogerium fratrem cum classe Brundusium ad obsidionem continuandam Robertus remiserat. Acceperat enim Tranenses Barumque ab se defecisse, & Comium Regem Anglorum, cuius filiam Agnetem Henricus in uxorem duxerat, impulsu Henrici IV. sibi ex filia nepotis, in Italiam magnis copiis descendere & cum Sisulpho Salerni Principe nova belli consilia iniisse. Vir acer ingenio existimans, quod evenire facile poterat, unituros secum Othonis & Mathildis copias, & regnum, soluta Ceperani obsidione, invasuros, ejusque statum in periculum adduci posse, non cunctandum ratus, dispersos per Calabriam, & Apuliam, milites cogit; magnisque itineribus Comius in Apuliam descenderat. Iamque Tranensium obsidio in octo menses distracta erat. Qui Roberti metu permoti Boamundo se dederunt. His iunctis cum patre copiis, certiores facti Graecorum, & Agarenorum, multitudinem obviam convenisse, & occupasse Montem pilosum, eo proficiscuntur. Praeerat Montepilositanis Gottofredus quidam Gallus, olim gregarius Roberti miles, qui ut veteris sui Ducis adventum vidit, simulatione pacis proditor factus Roberti copias in oppidum introduxit, a quibus cives direpti, & oppi-

dum

dum incensum est. His peractis ad Barum castrametatus est, relicto prius Beradulfo fratre cum parte copiarum apud Otaianum, qui tumultuantibus praesidiis, saepius cum hoste concurrens, quia iniquum sibi certamen cum hostibus erat, in proximum oppidi montem desertis prioribus castris se contulerat. Sed hostes (remotiora a moenibus castra erant) tanto commodius late populabantur. Qui quoties progressi, & secum praedam recipere non possent, Barum se conferebant. Ex quo factum est, ut Barenses eorum auxilio freti, eruptione facta, Roberti castra audactius invaderent. Ob quod Guiscardus commutatis stationibus duo mille passuum haud procul ab urbe, fossa, & muro in antiqua fabricae structura erecto, castra munivit, quibusdamque propugnaculis in lapidea materia erectis, quarum in ea regione copia erat, quo munitior ab hostium incursione esset, suosque ab omni vi tutos servaret. Eodem ferme tempore imago Salvatoris nostri Iesu Christi crucifixi insigni miraculo Ioanni Gualberto Florentiae ostendit placuisse Deo eam iniuriarum indulgentiam, quam hosti suo humiliter supplicanti concesserat, mota loco cruce, & imagine Salvatoris; ut sibi acceptum esse ostenderet nihil ma-

gis quam ignoscere, dum possis ulcisci. (1)

Anno Gratiae LXX. supra millesimum Brundusini deditionem simulantes, aliquot Normandorum primarios in urbem colloquii specie, componendarum rerum caussa perrexere, quia cives capti, desiderati omnes, & cuncta eorum capita Constantinopolim ad Imperatorem delata sunt. Quo intellecto Robertus parte maiore equitatus apud Barum relicta, cum paucis Brundusium venit; increpans Rogerium, quia nimia suorum iactura parum caute suos hosti tradiderat trucidandos, obsidionemque deinde instaurat, dispositisque circum moenia custodibus, neminem portis egredi patiebantur. Ceterum Barenses quum vidissent in Autumnum obsidionem distractam, ac etiam tunc ducis animum ferocem, & obstinatis animis obsidionem continuare, Graecos milites, qui eorum rebellionis caussa fuerant, adloquuntur, se omnia extrema passos, fidem integerrimam Graeco Imperatori servasse, servaturosque, si frumenti copia adesset. Sed quum omnibus necessitatibus esent circumventi, ac aliis calamitatibus opprimerentur, rogare, ut communi eorum saluti & necessitati pro-

(1) Multo ante haec tempora hoc miraculum contigit, hoc est, anno MIII. ut apud *Soldanium Quaest. II. Vallumbros.* videre est. *Lamius*.

providéant. Illi quum vera esse intelligerent quae a civibus dicebantur, arbitrium deinde urbis Normanno cum civibus concedere, & omnium consensu deditio facta est. Introgressi urbem Normandi contra ius, fasque, primo in Graecos saevientes, deinde etiam in cives multa dictu horrida crudeliaque ob recentem Brundusiorum perfidiam patravere.

Ea tempestate pomoeria Florentiae urbis dilatata ab Arni fluminis ripis ad sacras usque Laurentii aedes.

Interea nec segnius in Sicilia bellum gerebatur. Namque Gottofredus post Roberti decessum, quum comperisset Panhormitanos alia cepisse consilia, & omnes eorum iuramenti, & promissionis immemores, pactionesque cum Roberto firmatas violasse, urbi prius castra admoverat; erant enim cives in spem adducti novitate earum rerum, quae in Apulia factae erant, & Regis Anglorum adventu. Normannos obsidionem soluturos, & in Calabrias ad res suas tutandas redituros, elatique animis urbem ad id tempus quod promiserat Gottofredo tradere recusarant. Sed quum vidissent Gottofredi animum ferocem, & compertum haberent in Apulia res adversas, & Comii interitum, & exercitus sui cladem susceptam, omnemque externi sub-

sidii

ſidii ſpem eſse amiſsam, & Inſulanos primo praelio perterritos, animis concidere, comunicatoque conſilio nobilium plebiſque, hoſti ſe dedere ea lege, ut quae patraſsent ſibi condonarentur, & obſides, quos Robertus in Calabrias tranſmiſerat, nulla mulctatos poena redderet. Fuit hic annus, quo a Panhormitanis deditio facta eſt tertius, & ſeptuageſimus ſupra milleſimum. Quo anno devotiſſimus Chriſti Ieſu Monachus Iohannes Gualbertus moritur, qui princeps ordinis Valliſumbroſae, & eius religionis fuit, pollenſque miraculis habitus eſt; & Robertus .... Balduini Flandrenſis frater iam defuncti contra Arnulphum nepotem ſuum pupillum, Balduini fratris filium, profectus, Flandras ei ademit. Hic a matre Richilda ad Philippum Francorum regem adſportatur ab eo auxilium petens: ſubvenit pupillo Philippus, & commiſsa cum Roberto pugna diu vario eventu certatum. Pupillus in eo praelio cecidit, Philippus fugatus eſt. Robertus etſi victor, tamen captus eſt, & ad Richildam delatus, quem cum captivis poſtea permutavit in bello, quod per aliquot annos pertractatum eſt. Per id tempus Michael Graecus Imperator fugatur, & Alexander imperat.

Eodem ferme tempore Brunduſini ſe

Ri-

Richardo dedunt, questusque est cum ceteris fratribus iniurias suas, quod tantis rebus prospere a se gestis nihil sibi in tanto acerbissimo obsidionis tempore praesidii attulerint. Post haec tamen, ut erat .... in ceteris fratribus se adiunxit. His ita feliciter gestis Ducis animus quietis impatiens exercitum in Siciliam transfretavit. Primo eius adventu Messanenses iam antea a Calabria solicitatos suscepit, & paullo post a Catanensibus susceptus est, & cum in Leontinos properaret, ab illis non expectato Ducis adventu, deditio facta ea lege, ut Agareni suis legibus viverent, debito illi stipendio persoluto, quod tributi nomine quotannis penderent.

Dum haec in Sicilia gerebantur, in Piceno, Vmbria, & Etruria, res turbulentae erant, nec ferme erat civitas, quae aut suos praefectos pati, aut cives, posset. Pisanis, Miniatensibus, Volaterranis, & Senensibus, pro Imperatore Henrico decertantibus, cum soli minus posfent ob Florentinorum & aliorum potentiam, quum subditos nimis aere in tributorum solutione adfligerent, illos contra se arma sumere coegerunt, interceptisque equitibus, quos ab Henrico susceperant, in tantam audaciam devenerant, ut quasi soluti legibus, imperioque, fructus annuos ex posfessionibus,

bus; Dominis eorum debitis solvere, aut reddere recusarent; quod cives non ferentes, culpamque in se ipsos adsignantes, pars quo plus auctoritatis haberent; pars ut metu subditos continerent, nunc uni, interdum alteri adhaerentes, gravioribus animis inter se decertabant. Inventi sunt tamdem qui has pestiferas seditiones ex bono & aequo componerent parte fructuum rusticis condonata; & quia eos iuste ad iracundiam provocassent, rebellionem ab iis factam illis condonavere. Fuerunt item plures, qui habitationis propriae sedem, ubi plurimum possessionis habebant, loco munito mutarunt ut fecere plerique nobiles ex Senensibus. Miniatensi agro . . . . . oppido item a suis diviso pars iuxta montis radices se contulit, pars in antiquo eorum oppido permansere. Quae res postea magnae cladis initium fuit, nam ut quisque minus in urbe poterat, dabat operam, ut, armata suorum agrestium multitudine, vi cives suos deiiceret, aut patria pelleret, aut quae maiori conatu resisterent, obtruncarent. Florentini item, Arretini, Perusini, & Pistorienses divisi, in inimicorum urbibus non minora facinora grassabantur, & cuncti incendia, domorum desolationes, expulsiones civium, caedesque patrabant. Nec finis tantis cladibus factus est, donec

qui

qui plus poterant, civium suorum sanguine satiati, paene tyranni urbium facti ex arbitrio paucorum cuncta moderabantur; Imperatoris Romani incuria, ac negligentia, qui nobilissimam Italiae partem solutis imperii habenis impune vagari permiserat, & eius curam administrationemque dereliquerat. Insequenti anno, quum omnes, hyemis tempore, legati ex ceteris Insulae civitatibus, oppidisque, ad Robertum venissent; & quidam foedus, nonnullique amicitiam imploraffent, dominium eius accepere: Quibus omnibus Rogerium fratrem sub Comitatus titulo praefecit, & totius Siciliae sibi cura permissa, ipse in Calabrias rediit. Iis in Sicilia peractis, pacis artibus intentus, ut terrestrem curam susceperat, ita & maritimam non omisit. Classem quinquaginta triremium aedificari curavit, ut regno praesidio esset ad repentinos Barbarorum incursus, quos fama erat ingenti classe Siciliam invasuros. Qua aedificata, illi Rogerium fratrem praefecit.

Initio veris haud procul maritima, ubi olim Lilybaeum dicebatur, Drusis frater regis Afrorum, qui adparatu octuaginta triremium in Siciliam venerat, classem Rogerii Drepani propinquo loco quiescentem in certamen pellexit. Commissa pu-

pugna praelio Drusis superatus, & captus est. Triginta tantum ex hostilibus manibus evasere, reliquae omnes cum ipsis hominibus captae, aut demersae sunt. Drusis viginti mille auri nummis redimitur, & ad suas triremes remissus est. Interea fortuna rebus hominum semper adversa, more suo usa, quietum, ac paene felicem Roberti statum pervertere nixa est. Cuius tantum conatum Robertus summa virtute infregit. Nam per id tempus Sisulphus Salerni Princeps moritur, relicto Sisulpho eius filio, qui ei in Principatu successit. Is eamdem, quam Pater ingressus viam, incensus etiam cupiditate regnandi finitimis bellum intulit. Nec iis contentus Gulielmum Roberti fratrem, quem Robertus Campaniae praesidio reliquerat adorsus, operatus est ut se socio, atque coadiutore, Beneventanos invaderet, & persuadet id hominum ambitiosissimus. Quae quum Guiscardus dissuadere non posset, statuit armis prohibere, duxitque equites, quos paratos expeditosque habebat, in Nolanum agrum; erat enim Robertus ea tempestate Sarni. Qui quum intelligeret sua praesentia non deterritos, & etiam Sisulphi animum ferocem esse, nec monitionibus, aut sua auctoritate ab incepto proposito retrahi posse, maiori ira & odio accensus, non so-

ſolum praeſentis facti indignatione permotus, ſed etiam memoria fratris, qui ſuperioribus annis, contra ipſius mentem bellum Ludovico Principi Campano intulerat, Capuamque occupaverat, ratus impunitate rei licentiam maiora perpetrandi adferre, in Salernitanum agrum deſcendit, caſtriſque obmunitis, urbem obſedit, Rogeriumque Siciliae Comitem cum claſſe eo venire iuſſit. Interea Gulielmus Beneventum deditione acceperat. Erant enim ea tempeſtate omnes ferme Regni civitates bellis adeo adſiduis imminutae, ut ne ulla quidem earum diutius hoſtilem incurſum toleraret, aut vim ſibi adferri pateretur. Eodem ferme tempore Spinacolum, Sancta Severina, & Cotronum, a Roberto rebellarant; & fere omnis illa Salentini agri ora, quae inter Tarentum, & Hydruntum eſt, eorum Principis morte, ab eo defecerat. Et iam Guillielmus Campaniam populabundus invaſerat; ob quod Pontifex Siſulphum, & Guilielmum, excommunicaverat, copiaſque Mathildis apud Babicum convenire iuſſerat, & maiora in dies praeſidia ab amicis expectabat. Haec quum Gulielmum non laterent, vir ingenio mobilis, immutata mente, Pontifici ſe conciliat, & ambo Roberto hoſtes effecti copias contra eum iunxere. Interea Henricus Pontifici

fici adverſus levi ex cauſsa factus, literis Robertum admonuit, ne eum fratris, aut Pontificis, aut Mathildis copiae deterrerent; ſe propemodum auxilia ſibi ſubmiſſurum, quibus fretus Pontificis copias, fratriſque profligare poſſet; Et nihilominus a Concilio in Germania habito impetravit, & ab Antipapa (ſic enim non rite electum Pontificem adpellant) ut Mathildes, Siſulphus, & Guilielmus Roberti frater excommunicarentur. Quo tempore quum Henricus Italicae expeditioni ſe pararet decimonono aetatis ſuae anno bello a Saxonibus, & Hungaris moto implicitus, non ſolum Italiae adventum diſtulit, ſed Roberto quidem, quod pollicitus fuerat, non potuit adimplere. Eo item tempore Alexander moritur anno ſui Pontificatus undecimo, menſe ſexto, accerſituſque Romam Ildebrandus, a Cardinalium Concilio Pontifex creatus eſt, dictuſque Gregorius VII. Mors Alexandri Henrico peropportuna, ſed magis Ildebrandi electio, cum quo in Germania plurimum familiaritatis contraxerat: Et in Gallia Balduinus puer frater Arnulfi, quem in praelio contra fratrem Robertum concurriſſe diximus, praelio commiſſo Robertum patruum ſuperat, & Regni paterni poſſeſſionem adeptus eſt.

Dum haec ita gerebantur Salerno poti-

titur, quum Sisulphus se in turrim regiam recepisset, quum a suis desereretur, tum etiam fame compulsus in Roberti potestatem pervenit Decembri mense, quum veris initio Salernum oppugnari coeptum esset. A quo omni dominio pulsus profugus aberravit. Praefuit deinde Salernitanis Guaimarus frater, & eius filius postea Iordanus, qui Ludovici Principis Campani filiam suscepit uxorem, ex qua peperit Richardum, Robertum, & Iordanum. Septem mensibus duraverat Salerni obsidio; in qua Ecclesiam Sancti Matthaei aedificandam voverat, in quam Sisulphus confugerat. Quo item tempore in Calabria munitissimum Sanctae Agathae oppidum longa obsidione susceperat, & civitatem Sympolim, in quam Graeci milites confugerant. Iisdem item temporibus Richardus Capuae princeps Neapolim obsedit, & aliquot mensibus ibi frustra absumtis obsidionem soluit. Adparebat haec a Richardo fieri Roberti fratris consilio. Namque Salerno expugnato, quum eius exercitus Dux a plerisque existimaretur, illum tantum reliquerat; sed hic paullo post Capuae decessit, cui Gulielmus filius succedit. Robertus deinde postea quam Salerno potitus est, Richardi fratris morte intellecta, in spem adductus Beneventi recuperandi, exercitum

omnem eo deduxit. Hoc quum Gullielmus nepos intellexisset, iam antea Pontifici conciliatus, susceptis ab eo equitibus, qui sub Rodulphino Gallo Duce militabant, contra Robertum profectus castris eum exuit, & in Apuliam usque fugavit. Sunt qui dicunt illum novi Pontificis gratiam inire volentem Benevento abstinuisse; quam civitatem in priori reconciliatione Richardus pater Ecclesiae Romanae restituerat. Hac Roberti clade vulgata Barenses, Patrono, nescio quo, eorum Cive adhortante permoti, praesidio Normandorum urbe eiecto, a Roberto defecere. Nonnulli item ex suis rebellarunt, in quibus Bagiliardus nepos, qui Asculum Apuliae civitatem invaserat, & Venusium occupaverat. Gregorius quinto sui Pontificatus anno Graecorum Imperatorem ab unione Romanae Ecclesiae dissentientem excommunicat, & Michael olim Imperator imperium suscepit. Anno gratiae MLXXIX. inventum est Corpus Sancti Camertis ex Achenentia Civitate per Arnaldum eius loci Archiepiscopum; & Turcae Armeniam, & Suriam magnis copiis depopulati sunt; & Robertus in Calabriam profectus Sanctam Severinam Cotronumque sua praesentia suscepit. Quo tempore Michael Constantini filius cum Michaele, Andronico, & Constantino filiis ab Ni-

Nicephoro Botoniate armis ab eorum imperio eiecti sunt; & Turcae Rhodum Insulam depopulati ad sex mille hominum in Asiam absportaverunt. Captum est eodem anno a Roberto Vicum agri Surrentini, & in eo oppido Gradalonem nepotem suum luminibus orbavit cum multis praeterea, qui ab eo rebellaverant. Deinde audita Barensium rebellione occidit. Ob eam rem suis animi additi debiliores, & in fide confirmatis hostibus terror iniectus; in quibus cum Germanicis Matensis Episcopus Pontifici se coniunxit, & Henrici metu a suis civibus pulsus est.

Initio veris, in solemnitate Pentecostes, conventu Moguntiae per Henricum inito, Imperator decrevit Pontificem a Pontificatu esse amovendum, & Lombardiam petens, vere in Italiam magna manu descendit. Quo tempore Gottofredus, & Mathildes uxor contra Boamundum, & Robertum iussu Pontificis profecti sunt, ut illos Piceno pellerent, & exercitus Henrici, quos in Campaniam properare fama erat, impedirent. Nam confoederatum esse illum cum Guiscardo iam antea Pontifex compertum habebat. Robertus, quia Pontificis copiae instar erant exercitus non contemnendi, in Soranum accito Boamundo se recepit. Horum adventu Pontifex, quia ea

tempestate Normandi vis magis timenda quam exasperanda erat, permotus iterum pacis fidem attulit. Sed quoniam celerius hominum opinione Henricus in Italiam venerat, Pontifex animo concidit, & pacis mentio a Roberto derelicta est, quia Gregorius eadem illa intellexisse cognoverat, quorum gratia movebatur. Ceterum his animadversis Robertus incusare fortunam suam, quia tam repente copias ex Piceno revocasset, & quia inani metu perculsus, spe pacis bellum, in quo paene superior factus erat, relinqueret. Iamque Iulius aderat mensis, & Henricus Florentiae castrametatus, quum civitatem seditionibus agitatam, uti ratus erat, capere non posset, re infecta discessit; qui ut primum Senas pervenit Pontificatus administratione Gregorium inhibuit; quod ille non solum contemsit, sed Henricum Germanorum regno, & Imperii administratione prohibuit, proceribus sui regni sacramento fidelitatis absolutis. Hanc Pontificis inhibitionem Imperator contemsit, adserens quod quum Christus Iesus ter Petro pascendas oves commisisset, Reges semper exceperat.

Interea Cincius multa contra Pontificem moliri, Tiburtinos, Praenestinosque antea solicitatos ad Henricum deficientes susci-

fuscipere; cum iis etiam, quos Romae suae factionis reliquerat ex tributo occulta rebellionis consilia communicare; multa Henrici nomine dubiis polliceri, si incepta perficerent; postremo nihil intentatum relinquere, ita ut iam omnes Romani novandis rebus studerent; sed haec defectionis consilia remorata sunt.

Dum haec inter Imperatorem, & Pontificem gererentur, Tarentum ab Imperatore Graecorum occupatum est, Tarentinique Graecos milites in urbem recipientes finitimas urbes ad rebellionem eorum exemplo attraxere. Iamque Robertus Materam, & Tricaricum, quae ab eo prius defecerant, recuperaverat, Candulfumque fratrem Monti Carcoso praefecit, relictaque sibi eius provinciae cura in Calabrias profectus, Sanctam Severinam, quae iterum rebellarat, cum Cotrone suscepit. Inde Consentiam incendit, Guilielmumque nepotem suum ex Lanfredo fratre, qui ab se decesserat, expugnatione captum, quia necare sibi indecorum putabat, luminibus privavit. Eodem ferme tempore Michael Constantini filius Graecorum Imperator cum tribus filiis Michaele, Andronico, & Constantino qui ab Nicephoro Botoniate, de imperio eiecti fuerant, quum multa prius ingentia contra Nicephorum essent moliti,

aſperaque & adverſa eveniſſent, externa auxilia petivere.

Inſequens annus non laetior fuit, quum diſſenſionem per Gregorium imperio exortam, illico ſequuta ſit ipſius in Italia non mediocris iactura; namque Robertus ſuis rebus intentus, ut primum de Graeciae rebus certior factus eſt, & auxilia Graecorum in Calabria, & Apulia, diminuta eſſe accepit, Spinazzola prius occupata Hydruntum perrexit, & ab eodem iiſdem de cauſis brevi captum atque comminutum eſt; Tarentumque in quod cum Conſtantino Graecorum reliquiae confugerant uti in munitiſſima arce ſe continentes obſedit; quo in loco Michael olim Grecus Imperator incognitus lugubri veſte ad Robertum venit, iniurias ſibi illatas ab Nicephoro queſturus. Hic poſtquam in ſecretum adductus eſt, & quis eſſet, & qua gratia ad eum venerit expoſuit, magno in honore ab eo habitus eſt, ſua opera Tarentum ſuſcepit, & quibuſdam pactionibus inter ſe firmatis, ſuadente Roberto Romam profectus, illum conciliat Pontifici. Timebat enim Pontifex Henrici praeſentiam; qui quo maiori vinculo Guiſcardum ad ſuas partes attraheret vexillo Eccleſiae illum donavit, ligiuſque Eccleſiae Romanae factus, in ſua verba iuravit ſe ſe partes Eccleſiae tutaturum, &

ut

ut maior auctoritas bello in Graecia gerendo adesset, ad quod ipse dux electus erat, excommunicatur Nicephorus, & bellum contra eum indictum est. His peractis Michael spei plenus ad Robertum rediit, Hydruntumque pari voluntate profecti sunt, & circum ea loca ad commeatus, & clasfem praeparandam, quam Brundusii habebat sunt commorati. Interim praefectos in Calabriam ad frumenta coemenda miserunt, quae Normannis sua pecunia persolvit; renuntiatumque est ob eam rem a Michaele, Pontificis auctoritate subsequuta, Iuri, quod in Apulia, & Calabria, Tarentoque habebat; Boamundusque iam ferme triginta annorum classi praeficitur, qui solvens Italia, Insulam Corfu, quam olim Corcyram vocabant, primo impetu cepit, pauloque post Robertus cum Michaele, & eius uxore, eum sequuti sunt, relicto Rogerio eius filio administratore Regni Neapolitani, quod XXVI. annis, varia belli fortuna, Robertus pater bellis suum effecerat, & tunc auctoritate Pontificis possidebat. Eo anno terraemotus validi magno cum mugitu VI. Kal. Aprilis prima noctis hora in tota paene Gallia facti sunt, multaque hominum millia ab aedificiis oppressa periere; & Lanfredus Andegavensium Comes Fulconi fratri bellum indixit, quod sibi

bellum intulerat ſub praetextu quod in diviſione facta parvam imperii paterni partem ſibi reliquiſſet; compromiſſa etiam hac fratrum diſcordia in Philippum Francorum Regem, iudicatumque ab eo Caſtramenſem Comitatum Fulconi dandum. Qui ne hac quidem Regis ſententia quietus praelio cum Lanfredo congreſſus auxilio Andegavenſium, & Turonenſium, praelio ſuperatus cum multa ſuorum ſtrage captus eſt, & in carcerem a fratre coniectus.

Anno ſalutis MLXXXII. Robertus, Michael, & Boamundus, Iulio menſe Vrceolam transfetarunt, & haud procul Dyrrachio prima caſtra habuerunt. Praeerat ea tempeſtate claſſi ab Nicephoro paratae, inſtructaeque, Alexius Megadonus, qui undique collectis auxiliis quadraginta navium claſſem effecerat, qua ſperabat contra omnium hoſtium vim ſua tutari poſſe; quippe qui exiſtimaverat Normannos artis maritimae inexpertos terreſtrem pugnam potius quam maritimam tentaturos. Haec dum inter Robertum & Nicephorum agitabantur, Henricus iampridem Normanno infenſus, & quia mox tam repente ſe Pontifici reconciliarat, nullo metu inſtante, nulla neceſſitate, nulla denique vi ſibi exorta, opportunitatem Regni invadendi ſervabat; & quia Pontificis animum a ſe alienum

ante

ante cognoverat, statuit cum eo primum, deinde cum Normannis, bellum gerere. Igitur coacto ex omni Etruria suorum exercitu, & auxiliariis militibus, quos in Lombardia habebat, accitis, Romam profectus, urbem a Decio Cincio iam antea solicitatam suscepit, Pontificemque in Mole Hadriani, in quam confugerat, obsedit. Inde traiectis omnibus copiis, parte Etruscorum in castris relicta, Volaterranos, & Albanos ad se deficientes suscepit. Et quia autumni tempus advenerat exercitus circum ea loca divisus in hibernis locatur. Ea tempestate Guillelmus nothus regis Angliae contra Robertum filium suum, qui Normannis praefuerat, concurrit, & equo deiectus est. Magnum vitae periculum incurrit Guillelmus pluribus vulneribus saucius, multisque ex suo exercitu amissis discessit. Eoque Pater indignatus filio maledixit, & suorum bonorum exheredem fecit. Ceterum in Apulia Asculani, & Camertini, certiores facti de his, quae ab Henrico gerebantur, post Roberti discessum levibus etiam agitati iniuriis a Rogerio, quem relictum a Guiscardo illi Provinciae memoravimus, rebellarunt; omnemque Apuliam latrociniis infestantes, effecerunt, ut ceteri ex Regno Neapolitano similia exoptantes rebus novandis accederent. Interea Nicephorus

ad

ad res suas confirmandas profectus, veritus imperii sui novitates, & vim hostium metuens, quos contra se venisse magno adparatu cognoverat, Venetis se coniungit, qui classe quinquaginta navium comparata, Dominico Silvio praefecto, Nicephori exercitibus se immiscuit; concursumque ab iis cum Roberti classe, & diu ancipiti Marte pugnatum; tamdem multo suorum cruore Normanni superati. Nec tamen haec victoria laeta, aut incruenta fuit; nam duo millia hominum in eorum classe desiderata sunt, sex & decem naves cum hominibus ipsis submersae. Ceterum Michael & Robertus ad extremum usque proelii pugnae adfuerunt, ita ut proditis postremo rebus aegre celocem nacti ad Boamundi castra ex proelio confugerunt: ceteri omnes aut in ipsa pugna periere, aut capti in hostium potestatem devenerunt. Ingens profecto clades, & non minus metuenda, si Imperatores timidi, aut rerum bellicarum inexperti fuissent: Sed quum ipsi Duces impigri, acerrimique, & spes omnis exercitus ex Italia traiiciendi amissa esset, necessitatem eis imposuit tanto maioribus animis Dyrrachinam obsidionem continuare; quanto ea soluta, maius periculum vertebatur. Quae res effecit ut nec ob eam victoriam a Venetis aut Nicephoro Dyrrachinis sub-

ſubventum ſit ; quum hoſtes confirmati terreſtribus copiis, eorum caſtris auctis etiam a nonnullis ex Illirico equitibus, quos magna pecunia conduxerant, commeatus Imperatoris impediviſſent, & acrius urbem fatigaſſent tum continuis praeliis, tum omni tormentorum genere, aliiſque, quae ab hoſte obſeſſis inferri ſolent. Sed poſtquam Dyrrachinos omnia ſaeva pati intellexere, ſtatuunt ut Robertus cum Michaele ad reficiendam claſſem in Italiam redeant, Boamundus obſidionis urbis curam ſuſcipiat. Sunt item qui dicant hoc conſilium a Roberto ſuſceptum, & illum non tam ſollicitum cupiditate novae claſſis in Italiam revertiſſe, quam quia acceperat de Henrici adventu, quem contra Pontificem iam moviſſe compererat, dubitans, ne illo oppreſſo in Regnum Neapolitanum deſcenderet. Igitur noctu ex Illyrico ſolvens parva navicula Brunduſium adpellit. Michael reparandae claſſis cum ſuſcepiſſet curam, Robertus in Apuliam feſtinavit, verituſque (quod ſupra meminimus) Aſculanorum rebellionem, quamquam ob hoc facinus paulo ante a Rogerio incenſi fuerant, & novos motus in Apulia excitatos facilius initio coerceri, comprimique poſſe, quam poſtea diſſolvi, aut contineri ad effectum perductos, omnem in ea re ſolicitudinem curamque com-

committit. Nec eum fefellit opinio. Namque Appulos sua praesentia deterritos compescuit, & Canusines diutius resistentes incendit; quorum metu finitimae civitates perculsae in Normandi fide permansere. Post haec Capuam, quae ab eo rebellaverat, Iulio mense profectus deditione accepit; deinde in Campaniam populabundus ingressus est; ubi oratores Trinacriae, qui Rogerii acta, & onera immensa eis imposita, questum venerant, quia illos avide Henrici adventum expectare acceperat, increpat, castigatque, quod in re minima tantum illi querimoniae detulerint; fratremque Rogerium corripit, quod parum caute rem administrando, nimia item severitate in tributorum exactione adhibita, ansam novis motibus & rebellioni praebuisset. Deinde calamitatem in Illyrico susceptam, & periculum, quod ab Henrico imminebat, secum questus est. Proinde uti advigilantius Siciliae administrationi esset intentus, ipse postremo exercitum colligere, milites scribere, quibus cum Pontifici praesidio esse posset. Ceterum Henricus continuata obsidione Molis Hadriani, in quam Pontificem confugisse diximus, tantis oppressit Romanos oneribus, aliosque permultos Italiae populos, ut & Romani, & Ligures, & quaedam ex finitimis Romae civitatibus

ab

ab eo rebellarint. Ob quod ipse relinquere obsidionem fuit coactus, & ea praesertim causa, quia Robertum in auxilium Pontificis in Campaniam iam pervenisse acceperat, & Tiburtinis, Populoque Romano, opem ad defensionem pertulisse. Quibus ex rebus permotus iter in Ligures adripuit, ne medius ab hoste clauderetur, & ea spe, ut celeriter illis oppressis, quos a Mathilde solicitatos acceperat, contra Robertum properaret. Fuit hic annus gratiae tertius & octogesimus supra millesimum.

Interea Nicephorus seditionem veritus ab Alexio in suo exercitu concitatam, animo concidit. Videbat enim concitatos militum animos sua praesentia retinere non posse, & nihil praesidii ob eam rem Dyrrachinis adferre posse; censebatque illos in desperationem adductos deditionem facturos; quod ne se praesente facerent, & simul ut saluti suae consuleret, cum paucis equitibus Constantinopolim regressus est; ubi ab eodem Alexio insequutus, obsessus est, paucosque post dies in eius potestatem pervenit, proditione contra eum machinata ab Arnone Alamanno, quem Alexius pecunia corruperat; & civitate triduo praedata, Nicephorus, qui Deo se ex metu devoverat, ab illo servatus Monachus factus est. Ceterum Alexius propriae virtuti, & aucto-

rita-

ritati non fidens, simul ut hostium vires infringeret, Michaelem Michaelis Dioclisii filium consortem accepit Imperii, qui quo facilius corruptum moribus exercitum ad maiorem disciplinam deduceret, nonnullos milites, exeuntibus aliquot prius axauctoratis, conscripsit, Michaelemque exercitui praefecit. Ipse die solemni Resurrectionis Christi Iesu coronatus est. Robertus interea his de rebus certior factus, omissa contra Henricum expeditione, ne quid oblatae occasioni deesset, relicto veteri Michaele ad reliquum classis aedificandum cum parte navium iterum ad Illyricum transfretavit, Boamundoque se coniunxit. Ceterum alter Michael cum Alexio in Boamundum, & Robertum invecti, acre praelium commisere. Primo concursu Michael Normandorum vim substinere non valens, loco demovit, deinde quum gloriabundus, & audacius in Normandos se inferret, suosque incompositos in praelium duceret, quippe qui magno exercitu praeditus multitudine fidebat, quum obsistentibus praeter spem Normandis, a suis desereretur, lancea a Boamundo ictus cecidit, & in fugam versus Alexius pedibus saluti suae consuluit. Acre post eius fugam id praelium, atque cruentum cum Turcis fuit, Normannis victori non obtemperan-

rantibus, & in desperationem fugientibus prorsus adductis, quos de eorũ salute cogitare compellebant. Septuaginta enim Graecorum millia fuisse in exercitu Alexii comperio; ex quibus octo millia Graecorum & decem millia Turcarum caesa sunt. Ex Boamundi vero exercitu quum pauci prius periissent, post Graecorum fugam quatuor millia desiderata, & Boamundus in femore a Michaele sagitta percussus grave vulnus acceperat. Post eam pugnam Dyrrachini deditioni erant intenti, tamen inter paciscendum quum inter se dissentirent, quorumdam Venetorum militum proditione, qui praesidio urbis erant, in Roberti potestatem venere, intromissis noctu Normandis per eam muri partem, quam ipsi tuendam susceperant. Quibus rebus per Epirum auditis, sequuta sunt post urbis casum ea quae victis incommoda evenire solent: nam complures ex Epiro civitates Illyricoque, eo metu consternatae se se Roberto dedere. Sunt qui velint Robertum superiori anno Dyrrachio fuisse potitum, quod fieri non potuit, quum omni ferme hiemis tempore eo anno in Apulia hibernaverit.

Nec tamen interea Henricus quietus erat; nam cum suo Clemente iunctis copiis cum Mathilde apud Parmam conflixit, illam-

illamque fugavit. Quo in praelio Gottofredus Mathildis vir interiit. Sunt qui item adfirment Henricum primo praelio ab his ſuperatum, ſeptemque & decem diebus incognitum latitaſſe, ſubventumque ſibi poſtea ab Henrico filio adoleſcente, & hunc cum Mathildis copiis, & Gottofredo confixiſſe. Parum id conſtat. Non multo poſt Mathildes Azonem Eſtenſem ſibi cognatione propinquum, licet eius rei ignara, virum duxit, qua deinde re a Pontifice comperta inhibita eſt; & tertio poſt anno quam eam Eſtenſis duxerat ab eius coniugio abſceſſit.

Henricus ea victoria elatus in Etruriam rediit, & contra Pontificem movit, qui poſt ipſius diſceſſum Mathildis fretus opibus Romanam urbem, & finitimas civitates, quas Henricus pater ſine praeſidio reliquerat, recuperaverat. Romae caſtra locat, ſed accitus a Tiburtinis Ponte Milvio amne traiecto Tibur ſuſcepit, ibique Clementem urbis praeſidio reliquit. Inde Romam reverſus Ianiculum, quod nunc Tranſtiberim vocant, capit, Petrique Baſilicam poſt aliquot dies. Iterum eodem tempore traiecto amne ad aedem Beati Pauli caſtra locat. Interea Clemens ad eum venerat, & alia caſtra ad Hortos Neronianos habebat, ubi omni aeſtatis tempore conſeſsum eſt. Initio

tio hiemis[1] Henricus in Liguriam ad Mathildis terras suscipiendas a se deficientes properavit, moxque Romam reversus est. Quo tempore Romani quum ad ultimam frumenti necessitatem[2] adductos se *viderent & maenia oppugnari, Henrico se dederunt. Nam Gottofredus Lotharingiae Dux singulari fortitudine eam muri partem, ad quam oppugnandam Henricus praefecerat, suis copiis effregerat, gravique vulnere suscepto, se vovit ut si ab eo liberaretur, ire ad expeditionem Ierosolymitanam, quam animo prius conceperat; de qua suo loco dicemus. Gregorius Pontifex, etsi undique clausum videbat se, tamen in Mole Hadriani sese tutabatur; quamquam non multo post Romanis postulantibus Henricus Gregorium deposuerit, & Clemens Romae coronatus fuerit, multis tamen Ecclesiae Praelatis reclamantibus non posse id iure fieri. Ceterum Clemens Henricum in Caesarem unxit: quo tempore Gregorius . . . . nuntios viros impigros ad Robertum Guiscardum misit magnis precibus eum hortatus maioribusque pollicitationibus ut Greciae rebus postpositis sibi auxilio esset, & ut verbis litterarum suarum ad eum*

E *iter*

(1) In Annalibus scribit *Initio autumni*. Lamius.

(2) Quum hic in archetypo textu multa ab oscitante librario omissa fuissent, nos ex Annalibus, quaecumque diverso charactere descripta sunt, supplevimus. *Lamius*.

iter acceleraret ad se eripiendum de Imperatoris Romani manibus, nec pateretur eum, quem tam pie defendendum susceperat, ab se deseri, utque sibi praestiti iuramenti memor esset, nec ut fidem suam flocci faceret, quam semper integerrimam omnibus servavisset. His literis Robertus permotus, relicto in Graecia Boamundo, accitis aliquot Longobardis Normandisque militibus, qui in Piceno vagabantur, in Italiam reversus omnes ex Apulia Calabriaque, & Sicilia, copias, quas illis praesidio reliquerat, sibi adiungit, & quamquam de eius adventu fama iam evanesceret, praeter omnium opinionem in tempore Pontifici fuit subsidio. De eius adventu Clemens certior factus relicto Tibure quo iam redierat, urbem profecto munitissimam, metu Roberti perculsus indefensam, & sine praesidio reliquit; deinde transgressus amnem se Henrico coniungit, docetque eum se pro comperto habere Robertum magnis copiis adventare. Igitur commutato consilio quum plene Romanis non fiderent, non expectandum hostem rati, ne eorum discessus fugae similis videretur, fingentes alia majora instare, & Romanis ipsis curam tuendae urbis commisit, hortatusque est eos, ut paci, & tranquillitati studerent, pollicitusque se brevi reversurum, nocte intempesta cum suo Clemente iter adripuit, iussitque exercitui, ut prima luce eum sequeretur; intellexeratque Henricus a Ro-

ma-

manis ſibi vim parari, quare tantus eum terror invaſit, ut Senas una cum Pontifice paucis ſubſequentibus, trigeſima hora poſtquam Roma, diſceſſerat pervenerit, ita ut Senenſes prius illos Senis viderint, quam venturos fore acceperint; & a Senenſibus benigne ſuſceptus cobortatuſque ad ſtandum in Italia. Creditum tamen eſt Henricum in Alemanias aufugere, tantus eum terror invaſerat. Iam Robertus Porta Flaminia vi patefacta Romam erat ingreſſus, maioremque intra moenia oppugnationem quam in ipſa porta adinvenit, Romanis re improviſa in ultimam deſperationem adductis iam adnitentibus mori potius in proelio boneſte pro ſalute patriae, & filiorum, quam turpiter vivere cupientibus. Intelligebant enim ſi boſti ceſſiſſent uxores ſuas ſtuprari, filios rapi, incendi urbem, a Normandis, antiquis Populi Romani boſtibus; denique ipſos occidi. Ex altera parte Normandi indignabantur quod iam pene victis boſtibus victoria eis e manibus extorqueretur. Ira igitur & odio accenſi acrius invadebant, & tandem poſt longum eius diei certamen, quum iam adveſperaſceret, Romani loco pulſi ſunt: qui vivi ex praelio ſuperfuerant ad ſuas domos confugere, quae ab his eadem nocte, ut in tali neceſſitate fieri conſuevit, tignis cateniſque ferreis, & lapidibus cinctae interclusis viarũ itineribus difficiliorem Normannis expugnationem reddidere; ſicque nocte tota

in urbe in diversis locis pugnatur. Orto deinde sole quum hostes securius Romanos oppugnarent, Campum quoque Martium profligarunt, nec prius insequentibus Normandis destiterunt, quam in Capitolium pervenere. Tunc clamantium plorantiumque mulierum, & puerorum preces, ululatusque, tota urbe audiri, quales nunquam antea Romae fuerunt; gemitus praeterea morientium, aedium incendia, & fragor tectorum ingens undique audiebatur; fumus praeterea pulveri concretus, & caliginoso aeri mixtus, veluti eructantibus Aethnae cavernis, ipsum aera penetrabat; nihilque postremo in tota urbe nisi luctuosum, & miserabile crudeleque audiebatur. Incensa est ad integrum ea urbis pars quae a Porta Flaminia ad Capitolium usque continetur. Ceterum Romani, qui superfuerant ex tanta clade, aliquot diebus e Capitolio cum hoste pugnaverunt, & tandem quum fame urgente premerentur Roberto se dederunt. Erat in Roberto in rebus bellicis acre ingenium, sed victoria parta leve & mansuetum, & natura mitis; qui postquam omnium victor factus est, nihil ultra saeviendum ratus, rapinas, & incendia prohibuit, captosque relaxari fecit. Tamen ea pars urbis incendio absumta, quam supra memoravi, quum duae Vrbis partes integrae permansissent, eo quod Romani coniuges parvosque liberos, & omnem pretiosam suppellectilem, in Capitolium absportas-

tassent. Templa vero a Normannis intacta, et si qui ad ea confugerant, inviolati permansere. Hoc maxime modo Pontifex Gregorius ab obsidione liberatus est Roberti Guiscardi ope, a quo Salernum perductus, quum Romanis antea invisus esset, & post Vrbis excidium infestissimum se esse cognovisset. Quae calamitas sua ex causa Romanis evenerat, qui si religionis Christianae memor fuisset, & officii sui, numquam ea fieri permisisset (1). *Sed is Pontifex paulo post Salerni moritur, & Victor III. in demortui Pontificis locum electus est, anno nostrae salutis MLXXXIII. Eodem anno tanta aquarum inundatio facta est, ut Padi fluvii inundationes plures villas cum armentis, & ipsis hominibus absumserint. Robertus etsi de electione novi Pontificis certior factus est, etsi omnia bona in spe habebat, ut per suos oratores etiam acceperat; tamen Pontifex Apuliae Ducatum Roberto confirmare differebat, qui iterum per oratores tentavit, ut quae concessio sibi a Gregorio facta fuerat, sibi & suis confirmaretur, tamdemque impetravit.*

(1) Optimum quidem esset se bello semper abstinere, & Sacerdotes inprimis; at se tutari ac defendere natura ipsa comparatum est, nec facile quis se deprimi patitur, & iure saepe. Quod dicendum de sancto Pontifice Gregorio VII. Consule *Ioann. de Carthagena De Iure belli Romani Pontificis.* Lamius.

Hisce peractis auctoritate Pontificis, in Graeciam, & Illyricum, transfretavit, & primo adventu insulam Cassiopeam suscepit; deinde Alexii Classem, & Venetorum, qui illi favebant, invadit. Praeerat classi Venetae Dominicus Silvius, a quo priori pugna apud Dyrrhachium navali praelio superatus fuerat; sed in hac pugna longe dispari fortuna Venetus superatur; nam pugna commissa est iuxta littus: in quo praelio Normandi quum a Boamundo subsidia subministrarentur superiores facti sunt, multo Venetorum cruore. Dominicus & Alexius in Peloponnesum cum navi Praetoria aufugit, deinde Dominicus ob omissam classem a Venetis Ducatu privatur, & illi subrogatus est Vitalis Saledro anno salutis MLXXXVI. cuius filius Classi Venetae praeficitur, qui apud Saxonum reparata Classe non minori quam altera pugna damno cum Normandis pugnavit. Caesa enim sunt ex Venetorum exercitu quinque millia hominum, ex Roberti ferme quadringenti desiderati, & decem submersae naves cum suis nautis periere.

Secundum hanc victoriam Robertus apud Cassiopeam insulam profluvio ventris interiit Iulio mense, septuagesimo suae aetatis anno, nulla re praetermissa, quae cuiquam strenuo Duci decori esse existimaretur. Eius cadaver suo iussu Venusium translatum in Ecclesia Trinitatis sepultum est,

eſt, quam ipſe inchoatam, necdum perfectam reliquerat, multaque praeterea non tam belli quam pacis monumenta ſuarum virtutum praeclara reliquit. Melphiam in Lucanis montibus immunitam cinxit, & Averſam. In Campania duas ſupra viginti aedes ſacras conſtruxit, in quibus Salerni Eccleſiam Sancti Matthaei Apoſtoli; ipſiuſque Apoſtoli corpus, ut quidam ferunt Caperto civitate ei loco propinqua tranſtulit in Averſae, & Melphiae maiores aedes.

Ferunt Robertum fuiſſe mediocris ſtaturae, decora facie, oculis groſſioribus, eminentia naſi, capite calvo, colore ſublivido, lato pectore, membris teretibus, gracilitate crurum. Irae fuit pauliſper impatiens, & inter ceteras animi dotes: ferme, quum quid ocii daretur, aliquid manibus operabatur, ne otio aut luxu torpeſceret; gloriam vero inanem adeo ſprevit, ut quum utraſque Sicilias, Illyricum, Epirumque, ſuae ditionis feciſſet, numquam paſſus ſit ſe Regem nominari. Igitur poſtquam ad id loci pervenimus, non erit alienum, quae de eo a pluribus ſcripta ſunt, referre. Eius ſoror Guiſcarda, quam ſupra diximus Deo eſſe dicatam, quum ſaepius lacrumis Deum precaretur, ut aliquid de ſalute fratris ſibi indicaret, per quietem accepit, gratiam a Domino

consequutum. In fidem tantae rei calicem ab eo Ecclesiae Trinitatis consecratum adspiceret a Diabolo fuisse attritum; quem calicem Robertus emerat ex pecunia redacta ex quibusdam operibus sua manu confectis, cujus potissimum rei causa misericordiam a Domino meruerat. Illa mane exsurgens quum fidem visioni congruentem accepisset, refici calicem imperat, a quo non ita penitus abolitae cicatrices quin adpareant: quae usque ad nostra tempora propter Fani religionem in eo calice permansere; sed hic calix nostra memoria a Masio nescio quo Bressio Ferdinandi milite, ut multa eius civitatis vasa Deo consecrata, conflatus, in pecuniam redactus est. Sed eius mortis cometes paucis ante diebus anno MLXXXVI. in Oriente exortus indicium fuit. Quo item anno Chartusiensis ordo religiosissimus initium habuit. Et hausto in sacro calice veneno Victor moritur, & in eius locum, Clemente nondum defuncto, Vrbanus Secundus per Romanos electus est. Superfuerunt ex Roberto (1) liberi duo: Boa-

(1) Robertum plures filios habuisse refert Ioannes Villani. Sic enim habet Lib. IV. cap. XIX. Ed abbattuti i rubelli di Cicilia, e di Puglia, di tutto acquistò la Signoría, ed ebbe cinque figliuoli Guglielmo, che prese per moglie la Figliuola d'Alesso Impe-

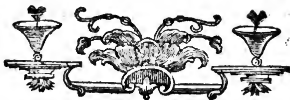
Boamundus natu maior, cui testamento reliquit quas in Italia Provincias, civitatesque, occupaverat; & Rogerius, cui Sicilias ambas reliquit. Ita enim quum eius matrem Sicelgardam desponsarat, Germano se facturum promiserat. Tancredum vero, quia ex concubina ortus erat, exheredem fecerat. Ea tempestate Henricus Imperator in Alemania erat, & Conradus eius filius suadente Mathilde a patre prius Lombardis praefectus rebellaverat; & ob eam rem Henricum in Italiam descendere conantem a Mathilde, & Conradi copiis, prohibitum quidam Annales habent. Per quod tempus Henricus quum in Saxonia ageret illos adgressus est, qui Albensem Episcopum a suis civibus pulsum restituere suae sedi festinabant; sed commisso cum iis apud Vnchebur praelio, profligatus est. In qua pu-

peradore de' Greci, e fu poi dello Imperio di colui Duca e possessore, ma morio senza figliuoli. Questi dicesi, che fu Guglielmo detto Longaspada; ma questo Longaspada si dice per molti, che non fu del lignaggio di Ruberto Guiscardo, ma della schiatta de' Marchesi di Monferrato. Il secondo figliuolo di Ruberto fu Boagdinos, che fu primo Duca di Taranto. Il terzo fu Ruggieri Duca di Puglia, e dopo la morte del Padre fu coronato Re di Cicilia, e di Puglia da Papa Onorio II. Il quarto figliuolo fu Arrigo Duca di Normandia. Il quinto Ricciardo Conte della Cerra. *Mecattius*.

pugna quatuor millia ex Henrici militibus caesa sunt, quum ex Saxonibus non amplius quam quatuordecim viri perierint. Deinde vario eventu saepius inter eos pugnatum est. Et Barenses corpus Sancti Nicolai a Minea Lyciae civitate Barum absportavere. Tempore enim Venetos praevenerunt, qui illud Venetias transferre meditabantur. Et Auful Galiciae Rex contra Agarenos pugnans eos fortiter debellavit, Toletumque eorum urbem diu obsessam tamdem expugnavit, cultumque divinum, moresque Christianos, in eam urbem primus introduxit.

HI-

HISTORIARVM VTRIVSQVE SICILIAE

LIBER SECVNDVS.

Oſt Roberti interitum varii in Regno Neapolitano motus ſequuti ſunt. Namque Roberti inſtitutionem, quam ſupra ab eo factam memoravimus, Boemundus aegre ferens, quippe qui natu maior, a minore ſe regno privatum acceperat, ferocis animi iuvenis, compoſitis Graeciae rebus, infringere conatus eſt. Igitur claſſe in Hydruntum transfretaturus prius Alexio ſua reſtituit, quo & Greciae civitatibus omnis ſuſpicionis materiam adimeret;

ret;

ret; Illyrico tantum, & Epiro sibi reservatis, quod hae Provinciae sibi commodissimae videbantur ad milites in Italiam traiiciendos, expeditioni se parat, & cum Henrico foedus percussit.

(1) Anno salutis septimo, & octogesimo supra millesimum Pontifex bellum infidelibus indixit, aeterna praemia his promittens, qui arma contra eos paraverint, & omnium peccatorum remissionem. Quae res omnem ferme Europam ad tam felicem expeditionem commovit. (2) Anno gra-

(1) Villanius ponit annum MLXXXIX. sedente Vrbano II. Pont. Max. *Mecattius*.

(2) De Florentiae obsidione, qua Henricus tertius eam cinxerat, Villanius haec habet. Nelli anni di Cristo MLXXXIX. Venendo Arrigo Imperadore da Siena per andare in Lombardía, trovando, che i Fiorentini tenevano la parte della Chiesa, e del detto Papa Gregorio, e non volevano ubbidire a' suoi comandamenti, nè aprirgli le porte per le sue ree opere, si puose ad oste alla Città di Firenze da quella parte, ove si dice Cafaggio, dove è oggi la Chiesa de' Servi Sante Marie infino all' Arno, e fece gran guasto alla detta Città, e statovi più tempo, e date molte battaglie alla Città, e tutte adoperate in vano, imperocchè la Città era fortissima, e' Cittadini bene in accordo, e in comune, assalirono il suo campo dalla parte, ove era lo Imperadore con grande vigore, e ardire, e con vergogna dell'oste dell'Imperadore, onde il detto Arrigo poco

gratiae octavo, & octogesimo supra millesimum Florentini in partibus Ecclesiae perseverantes ab Henrico obsidentur. Et ipse deinde aliis rebus Etruriae intentus obsidione abstinuit, eodemque anno in Alemaniam properavit, propter Conradi eius filii rebellionem, qui seductus a quibusdam Germanis Liguria discedens contra patrem in Alemannia arma paraverat; quos motus Henricus sua praesentia substulit, & auctores seditionis ab Conrado destitutos ultimo supplicio adfecit.

Interea Rogerius Capuam, quae post patris interitum ab eo defecerat, cum nonnullis aliis civitatibus, oppidisque, diu obsessam expugnaverat. Quo metu perculsae ceterae civitates Campaniae, & Marso-

co appresso levò suo campo, et assedio dalla Città di Firenze quasi in isconfitta, e lasciò sua roba e arnese nel detto campo, e ciò fu nel detto anno del mese di Luglio addì 21. e per la venuta del detto Arrigo Imperadore si cominciò a dividere tutta l'Italia a parte di Chiesa, e d'Imperio. E partito il detto Arrigo di Toscana si tornò in Lombardía, e di là ebbe gran guerra con la Contessa Matelda, la quale era devota figliuola di Santa Chiesa, e combattendo con lui lo sconfisse in campo, e poi lui mal capitato in Lombardía se n' andò in Alemagna, e di là morio scomunicato in prigione, ove lo mise il suo figliuolo medesimo chiamato Arrigo IV. *Mecattius*.

ſorum oppida, deditionem fecere. Eodem tempore terraemotus validi in Apulia exorti, multas eius Provinciae civitates caſtellaque ſubverterunt, in quibus ingens hominum numerus ſub ipſis aedificiis periere; & in Sicilia Syracuſae, & aliquot civitates poſt Guiſcardi mortem a Roggerio eius fratre defecere, Graecum Imperatorem invocantes. Boamundus iam in Italiam Avelona ſolvens Brunduſium adpulerat, qui . . . . amicis accerſitus, ab iis civitatem ſuſcepit, deinde nonnullas Apuliae urbes veteranorum patris militum praeſidio fulcitas occupavit, fretuſque quod tam formidandi exercitus inſtar contraxerat caſtrametari ad fratris loca, praedas inde agere, oppugnare interdum urbes ſibi reſiſtentes, interficere, formidine & tumultu provinciam omnem complere. Deinde maiori provinciae parte cccupata, omnia potitus, monteſque tranſgreſſus, ſuperato Patrino in Samnio apud Farnenum conſedit; ubi cum Rogerio fratre congreſſus, ſperans illum facile ſuperare poſſe, praelium iniit. Sed ea res falſum eum habuit, namque Normandi milites pro ſuo quippe Imperatore decertantes, ne quis ab altero ſuperari videretur, cruentum effecere certamen, quod tarde noctis inteventu diremtum eſt. Poſt paucos dies per . . . . . . exercitus Duces

pax

pax inter Boamundum, & Rogerium confecta est, iis legibus, ut Rogerio Apulia cum Sicilia, dummodo ne inde Rogerium pellere auderet; Boamundo patris provinciae, Calabria, Tarentumque, & Italiae urbes illi olim subiectae, parerent; Epirusque praeterea, & ea Illyrici pars, quam Boamundus armis suam effecerat suae ditionis essent; cautumque inter Duces, quo pax firmior esset, ne alter eorum ceteris fratribus inconsultis, & Normandis copiarum praefectis alteri bellum indiceret. Fuit haec pax Rogerio pernecessaria, quia plerique Normandi milites cum Boamundo magis, quam cum Rogerio militare cupiebant. Quae acta non tam ipsius pactionis commodo, quam ut veteranis, quos plurimi faciebat, gratificari videretur; quorum precibus ad eas pacis conditiones descenderat, quas sua fronte non accepisset. Interea Richardus Beneventanorum Dux, & Pandolphus Ludovici Principis Capuae filius, quos superioribus annis deturbatos sua possessione a Roberto, & fratribus, memoravimus, acciti a suis civibus alter Beneventum, alter Capuam recuperaverat. Non multo post Rogerius aegre ferens Boamundum fratrem tanto imperio auctum, Vrbanum Pontificem Melphin convocat, quem Henrico infestum scie-

ſciebat, occulteque cum eo tranſigit, ut Boamundo Italia pulſo, Provincias, quae Roberti patris in Italia fuerant, in feudum ſibi concederet; qui etſi anxius erat rebellione quarumdam civitatum, quae ab Rogerio patruo deſciverant, non tamen minori metu Boamundi praeſentia tenebatur. Itaque in animum induxerat non prius quam Boamundo congrederetur in Trinacriam transfretare, quo facilius, inſula ſibi pacta & Calabria, Boamundum a Tarento pelleret; ratus virum acrem, & bellis adſuetum, aut non ſervaturum pacis conditiones, aut in Graeciam ducturum. Quae res eum fefellit; nam ut primum Boamundus de Pontificis adventu certior factus eſt, & de eius cum Conrado Henrici filio concordia, Mathildiſque equitibus, quos in Campaniam deduxerat, eadem illa aeſtimans, quae contra Rogerium movebant, ſuis rebus optime conſulens ſtatuit ex Italia non diſcedere.

Anno gratiae MXC. Anſelmus Cantaurienſis Epiſcopus vitae ſanctitate, & litteris pollens, in Anglia claruit. Quo anno Roffredus Comes Patricenſis Hiſpaniam ingreſſus regnum, quod praedictis infidelibus ſubditum erat, ad Chriſti fidem reduxit. Annus peſtilens fuit, namque multi in Lotharingiae partibus ſacro igne conta-

ca-

tacti, mora consumente, quaedam pustulae livescentis carbonis instar in corporibus aegrotantium exoriebantur, quae aut illico perimebant, aut corrosis distortisque membris, seu debilitatis, infectos relinquebant; Et corpus Sancti Clementis, qui fuit Petri discipulus, ab Apostolis Episcopi ordinati, inventum est. Albertus Comes diu contra Henrici partes invehitur ...... in Saxonia obtruncatur; & Henricus Imperator in Italiam rediit, & Mantuam obsedit, cepitque. Interim Philippus Franciae Rex Bertam consortem suam ab se abdicavit, ea ut ferebatur caussa, quia nimia accensus libidine Bertrandam Fulconi Andegavensium Comiti nuptam abstulerat, pluribusque annis cum ea familiarissime vixerat, quo tempore tres ex ea liberos susceperat, Philippum, Florium, & Aldeodam, quae postea Comiti Tripolano nupta est: & Sullus nothus Rex Angliae obiit, cui successit filius ille cognomento Ruffus, cuius fratres Robertus Rex Normandiae, & Henricus, qui postea Anglis imperavit; quorum soror Elisabeth Stephano Blesensium Comiti desponsavit, ex qua natus est Theobaldus, qui fuit Campaniae Comes.

Rogerius interea in Siciliam exercitum traiecerat Rogerio patruo opem

aturus, qui Syracusas primo suae ditionis effecit; deinde Alam Roberti Frixiae Regis duxit uxorem, ex qua postea Rogerium genuit, qui fuit primus Siciliae Rex. Pontifex, ut cruce signatos eo tempore in Asiaticos armaret, in Gallias ubi se plurimum auxilii inventurum sperabat, rediit; quae duae res praecipuam Boamundo occasionem dedere contra Rogerium festinandi. Existimabat enim illum Siciliae rebus intentum, diutius in Insula moraturum. Igitur Melphiam ei furto ademit, ubi pacta inter illum, & Pontificem conventa chirographo utriusque manus, sigilloque munita reperiit, quorum certior factus palam Rogerio bellum indixit. Rogerius interea, Agarenis expulsis, in mediterranea flexit, ubi apud Castrum in Hernicis, commisso praelio, victor effectus, ipsorum oppidum, & eos in deditionem accepit, quorum insignis erat multitudo; tamen quum alio intenderet, Sicilia patruo commendata copias sibi paravit, quibus quinque & viginti mille Agarenorum ex Sicilia conductos adiunxit, receptusque in Calabria a Philippo & Henrico Ruffis, haud procul Stalacio copias exposuit, cum quibus Tresthinen urbem mari propinquam diripuit. Sed ii in Roberti patris exercitu prius ordines duxerant, & ab eo benigne habiti aliqua

co-

eorum oppida in Calabria illaesa servaverant, quae ab Boamundo superioribus annis direpta illos contra eum armaverant. Auxit praeterea multis copiis Salentinos, & Lucanorum partem, quorum auxilio fretus contra Boamundum imparatum invehit. Ipsi necessarium fuit Melphiae se continere, & quum suorum copias nondum coegisset, detrectare certamen, suosque Venusio & ex Apulia accitos expectare. Quo tempore Boamundus per legatos suos viros industres Richardum Beneventanorum Ducem, & Pandulphum olim Principis Campaniae filium, quondam patrios hostes, sibi conciliat, quorum alter audita fratrum dissensione Capuam, ut supra meminimus, alter Beneventum, recuperaverat. Sed Pandulphus paulo post interiit, Iordano filio sibi substituto, quo vita functo, Richardus filius illi eidem successit. Iis igitur sibi adiunctis, Melphia ducens in Falernos, profectus Oriam castra habuit. Erat ea tempestate Rogerius apud Metapontum ut Tarentinos a se alienatos ex propinquo loco, quibuscum commercium cum Metaponti ora, conciliaret. Sed certior factus de Boamundi profectione propere Oriensibus subvenit. Ingens eius multitudo ut primum patentibus campis ab exercitu Boamundi conspicata est, tantus timor omnium men-

 tes

tes invasit, ut sui in fugam se converterint. Quos quum Boamundus nec precibus, nec imperio retinere posset, & ipse eos sequutus, non prius constitit, quam ad Salentum, unde Salentinus ager dictus est, pervenit. Vrbem a iuventute desertam ex improvviso adortus diripuit, quam postea cultores propinquo loco reaedificavere, ubi nunc Aquaviva dicitur. Deinde Venusium magnis viribus rediit, ubi pluribus annis . . . . . . varia belli fortuna dirutum est. Ea ferme tempestate Belretus Turcarum Rex Europam invadens cum Graecis congressus, illisque praelio superatis, Imperium, & Imperatorem coepit, pauloque post XII. auri * redemptus est.

Iisdem ferme temporibus mense Aprilis Sigelgarda Roberti Guiscardi olim uxor moritur, & Salerni sepulta est.

Interea Pontifex, qui bellum contra barbaros intendebat ut Boamundum Rogerio conciliaret, ex Gallia reversus Mantuam pervenit; ubi primum inducias inter eos fieri curavit, anno salutis MXCIII. maxime ex Boamundi voluntate, qui existimabat tantam multitudinem armatorum a Rogerio fratre coactam eam provinciam tolerare non posse, & Rogerius item compertum habebat illam necessariam. Arpinus Bituriciae Comes Bituricam urbem vendidit Phi-

Philippo Regi Francorum, ut cum cunctis ad tam felicem expeditionem proficisceretur. Eodem anno adparuit magnus cometes tota prima Octobris hebdomada. Anno salutis MLXXXXVII. Veneti classem ducentarum navium Rhodum cum cruce signatis adpulere. In has Pisani quinquaginta triremibus invecti decem primo concursu amisere: quatuor mille Pisanorum tamen ob religionem recentis.... dimissi sunt cum eorum triremibus, quae Smyrnam petentes Beati Nicolai Corpus Barum asportavere.

Post Boamundi discessum Rogerius, quem in Apulia ab eo relictum diximus, ad obsidionem Capuae profectus, quia Iordano eorum Principe defuncto, Richardum aegre ferebant; namque quum esset iuvenis administrationis & regiminis expers, erat adeo libidinis impatiens ut ab aliorum mulieribus non temperaret. Ob quae Rogerius, & si id in regno suo fieri iniquiori animo ferebat, tamen quod in pacificatione Boamundi promiserat nil ex regni statu innovare, post quadragesimum diem urbe a civibus suscepta, illam Richardo prius admonito restituit. Et Troia Apuliae urbs Augusto mense incendio ab incerto auctore exorto combusta est, & nocte incipienti Lunae eclipsis visa totum

ſui corporis ambitum in ſigno Aquarii cruentaſſe. Eodem anno Vrbanus Romae non fidens Salernum venit, ubi Rogerio, & eius filio Simoni, qui poſtea vivo patre deceſſit; ac etiam aliis ex ſe filiis naſcituris ſpeciali privilegio conceſſit . . . . & heredum ipſorum nullus Apoſtolicæ Sedis Legatus praeter eorum voluntatem ſtatueretur, ut verbis literarum utar, ob meritum pulſorum ex Sicilia *, occupaverant apud caſtrum Cumae, ut ex tenore literarum ipſius Pontificis adparet Salerni datarum 3. non. Iulii XI. ſui Pontificatus anno. Deinde concilium Bari coegit, in quo interſuere Epiſcopi centum ſeptuaginta quinque, multique Praelati amplis dignitatibus inſigniti. Aliud in Francia habuit, in quo Terrae Sanctae calamitatem longa oratione deflevit.

Interea Boamundus ſine copiis terreſtri itinere cum paucis per Epirum, quum reliquis cruce ſignatis exercitum omnem iunxiſſet, & maiorem Alexio Imperatori ſubſpicionem, quam antea de ſe conceperat, adferret, profectus eſt. Fuerat enim ſibi ſubſpectus ſuperiorum temporum cauſſa; ob quod ſerius Conſtantinopolim venerat, ubi ceteri cruce ſignati, qui per Vngariam terreſtri itinere profecti erant, iam convenerant, civitatem, quam diripuerant ob

ob nonnullas suspicionis caussas satis iustas, quas contra Graecos conceperant. Fuit haec urbis direptio cum ipsi Boamundo, tum etiam Gottofredo Bullioni, moerori, & supra modum molesta, quam & si plerique iustam existimabant, tamen comunicato consilio cum totius illius expeditionis Ducibus, dant operam, ut milites urbe pellerentur, atque pro moenibus conscendunt, ubi reliquum expectarent exercitum, qui sexcentorum millium ex omni natione fuisse ferebatur. Deinde duodecim millia peditum in Asia Alexio suadente exposita, fraude Turcae decepti omnes desiderati sunt. Hos ut quidam scripsere Petrus Eremita in locis ignotis reliquerat a Turcis caedendos; & Arnaldus Alemannus denegata Christi fide se se & eos prodidit. Fuit id Alexio gratum, quo ceteri eo metu permoti ab tam felici expeditione deterrerentur. Deinde peiora prioribus.......... militibus, equitatus, qui longis itineribus, & praeliis aliquot Graecorum fatigatus eo pervenerat, navibus impositus, cum reliquis Nicaeam Bithyniae, & Asiae, urbem invasere anno millesimo nonagesimo septimo. Fuisse in exercitu Christiano ad CCC. hominum millia a nonnullis fertur. (1) Qui

 mi-

(1) Sic scribit Villanius Cap. XXIII. Lib. IV. Chri-

minus dugenta millia fuisse adfirmant. Dũque civitas summa vi a Christianis oppugnatur,

Christianorum copias quae ultra mare contra barbaros transmisere 200. millibus armatorum constitisse. Eius verba lubet hic adponere, quoniam quot quique fuerint Duces illi, qui ad tam felicem expeditionem se cruce signaverint, luculentissime demonstrare videtur. Inquit igitur: *Negli anni di Cristo MLXXXIX. essendo Papa Urbano secondo in Sedia Apostolica i Saracini di Soria presero la Città di Ierusalem, & uccisonvi molti Cristiani, e molti ne menarono per ischiavi. Per la qual cosa il detto Papa Urbano fatto Concilio generale prima a Chiermonte in Alvernia, e poi al Torso in Torena a sommossa di Piero Eremita santa persona, tornato lui di Ierusalem colle dette novelle. Et in questo tempo apparve in Cielo una Stella Comata, la quale secondo gli Astrologi significa grandi cose, e mutazioni di regni. E certo così seguitò poco tempo appresso, che per la presura di Ierusalem quasi tutto il Ponente si commosse a prendere la Croce per andare al passaggio oltre mare; innumerabile popolo di Cristiani pedoni, e cavalieri in quantità di più di dugentomila uomin d'arme del Reame di Francia, d'Alamagna, di Proenza, di Spagna, di Lombardìa, e di Toscana valicaro oltremare, et assai ve n' andaro della città di Firenze, e di Puglia molti, infra quali furono questi Signori principali Gottifredi di Buglione Duca di Loreno. Questi fu Capitano generale, e fu valentemente alla detta oste, e fu prode uomo, e di gran senno, e valore: Fuvvi Ugo fratello del Re Filippo primo di Francia; Baldovino, e Guistasso fratelli del detto Gottifredi; AnselmoConte*

tur, Teucri(1) nostrorũ castra invadunt: primo ex eorũ incursu nostros terror occupavit. Novo enim cum hoste concurrentes, nondum eorum militiae gnari formidabant. Clamor praeterea hostium, & ingens eorum multitudo, quum subito per castra adparuisset, effecit, ut oppugnatione urbis relicta, praesidio his essent, qui ad custodiam castrorum relicti, eorum accessu tenere castra prohibiti ad loca saltuosa, & montana se receperunt Fuit hoc primum cum barbaris praelium & non sine nostrorum sanguine. Nam ad tercentum milites Germani, qui primi impetum barbarorum substinuerant, ea die in proelio cecidere. Die insequenti relicto validiore praesidio ad castro-

te di Ribuamonte, Ruberto Conte di Fiandra, Stefano Conte di Brois, Rinieri Conte di San Gilio, Buiamonte Conte di Puglia, e più altri Signori, e Baroni; e passaro per mare, ma i più per terra per la via di Gostantinopoli con molto affanno, e prima presero la Città d' Antiochia, e poi più altre in Soria, Ierusalem, e tutte le Città e Castella della Terra Santa, e più battaglie hebbono co' Saracini, delle quali i Cristiani benavventurosamente hebbono vittoria, ed il detto Gottifredi fu Re di Ierusalem, e per umiltà, perchè Iesu Cristo vi ebbe corona di spine, non volle in suo capo corona d' oro. Mecattius.

(1) Teucros Turcas passim adpellant Scriptores Latini saeculi XV. ut vulgo in illius aevi Codicibus MSS. offendi, & in excusis etiam. Lamius.

ſtrorum cuſtodiam urbs a noſtris oppugnari coepta. Eam cives aliquot diebus tolerantes, & ſi noſtros moenibus prohibebant, tamen veriti eorum urbis excidium, quod iam Conſtantinopolim immiſſi in loco civitati contiguo adparuere, poſt ſecundum & decimum diem, quam ibi conſeſſum eſt, deditionem fecere; iis legibus a noſtris recepti, ut relicta urbe cum omni eorum ſupellectili Conſtantinopolim tranſfretarent, quorum Imperatori ea urbs ex foedere data eſt. Poſt captam urbem noſtri bipartito exercitu, equitatus Gottofredo Guidoni Flandrenſi, & Boamundo peditatus datus eſt. Sed Boamundus primus ad flumen Farfar pervenit. Nec prius ab eo caſtra locantur, quam a Barbaris invaſus in maximum diſcrimen adductus eſt. Primo igitur propere Gottofredum de hoſtium incurſu per iuvenes quam maxime impigros certiorem fecit. Vnde ad inſtruendas ſuorum copias verſus, Guidoni, qui iam praelio intererat, ſubſidio fuit, & impetum hoſtium aliquantiſper ſubſtinuit. Magna erat hoſtium vis, & multitudo ingens. Iamque equitatus Barbarorum noſtrorum caſtra circumdederat, & noſtri in urbem pugnabant. Subveniunt his Duces, horumque intuitu, & interventu, paulolum noſtrorum animi recreati ſunt. Verum quia tan-

tantae multitudini eo in loco commode resistere non poterant, in muri ambitus castra inter pugnandum nactus Boamundus suos deduxit. Et iam paene victores Barbari erant, ni Gottofredus periclitantibus subvenisset. Sed id praelium noctis interventu diremtum est. Barbari in proximos montes se recepere, nostri in suis castris consedere. Caesi sunt ex Christiano exercitu milites octo, & triginta, & ex Barbarorum equitatu tercenti ferme cecidere. Sunt qui dicant hoc primum cum Barbaris praelium fuisse, quod falsum est.

Insequenti die castris inde amotis in Lycaoniam ad Heracliam pervenerunt, quae a Turcis deserta nostrorum incursu diripitur. Erat enim Iulius mensis, & plurimum frumenti in agris, & in urbe pecus, repertum nostris praesidio fuit. Triduo eo in loco castra habita; inde Tarsum, & Edessam Mamistramque urbes occupavere. Tarsum Baldovinus suscepit, & ei a nostris Ducibus donata est. In qua saucii relicti sunt, & qui ex itinere languidi, aut debiliores, facti erant, & praesidium in ea impositum.

Diviso inde exercitu cum maioribus castris a suis militibus Ciliciam iter adripuere, quae nunc minor Armenia dicitur. Primo impetu Laodocea urbs capta, & Palmuo cuidam Armeno, qui cum Boamundo-

do militaverat, dono data est. Quibus rebus prospere gestis in Cappadociam delati Caesaream urbem a civibus suscipiunt. Quinque diebus eo in loco moratum ad commeatus praeparandos, in quibus etiam ne quieti quidem nostri fuere, sed circum finitima loca versi, nullis resistentibus, Russam, & nonnulla ignobilia illius Provinciae oppida, occupavere. Inde ad muros Sperini pervenientes oppidum accepere. Deinde certiores facti, Turcas apud Antiochiam convenisse, eo profecturi ad Pontem ferreum (sic incolae illum adpellant) devenere, capiuntque magnam agrestium manum commeatus Antiochiam deferentium. Ubi quum ingens hostium multitudo adparuisset, nostros ex itinere fatigatos invaserunt. A nostris arte decepti, fugatique sunt, & ad Sera usque repulsi, quae olim ut quidam volunt Simor adpellabatur.

Per ea tempora in Gallia, & in Germania ingens pestilentia facta est, & fames valida. Et in Italia propter Henrici in Alemanias discessum, omnes qui prius ad se redierant, hostium metu permoti, ab eo defecerunt. Paulisper tamen a bellis deinde in Italia cessatum, plerisque ad expeditionem Asiaticam intendentibus.

Itum deinde in conspectum Antiochiae ab

ab omni noſtrûm exercitu eſt. Duplici muro Antiochia cingitur. Eam quattercentum ſexaginta turres lapide quadrato recte muniunt: quatuor in urbe colles moenibus includuntur. Ab latere vero Orientis arx natura munita inexpugnabilem adeuntibus aditum facit. Praeterea urbs aedificiis ſatis ornata, ager fontibus, & fluminibus fertilis, abundanſque ſalubri aere, duodecim millia paſſuum a mari remota, Farfare fluvio portum efficiente, qui quidem & factus eſt. A latere vero Septentrionis murus urbi propinquus ſatis ingens aquarum abundantia Graeco vocabulo nomen accepit Montagnanero. Nero enim Graece aqua dicitur (1). Ab Oriente item regio campeſtris late patens, quam Farfar fluvius irrigat: in qua urbe, ut ſacrae literae teſtantur, primo baptizati ſunt Chriſtiani (2); quae ſub Chriſtiano imperio floruit multis annis, ſub cuius Patriarcha fuere centum quinquaginta tres Epiſcopi. Ea prima Apoſtoli ſedes fuit, in qua tercentae ſexaginta ſex Eccleſiae Deo dicatae ſunt. Duodecimo Kal. Novembris anno ſa-

(1) Aqua Graece *Hydor* ὕδωρ dicitur; quare vel locus corruptiſſimus eſt; vel ineptit *Bonincontrius*. Lam.

(2) Non primo baptiſſati Antiochiae Chriſtiani fuerunt; ſed primo Chriſtiani adpellati. Conſule *Acta Apoſtol.* Lamius.

ſalutis ſeptimo & nonageſimo ſupra milleſimum Antiochiae prima noſtrorum caſtra fuere. Necdum etiam eo in loco vindemiae factae erant, & magna vis frumenti in foveis ex induſtria factis, reperta eſt: & quum ſuperioribus annis manus ingens olim Chriſtianorum Ieroſolyma pulſi vicina loca incolerent, eſſentque Barbaris infidi, occaſione data noſtris praeſidio erant. Ea urbs etſi a noſtris omni tormentorum genere expugnabatur, tamen firmitate murorum nihil proficiebant. Igitur inſtaurata obſidione ab his, qui cum Venetorum claſſe, de qua ſupra diximus, venerant, duplici fovea caſtra muniere, quo firmiores, tutioreſque, eſſent ab hoſtium incurſu, quorũ equitatum plurimum poſſe iam ante cognoverant. Interea pabulatores, qui lignatum, frumentatumque iverant, quum pluribus id diebus feciſſent modico praeſidio, re ab hoſtibus animadverſa, a Barbaris capta annona, penuriam in caſtris fecere. Caſtellum erat nomine Aret mille paſſuum ab Antiochia diſtans, ubi ab hoſtibus pabulatores exercitus invadebantur. In hos Boamundus noctu profectus cum delectis equitibus in inſidiis conſedit. Quumque pabulatores Chriſtiani, uti ſuperioribus fecerant diebus, palantes vagarentur, hoſtes invadunt, & quum longius a caſtello progreſſi

no-

noſtros fugientes, ut illis praeceptum fuerat, incautius inſequerentur, Boamundus a tergo adgreditur; omnes ad unum capti in Antiochenorum conſpectu ultimo adfecti ſupplicio, & ipſorum capita in urbem proiecta, obſeſſis metum, atque terrorem incuſſere. Nec tamen propterea annonae neceſſitati ſubventum eſt. Ob quod ſeditione in caſtris exorta ab iis, quorum venter Deus erat, ut ita dixerim, & qui magno clamore obſidionem ſolvendam ſuadebant, nonnulli relictis caſtris ad proximum mare, & naves, fugerunt. Ceteri in concionem a Boamundo advocati, confirmati ſunt. Deinde a Damaſco magna vis frumenti adlata eſt. Et auxit coram fortuna noſtrorum animos. Frumentum enim a noſtris interceptum. Nam quum mille hoſtium cum ſubſidio mille camelorum Antiochiam venirent, a noſtris adorti, amiſſis camelis cum frumento, quod deferebant, magna ipſorum clade fugati ſunt; noſtri frumento potiti in caſtra detulere. Interea Tancredus Boamundi frater Gulielmum Regis Franciae fratrem, & Petrum Eremitam cum ipſorum cohortibus inſequutus eſt; qui ſuperioribus diebus deſertores exercitus facti ob frumenti inopiam deceſſerant. Capti omnes a Tancredo, & in caſtra reducti. Et Antiocheni eruptione fa-

facta multos ex nostris occidere; et tandem a Boamundo Gottofredoque in urbem compulsi sunt, paucis que suorum amissis aliquot diebus quievere.

Eo tempore ingentes Turcarum copiae ad Aret convenere; cum quibus a nostris concursum. Commisso praelio Boamundi equitatus opera nostri victores, fugientesque insequuti ingenti praeda potiti sunt. Non tamen ob haec prospere gesta fames omnino in castris soluta, quamquam liberius pulsis hostibus eis iter apertum, a quibus frumenta subvehebantur; etsi ab equitibus Soldani, qui Antiochiae praesidio erant, interdum opprimerentur. Id Gottofredus animadvertens duo propugnacula pro portis unde invadebant, fieri curabat. Quumque deesset ad ea erigenda materies, neque etiam reperiri poterat; quippe quod diuturna obsidione omnia consumta erant. Boamundus parte suorum ad mare descendit, illamque deferens, ab hostibus invasus ipse loco paulo editiori se recepit. Ei tamen nisi a Gottofredo propere fuisset subventum, nequaquam cladem Boemundus effugisset. Fugati sunt Antiocheni magno eorum damno; nam eo in praelio Amusit filius Regis Babyloniae cecidit, qui equitibus Soldani Praefectus erat. Qua iniuria commoti cives magna

eru-

eruptione in castris facta, ancipiti marte tribus ferme horis cum nostris pugnavere. Sed tamdem in fugam versi 7000. ex iis capti, & mille occisi, feruntur. Mille autem & quingenti ex nostris eo die in praelio cecidere. Demum propugnacula duo erecta. Ex quibus erumpendi hostibus in castra difficilior aditus, reditusque, factus est. Paulloque post Cassianus urbis praefectus cum superiori clade, tum etiam propugnaculorum erectione, commotus animo concidit, & inducias petivit, per quod tempus illi in castris, nostri in urbe, degebant. Hac occasione data Pinrhus Antiochenus civis, comunicato cum Boamundo consilio, Christianos suorum civium consensu in urbem intromisit. Capta urbs in praesidio tantum Agarenorum datur; civibus fides servata est. Cassianus ut se proditum vidit, & in arcem confugere non posse, itinere sibi a civibus, quod ipsi praecipue curaverant, interrupto, porta egressus, quum in proximos montes se recepisset, ab Armenis trucidatur. Ceteri, qui cum eo perfugerant, ad Aret properantes, eodem impetu captae urbis a nostris insequuti, in persequentes versi, commisso praelio, quum a praesidio Aret illis subveniretur, nostros in fugam verterunt. Boamundus tribus vulneribus sauciatus est, & pluribus ex suis

 amis-

amiſſis, beneficio pedum Antiochiam ſe recepit. Fuit id maximum documentum non omnino victoriae ſe committere, fugientesque hoſtes in deſperationem adducere, ut, neceſſitate illis propoſita, ſe quoquomodo, vitamque tueantur. Eodem anno Cometes in occidentali plaga viſus, & Ciſtercienſis Religio coepta, & primum eius coenobium fundatum eſt.

Anno ſalutis octavo & nonageſimo ſupra milleſimum Fenſadolus Caſſiani filius, & Corban Praefectus copiarum Regis Perſarum, cum ingenti exercitu Antiochenis opem laturi adventabant, ignorantes civitatem a noſtris captam fuiſſe, habuerantque caſtra ad Pontem ferreum, ubi certiores facti de urbis caſu, arcē munire conati ſunt. Igitur per eam in urbem vadentes, praelium cum Chriſtianis commiſſum eſt amagna utrorumque caede; quum inter edificia barbari equites anguſtiis viarum impediti minus poſſent; & peditatus Galli milites, minus hoſtem feriere adſueti, Agarenos interimerent; quum illi nihil proficere viderent, per arcem ex urbe egreſſi caſtrametati ſunt. Placuit noſtris praelium cum his differre, quoad Boamundus, & ceteri, qui adſiduis praeliis ſauciati fuerant, firmiores facti eſſent. Quae res & ſi noſtris plurimum profuerat, non tamen annonae ne-

ceſ-

ceſſitatem relevaverat; nam Armeni a Fenſadolo prohibiti ex Syria frumenta deferre prohibebantur. Accedebant ad haec noſtrorum incommoda, quia quum naves, quae ab Alexio Imperatore immittebantur, cum frumentis Philomeam adpuliſſent, Stephanus unus ex deſertoribus exercitus, qui a Tancredo retineri, capique, non potuit, nuntiaverat Praefecto navium exercitum Chriſtianum a barbaris interceptum oppreſſum fuiſſe, & ad unum omnes periiſſe. Qua re intellecta naves Conſtantinopolim rediere. Per id tempus Fenſadolus, quo facilius commeatus a Syris immiſſi Antiochenis inhiberi poſſent, in proximos urbi colles, unde ad Syriam profectio erat, concedit. Noſtri hac tanta neceſſitate compulſi, fortunam pugnae tentaverunt; quod aliter fames ſolvi, aut tolerari non poterat, utut hoſtium victores fuiſſent. Reperta fuerat in Antiochia lancea, qua ſervator noſter Chriſtus Ieſus confixus fuerat. Cuius Religione Chriſtiani omnes commoti, quia eam deferens ſuper carbones ardentiſſimos nudis pedibus ambulans nihil nocumenti perſenſerat: hoc miraculo omnes permoti illam vexilli loco extulerunt; & magna fiducia porta egreſſi cum precatione Praelatorum mulierum-

que barbaros adoriuntur. Conatus est Corban, cuius castra nostri prius invaserant, detrectare certamen: sed datus fuit nostris fidei ardor, & spes rei bene gerendae, ut prius Corban castris exierit, fugatusque sit, quam a Fensadolo subventum esset. Nostri eodem impetu versus castra conversi, quum illum acrius resistentem, suosque quoque cohortantem pertinacius, vidissent, commisso cum iis praelio, illos obtruncant, capiunt, fugantque; & potiti hostium castris cum ingenti praeda Antiochiam rediere. Quo tempore Hugo magnus aestu praelii fatigatus in aegritudinem incidit, & Constantinopolim delatus interiit; & Episcopus Podiensis in castris moritur. Post haec barbari arce Antiochena inclusi, quum vidissent suorum fugã, subsidiique spem omnem, esse sublatam, deditionem faciunt. Iamque in his mensibus incalescebat, & nostri Ierosolymam intendebant, at quia ea civitas regioque aquarum penuria laborabat, consilia nostrorum pervertit. Nam erant qui in Octobrem mensem iter differendum rebantur. Placuit tamen inde avelli, & longius ad Antiochiam castra habere, & illam prius munire frumentis, quam Ierosolymam peterent; datumque id negotii Raymundo Comiti Sancti Aegidii, qui populans barbarorum agros, & Antiochiam frumen-

menta devehens, annonae faceret abundantiam.

Interea Boamundus ex foedere inito prius cum Gottofredo, quam Italia decederet, Antiochiam sibi exposcit. Id Raymundus negabat, adserens Imperatori Graecorum item ex foedere dandam esse. Quumque inter Duces dissensio ob eam rem orta esset, omnium adsensu commissa est huiusmodi cognitio Sacerdotibus Antiochenis, & in eos arbitrium dirimendae litis veteri more datum, qui Boamundum delegerunt. Quam ipse mox a ceteris ducibus suscepit. Attestatur tamen Raymundus se perfidiae non teneri, & pluribus postea rebus indignatus ob eam rem domi suae se privatum continuit.

Die Kalendarum Septembris omnis exercitus motus, & biduo Albariam pervenere, quam multa nostrorum caede tandem expugnaverunt. Interemti fame omnes ipsius cives, nisi qui a Boamundo servati fuere. Ex quo iterum orta discordia inter Boamundum, & Raymundum est. Quae quum a ceteris Ducibus servari non posset, Boamundus Antiochiam rediit. Sed eius exercitus Albariae mansit in eius loci praesidium, ubi nostri iterum fame compulsi in eam necessitatem devenere, ut essent qui hostium cadaveribus ve-

scerentur, & ob eam necessitatem Episcopus Archimensis interiit(1), & Anselmus Comes de Ribomonte praelians cecidit apud Argas loco haud procul Ierosolyma remoto.

Initio anni insequentis Gottofredus existimans in rem omnium esse virum bellicosissimum cum ceteris Ierosolymam proficisci, Antiochiam ad Boamundum venit, si forte sua praesentia virum conciliare posset; quem adeo obstinatum invenit, ut re infecta ad exercitum redierit. Raymundus cum suis ob eamdem commeatus necessitatem relicto ceterorum exercitu Caesaream Cappadociae urbem petivit, cuius Rex ex veteri amicitia frumenta sibi, & suis, obtulit. Quibus acceptis Caphalliam a suis desertam civibus occupavit, ubi pecora, & magna vis frumenti, reperta sunt. Initio veris Raymundus Cameliae castra habuit, cuius Rex Arontes baptizatus est Christi nomine invocato, nostrosque auro, & commeatu, plurimum iuvit. Fit item ab Tep-

(1) Quam Albariam *Bonincontrius* noster cum aliis Scriptoribus vocat, Albarem dicit *Accoltus*; Albaram vero parvo discrimine *Vilhelm. Tyrius cap. VIII.* qui eam in Apamiensi provincia sitam dicit, duorum dierum itinere Antiochia distantem; a quo non dissentit *Baldricus Lib. III.* Eam divitiis opulentissimam vocat *Albertus cap. XXVI.* Lamius.

Tepne Rege Tripolis deditio, qui quum ad Christi fidem converti recusaret, Raymundus spreta eius deditione, illi bellum indixit. Inde progressi Tortosam castris munitis consedere. Interea Gottofredus, Boamundus, & Comes Flandrensis, Ierosolymam ex Lycia properabant, sed ut relatum est Boamundo, Raymundum cum ceteris coniunctum, seditionem metuens, relictis ceteris Ducibus, Antiochiam rediit. Ceteri iter inceptum suscepere, in quo Gibellius Rex ad eos confugiens, benigne ab eis receptus, eorum itineris socius factus est. Gottofredus, cui Boamundus suos commendarat, praecepit Normandis, ut Raymundo Tortosam obsidenti subveniant, & quum tribus mensibus, & una die civitas capi non potuisset, soluta obsidione Tripolim venere; cuius Rex Taon cum nostris pactus est, ut si contingeret Ierosolymam a nostris capi, Christianus fieret: interea cruce signatis auxilia, & commeatus, praestaret. Nonum post diem ad Caphalas oppidum ventum est, & decimo Caesaream Palaestinae sex millibus passuum a Romula profectis Ierosolyma in conspectu adparuit. Magno omnium clamore sublato, Iesu nomen invocatum est, & proni omnes in terram concidere. Deinde cum ingenti gaudio intendentes situm urbis ma-

gis quam iter conspiciebant, quia ea in monte sita laetum adspicientibus sui prospectum faciebat; at quamquam montibus circumdata, fluminibus tamen, & fontibus, regio caret, nec est nisi Siloe amnis, qui ab iis montibus exoriatur, quo aquari exercitus posset. Imminutus erat Christianus exercitus, ita ut non amplius XXX. millia peditum ex omni genere, & V. millia equitum, superfuerint ex cuncta multitudine. Cura magna Ierosolyma obsideri coepta fuit. Postquam a Christianis eo ventum est, quadripartita castra locavere. Variis per aliquot dies certaminibus concursum. Tandem quum tempus oppugnandae urbis visum esset, quadripartiti urbem adgressi. Gottofredus cum fratribus primus omnium moenia adscendit ab ea muri parte, quae sibi forte evenerat, Baldovinumque in urbem descendere iussit, qui commisso praelio inter aedificia cum barbaris, per hostium turmas inrumpens ad portam pervenit, quam magna vi disrupit, & Crucesignatos intromisit. Raymundus arcis expugnationi oppositus, nondum moenia adscenderat, quum Gottofredus, & ipse fratrem sequutus, omnes resistentes interficiebat, illosque fugientes ad Salomonis usque templum insequutus est. Quo in loco caedes utrorumque ingens commissa,

missa. Sed id praelium noctis interventu diremtum est. Prima luce templi oppugnatio coepta, & quum nostri maioribus animis adverterentur, a civibus deditio facta est; & sic ab oppugnatione cessatum idibus Iulii, trigesima die postquam obsideri coepta erat. Urbs capta est anno salutis MIC. nonagesimo, & quadringentesimo anno quam a barbaris Heraclii temporibus capta fuerat.

Post captam Ierosolymam, urbs per quinque dies cadaveribus purgata est, & ad Sanctuaria itum magnis omnium solemnitatibus, sed maiori fide, ac supplicationibus Sacerdotum, turba Christianorum subsequente, & ad eorum postulationes, precationesque, respondente, ita ut religione plerique commoti a lacrimis non temperarent. His peractis Gottoffredus Rex Ierosolymitanus declaratur, quamquam ille renuerit, adfirmans nolle sumere in urbe coronam auream, eamque deferre, in qua Christus Iesus spineam detulit; & Arnulphus quidam Alemannus vir sanctitate vitae celeberrimus eius loci Patriarcha ab iis, qui aderant consecratus; multique ex Christianis post captam urbem in Gallias, & Germanias, rediere; Legatique Neapolitani ex Assyria, ut primum captam Ierosolymam viderunt, se & suos Got-

Gottofredo commendantes, in eorum civitatem rediere.

Non multo post Solimanus Dux exercitus Soldani Babyloniae quatuor & viginti millibus passuum procul a Ierosolyma suos habebat. Proficiscitur eo Gottofredus & explorabundus omnia didicit a captivis; convenisse eodem Clementem principem militiae, classemque instructam a Solimano immissam, ut omni Asia Crucesignatos prohiberet. Commissa cum iis pugna, quum Gottofredus non amplius X. mille equitum & peditum haberet, tamen vario eventu pluribus horis pugnatum. Tamdem Gottofredus suos cohortatus, ingressus & ipse praelium, quum Deus plebis suae misertus esset, praesidio illis fuit, & hostes in fugam convertit. Centum millia ea in pugna hostium caesa fuerunt. Clemens equo invectus pedum beneficio aliquantisper in Apuliam quietum se recepit. Nam Boamundus a Pannonibus in Regem electus, quum eo se contulisset, ab iisdem confossus interiit, annum agens aetatis sexagesimum sextum. Praefuit parti Graeciae annis XXV. & mensibus VI. Eius bustum in Apuliam a muliere Constantia Canusium delatum est, in aede Sancti Sabini marmoreo monumento impositum, cuius in claustro res ab eo gestae aereis portis sculptae usque

usque ad nostra tempora remansere. Sunt nonnulli, qui adserunt Boamundum non hoc anno, sed quinto post, in Apulia vita functum, nec illum ab Hungaris interfectum velint.

(1) Henricus Quintus Henrici Quarti Imperatoris filius, sive quod asperitatem patris ferre non posset, sive dominandi studio permotus, Leodii in carcerem patrem detrusit, in quo illum mori fecit; deinde Imperatorem Romanum se dixit, opes paternas subscepit, exercitumque omnem; cum quo plerisque finitimis populis formidabilis factus animum ad maiora erexit. Imperium autem annis XX. gubernavit. Ceterum Boamundus infans, quem ex uxore Constantia subsceperat, patri in hereditate successit, praeter quam in Tarenti principatu, quem Tancredus frater obtinebat, cuius adhuc principatus est. Tancredus testatoris ex sorore nepos curam Principatus Antiocheni subscepit.

Quo item anno Alexius Imperator ex foe-

(1) Villanius dicit Henricum tertium ab Henrico quarto filio suo in carcerem detrusum fuisse. Nam Henricus III. est Rex IV. & Imperator III. atque ita deinceps, etiam ad *Chronicon Imperatorum Leonis Vrbevetani* animadversum fuit *Tomo III.* harum *Deliciarum*. Mecattius.

foedere prius habito commeatus crucesignatis transferri curavit. Quo freti qui in Asia erant sub Balduino Rege Acrim maritimam Phoeniciae urbem, quae inter Libanum, & Sidonem sita est, Syriae metropolim, post duorum mensium obsidionem expugnant, & in cunctos saevitum; deductaque est Christianorum colonia, quia loco opportuno, & agro satis fertili, sita erat. Quo item anno Sidon post longam obsidionem a nostris capta est. In porta Sidonis aedicula est, ubi Christus Iesus adlocutus est Chananaeam, & filiam eius sanavit.

Anno MCVIII. Philippus Francorum Rex interiit; cui Ludovicus filius successit. Quo item anno Guiscardus Rogerii frater, & Roberti Guiscardi filius, obiit nullo ex se filio superstite. Et Tancredus apud Antiochiam classem Soldani expugnavit, & eorum spolia Antiochiam detulit.

Iisdem temporibus Henricus Quintus rebus in Germania compositis Italiam petivit contra Pontificem moturus, quem sibi infensum sciebat ob Episcopatuum resignationes, & concessiones, quas eo in requisito faciebat. Nec prius constitit, Romam properans, quam Sutrium pervenit, unde Oratoribus ad Pontificem missis auream coronam

nam

nam impetrat sibi imponi, dummodo a paratis abstineat, delatumque in fidem praemissorum Henrico iusiurandum. Quibus peractis, postquam Romam pervenit, & in aedem Petri Apostoli intromissus est, Pontificem cum Patribus cepit. Indignati propter rei foeditatem Romani quotquot Alemannos urbe susceperant eiiciunt. Ii Imperatori se iungunt, & per Pontem Milvium exercitu traducto ad Anienem castra locant. Moxque ad Pontem Lucanum perrexit, quo facilius a Tiburtinis commeatus subsciperet. Inde crebris excursionibus omnia ferro, & igne, vastabat. Pontifex misericordia Romanorum commotus* occupatis ab Henrico prius portis templi, & locis editioribus urbis; qui a Paschale coronatus est; concessumque sibi per Pontificem, si Patres vinculis solveret, ut tantum Germaniae Episcopatus concedendi arbitrium haberet. Ita Patres ab eo relaxati sunt; cautumque etiam ex foedere, numquid (1) ab eo ex prius paratis Paschalis * quamquam ullo unquam tempore cognosceret, aut a Patrum Collegio dissentiret. Sunt qui dicant duobus post annis a Pontifice coronatū, & non praesenti anno, quod magis placet. Hoc equidem dubium efficit secunda eius coronatio, quae Pontifice invito

(1) Heic nonnulla deesse videntur.

vito poſt duos annos ſequuta eſt. Quo tempore ſanguis in Aemilia, & agro Flaminio, Idibus Iulii pluit; & Henricus Lotharingiae Dux, qui Henricum contra Patrem armaverat, ad Patrem rediens partes filii debellaverat. Henrico Imperatore vita functo, tamquam maieſtatis reum ſe Henrico eius filio dedit, a quo in carcerem coniectus eſt, & eius Comitatus datus Gottofredo Lovanenſium Comiti. Sed Henricus hic carcere effracto aufugit, & Aquiſgranis contra Gottofredum irruit. Victor Gottofredus fuit, & Henricus cum filiis fuga ſibi conſuluit. Henricus Rex Angliae qui fratrem ſuum Robertum in carcerem truſerat, Normandiam ſibi ſubiecit, & nihil fidum fratri relinquens, eum ſuae ditioni ſubiecerat. Quo anno in Gallia apud Longinum porca aſellum enixa capite humano, & pullus gallinae quadrupes natus eſt. Anno MCX. Cometes Iulio menſe in Septemtrione adparuit tota nocte. Quo tempore Henricus iam Romam regreſsus Novariam urbem in Lombardia depopulari fecit, & arcem incendit. Poſtremo Mathildam filiam Henrici Regis Angliae in matrimonium ſibi copulavit. Qua adfinitate Rex animis auctus bellum Ludovico Regi Franciae indixit. Quo anno quidam volunt Boamundum Tarenti Principem Tancre-

cre-

credum fratrem filio tutorem dedisse. Et Pratenses a Florentinis rebellarunt, qui paucis antea annis sedibus eorum relictis ex Pistoriensi agro descenderant, & parvum oppidum aedificaverant. Ii a Florentinis superati amplioribus moenibus aucti a nomine campi, in quo maiorem oppidi partem aedificavere, Pratum adpellaverunt.

Insequenti anno Rogerius Dux Apuliae, Salerni Februario mense morbo correptus, interiit, & ibi sepultus est. Cui Guillelmus filius successit; qui paullo post a Pontifice, quum Ceperani esset, Ducatum Apuliae, & Calabriae, ligio dato, suscepit. Cuius favore Pontifex fretus Candulphum Archiepiscopum Beneventanum haeresis insimulatum deposuit, & post paucos annos suae dignitati restituit.

(1). Anno MCXIII. Florentini opibus au-

(1) Sic habet Villanius cap. XXVIII. lib. IV. Negli anni di Cristo 1113. i Fiorentini feciono oste a Monte Cascioli, che facea guerra alla città di Firenze, e avealo rubellato Messer Rimberto Tedesco Vicario dello Imperadore Arrigo in Toscana, e stava con sue masnade Tedesche in San Miniato del Tedesco; e però è sopranomato del Tedesco, perchè i Vicari degli Imperadori che erano in Toscana facevano ivi loro risedso con loro masnade per far guerra alle cittadi, e castella di Toscana, che non ubbidissero a loro comandamenti, il quale Messer Rimberto Tedesco dai Fiorentini fu sconfitto, e morto, & il detto castello preso, e disfatto. *Mecattius.*

aucti Montem Calvolum obsedere. Quibus quum Robertus Alemannus praefectus Miniatensium ab Henrico illi Provinciae substitutus, & ceteris in Etruria, ad quem suo nomine provocarent, cum Germanorum cohortibus tribus (1) subveniret obsessis, a Florentinis in fugam versus, saucius in Miniate Oppido vitam finivit. Quod oppidum ideo ab Teutonicis nomen accepit, quod ibi Otho Imperator consederat, & in eo Imperatorum Praefecti Iudices adpellationum, ad quos causae Etruscorum deferebantur, moram trahebant. Horum primus ab Othone II. illi Provinciae Stephanus praefectus fuit, a quo Cei Bonincontri filio, gentiles mei originem habuere. (2) Ceterum Florentini post eam victoriam Calvolo potiti sunt. Et Robertus Flandriae Comes, qui in expeditione Ierosolymitana clarus fuit, moritur, cui Baldovinus filius successit.

(1) Quatuor habet in *Annalibus*. Lamius.

(2) Quum quaedam haeic conrupta, & confusa sint, ea heic ex *Annalibus* emendatiora producimus *Id oppidum* (hoc est S. Miniatis) *ab Othone I. conditum, in quo Alamannum quemdam Arnulphum instituit Adpellationum Tusciae iudicem, ideo etiamnum nomen servat* al Todesco, *ad quem adpellationes deferebantur. Huic Alamanno Stephanus alter successit. Is fuit Cei Bonincontrii filius, a quo gentiles mei originem habuere*. Lamius.

ſit. Eo anno Tancredus Tarenti Princeps moritur, ſibique Rogerium Siciliae Comitem heredem inſtituit.

In ſequenti anno terraemotus validi per omnem ferme Aſiam exorti in Syria Provincia plurimas urbes, caſtellaque, cum ipſorum cultoribus abſorbuerunt, in quibus Mawiſtra, & Mamis, & Antiochiae pars, fuere; & Ravennae cruor de coelo manavit, & Rex Franciae adeo bellis oppreſſus, ut vix Pariſio egredi auderet; & puer ſuper altare viſus eſt in Dolenſi Coenobio, ſacerdote hoſtiam conſecrante; & Anſelmus litterarum ſcientia clarus, qui ſuper Pſalterium ſcripſit, mortuus eſt; & Iunio menſe vii idus nubes e coelo deſcendens Leodii partem attrivit, duoſque miſerae matris infantes, & octo homines, necavit; ſubſequuta deinde gravis hominum valetudo, & cum dolore profluvium ventris mortalitaſque; & Gilbertus temporum ſcriptor vita exceſſit. Quo item anno Florentiae ignis male ſervatus partem urbis incendit; & Piſani claſſe inſtructa cum Barbaris bellum in Sardinia geſſere, treſque & viginti triremes eorum, quae inſulam paene depopulatae erant, cum ipſis hominibus cepere. Nicolaus ex filiis Vrſae Soanae comes Groſsentanis bellum indixerat, eorumque agrum crebris incurſioni-

bus infestando paene depopulatus erat.

Anno decimoquinto & centesimo salutis supra millesimum mense Aprilis Guillielmi mater mortua est * mense Augusto, quo Guillielmus Dux ceperat uxorem Saltagermam filiam Comitis Roberti de Agrola; & Veneti in Dalmatia Sibimicum capiunt. Per aliquos deinde annos in Etruria belligeratum est. Pistorienses cum Lucensibus, Florentini cum Pistoriensibus; & Senenses item dissensionibus suorum nobilium agitati Malacca .... ac eorum nobiles exegere; & Lucenses in Pisanum agrum populabundi descenderant, qui superioribus diebus classe in Sardiniam (1) ... & copiis imminuti a Lucensibus plura damna suscepere. In Asia vero Baldovinus Rex Ierusalem una cum Rogerio Antiochiae Principe contra Turcas invecti, in insidias ab iis adlecti, fugati sunt, & MD. Christiani a Barbaris caesi sunt. Ludovicus Galliae Rex Gornai oppidum obsedit, in quo Vgo de Pompona obsidebatur; cui Guido Rubeus auxilio fuit, & Nobaldus Campaniae comes, quos Rex fugavit a castello, quod in deditionem accepit. Vgo aufugit per intermissas hostium munitiones. Inde cum Anglis vario eventu saepe pugnatum est. Ea tempestate Pisani

(1) Forte *missa*. Lamius.

ni Baleares Insulas occupavere, quibus intenti, quia ingens multitudo videbatur, neque baptizari se petebant, impositi omnes triremibus, ad Vadam primum agri Pisani oppidum expositi, Volaterras postea migravere. Ob hanc Pisanorum expeditionem Lucenses, de quibus supra diximus, adversus Pisas iuventute vacuas invadunt. Ii a Florentinis egregie defensi, quum nihil ibi proficerent, & classem tanta victoria potitam intelligerent adventare, Lucam rediere. Eius beneficii memor populus Pisanus duas ex Porfido columnas, quas ex Maiorica Insula in victoriae signum absportarunt, Florentinis dono dederunt. Quae ad aedem Ioannis Baptistae erectae, ubi prius fuerat Martis templum, usque in praesentem diem rei memoriam faciunt.

Fit iisdem temporibus Laterani Concilium, in quo omnia prius Henrico concessa, cum ipso iuramento, revocantur. Ob quod Henricus multa foeda contra Pontificem molitus, quas maxime potuit copias paravit. (1) Romanos literis nuntiisque occulte solicitat ut contra Pontificem arma capiant, adserens se propediem cum ma-

(1) Vide *Chronicon Pontificum, & Imperatorum Leonis Vrbevetani, Tom. II. & III. harum Deliciarum.* Lamius.

magna manu adfuturum. Hortatur deinde ne cunctentur, aut vereantur, exsequi quae potuerint in eius perniciem machinari. Interea Mathildes senio confecta naturae concessit, & Lucae sepulta est (1). Haec Ecclesiae Romanae dono dedit quidquid a Pisis & Sancto Quirico agri Senensis est cum ipsa parte Etruriae, quam Patrimonium vocant (2). Non multo post alia Synodus a Pontifice Guardastalli coacta, in qua sancitum est ne Placentia, Parma, Regium, Mantua, & Bononia, quae olim Ravennatensis Ecclesiae Metropolitanae erant, quia hae civitates diu eidem Ecclesiae rebelles fuerant, amplius illis subesse cogerentur, datumque his civitatibus, quod vendi non poterat.

Dissensiones interea Romae quamplures exortae sunt, deceptusque Pontifex, & proditus a Ptolemaeo nescio quo Antiate, a quo auxilia prius susceperat, & pecunia illi oblata suscepturum se maiora sperabat, quo tempore ii, qui Sarmonetam Nymphae habitant, Tibur, & omnem maritimam regionem rebellarant. Quibus rebus cognitis Petrus Leonis vir Romanus urbis Praefectus in

(1) Non Lucae, sed Canossae mortua, & sepulta est, ut tradit *Domnizo*. Lamius.

(2) Consule *Chronicon Pontificum Leonis Urbevetani Tom. II. Deliciarum*. Lamius.

in Apuliam Pontificem pepulit, & Romani eo auctore libertatem sibi adsciverunt.

Ianuario mense per totam Italiam terraemotus validi exorti, qui plurimas civitates paene subverterunt; & Iulio mense tribus horis in signo Aquarii Luna eclipsim patitur, & sanguinolentam eius corporis umbram efficit, ingensque pestilentia in omni paene Etruria, & praesertim Pisis, & Romae, paullo post exorta tertiam hominum partem paene absumsit. Inter haec Henricus in Italiam venit, ut iterum coronaretur; nam priorem coronationem in Concilio Lateranensi revocatã memoravimus. Vnus tantum repertus est, qui illi diadema imponeret Mauritius Archiepiscopus Bracharensis, quem ipse postea Pontificẽ fecit; nam ceteri Patres in Apuliam ad Concilium accersiti descenderant, ubi eos Pontifex cogebat, ut de Henrici iniuria consultarent. Sed is post coronam Romae susceptam in Alemanias rediit. Pontifex Normandorum auxilia sibi parat, quibus in Volscos profectus, aliquot oppida ex prius amissis recuperavit: deinde Praenestinos ad se confugientes recepit; in qua urbe Legatis petentibus absolvit Caloioannem Alexii Graecorum Imperatoris filium, qui Patri defuncto in imperio Graecorum successerat. Inde Romam veniens Abbas Farfen-

 sis,

ſis, de quo ſupra diximus, & Ptolemaeus Antias, qui ab eo defecerant, urbe profugiunt, quos tamen ipſe anno inſequenti patriae reſtituit.

Anno ſal. 1117. (1) Paſchalis Pontifex Romae interiit XV. Kal. Februarias, cui Gelaſius II. ſucceſſit, quem Cencius (2) Frangipanes vir ex nobilitate Romana ſatis potens aegre ferens, quia ex ſua familia Pontificem, uti Henricus mandaverat, & ipſe enixus fuerat, non elegerant, contumeliis adfecit. Quibus ille permotus Caietam, unde oriundus erat, ſe contulit, & inſequutus a Romanis triremis beneficio ſervatus eſt; ut Eugenio Pontifici noſtra memoria accidit. Patres deinde eum ſequuti Caietâ conſociavere.

Dum haec in Italia gerebantur, Balduinus in Cilicia (3) Soval Caſtellum aedificavit, ut Chriſtianis peregrinantibus eſſet praeſidio; & Boamundus adoleſcens interiit, cui in Principatu Antiocheno ſucceſſit Tancredus ex ſorore nepos; quem etiam ſibi tutorem a Patre relictum memoravimus. Eius morte a Rogerio Siciliae comite Calabriae, & Apuliae pars ablata eſt, & omnia ſucceſſionis iura; ambitione regnandi inter germanos exorta. Eo anno Turcae contra Balduinum profecti agrum Ie-

(1) 1118. habet in *Annalibus*. Lamius.
(2) *Cinthius* habet in *Annalibus*. Lamius.
(3) In Syria habet in *Annalibus*. Lamius.

Ierosolymis finitimum populabantur. Accersuntur a Baldovino Christianorum praesidia, quae per omnem Asiam dispersa erant; & ipse Tancredum Antiochiae Principem litteris fatigavit, ut sibi praesidio esset. Sed quum id saepius frustra tentasset, & Turcarum insolentiam ferre non posset, praelio cum iis decertare statuit. Commissa pugna Baldovinus magna suorum clade superatus est. Et Turcae monasterium montis Thabor solo aequarunt, & monachi, qui ibi aderant, caesi. Sunt qui dicant Tancredum contra Baldovinum indignatum, quia Boamundi patrui redemtioni Baldovinus saepius ab eo rogatus nihil contulerit; & propterea voluisse vicem referre. Parum id constat, nec de tanto Principe credendum, qui tam multa religiosissime in ea expeditione peregit. Nam & Ecclesiam Nazaraenam a Gottofredo inchoatam perfecit, quia ab eo princeps Galilaeae, & Tiberiadis creatus fuerat; aliam in monte Thabor, quam maiorem in modum ditavit; & Antiochiae Apostolorum Ecclesiam amplissimis honoribus, & reditibus, exornavit. Ciliciam omnem subegit. Iuventa eius soror Deo se dicaverat in Monasterio Sanctae Annae, quod eius uxor in castelli modum munivit in monte Thabor.

Post eam pugnam Baldovinus Scandalorum inter Ptolemaidam, & Tyrum,

reae-

reaedificavit. Hic has civitates ſubegit, Caeſaream, Aconem, Berutum, & Sidonem; aedificarique curavit Montem Realem, & paulo poſt vita deceſſit; cui ſucceſſit in regno Balduinus ſecundus de Burgo Francorum, Chriſtianorum conſenſu electus. Is fuerat primi Baldovini ſobrinus, animi dotibus ſatis pollens. Eo anno Genuenſes aliquot Piſanorum triremes a Balearibus inſulis redeuntes mercibus oneratas cum hominibus ipſis coepere.

Henricus iterum in Italiam venit, & Mauritium Bracharenſem Epiſcopum Antipapam creavit, Gregoriumque vocavit, & contra Pontificem movit, quem in Agrum Ananienſem veniſſe compererat, quemque in caſtello Ruricali obſedit. Pontifex enim praeſidia procerum regni expectabat. Hic Guilielmus Apuliae Dux & Robertus Capuae Princeps cum Richardo concurrunt, & quum Aquilea multi Henricum fugientem accepiſſent, iterum dato Pontifici fidelitatis iuramento, in regnum rediere. Henricus in Germaniam abiit, & Antipapa Frangipanorum ope fretus Romae permanſit. Gelaſius poſt haec Romam clam venit: deinde Creſcentii Caietani nepotis ſui viribus fretus, a Corſorum familia in Aede Sanctae Praxedis celebrans inter miſſarum ſolemnia invaſus eſt. Fit inter

ter Romanos contentio praeliumque, quod non ante diremtum est, quam Frangipani accepere via Ostiensi Pontificem confugisse. Qui non multo post in Franciam delatus interiit anno primo sui Pontificatus, cui in Pontificatu successit anno salutis MCXIX. Guido Episcopus Viennensis, & Callistus II. vocatus est, qui sedit annos V. & menses X. Ex Regibus Franciae, & Alemaniae oriundus erat. Is non prius concessum sibi Pontificatus honorem acceptare voluit, quam totius cleri, & populi Romani consensu obtinuerit, Antipapa deposito, qui Sutrium confugerat. Postea Romam venit, & a Romanis, & omni clero honorificentissime susceptus est. Et cum Henrico pacificatus deinde Beneventum petivit, ubi Gulielmum Italiae Ducem, sic enim se adpellabat, e Rogerio genitum Ducem Apuliae fecit. Deinde Cantansarium in Calabria petivit, ut Rogerium Siciliae Comitem cum eodem Guilielmo pacificaret, ut ex Brevis rescripto, quod in Ecclesia Catinensi est, adparet, per quod multa Privilegia eidem concessit Ecclesiae anno sui Pontificatus secundo; & quorum pacificandorum gratia se in Calabrias profectum eodem rescripto testatur. Inde Romam rediit, paceque per internuntios reformata cum Henrico, ite-

rum

rum Beneventum perrexit, quia Guilielmus Ducem Italiae, & Apuliae, & Calabriae se adserebat. Ob quae Pontifex indignatus, ut illum ab incepto deterreret, ne cum Rogerio dissentiret, Legatos ad eum misit. Quibus spretis Pontificem in Calabriam accersivit, ut illi Apuliae, & Calabriae, administrationem permitteret; ipseque filiam Alexii olim Imperatoris Graecorum ducens, Pontifici Regni Neapolitani curam iam Calabriam profecto demandarat. Per quod tempus Rogerius Siciliae comes Guilielmo sobrino suo Calabrias, dum in gratia esset, iterum rebellat. Ea re Pontifex indignatus in tantam aegritudinem devenit, ut eo moerore prostratus, quum rebus bellicis parum fideret, & Calabrorum perfidia deterritus, Romam reversus rebus Guilielmi male consuluerit.

Anno salutis nostrae MCXXI. ignis flamma ingens in Oriente exorta per sex horas flammas evomuit, donec ex adverso exortus turbo illas extingueret. Baldovinus Flandriae comes, ex Clementia sorore Callisti natus, nixus est Guilielmum filium Roberti Normandiae Ducis quẽ Henricus Angliae Rex in vinculis habebat ad paternam hereditatem admittere. Is postquam maiorem Normandiae partem occupaverat capite ictus cecidit, cui Carolus

so-

ſobrinus ſucceſſit. Et Guilielmus Roberti filius in uxorem ſibi copulavit Bertam ſororem Ludovici Francorum Regis, datuſque dotis nomine comitatus Flandrenſis poſt eiuſdem Caroli mortem. Quo tempore Religio magni templi ſumſit exordium ſub Vgone eorum magiſtro: & Guilielmus regis Anglorum filius in Britanniam transfretavit, & cum multis nobilibus apud Barbas fluvium ſubmerſus eſt.

Anno ſalutis MCXXII. Veneti a Balduino acciti claſſe CC. navium Ioppenſibus auxilia praeparabant, contra quos Soldanum ingentem paraſſe claſſem acceperant; qui quum perquirendis ad remigium nautis, militibuſque, diutius immorati eſſent, magno detrimento rebus Aſiaticis fuere. Interea Rogerius poſt Calabrias occupatas Apuliam invadit, illamque brevi occupavit. Sic Guilielmus uxore & regno fruſtratus, e Graecia rediens ad Principem Salernitanum cognatione ſibi propinquum confugit, pauloque poſt ſine filiis deceſſit: ſepultus in Eccleſia Sanɑi Matthaei iuxta patris ſepulcrum, monumento marmoreo ſatis celebri. Pontifex interea Concilium Laterani coegit, in quo inter cetera traɑatum eſt de ope, auxilioque Chriſtianis ferendo, qui in Aſia laborabant, & magnis Turcarum copiis oppreſ-

pressi maiorem in modum fatigabantur. Sed inter ceteros Christianae religionis populos, Venetos exhortatur, ut classe instructa accelerarent, opemque nostris in Asia laborantibus ferrent, & contra septuaginta navium classem properarent, qua Babylonenses Ioppem obsidebant. In Asia vero Balduinus Gozzim Turcarum Ducem, Ierosolymam invadentem in minori Asia superavit, coepitque, & carceri commisit, cum primoribus sui exercitus, & tamdiu retinuit, quoad ingenti pecunia se redemit.

Eodem anno in Albania infans biceps natus adversa facie, & corporibus, cuius anterior hominis, posterior canis erat; & apud Atrebatum altera mulier quatuor mares uno partu enixa est. In Ecclesia Meliacensi in Vigilia Sanctae Mariae Magdalenae in crepusculo, Dei iudicio singulari, combusta sunt sacro igne hominū corpora utriusque sexus centena, & Ecclesia consumta est. Quo anno Geraldus Biterrensis Episcopus miraculis pollens vita excessit.

Insequenti anno Madia Rex Damascenorum cum sedecim millibus equitum ex improvviso ad portas Ierusalem adparuit. Contra quem Balduinus praelio congressus, illum in fugam convertit. Duo

mil-

millia barbarorum in praelio trucidati sunt. Baldovinus triginta tantum ex suo exercitu milites amisit. Fit per ea tempora a Boamundo nescio quo Balduini Praefecto cum Venetis societas; sed antequam ab iis quidquam praesidii habuerit, concurrit cum Balac Parthorum Rege apud Ierusalem, in quo praelio Balduinus superatus in eius potestatem pervenit, & ab eo apud Carras in carcerem trusus cum viginti ex suis Ducibus, quos similiter calamitate oppressos in eodem praelio ceperat. Deinde classis Veneta cum Soldani classe concurrit, Dominico Michaeli eorum Duce, & multo Venetorum sanguine Soldani classis fugata est. Postea Tyrum occupavere, quamquam aliqui velint duobus ante annis captum, & eam regno Ierosolymitano adiunxerunt, tertiam urbis partem ex foedere cum Boamundo icto sibi reservantes, ut & Ascalonis (si capi contingeret) similis portio adsignaretur. Interea Baldovinus ab iis, qui Ierosolymis erant, auro redemtus suis restitutus est; & ii, qui secum capti fuerant, permutati cum iis, quos tempore prius ceperat.

Ea tempestate Caloioannes Graecus Imperator decessit, & eius imperium Emanuel subscepit, qui aegre ferens Venetorum classem nostris esse praesidio, Venetos

tos ad ipsius revocationem exhortatur. Dominicus a Venetis revocatus, qui Emanueli hostes facti erant, in Rhodios Imperatori rebelles invectus est, & insulam multis cladibus adfecit; & deinde ex Chio insula corpus Sancti Theodori Martyris raptum Venetias adsportavit. Post haec Mitylenas, Andrum, Samumque diripiunt, Methonumque a cultoribus derelictum communiunt. Hoc maxime modo Emmanuel dum Barbaris consulere vellet, sua amisit. His peractis Dominicus Spalatrum, & Tragianum regni Hungariae subiecta deditione accepit; & multa sacra Venetias adlata sunt ab eadem classe, inter quae lapis ex Tyro adductus, supram quem Christum Iesum cecidisse ferunt. Iisdem temporibus Gregorius ille Antipapa, quem Sutrum confugisse memoravimus, fretus auxilio Caietani cuiusdam tyranni finitimas civitates, Romamque crebris incursionibus infestabat; & quia ea civitas Romae satis propinqua, & in medio itineris sita est, & iis qui peregrinabantur infesta, statuit Callistus eam oppugnare. Igitur castris admotis, quum cives nullam subsidii spem haberent, dediderunt se se, & Gregorium Pontificem vinctum, quem Callistus cameli corio involutum Romam deduci iussit magno omnium ludibrio. Asino enim invectus

ctus versa fronte per totam urbem deductus est, deinde omnibus tormentis excruciatus in monasterio Casinensi detrusus est.

Anno MCXXIV. eodem anno Callistus V. sui Pontificatus anno interiit, cui Honorius II. successit. Quo tempore Baldovinus Antiochiam regno Ierosolymitano adiecit propter Tancredi Principis mortem, qui Antiochiae sepultus in Ecclesia Apostolorum Petri & Pauli sepulcro celebri, quod vivens sibi construxerat. Deinde Baldovinus Fenedum Insulam donavit Raimundo Gulielmi filio Principis Austriae, cui primi Boamundi filia nupserat. Post invadit regem Ascalonitarum, qui cum Aegyptiis agrum Ierosolymitanum erat ingressus, & illum primo praelio fudit. Inde in Baldachinum Damasci regulum versus, qui magnis barbarorum copiis cuncta populabatur, tribus praeliis fusum ter repulit, multis Aegytiorum captivis, & caesis. Tamen secunda Christianorum victoria nocumento nostris fuit, quamquam superiores evaserint. Nam & quidam Annales habent hoc anno Baldovinum ultimo praelio a Barbaris captum fuisse; & fames valida, frigorisque abundantia facta est, ex qua multa pecora periere. His temporibus Henricus V. sine filiis vita decessit. Alii volunt renuntias-

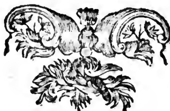
tiasse imperio, & postea numquam adparuisse, cui Lotharius de Saxonia successit, in quo Imperium Bavariae finitum est; & Mathildes eius uxor, quae liberis carebat, ad Henricum patrem Angliae regem reversa est.

Anno salutis MCXXV. Innocentius II. Honorio in Pontificatu successit. Quo tempore Fesulae a Florentinis deletae, & aucti sunt populo multo eorum, qui a Fesulis Florentiam commigrarunt; & Miniatenses oppidum [1] componere, & aedificare coeperunt, silvamque ei loco finitimam servavere, quae in praesentem usque diem aucta in tantum est, ut sit eorum pecori pascuae locus, quorum propter frequentem incolarum multitudinem ea in regione penuria erat. Rogerius interea Pontifici adversus pluribus ex caussis factus multa foeda in Campania facere, agrumque Ecclesiae Romanae finitimum crebris latrociniis & excursionibus infestare: inde in Siciliam rediens longe faediora grassatus est. Vgo de Sancto Victore litterarum peritia excellentissimus per ea tempora claruit; & Carolus Flandriae Comes, qui Balduino successerat, dum apud Brugas solemnia missarum in templo S. Domitiani celebraret ab

(1) *Camporenam* videlicet, ut habet in *Annalibus*. Lamius.

ab Richardo Burgenſis Eccleſiae Praepoſito occiſus eſt anno MCXXVII. Quod facinus a Ludovico Franciae Rege repente punitum eſt. Hoc anno Baldovinus Rex Ieroſolymitanus (ut quidam volunt) a Solidano ſe redemit, & ad ſuos remiſſus eſt. Terraemotus eo anno in Aſia validi Tyri magnam partem cum ipſorum aedificiis oppreſſere; & Pontifex a Romanis adiutus ſtatum urbis pacificum confirmavit; finitimos ab eo auxilia poſtulantes, quibus potuit ſubſidiis, iuvit. Lothario novo Imperatori bene pollicetur, ceteriſque, quorum favore ſperabat, iniurias ei & Eccleſiae Romanae a Rogerio illatas propulſare poſſe. Et deinde immutata mente Romanis, qui Anacleto Antipapae favebant, adverſus factus eſt. Quo tempore Germani non ferentes Lotharii electionem Conradum Henrici nepotem & ipſi ad Imperium eligunt, & Fulco comes Andegavenſis Gaufredo eius filio Andegavenſem comitatum reliquit; & ipſe in Syriam profectus eſt, Alexandramque ſibi in matrimonium copulat, quae fuit maior natu filia Baldovini Regis Ieroſolymitani. Philippus I. ex filiis Ludovici Regis Franciae, Remis in Regem, praeſente patre ungitur, anno ſal. MCXXX. Deinde movit contra Thomam de Marva Cociaci Dominum, cum quo in campo Co-

ciaci conflixit, eumque fugavit; & Thomas a Rodulpho Nortmanno sauciatus, & captus, & ad Lodovicum perductus ex iisdem vulneribus interiit. (1) Diffident deinde de Pontificatu Pontifices, & aliquot mensibus magna altercatione cum Petro Leonis decertatum; ita ut non religionis caussa de Pontificatu dissentire viderentur, sed de Imperio. Nam quum quisque sibi vires parat, eo minus dignitatis suae rationem habere videbatur.

HI-

(1) Hunc locum late corruptum ex *Annalibus* quoad fieri potuit restituimus. *Lamius*.

HISTORIARVM VTRIVSQVE SICILIAE

LIBER TERTIVS.

Ogerius interea duplici imperio auctus animum ad maiora erexerat; dictusque Rex ab insulae cultoribus coronatur Panormi a Bartholomaeo eius urbis Episcopo; & quidem contra Pontificis voluntatem, quem iam schisma exortum exagitabat. Namque Petrus Petri Leonis filius vir Romanus in Antipapam adsumtus, & Anacletus adpellatus, urbem Romam crebris seditionibus conquassabat; & Rogerius non contentus eo nomine, ut est ho-

hominum animus, imperii & honoris avidus se Italiae regem intruserat. Ob quam rem, quum maiorem in modum a Pontifice dissentiret, ad arma ventum est. Sed is paulo ante ex Sicilia Caietam adpulerat, & suburbio occupato, deditione a civibus facta, Caietam subceperat. Inde in agrum Casinatem cum paucis equitibus classiariis fidens pervenerat; audiverat enim Innocentium contra se parasse exercitum. Commisso praelio Rogerius a Pontifice superatus Gallutium confugit ad Gottofredi eius loci dominum, virum tum nobilem, tum sibi amicissimum, & quicum eo ordines duxerat; sed quum oppidum esset natura munitissimum aliquot mensibus ab eodem Pontifice obsessus est. Interea Guilielmus eius filius, quem Rogerius Calabris praefecerat, collecto exercitu, novisque undique cohortibus conscriptis, magnoque Agarenorum numero ex Sicilia stipe conducto, Lucanos praeter et Apulos, cum omni equitatu, captis magnis itineribus, in agrum Campanum pervenit; inde contra Pontificem movit. Primo in agrum Theanensem (1) descendit, & haud procul Gallucio occultis itineribus consedit, Rogeriumque patrem sui adventus certiorē fecit, qui eadem nocte per munitissimas hostium munitiones ad eum pervenit. Die in-

(1) Suessanum habet in *Annalibus*. Lamius.

insequenti praelium commissum est, & diu acriter ab utraque parte pugnatum. Nam copiae prioris praelii memores, ferociores factae, audacius insistebant. Illi qui multitudine abundabant turpe sibi existimabant a paucioribus superari; & sic aequo marte a praelio discessissent, & in vesperem certamen distractum erat. Verum Guilielmus non ultra differendum ratus cum omnibus copiis, quas in subsidium locaverat, impetum fecit, hostesque a loco dimovit. Perturbati omnium ordines Guilielmi adventu, & quum sibi quisque fuga consuleret, fugientes in proximam silvam hosti victoriam concessere. Igitur Rogerius castris hostium potitus in iisdem ea nocte consedit. Pontifex cum paucis in Monasterio Casinensi evasit, & ibi cum nonnullis ex Patribus eadem nocte obsessus est. Hi quum intelligerent in urbe Roma res adversas, & exercitum omnem, esse deletum, subsidiique spem nullam, consilium extempore capiunt, sine armis ad Rogerium pontificali adparatu indutum accedere, si forte religione, quum armis non possent, viri ferociam placare possent. Igitur die insequenti proficiscuntur pedibus Patres, Pontifex equo ab monte descendit. Quod quum Rogerio nuntiaretur, repente fit obvius Pontifici, officioque stratoris usus magna cum reverentia

in sua castra perduxit. Hanc rem Pontifex admiratus, quid est, inquit, Rogeri, quod heri tam ferox armatus contra me venisti, meumque fudisti exercitum, nulla aut religionis Christianae, aut meæ dignitatis, habita ratione; nunc vero tam obsequenter me recipis? At ille: putabam, inquit, Beatissime Pater te heri Imperatorem esse; & armatum, ut par erat, armatus te excepi. Hodie ut factus es Pontifex, ut Dei Vicarium te benigne suscipio. Dignitatis autem tuae, & Religionis Christianae semper apud me praecipua cura exstitit. Honesta sane reprehensio, non armis Pontificem, sed orationibus certare oportere! Stupefactus Pontifex viri responso, & argutiam admiratus, reputans animo secum, in hoc duce esse, & pacis, & belli artes, praeter regni Neapolitani titulum, quae voluit a Pontifice impetravit. Deinde orta gravior Romae seditio est; & Pontifex Anacletum Antipapam timens in Germaniam fugit. Anacletus pecunia corruptus eam regni Siciliae coronationem, quam a Bartholomaeo Archiepiscopo Panormitano factam esse memoravimus, confirmavit, voluitque ut sub eadem dominatione utriusque Siciliae Rex adpellaretur. Inhibuit ei tamen ne rex Italiae diceretur; ne cum Lothario Imperatore Romano dissentiret. An-

Anno Gratiae MCXXXI. Philippus adolescens Ludovici Regis Franciae filius, quem in Regem Francorum unctum patre iubente memoravimus, dum equo Parisiis invectus urbem lustraret, porcus inter equi pedes pertransiens ita equum perterruit; ut una cum equo praecipitatus occubuerit. Ita ille egregiae indolis adolescens spem; quam de se populi conceperant, praestare non potuit. Fuit eius mors suis luctuosa; & omnibus bonis acerba. Quamquam sunt qui adfirment Beatum Bernardum tam miserabilem exitum patri praedixisse. In sequenti anno, quidam Annales habent Baldovinum II. Ierosolymae Regem defunctum esse. Certe potuit, quum Fulco post eum regnaverit annis XI. & Baldovinus I. regnaverit annis XIV. Anno gratiae MCXXXIV. Rogerius beneficii memor universam Flaminiam, & Etruriae partem, quam Guilielmus superioribus annis bellis suam effecerat, diu Pontificibus Romanis rebellem, Anacleto beneparentem fecit. Sunt qui dicunt Rogerium Neapolitanum Regnum, maioris Siciliae nomine, a Pontifice suscepisse, & eius rei indicium esse, quod post Pontificis foedus cum Rogerio, una Neapolim sint ingressi magno cum plausu, atque in ipsius urbis ingressu ducentos Neapolitanos au-

reis bullis in militiae Signum donasse; duobusque annis una eam urbē incoluerint, nulla re praetermissa, quae ad decus, aut spectatissimi triumphi ostentationem, fieri soleat.

Anno MCXXXV. Guilielmus Pictavensis Comes in itinere moritur, dum voti solvendi causa ad Sanctum Iacobum proficiscebatur, in cuius aede sepultus est. Is testamento mandavit ut Elionora (1) filiarum natu maior Ludovico minori natu filiorum Regis Franciae copularetur, cui dotis nomine Ducatum (2 dari curavit. Siccitas inaudita fuit, nam a Martio mense ad Septembrem usque, in Gallia non pluit; ex quo fames valida Provinciam invasit; & nono Kal. Novembris ventus adeo validus exortus est in Flandria, ut multa aedificia, turresque validissimas, deiecerit, & mare littore egressum partem urbium maritimarum submerserit. Sed Innocentius postquam in Gallias adpulit, Claramonte Synodum habuit, in qua Petrus Antipapa dethronatus est. Inde ad Regem Ludovicum profectus Carnutum, impetrat ab Henrico Angliae Rege, ut pro salute fidelium se, & sua, devoveat ad sanctam expeditionem. Post in Lotharingiam flectens Lotharium Germanorum Regem ab Electoribus prius ele-

(1) Eleonarda habet in *Annalibus*. Lamius.

(2) Supple ex Annalibus *Aquitaniae*. Lamius.

electum Imperatorem dixit, egitque cum iureiurando ut Romam se perduceret. Quibus peractis itineri se accingit, & Pontifex, apud Placentiam Concilio Patrum peracto, Pisas se contulit; & non multo post Henricus Rex Angliae vita excessit anno MCXXXVI. cui Stephanus Bononiae Comes illi ex sorore nepos in regnum successit. Huic Mathildes Imperatrix hostis facta bellum intulit, regnum illud sibi iure expostulans, & favente Ludovico Rege Francorum Ducatum Normandiae illi ademit. Deinde in Angliam mulier virilis audaciae transfretavit, maioremque illi Angliae partem ademit. Ea tempestate classis Pisana Amalphitas expugnat.

(1) Anno MCXXXVII. Florentiam commigravit familia de Bondelmontibus, eorum Castello (2) a Florentinis deditione accepto, ea lege, ut ii civitate donarentur, et eorum bonis servatis, oppidum solo aequaretur.

Ea tempestate Pisani cum Genuensibus bellum gerebant. Hos Pontifex pacificavit, instituitque ut Episcopus Genuensis, qui prius sub Mediolanensi erat, Archiepiscopus esset, cui tres Corsicae Episcopos

(1) Vide Cap. XXX. Lib. IV. commemorati *Ioannis Villanii*. Lamius.

(2) Montebono, ut habet in *Annalibus*. Lamius

pos subiecit. Pisano item eiusdem Insulae tres, & Populoniensis, subiecti sunt, multaquae praeterea illis concessa, quae enumerare longum esset. Item Pisis Concilium indictum, in quo Anacletus damnatus. In sequenti anno Lotharius Imperator in Italiam venit, & per Ianiculum Romam ingressus Pontificem, uti promiserat, ad Lateranum perduxit. Antipapa eius vim metuens latitando per Italiam fugerat. Sed Imperator rebus Italiae compositis in Germanias rediit. Post Lotharii discessum Anacletus Rogerio favente in publicum prodire, multa contra Pontificem moliri, coepit; cives Romanos ad rebellionem hortari, denique omnia tentare, quibus Innocentium urbe pelli posse arbitrabatur. Ob quae iterum Lotharius in Italiam revocatur; qui Pisis parata classe sexaginta triremium Amalphitas, Ravellumque, Rogerio subiectos vi coepit, quibus Nicolaum Ruffum praefecit. Pontifex in Apuliam cum Lothario Barulum concessit. Eius copias Rogerius sustinere non valens in Siciliam, relicta Apulia, transfretavit, hostibus suis regnum sine Imperatore relinquens. Lotharius in Apulia rerum potitus Calabrias invadit, quas brevi suae ditionis effecit. Postea vero quoque regno potitus est, & illud Pontifici regendum dedit. Is illi Romanum

Lo-

Lotharingiae Comitem ſub titulo Ducatus Apuliae cum aliquot Lotharii cohortibus praefecit. Poſt haec Pontifex Romam rediit, & Lotharius in Germaniam tranſiens paullo poſt morbo correptus Veronae interiit anno MCXXXVIII. & Antipapa item moritur, cui Albertus ſubrogatus Pontificatum renuntiavit. Ob quam rem edita eſt in Concilio Lateranenſi conſtitutio, ne quis laicus violentas manus in clericos immitteret.

Conradus de Suevia eius nominis ſecundus ab Electoribus in Lotharii locum collocatus eſt, quem a Pontifice Romano non coronatum invenio. Hic fuit Henrici V. Imperatoris ex ſorore nepos. Ea tempeſtate fames valida invaſit urbem. Quo anno veteri more ſenatus Romae creatus eſt. Anno MCXXXIX. Ludovicus Rex Franciae Ludovico filio ſuo locat in matrimonium Eleonoram Guilielmi Ducis Aquitaniae filiam, de qua ſupra diximus; receptuſque ab ea Aquitaniae Ducatus. Vix nuptiis apud Burdegalas celebratis Ludovicus Pater moritur, cui Ludovicus filius ſucceſſit. Quo tempore Theobaldus Campaniae Comes religioni intentus plures Eccleſias conſtruxit. In Gallia fecit Eccleſiam Sancti Florentii Salmurienſis, & Abbatiam Eleemoſynae Ciſtercienſis; & quod

quod Deus eum prole ditavit; nam genuit ex Mathilde uxore Henricū Campaniae Comitem & Theobaldum Comitem Blesensem, & Alam Reginam Francorum, Francam Comitissam Barri, & Philippam Ducissam Burgundiae. Et Petrus Bailardus (1), de quo Accursius Florentinus meminit, obiit; qui fuit adeo adrogans, ut in suo sepulcrali Lapide insculptum voluerit hoc Epigramma;

Cui soli patuit scibile quidquid erat.

Emmanuel anno MCXXXXII. Emmanuel, inquam, Imperator Constantinopolitanus post diu obsessam Antiochiam pacem cum iis fecit; & dum venationi esset intentus, arcu sagitta praetenso, quae veneno illita erat, se ipsum manu sauciat, & ex eo vulnere moritur; cui Emmanuel filius in Imperio successit. Et Ludovicus Franciae Rex contra Theobaldum Campaniae Comitem movens, Vitriacum oppidum expugnat; ubi Ecclesia igni incensa est. In ea MCC. utriusque sexus homines periere. Ob quod facinus expiandum, creditum est postea Ludovicum ad expeditionem ultramarinam armasse.

Ea tempestate erant Fulconis Liberi duo, Baldovinus, & Guido, rei militaris peritissimi; quos in tanto pavore, & metu,

(1). *Abaelardus* ab aliis vocatur. *Lamius*.

tu, barbari habebant, ut raro cum Fulcone congredi ausi sint. Antiochenses diu a Turcis infestati, a Fulcone subsidia implorarunt, quibus missis, Turcae praelio commisso, ut Fulconis filios adesse senserunt, eo solum quo supra diximus metu fugantur; capti ex iis tria millia, totidem caesi fuerunt. Qua contumelia, cladeque, excitatus Alaph Turca fretus Alexandrinorum copiis Edessam Mesopotamiae urbem invadit. In hanc urbem, ut Sanctorum monumenta testantur, Angelus Domini Tobiam invisit. Capta est triduo a barbaris, & cultores promiscue caesi. Innocentius Pontifex eo anno moritur, cui Caelestinus successit. Deinde Fulco, dum venando leporem ardentius insequitur, equo praecipitatus interiit. Eius filius Baldovinus III. & IV. Rex Ierusalem patris regnum de manu eius subscepit, Guidone fratre prorsus excluso.

Iisdem ferme temporibus Caelestinus sexto sui Pontificatus mense interiit, & in eius locum suffectus Lucius III. Bononiensis. Cuius temporibus Bernardus Abbas Claravallensis claruit, qui Christianos hortatus ad expeditionem ultramarinam, Conradum, qui Lothario successerat, movit ad dictam felicem expeditionem sumendam. Iisdem temporibus magna Mesopotamiae

pars

pars ad Christi fidem se convertit ex se.

(1) Anno Gratiae MCXXXXV. Florentini dum contra Comites Guidos bellum movissent, inconsulte rem agentes, suorum potentia fisi, palam lati sine vigiliis, sine castrorum custodia, ab hoste invasi, in fugam versi magnam calamitatem, Iulio mense, quo praelium commissum fuerat, subscepere.

Interea Rogerius Pontificum negligentia, & eorum, qui Apuliae praeerant, collecto exercitu in Calabrias transfretavit, & Catantiario, Scalatioque potitus Cotronsi perrexit; deinde capta urbe, Rhegium delatus civitatem occupavit, & omnem illam Cotronensium, & Brutiorum, plagam cum ipso Hieracio, quod ex Locrensibus inhabitatum est. Post expositis apud Regnum ex Insula equitibus per mediterranea flectens Synopolim occupavit civitatem vetustam olim a Sycione aedificatam, tantisque fidens copiis Stremos, Leontinos, Turpianosque subscepit. Inde Neocastrenses adgressus, civita-

(1) Sic etiam habet *Villanius* cap. XXXVI. lib. IV. Addit tamen, Florentinos anno MCLIV. ad Montem Crucis castellum Guidorum rediisse, & proditione castellum occupasse; quod funditus deinde everterunt; omniaque iura, quae super illud Comites Guidi habebant, Florentino Episcopo vendidisse. *Mecattius*.

vitatem sibi rebellem incendit. Postremo montes per Maturanum Vtiliamque transgressus Consentinos per deditionem accepit. E quibus auctus copiis omni Calabria potitus in Apuliam properavit, quam mox suae ditionis effecit. Potitusque tamdem omni regno, maiori aedificata classe, in Africam traiecit, & Vsit regem Tunes tributarium fecit, & sic Imperator discessit (1). Quod tributum triginta ferme annis sibi postea, & suis persolvit.

Dum haec ita per Rogerium gerebantur, Conradus de Svevia cum magna cruce signatorum manu classe Constantinopolim adpulit, & ab Emmanuele Graecorum Imperatore astu persuasus in Ioniam flexit; ubi gypso farinae admisto Emmanuelis fraude cōmeatus adeo infectus est, ut poene omnis exercitus aut perierit, aut graviter aegrotaverit. Ex quo Conrado necessariū fuit Thraciam repetere. Profuit tamen Baldovino Regi ea expeditio. Nam fama tantae classis Ascalonitae permoti post longam obsidionem se Baldovino dediderunt. Quibus peractis, Rex Praefectum Damasci Ierosolymitanos infestantem ad Damasci usque moenia fugientem insequutus est. Haec civitas ab Eliazar servo Abrahae olim aedificata, quae Damascus dicebatur, agro in

(1) Locus corruptus est. *Lamius*.

in fertili ſita, in loco ubi Caim interfecit Abel; iuxta quam locus eſt, ubi dicitur Ieſus Chriſtus Paulo Apoſtolo adparuiſſe, dicens, *Saule, Saule, quid me perſequeris?* quae in ſortẽ contigit Tribui Nephthalim, & in Syria ſita eſt. Deinde Turcarum Regulos iterum contra eum invectos fugavit, quinque millibus ex eorum exercitu interceptis.

Lucio Romae defuncto, Eugenius III. illi in Pontificatu ſucceſſit. Is Piſis oriundus a Beato Bernardo Monachus S. Anaſtaſii factus fuerat. Primis ſui Pontificatus diebus, veſtibus Pontificalibus indutus, nihil aliud praeter ſacra curavit. Deinde verſus ad urbis curam Senatum inſolentius vagantem abdicavit. Quod Romani non ferentes urbe Eugenium arcent, qui Piſas primo, deinde in Franciam ſe recepit, fretuſque auxilio Ludovici Francorum Regis pauliſper apud eum vixit. Quo tempore hortatus illum eſt, ut crucis charactere adſumto cũm reliquis Chriſtianis ultramarinas peteret regiones. Is ita a Pontifice perſuaſus Conſtantinopolim adpulit, et ſimili fraude ab Imperatore Graecorum ſuum per deſerta Syriae exercitum ducere ſuaſus, penuria rerum neceſſariarum, coactus eſt Antiochiae exercitum in hibernis locare; ubi noſtri multa ea hieme aſpera paſſi ſunt.

Ray-

Raymundus Antiochiae Princeps factus est. Hic Guillelmi Ducis Aquitaniae frater fuerat; ubi quum Eleonarda Franciae Regina esset cum suo viro dissentiens in Ierosolymam est delata ob subspiciones adulterii contracti cum Principe Antiocheno, qui sibi quarto in gradu iniunctus erat. Sedit Raymundus anno gratiae MCL. & in praelio cum Turcis gesto Kal. Augusti caesus est. Eius principatus praeter Antiochiam a Turcis recuperatur. Eo tempore pax inter Lodovicum Franciae Regem, et Theobaldum Campaniae Comitem, Pontifice suadente, facta est. Et Edessa Mesopotamiae civitas, in qua erant corpora Sanctorum Apostolorum Thomae, et Thaddaei, a Turcis capta, cultores caesi, et urbis Episcopus martyr decollatus est. Elidegardis Virgo in Alemania miraculis claruit, quae quum prius literarum esset ignara, ut primum Deo se vovit, librum religionis Christianae edidit. Et Lisbona per ea tempora a Christianis, qui in Asiam properabant capta est, quartum post mensem quam obsideri coepta fuerat, cultusque Christianus in eam introductus.

Interea Rogerius Rex in Emmanuelem invectus, quem non secus Religioni Christianae hostem, infestumque, quam

K ipsos

ipsos Turcas cognoverat, Corinthum (1), Corcyramque Insulam (in qua Helleborum nascitur, quod Epilepsiam curat) Thebas item, et Euboeam illi ademit; et quum Constantinopolim invadere properaret, certior factus, classem Venetam sexaginta triremium illi praesidio esse, ad Africae littora deflexit, Africamque oppidum subscepit. Inde accepit Ludovicum Franciae Regem paucis ante diebus male cum barbaris pugnasse, et ab Emmanuelis, et barbarorum classe captum, illos invadens, duas et triginta hostium naves, in quarum una Ludovicus vinctus catenis duabus ferebatur cum eius natis, intercepit, et Ludovicum captivitate liberavit. Fuit hic annus gratiae millesimus centesimus quinquagesimus primus.

Ea pugna etsi Rogerio victoria parta, tamen tanto suorum sanguine parta est, ut non sit deinceps quidcumque ausus adtentare quod memoria dignum videatur. Ex qua etiam re ita animo concidit, ut classis Veneta quum ab Emmanuele conducta omnia quae Rogerius illi abstulerat recupe-

(1) Vide quae de hoc commentamur in Ecclesiae Corinthiae Memorabilibus, quae primae Parti *Expositionum Nicetae Heracleensis in Epistolam* 1. *ad Corinth.* inter *Delicias eruditorum*, praefiximus ad annum MCXLIX. *Lamius*.

peraſſet, tamen cum ea congredi non ſit auſus. Indignatus tamen contra Venetos et Emmanuelem, novis conſcriptis militibus, Ludovico apud Ioppe relicto, Conſtantinopolim petivit, civitatiſque ſuburbium incendit. Sed is a Venetis invaſus unam de viginti triremibus amiſit, et praelio ſuperatus aufugit.

Eadem tempeſtate Conradus, Ludovicus, et Baldovinus, Damaſcum obſident, pomoerium urbis capiunt, iamque in ſpem potiundae urbis adducti, barbarorum fraude pellecti, quum moenibus adpropinquaſſent, inundationibus fontium, obſidionem relinquere ſunt coacti. Conradus et Ludovicus in Europam redeunt, Comes moritur, et Ludovicus in ſubſpicionem adulterii adeo vehementem incidit, ut Elionardam uxorem ſuam apud Baugentiam repudiaret. Quo facto ipſa Henrico Duci Normandiae ſe matrimonio copulat. Qua ex re ingens inter eos poſtea bellam exortum eſt. Sed ea genuit ex Henrico hoc Henricum filium, qui poſtea Angliae imperavit, & Richardum Regem Angliae poſt fratrem factum; & Gaufredum Britanniae Comitem, & Ioannem, fratribus vita functis, Angliae Regem. Percepit ex ea quatuor filias, quarum maior Elionora Regi Caſtellae deſponſatur; ex qua poſtea Bian-

ca Franciae Regina nata eſt : alia Alexio Graecorum Imperatori : tertia Duci Saxoniae nupſit , ex qua Otho Imperator natus eſt : quarta Toloſano Comiti , ex qua ortus eſt Raymundus . Quo tempore Regina Ieruſalem cum filio altercatur, qui Ieroſolyma a matre prohibetur ; quam mox violenter ingreſſus cum ea pacificatus Neapolim Aſiae civitatem eam inhabitare permiſit.

Sed Conradus non multo poſt ſenio confectus interiit anno MCLII. Imperium a Friderico Barbaroſſa Saxoniae Duce , quum Electores de novo tyranno diſſentirent , occupatum eſt . Ceterum ex Romanorum iniuria , quam pro Senatu a Pontifice urbe pulſo ſupra factam memoravimus, plures in Etruria, & in Campania, tyranni exorti ſunt, qui terras Eccleſiae Romanae ſubiectas ſibi adſcivere. Nam Petrus Frangipanus Terracinam, Sicciamque occupavit ; Norbanum , & Friſenonis arcem Guido Columnenſis ; Viterbium vero, & Centum cellas, quam nunc Civitatem veterem adpellant , Iacobus Praefectus urbis ; & Nicolaus Anguillarius Tolphas & Sanctam Severinam ; pluresque alii nonnulla munitiſſima loca ſubſcepere . Ob quod quum ad urbem peregrinantibus iter difficile redderetur , etiam hoc ipſis Romanis odio-

ſum

ſum eſſe coeperat. Ex quo Romani immutata voluntate Pontificis reditum exoptabant. Ita populus novarum rerum cupidus numquam in eadem mente perſeverans magnarum plerumque calamitatum fomenta ſubſtentat.

Ea tempeſtate Ioannes quidam, qui de Temporibus dictus eſt, diem clauſit extremum, qui vixerat, ut fama eſt, annis CCCLXI. nam militaſſe ſecum Carolum Magnum adfirmabat. (1) Quo etiam temporem Henricus Ludovici Regis Franciae frater Monachus effectus eſt.

Iiſdem temporibus Rogerius Panormi erat, & aegritudine correptus, nono & quinquageſimo aetatis anno interiit, menſe Maio, ſepultuſque Panormi in Eccleſia Cathedrali, teſtamento Guillielmum filium haeredem inſtituit. Conſtantiam vero, quia Deo dicata erat, conſulto praeteriit, Tancredumque, qui ex concubina ortus erat, exheredem fecit. Sunt qui dicant Rogerium ab Eugenio Pontifice etiam coronatum, & ob id ad expeditionem Aſiaticam profectum. Sed is Tancredo adhuc impuberi Tarenti Principatum reliquit.

Guillielmus igitur in Regno Siciliae, & Neapolitano ſolus patri Rogerio ſucceſſit, & ab Inſulae cultoribus magno

K 3 omnium

(1) Fides apud Scriptorem eſto. *Mecattius.*

omnium adſenſu Rex conſalutatus eſt. Qui ubi primum Trinacriae res compoſuit, Meſſana ſolvens in Calabrias transfretavit, praefecitque illi Provinciae Rogerium filium. Inde in Lucanos perrexit contra Sanſeverinorum familiam moturus, quod eius generis viros patre vivente infeſtos habuerat; quam penitus huiuſmodi eorum poſſeſſione agroque privavit, regnoque extorres fecit. Quibus peractis in Apuliam pergens, Venuſii permanſit. Iiſdem temporibus Alphonſus Hiſpaniae Rex ab expeditione Aſiatica rediens moritur; cui Sancius filius in Regno ſucceſſit. Quo item vita functo Fernandus frater regnum obtinuit: qui etiam in Arabia contra Barbaros praelians interiit. Cui Alphonſus deinde filius ſucceſſit in Regno.

Interea Eugenius Romam rediit, fretuſque Romanorum opibus, Terracinam, Norbanum, & Friſenonis arcem, a Tyrannis occupatas ſubſceperat. Inde ad Etruſcos verſus, Anguillarios ſibi infenſos perdomuit, Viterbiumque deditione accepit. Iacobum praefectum urbis in vinculis coniectum gravi tamdem pecunia mulctavit. Poſt haec Tibur reverſus naturae conceſſit.

Ludovicus Rex Franciae Conſtantiam Regis Hiſpaniae filiam matrimonio copu-

pulat sibi. Ex qua nata est Margarita, quae primo successit Henrico Iuniori Regi Angliae, deinde viro vita functo, iterum se in matrimonium Velae Regis Hungariae copulavit. Ceterum Anastasius iam Eugenio Pontifici successerat; quo item brevi vita functo Hadrianus quartus illi suffectus est. Is erat genere Anglus, & ab Eugenio fuerat in Norvegiam missus, illosque ad Christi religionem, fidemque converterat. Qui non prius Laterani se cornari passus est, quam Arnaldus Brixiensis haeresi ab Eugenio III. damnatus urbe pelleretur. Quod quum Romani facere recusaent, increpiti a Cardinali Sanctae Pudentianae, tam iracunde Pontificis monitionem tulerunt, ut is a populo inter monendum sauciatus, in terramque deiectus sit. Pontifex id non ferendum ratus sacris Romanos interdixit. Mox populus suo more ususcommutata voluntate Arnaldum pellit. Reconciliatus est Pontifici ob eam caussam populus Romanus, & Hadrianus consecutus est. Iamque Fridericus contra Pontificem moverat, & ab illo excommunicatus peiora contra Ecclesiam machinabatur.

Interea Guillielmus certior factus de his, quae Romae inter Populum, & Pontificem gerebantur, Venusio egressus Beneventum occupavit, adserens Christum Iesum ni-

hil proprium possedisse ; cuius exemplo Pontifices vivere debere, & eius vestigia sequi, ut illis a Petro Apostolo mandatum est. Inde Ceperanum Barulumque suae ditionis effecit. Quod Pontifex ardiens Gullielmum literis, ut ab Ecclesiae terris abstineret, admonuit; sed quum monitionibus nihil proficeret illum excommunicavit, Regnique titulo privavit, & eius subditos sacramento fidelitatis absolvit. Hoc modo Guillelmus, qui primo iuventutis tempore bonae indolis Regnum adscenderat, paulatim immutatis moribus, Ecclesiaeque hostis factus, se principatu exuit; fueruntque in posterum eius scelera adeo detestanda ut omnium flagitiorum facinora superarit. Nihil moderati, nihil sancti, nihil religiosi habebat. Quare ipse mali iniquique hominis nomen accepit, dictusque Malguillelmus. Primo igitur sui regni anno se Friderico Barbarossae Imperatori confoederavit, quia illum Pontifici infestum fore acceperat & ab Hadriano IV. excommunicatum. Deinde inconstans animi vir hostis Friderico effectus contra Siculorum voluntatem se Pontifici conciliavit, suis exosus, omnibus iniustus, & detestabilis factus; de cuius sceleribus suo loco dicemus. Fridericus ex gente Svevorum illustrissima, qui & Barbarussus dictus est a capillorum o-

colore, eo tempore quum poteſtas Romani Imperatoris eligendi in eum translata eſſet, ceteris in electione diſſidentibus, ipſe ſe ſe Imperatorem dixerat, & poſtea Imperator factus, compoſitis Germaniae rebus, ſtatuit indiſtincte cum omnibus bellum gerere, qui Imperii bona occupaſſent, & Graecorum Imperatoris dignitatem ſibi olim conceſſam infringere; illiſque adverſatus primo bellum indixit; deinde Hungaros & Illyricos contra eum duxit, in Apuliamque Emmanuelis copias inſequutus ſibi cedentes coegit cum eo praelium ſumere. In quo Fridericus ſuperior factus, Epirmnque ſibi adeptus, accerſitus in Italiano fere omnes Lombardiae civitates ſubſcepit, & Tordonenſes ſibi diu rebelles obſedit, & tamdem expugnavit. Deinde in Vmbros properans Spoletum diripuit. Poſt magnis itineribus per Sabinos cum omni exercitu Romam contendit, & Tibur aedificari curavit. Hadrianus eo tempore Viterbii erat, verituſque Friderici adventum ad Vrbem veterem primo, inde ad Civitatem Caſtellanam, confugit; conciliatuſque Pontifici Imperator per internuntios Sutrii fit illi obvius, & anno ſalutis MCLIV. Romae ab eodem Pontifice coronatur in Aede Sancti Petri; ubi orta ſeditione inter Alemannos Romanoſque, qui illis vi portas bis clauſerant, aliquot

Fri-

Friderici equites sauciati sunt. Ii quum ad suos confugissent, commisso in Hortis Neronianis praelio, Romani in fugam versi, & plures ex iis a Germanis capti, & occisi sunt. Rogatus tamen Fridericus a Pontifice captos dimisit. Inde in Sabinos ad Mallianum se conferunt, traductoque omni exercitu, Tiburi aliquot diebus apud Pontem Lucanum consedit, quoad Tibur subscepisset. Inde compositis Romae rebus urbem ingressi sunt. Interea Florentini, qui olim contra Guidios profecti male pugnaverant, iterum reversi Montem Crucis eorum antiquum oppidum solo expugnatum aequarunt; & eorum bona direpta Episcopo Florentino venduntur. Pistorienses apud Carmignanum cum Pratensibus decertarunt, qui opibus Florentinorum freti praelio commisso fugati sunt. Tiburtini, qui se Friderico dederant, ab eodem Pontifici restituuntur. Post haec Fridericus in Lombardiam rediit contra Mediolanenses, qui ab eo rebellarant, & ceteros sibi finitimos eorum auctoritate contra Fridericum attraxerant. Ipse igitur cum iis primo bellum moturus Cremam obsedit, unde finitimorum agros ibi incursionibus infestabat; & Guillielmus iterum Pontifici adversus factus erat. Iisdem temporibus Guillielmus contra Graecum Imperatorem pro-
fe-

fectus urbem Tenedum diripit, rediensque apud Delon Insulam in hostis classem offendit; qui etsi numero impar, tamen cum suis culis centum & quadraginta Graecorum naves praelio superatas cepit, & cum iis in Italiam rediit.

Ea tempestate Tancredus Rogerii filius naturalis, quem supra exheredem factum diximus, audiens de subditorum odio in Gullielmum fratrem exorto, & Siculos ab eodem mente alienatos, Tarentum sub Principatus titulo sibi a atre Prelictum occupavit. Quo tempore Michael Palaeologus vir gratia nobilitatis Princeps Anconam delatus contra Emmanuelem moturus, ut accepit Pontificem cum Friderico pacificatum, & in Lombardia rebus bellicis intentum, Hadrianumque Beneventum contra Guillielmum moturum descendisse, mille aureorum Pontifici, & Patribus obtulit, si eum contra Emmanuelem, & Guillielmum nitentem in societatem recepissent, & Brundusium, Cotronumque, & Barum urbes sibi concederent, quas expugnare suis sumtibus pollicebatur. Patres de ea re cum Pontifice adloquuti, subscepto Palaeologi auro, pollicitationem, & foedus acceptant. Quod quum Guillielmus accepisset, iterum se Pontifici conciliat, maiorique auro dato ipsius amicitiam, & favorem patribus adver-

versantibus adeptus est. Iamque Palaeologi copiae in Apuliam descenderant; quum indignati cum Pontifice Patres, quia tam potentissimi hominis promissa parvi faceret; secumque animo reputantes tam faede ab eis illum frustratum esse, multis altercationibus frustra consumtis, impetrare hoc non potuere, ut Palaeologo aurum, quod exsolverat, restitueretur. In insula quoque Siciliae ea tempestate motus contra Regem exorti, quibus increbrescentibus, Siculi tamdem, suadente filio, in vinculis illum habuere, ob eumque metum Tancredus cum fratre conciliatus curam tuendae Provinciae a fratre subscepit: quia ea tempestate insulani Guillielmum Regem seditione procerum acrius exorta Capuae observabant, & Rogerium eius filium in regnum adsumserant, illo prius ex Calabriis, quibus praefuerat, in Trinacriam revocato. Huius rebellionis plures fuisse caussas ferunt. In primis Regis natura immitis, & detestanda eius scelera, tum etiam quia insolentior querelantibus factus aditum sui difficilem adeuntibus fecerat; & quia consilio cuiusdam Masii Baresii, qui Admiratus Insulae erat, usus, omnia iniqua suadentis, ea ut impius & iniustus exsequebatur. Hunc Matthaeus Bumula unus ex Trinacriae nobilibus non adspernen-

nandus ob easdem caussas sua manu obtruncaverat, auctorque fuerat seditionis in regno exortae, regisque deponendi, capiendique; & suasor populo factus Rogerium eius filium in regnum adsciverant.

Ea tempestate Calabres Emmanueli Graecorum Imperatori se dederant. Lucani vero, & Apulorum pars, illico ut Guillielmum captum Panhormi accepere Fridericum vocaverunt. Idemque paulo post & Samnites fecere. Iamque contra Pontificis voluntatem Patribus tamen adnitentibus Palaeologi copiae apud Brundusium considebant, civitatemque terra marique obsidione vallabant, classe ibidem a Palaeologo traducta.

Insulani interea more suo usi mutata voluntate Guillelmum exposcere, & Rogerio adversi esse coeperunt. Is seditionem & periculum metuens Panhormum, in qua urbe vinculum familiaritatis contraxerat, aufugit: ubi validiore exorto tumultu, quum armatam multitudinem cohibere non posset, vitaturus hostium tela, in Turrim Pisanam confugit, in qua seu sedandi tumultus, seu veniam impetrandi, tempus expectaret. Ludovici Regis Franciae uxor moritur; & is Constantiam Theobaldi Comitis Campaniae iam defuncti filiam duxit, quum iam senex esset; & nullum ex Constan-

stan-

ſtantia filium ſubſcepit. Pontifex ſecundo poſt ſui Pontificatus anno Romam rediens, ingreſſu urbis a Friderici copiis, & populo prohibitus, ad Centum cellas deſcendit; unde parta ſibi navicula a Guillielmo Siciliae Rege exhibita, hortatu Ludovici Francorum Regis, quem Friderici morum taedebat, Terracinam pervenit, & eodem navigio inde ſolvens in Gallias adpulit; ubi non multo poſt in Monte Peſſulano anathema contra Fridericum publicavit.

Iiſdem temporibus Ludovico Franciae Regi natus eſt Philippus Infans, qui illi in Regno ſucceſſit, quem ſexagenarius multis tum ſuis tum etiam populi ad Deum precibus ſubſceperat. Henricus Angliae Rex contra Toloſanos movit. Sed quum Toloſae Regis Franciae praeſidium eſſet, ne quid ex pace turbaret, abſceſſit.

Interea Almericus contra Drogmonem Praefectum copiarum Aegyptiorum Regis invectus praelio ſuperatum fugavit. Inde Alexandriam obſedit, quam paucis antea menſibus Tiraminis Turcarum ductor, fraude machinata Regi, Aegyptio ademerat. Ii quum Almerici obſidionem tolerare non poſſent, ita demum deditionem faciunt, ſi eis liceat inde impune ſalva ſupellectili diſcedere, & cives Saladino reſtituantur. Haec foedera ab Almerico accepta-

ptata ea lege sunt, si duo sibi auri talenta penderent; quod & factum est. Et Almericus Alexandria potitus Saladino restituit. Tiraminis quum baptizari se nollet cum suis abire permissus.

Non multo post Almericus certior factus Saladinum sibi insidias tendere, & iter intercludere conantem, contra eum profectus Carras obsedit, cunctaque populatus, quae extra urbem talenta invenerat Ierosolymam adsportari curavit. Is civitatem occupasset, ni a Millione nescio quo suorum Ducum, qui a Saladino pecunia corruptus fuerat, illusus fuisset.

Fridericus interea homines industres ad Ludovicum Francorum Regem mittens cum illo egit, ut Alexandrum in concilio Papiae sisteret, in quo ipse Victorem praesentare promiserat de utrorumque caussis cogniturus. Fit concilium omnium consensu. Demum ubi Fano fluvius Germanos a Gallis dividit, Fridericus ad diem datam eo pervenit, ibique magna stipatus manu Octavianum perduxit. Inde ad Fanonis pontem pervenit Ludovicus cum Henrico Rege Angliae, nec Alexandrum praesentarunt, uti promiserant. Negabant enim Alexandrum ad id concilium iturum, quod ipse non instituisset. Moxque Turoni Concilium coegit. Quibus rebus auditis Frideri-

ricus ſe fruſtratum videns, multa prius cum Regibus queſtus de Alexandri levitae, & iniuriis in eum illatis, tamdem in Germaniam rediit. Octavianus Lucam urbem petivit, & ibi mortuus eſt; & ab iis, qui ſecum erant, Cardinalibus Guido Cremenſis in Antipapam electus eſt. Quidam auctores habent Alexandriam hoc anno aedificatam inter Alpium radices, & Taurinum urbem; & Mediolanum a Friderico deſtructum eſſe, Martio menſe; & VI. Idus Aprilis Albanum a Romanis incenſum.

Anno gratiae MCLXII. Guilielmus in Lucanos verſus Salernum ſubſcepit; & quotquot oppida illi finitima rebellarant. Inde Venuſium petens ſextum poſt menſem ibi caſtrametatus eſt, & civitatem deditione accepit, ubi cauſſam antiquae diſſenſionis Lucanorum cum Calabris de finibus decertantium diremit, & in lapide marmoreo his verbis portae Venuſinae adpoſuit. *In honorem Civitatis Venuſii, Lucaniae, Apuliae, & Calabriae conſociatarum exſtat. Quod legis in hodiernum diem eius rei fidem facit*. Reliquum hiemis in Apulia exercitu partito habuit.

Eo anno Henricus Angliae Rex in Toloſanos verſus a Ludovico Rege Franciae deturbatus tentatum bellum omiſit. Quo anno fames valida Galliam oppreſſit.

In-

In ſequenti anno Guillielmus in Samnium movit, Bucanumque obſedit; quod oppidum poſt duorum menſium obſidionem deditione civium accepit. Inde Papinum profectus reliquas eius Provinciae terras ſubſcepit. Nam quum Samnites eius vim ſubſtinere non poſſent ad eius misericordiam confugerunt. Quibus tamen benignitate Guillielmi eius filii ab omni iniuria abſtinuit. Romani intellectis rebus, quae a Guillielmo in Samnio & Apulia gerebantur, quum ſe Friderici ſubſidio deſtitutos eſſe cognoſcerent, Pontifici ſe conciliant, qui a Guillielmo in Siciliam accitus, hac vocatione permotus, in regnum rediit. Inde Romam delatus nonnullos ſeditionis auctores, foedere eis non ſervato, ultimo ſupplicio adfecit. Interea omnes ferme Lombardiae civitates fame oppreſſae a Friderico rebellaverant. Ob quam rem Imperator iterum in Italiam venit anno ſalutis MCLXV. Et quia compertum habebat dediſſe cauſſam rebellioni ſuorum adminiſtrationem, qui nimis aſpere exactionibus tributorum intenti, & annonae curam negligentes, multa impie crudeliterque effecerant, blande civitates adlocutus, nulli earum noxius fuit. Ceterum omnes rebellionis cauſſas in Pontificem retulit, & eo maxime

modo in Lombardorum gratiam favoremque pervenit, receptisque omnibus civitatibus Pisas se contulit; ubi Sardiniam Pisanis in feudum concessit X. Kal. Maii, quum illam antea Parsidonio cuidam Alemanno, quem Miniatensibus praefecerat, concessisset. Qui a Genuensibus delinitus, quum insulam relinquere nollet, ex Sardinia a Pisanis pulsus, & captus est. Qui postea ab Imperatore, amissa interim insula, carcere solutus est. Eo anno Fridericus Gualduinum Alemannum Comitem Volaterrarum creavit. Et duodecim Pisanorum triremes Corsos, qui a Pisanis defecerant, Genuensibus adimunt, redeuntesque Civitatem veterem expugnarunt Imperatoris iussu, qui a Pontifice dissentiebat.

Per ea tempora Emmanuel Graecorum Imperator Venetis hostis factus Stephanum Hungariae Regem belli socium adsumit. Classe instructa Istros, Polam, Pacentiam, & Emoniam, occupant. Deinde in Liburnos profecti Arbenses subiiciunt. Qua tempestate Stephanus simulata cum Venetis amicitia duas Hungarorum virgines nobilissimas duobus Ducis Venetorum filiis in matrimonium copulavit, sed rupto foedere, & eorum immemor adfinitatis, Spalatrum, Ixagariumque a Venetis rebellantes, subscepit, & tamdem Iadrenses in re-

rebellionem pellexit. Quibus etiam temporibus Anconitani item in Emmanuelis societatem adsciti Venetos mari infestabant; eorumque triremium Dux Guiscardus quidam cum quinque triremibus a Venetis captus, laqueo subspensus necatur.

Anno Gratiae sexto, & sexagesimo supra millesimum & centesimum classis Veneta Hungarorum praesidium Iadra deturbavit. Ducentos ex ea cives obsides dati Venetias perduxere; & ea pars murorum, quae ad mare vergit, solo aequata est. Qua fama Dalmatae terrefacti, eiectis Hungaris, Graeco Imperatori se dediderunt. In iis intentus Emmanuel omnia Venetorum navigia, resque eorum, & negotiatores, qui sua oppida incolebant, ad statutum diem diripuit. His calamitatibus permoti Veneti, dum ad illum pacificandum erant intenti, viginti eorum naves ex his, quas Emmanuel interceperat aufugientes, tantum animi suis dedere, ut aucta navium classe Tragurium diripuerint, Ragusiumque, inde in Negropontum advecti, quum eam difficilis esse expugnationis vidissent, Chium perrexere. Ea insula occupata, quum exorta in exercitu pestis vehementius increbuisset, nautaeque ob eam rem missionem expostularent, idque eis non concederent, facto ab iis tumultu Michael eorum Dux vulne-

ratus occubuit. Quo defuncto Veneti eidem classi Sebastianum nescio quem eorum civem suffecerunt in Ducem. Quae classis elapsa loco, sparsaque per Cycladas vagatur.

Ceterum Fridericus iam in agrum Bononiensem descenderat; unde parte copiarum in Etruriam transmissa Antipapā Lucae morantem paulisper adrexit. Ipse ad sinistram flectens Anconam pervenit, obseditque civitatem; & illam Alexandro prius faventem infestam reddidit. Mediolanenses post Barbarussae discessum Laudensium favore freti eorum civitatem reaedificavere, & cives, qui hactenus profugi fuerant, unum in locum coegerunt. Sunt qui velint hoc anno Almericum Regem Ierosolymitanum decessisse e vita, sed parum id constat.

Interea Guillelmus Siciliae Rex Panhormi obiit, omnium flagitiorum vita detestabilis. Cui e contra Guillelmus omnium virtutum, & bonarum artium plenus, successit in Regno, & Bonus Guillelmus dictus est. Vixit autem Guillelmus eius pater annos XXXXVI. & sepultus est apud Montem Regalem in Ecclesia Cathedrali.

Anno MCLXIX. tres soles in Occidente visi sunt, illisque paulatim evanescentibus tres Lunae diversorum colorum

simul

ſimul viſae ſunt. Et paulo poſt in Sicilia terraemotus ingens factus Catinam urbem prope ſubvertit, in qua eius urbis Epiſcopus cum omni Clero, & ferme quindecim millia hominum ex omni ſexu periere; & quarto Kal. Iulii multo maiores in Aſia facti ad ducenta millia hominum in eorum civitatibus adtrivere, & magna Antiochia perhorruit. Quo anno filii Regis Angliae contra patrem inſurgentes gravi bello impliciti Anglos ad intentionem propriam deduxere. Tamdem Henricus eorum pater apud Montem Laudacium cum filiis pacificatur. Deinde Novembris menſe tanta aquarum inundatio facta eſt, ut ſata omnia in Pariſienſi agro devaſtarit; ex quo fames valida ſequuta eſt. Et Mathildes Imperatrix mater Henrici Regis Angliae naturae conceſſit.

(1) Anno Gratiae MCLXX. Florentini cum Arretinis bellum moverunt ob ſubſceptam Comitum Guidorum ab Arretinis defenſionem, contra quos Florentini pluribus annis bellum geſſerant, varia utriuſque partis fortuna. Et tamdem menſe Novemb. Arretini a Florentinis magno victi ſunt praelio, pacemque ab eis petentes ſatis honeſtis conditionibus accepere. Quo tempore Florentini diſſidentes cum Senenſibus de

(1) Haec omnia fuſius luculentiuſque narrat *Villanius Cap. V. Cap. VI. VII. VIII. & IX. Lib. V.* Mecatt.

oppidi Staggiae, deinde cum ipsis de praesidio & munitione Montepolitianum immissa, auxilioque illis civibus praestito contra foedus cum Senensibus prius ictum, gravibus odiis decertabant. Commisso apud Ascianum praelio Senenses victi magnam calamitatem subscepere. Deinde ignis male noctu servatus ab anu, quae iuxta pontem veterem Florentiae incolebat, Augusto mense vagatus loca ponti finitima gravi consumsit incendio. Ex quo omnis superiorum temporum laetitia, qua tota urbs agitabatur, paene sublata est. Et paulo post succensa e simili clade alia Florentiae regio, quae suos cultores magno adfecit incommodo. Propter quod Vberti animis aucti, quum dissentirent plebi, bellum Florentinis eorum civibus indixere. Sed propinquus urbis hostis, & intra moenia receptus ab iis quum fuisset, decertantes miserrimam & calamitosam urbis faciem effecere.

Anno MCLXXII. Miniatenses amicitiam cum Pisanis & Florentinis firmarunt quibusdam legibus, in quibus cautum, ne quid ambae partes contra Romanum Imperium molirentur.

Iisdem ferme temporibus Emmanuel Imperator missis Romam Oratoribus Pontifici conciliatur; cui pollicitus est Ecclesiarum obedientiam, & pecuniae ingentem nu-

numerum, si Occidentale Imperium Friderico pulso sibi restituere vellet. Quae Pontifex non adspernatus septimo sui Pontificatus anno Oratores ad haec exploranda tractandaque Constantinopolim misit. Quo ferme tempore Romani contra Albanos Tusculanosque egressi initio aestatis contra Pontificis voluntatem eorum agrum depopulati sunt. Odii autem, & profectionis caussam fuisse ferebant, quia illis tributa immoderatius a Romanis imposita solvere recusabant. Praeerat illis ea tempestate Raimo Comes, quem supra diximus ab Innocentio secundo, & Lothario Ducatui Apuliae fuisse praepositum, quem quum Rogerius Apulia pepulisset in Tusculanum se contulerat. Vir ingenio ferox accitis ex Nepesi, & Sutrio Germanis contumeliam sibi illatam ulturus Romanos inconsulte vagantes adgressus est, tanta civium strage, ut parem Cannensi cladem Populo Romano intulisse feratur. Constat enim numquam postea Romanos vires suas, uti ante eam diem fecerant, extulisse. Nam Germani ad moenia usque urbis Romanos fugientes cum equitatibus insequuti passim illos caedebant. Huius cladis Fridericus certior factus, rei atrocitate permotus, & Romanorum misericordia compulsus, propere, Ancona relicta, Romam petivit, castra-

que in Pratis Neronianis posuit. Petri Basilicam, quum Vaticanum a Gallis occupatum expugnare non potuisset, incendit. Pontifex eius adventu perculsus, omissa Petri Basilica Laterani in Frangipanensium domus sese cum Patribus receperat. Guido Antipapa a Friderico in arce Sancti Petri relictus, tamdem obiit; cui Iohannes Pannonius suffectus est, vir infamis, & pridem furti damnatus.

Post haec Fridericus duorum Pontificum caussas in arbitrium Populi Romani se permissurum dictitans, quum Romanos ad rei cognitionem inclinatos tamquam terminandam Pontifex accepisset, noctu cum paucis Caietam profugit, inde Beneventum perrexit. Potitus Roma urbe ex populi benevolentia Fridericus fuisset, nisi suorum castra pestis valida invasisset. Igitur eo metu perculsus exercitum in Lombardiam perduxit simul, ut aliquot etiam eius Provinciae civitates, quae iterum ab eo rebellarant, oppugnaret. Sed quum iam ob gentium multitudinem sublatam non posset uti exercitu, in Germaniam rediit. Hunc hostes ad Alpes usque insequuti turpem illi necessitatem fugae imposuere.

Eo tempore Petrus Lombardus Parisiensis Episcopus, qui in sacris literis Sententiarum libros edidit, claruit. Romani

post

post Friderici, & Pontificis discessum, in Albanos, olim eorum Patriam inlati, ipsorum moenia diruerunt, & cives Romam perduxere. Idem in Tusculanos fecissent, ni metu Pontificis deterriti a parato consilio abstinuissent.

Interea Emmanuel nihilo minus per Internuntios ad ea, quae prius tentaverat, maiores pollicitationes adiecit; quamquam a Pontifice recusatae, & ipse spretus est. Paulo post Pontificis discessum, Raimo sibi ob cladem Romanis inlatam timens, Iohanni Antipapae Tusculum tradidit, ea praesertim lege ut ipse Montem Faliscum, quem nunc Montem Flasconem vocant, a Germanis susciperet, qui eo in loco a Friderico relicti in Antipapae praesidium continebantur. Sed is qua a Tusculanis die fuerat admissus, eadem eiectus est; & Raimo a Faliscis non receptus, quum Tusculum rediret, porta prohibitus, Verulas ad Pontificem se contulit cedens illi ius omne quod in Tusculanis habebat; ob quod cives non inviti se Pontifici tradidere.

Post haec tempora Fridericus Pontifici conciliatus quum statuisset bellum Asiaticum suscipere quia Christianos acceperat maiorem in modum diminutos, debilitatosque; & Nordinum Turcarum Regem graviter aegrotasse, ad Pontificem venerat; quumque ab

ab eo ad susceptum propositum hortaretur satisque ad eam usque diem Pontifex adseferet pro Italia esse pugnatum; restare illi ad salutem & decus Romani Imperii, ut contra Barbaros communes Christianorum hostes in Asia decertaret, quos maiorem in modum a Paladino Nordini filio oppressos intelligebat; habere ante oculos suorum maiorum tot exempla virtutis, & eorum praesertim, qui superioribus annis cum Gottofredo, & Boamundo, ceterisque eiusdem expeditionis ducibus, in Asiam transfretarunt; si paullum adiuvaretur, & quas posset copias compararet, haud dubiam sibi victoriam esse paratam. Rem propterea factu facilem, & sibi peropportunam; nec esse a Christianis timendum, quum se auctore proficiscatur. Et iam felicissimae expeditioni intentum, existimare posset; neminem contra eum arma sumturum, utpote qui scirent Pontificem esse paratum omni conatu res suas tutari, illasque curae, commendatissimasque habere. Haec etsi Fridericus maxime cupiebat, tamen consilium suum Pontifici aperit; se cum paucis prius in Asiam proficisci cupere, quo itinere situs, regiones, flumina, portusque recognosceret, primores hostium congressus, arma quibus uterentur, & cetera, quae praecise, & maxime sibi utilia fore spera-

raret. Hortatur ad eam rem Pontifex, consilium conlaudat suum, atque ab eo exposcit, ut unum ex suis Sacerdotibus socium sui itineris sumat Mauritium nomine. Adnuit Fridericus, nihil mali a Pontifice subspicans. Fama est Pontificem Friderici imaginem clam a pictore in tabella expressam Mauritio cum litteris ad Saladinum transferenda dedisse. Quibus literis omnium, quae a Friderico agebantur, certiorem faciebat, hortabaturque Saladinum, ut cum omnibus Christianis pacem adpetat, quam non aliter consequuturum adfirmabat, nisi prius Friderico oppresso, quem pacis inimicū, & quietis semper acceperat. Imperator post haec Imperio, & rebus Italiae Pontifici commendatis, benedictioneque ab eo subscepta, omissis Imperatoriis ornamentis cum Mauritio, & suis, alio se profecturum adsimulans magnis itineribus Brundusium venit. Et exstant ab hoc tempore in Archivo Neapolitano eius literae Capuae II. Maii datae, & aliae pridie nonas Brundusii. Inde navi impositus in Asiam transfretavit.

Erant ea tempestate Saladino cum Christianis induciae; nam pater Nordinus iam vita excesserat. Imperator primo Saladinum visurus ad eum accedit. Mauritius, uti fuerat a Pontifice edoctus, literas dat, eique rem omnem aperit, cuius gratia mitte-

tebatur. Quibus per interpretem perlectis Fridericum ad se adduci iubet, atque in abditam aedium partem perduxit, manuque illum adprehendens proprio nomine satis hilari vultu compellavit. Fridericus primo stupidus dissimulare, alia deinde fingere; postremo omnibus modis negare se Fridericum esse coepit. Tunc Saladinus; nihil est, inquit, quod neges Friderice: bono animo sis. Erat in primis Saladinus, quamquam religionis expers, bonarum artium plenus, iustitiae & pietatis cultor, humanus pariter, & clemens, & vi animi & corporis singularis, & munificentia insignis. Quum Imperatorem timidum & vitae diffidentem videret, illum amplectens deosculatus est. Deinde multa in illum cum benevolentiae, tum & amicitiae, signa ostendit, erat enim ipse Soldanus Friderici videndi cupidus, & fama rerum gestarum ipsius virtutem & magnitudinem cognoverat, palamque illi Pontificis litteras, & tabellã picturae obtulit; quae is ut ex literis Pontificis & sui imagine sibi oblata proditum se esse cognovit, se Fridericum esse, & omnia, quae scribebantur, vera esse, fatetur; oratque cum ab eo proditus sit a quo minime debebat, ut sui misereatur (1). Tunc Sa-

(1) Fabula videtur id, quod de Pontifice narratur

Saladinus adridens venia illi condonata ius iurandum ab eo expofcit, ut quamprimum in Italiam redierit, condignam tanto fceleri poenam Pontifici irrogaret. Quod Fridericus non folum promifit, fed etiam iuramento firmavit. Poftremo Saladino pollicetur fe pro tanto, & tam amplo beneficio in perpetuum fibi iuvare, & gratum fore. Sunt qui dicant Fridericum auro fe a Saladino redemiffe. Alii in fidem promifforum Saladino expofcente Corpus Chrifti Domini in Hoftia confecratum in pignus illi reliquiffe. Nonnulli ficta haec effe, & multa praeterea, ab iis, qui Pontificis invidiam, quae poftea exorta eft, & belli atrocitatem, leniri poffe putabant (1). Ceterum Mauritius a Saladino humi vivus defoffus eft. Nos eam rem per magnitudinem

tur *Bonincontrio* nec tantum fcelus in Alexandrum III. virum probum & doctum cadere poterat. Et fi rumor aliquis ita ferebat, recenfendus eft inter calumnias, quas Fridericus contra hunc Pontificem fpargebat: nam huius rei veftigium apud claffîcos Scriptores non invenitur. *Lamius*.

(1) Hanc fabellam effe, remque a veritate prorfus alienam, fatis fuperque probant, & amicitia Friderici deinceps cum Pontifice inita, & contra Saladinum bellum illatum, & tanti Pontificis nomen & gloria; ideoque bene addit Hiftoricus nofter, hanc rem per magnitudinem fuam parum compertam haberi. *Mecattius*.

nem ſuam parum compertam habemus. Ceterum eius rei fides apud ſuos auctores erit.

Primus Friderici in Italiam adventus in Trinacriam fuit, unde fama tantae rei primo per omnem Italiam, & deinde per totum orbem vulgata, magnam Pontifici invidiam conflavit.. Literae praeterea Friderici Chriſtianis duae redditae Pontificis ſcelera deteſtantes, graves in eum inimicitias excitarunt.

Interea Pontifex cum in Regno Neapolitano, tum aliis in Provinciis, populoſas civitates a Friderici fide averterat. Sed poſtquam de eius adventu in Trinacriam Pontifici innotuit, ingens eum terror & formido occupavit. Iamque urbi non fidere, nec in publicum prodire audebat, latitando per Italiam, & ſaepe latebras mutando, tamdem Venetias aufugit; ubi quum incognitus in aede Caritatis eſſet, quidam ſacerdos miſsarum ſolemnia celebrans quum aliud verbum promere vellet, Dei miraculo factum eſt ut exprimeret -- *Ecce Sacerdos magnus* -- qua voce adſtantes permoti, & ſoliciti in tanta re loca religioſa quum diligentius ſcrutarentur, tamdem Alexander in loco ibi latitans repertus eſt, qui deinde a Venetis honorificentiſſime receptus multa

co-

eorum rogatu grata, & salutaria, concessit. (1)

Per haec tempora Beatus Thomas Anglicus in Sanctorum numero adscriptus est, qui miraculis pollens in praesentem usque diem in Anglia celeberrimus reputatur; sancitumque iisdem temporibus ex foedere Henrici Regis Angliae, ut nemo illi regno succedat, qui non sit a Pontifice electus. Exortum deinde atrox bellum inter Henricum hunc & eius filium, quod brevi a Legatis Pontificis sublatum est. Interea Fridericus in Calabrias profectus provinciam omnem, deinde Apuliam, recuperavit. Deinde in Picenum & Aemiliam, & inde in Lombardiam, pervenit, ubi multitudine validioris exercitus fretus, non ut superioribus fecerat annis, benigne civitates, quae ab eo alienatae Pontificis auctoritate fuerant, excepit; sed vi, & belli artibus urbes adgressus Secusam primo dolo captam delevit. Deinde Astenses eo metu permotos in deditionem subscepit. Inde Alexandriam pergens, illam quatuor obsessam mensibus, quum hiemis asperitate permotus, cuniculis urbem adgrederetur, trucidati eius milites, & erumpente in suos populo magnam stragem subscepit. Ex quo Papiam

(1) Nescio an horum quaedam fabellam oleant *Lamius*.

piam re infecta petens hostibus obviam factus, duorum mensium inducias cum eis pactus est. Quo tempore bellum in Etruria inter Florentinos & Senenses exortum Friderici auctoritate sublatum est. Interea Veneti, quos iam Emmanuelis bellum fatigaverat, Henricum Dandalum eorum civem ad eum Legatum mittunt, pacem petentes. Qui quum licentius damna ab suis contra ius Venetis illata commemoraret, contra ius gentium ab Emmanuele excoecatus est. Qua iniuria permoti Veneti inducias in annos quindecim cum Guillielmo Siciliae Rege firmarunt, & cum Friderico item pacificati foedus cum eo percussere.

In Asia vero Almericus Rex Ierosolymitanus, quum diutius Carras obsedisset, crebrisque populationibus Aegyptum esset depopulatus, ab suis illusus, pecunia tamdem ab iis accepta, obsidionem reliquerat. Haec Vrbi Babyloniae finitima est. Nam quum tres eius nominis fuisse inveniā, hanc solam inhabitari compertum habeo. Prima enim ista erat super fluvium Chabarim, in qua Nabuchodonosor regnabat: secunda est in Aegypto, in qua Pharao imperitabat; & hae inhabitatae sunt. Tertia est haud multum a Carris distans, in qua Solidanus regnat. Ceterum iis peractis Almericus Asca-

calonem obſederat; unde re infecta inopia rei frumentariae diſceſſit, & paulo poſt interiit. Alii volunt eum mortuum eſse anno ſalutis MCLXVII. quod eſse non potuit, quum regnaverit annis XVII. Cui Baldovinus filius, ſextus Ieruſalem Rex, ſucceſſit in Regno; qui etſi lepra correptus, ſtrenue tamen ſibi commiſsum regnum adminiſtravit. Hic noluit uxorem ducere propter aegritudinem, qua infectus tenebatur. Fuit enim vir prudens, & animo excellenti.

Fridericus item maiori contracto exercitu pacem ab Alexandrinis & eorum ſociis petitam recuſavit, populatuſque Mediolanenſes & Cremonenſes, magnis utroſque adfecerat incommodis. Quo tempore Alexandrini Epiſcopum ab Alexandro Pontifice, ſubſceperunt. Anno gratiae MCLXXV. & Pontificatus ſui anno decimoſeptimo tertio Idibus Februarii igneae faces in Septentrionali plaga fulſere.

Brixienſes interea, & ceteri eius belli ſocii, a Pontifice concitati Mediolanenſibus opem petentibus ſubſidium dare ſtatuerunt. Qua propter praemiſſis ſexaginta equitibus a Germanis Catocium uſque fugientes inſequuti ſunt. Vbi commiſſum cum ceteris praelium diverſum, & anceps fuit. Tamdem ſignifer Imperatoris pugnans con-

fossus est, & aliqua ab hostibus capta. Tum de integro instaurata pugna cruentior facta est. Quod Fridericus animadvertens, ingressus ipse praelium, rei militaris insigne documentum suis ostendit. Ter equo praecipitatus suorum opera super alio invectus multos sua manu hostes occidit. Sauciatus in terram deiectus est, & paene ab equorum pedibus attritus. Tum vero magna Papiensium & Germanorum occisio facta, qualis numquam antea facta erat, ubi Fridericus ipse sibi consulens incognitus pedester pugnans vagabatur, & adnacto suorum equite, illius beneficio cruentas hostium manus aufugit. Interea rumor erat Fridericum in praelio mortuum esse, & eius rei tam constans fama fuerat, ut eius uxor, quam ipse Comi reliquerat, virum luxerit, & mortuum credens eius cadaver a Mediolanensibus postulaverit, quum ille Papiae repente adparuit. Sunt qui servati Principis decus ad Henricum filium deferant; alii ad Tium Miniatensem, cum quo Papiam pervenisse comperio. Nonnulli ad Papiensem Equitem. Parum de filio constat. Nam ea tempestate illum Germanis praefectum invenio a Patre, & secum Italiam non petiisse. Post eam cladem Fridericus, dum eius vulnera curabantur, Legatos ad Pontificem Ananiam, ubi iam redierat, misit,

ſit, pacem impetraturus. Pontifex ſe eam illi daturum pollicetur ea lege ſi a bellis quieſcat. Statuuntque ut Imperator Mantuam, & Pontifex Bononiam ſe conferant, ut propiores facti melius de pace conveniant. Nec minus propterea Fridericus quietus erat. Nam poſtquam Mantuam venerat, tantis calamitatibus Cremonenſes, Tordonenſeſque adfecerat, ut ii ab eorum ſociis deſtituti inopia & vi coacti Imperatori ſe dederint. Interea Pontifex duodecim triremibus, quas a Guillielmo Siculo acceperat, a Fragoro monte ſolvens, Venetias ſe contulerat, a quibus honorificentiſſime ſuſceptus eſt. Sex deinde Cardinales ab eo Bononiam miſſi, ne Fridericum Pontificis profectio deterreret, aut ſe fruſtratum ab eo diceret. Imperator ad expoſcendum a Venetis Pontificem miſit, quibus illum non dedentibus Othonem filium claſſi praefecit Piſanae. Qui cum Venetis concurrens captus eſt, & Venetias perductus. Sed ea tempeſtate antea Piſani omni Sardinia Genuenſes fugaverant. Qui ad res contra Piſanos novandas eo profecti magno cum adparatu fuerant. Et decimoquarto Kal. Decembris iterum Genuenſes magna cum clade ſuperantur. Iiſdem temporibus Saladinus Nordini (1) filius ſuum regnum ſtabiliverat. Is erat omnium eius gentium fortiſſimus,

(1) Sunt qui habeant *Noradinus*, ut *Platina*. Lamius.

mus, potentissimusque, qui duas Asiae provincias iisdem temporibus sibi subiecerat. Agyptum Ciliciae, & Syriam, eorum Regibus praelio superatis, & captis. Qua victoria elatus, Christianos in tota Asia commorantes attrivit. Quum Balduinus Rex eius copias apud Ascalonem fudisset, & mox altero apud Tiberiadem praelio viginti millia barbarorum fugasset. Saladinus iisdem ferme temporibus, quibus Fridericum dimiserat, praefecerat Asiae, Armeniae, Ciliciae Solidanum quemdam gente Turcam, qui paucis copiis fidens Saladini potentes provincias obtinebat. Guillielmus Siciliae Rex uxorem duxit Ioannam Regis Angliae filiam, occasionemque recuperandi regni nactus, coacto undique exercitu, in Calabriam transfretavit, eosque sibi, & patri olim rebelles conciliavit. Facionum autem capitis ultimo adfecit supplicio; in gentes nonnihil saevitum. Inde his subactis in Apuliam penetravit, quam mox suam effecit, defectionemque, quam fecit, dissimulans, vir ingenio mitis dimisit impunitam. Ob quã rem quum e provincia discessisset iterum perfidi homines rebellarunt. Quare non amplius ignoscendum ratus in Barenses, Sipontinos, & Tranenses tribus exercitibus se convertit, & ea moenia olim a Traiano aedificata demolitus est. Cives

loco

loco habitare inhibuit; Sipontum, quia rebellionis initium fuerat, penitus delevit; incolasque duomillia passuum urbi adpropinquare prohibuit. Barensibus vero maximam urbis partem ademit. Ceterum undecimum post annum Tranum, & Barum ab Iohanna uxore instaurantur; propterea deinde in Siciliam rediit. Emmanuel quoque eadem ferme tempestate Ciliciam provinciam sibi subiecit, ingressusque minorem Asiam Cimeum primariam eius Regni urbem obsedit. Solidanus vero, qui ad id Regni adspirabat, cum decem millibus equitum in propinquo urbi colle consederat, petensque per internuntios ab Emmanuele, ut civitate sibi retenta, aliqua eius Provinciae castella suae ditionis remanerent; ita demum ab Emmanuele impetravit, si deinde absens spem praesidii obsessis denegaret, foedusque, & amicitiam cum eo faceret. Sed hae pacis conditiones repente ab Emmanuele infractae sunt. Ob quod indignatus Solidanus fugam simulans in quibus commodius poterat vallibus occultissimis exercitum locavit, quem Emmanuel fugientem ratus, non exploratis itineribus insequutus in insidias praecipitatus cum omni suorum exercitu captus est, paulloque post ea lege dimissus, si quas prius ceperat urbes sibi restitueret, simul & illi re-

gno finitima, quae prius Emmanuel suae ditionis effecerat.

Interea Oratores Friderici Venetias ad Pontificem profecti sunt, Bononiam Imperatori suspectam adserentes. Auditi benigne a Pontifice. Ferrariam urbem pro conventu habendo Patres deligunt, rursumque mutata voluntate Venetias utrique convenire placuit. Quo tempore firmata est Venetiis pax, magna Venetorum gloria, Othone Imperatoris filio plurimum adnitente; cautumque est ex foedere ne Fridericus Guillielmo Regi Siciliae, & sociis Lombardiae Civitatibus, per sex annos bellum inferret, aut a quoquam inferri pateretur; & inde in S. Marci quum Imperator ad pedes Pontificis procubuisset ex more, Pontifex arctius Friderici collum pressit, inquiens, Super aspidē & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem, & non timebis tibi. (1) Tunc Imperator: non tibi, sed Petro; at ille inquit, & mihi & Petro. Deinde pedem Pontificis deosculatus, Alexander manu illum adprehendens osculatus est. His peractis Fridericus per Ravennā, & Bertenorum se contulit, nixusque id oppidum sibi retinere, a Pontifice rogatus Ecclesiae Romanae restituit. Alexander cum quatuor

& de-

(1) Putida fabella haec est, ut viri docti ostenderunt. *Lamius*.

& decem Guillielmi triremibus, & quatuor Venetis Sipontum adpulit. Inde per Apuliam Troiamque recto itinere Beneventum pervenit, aliquotque ibi immoratus diebus per Casinatem agrum Ananiae consedit. Quo tempore Ioannes Antipapa in Albani cavernis latebat.

Romani dudum Pontifici adversi quum fuissent, reconciliari se petiverant. Pontifex, quo id facilius fieret Tusculum se contulerat; qui ne tractare quidem, ne dum efficere, potuit ut Consules quinquagesimo iam anno continuati, tollerentur. Cautum tamen, ut qui deinceps essent creati, iurarent in fide Romanae Ecclesiae permansuros. Cetera magis ex Romanorum voluntate, quam Pontificis, peracta sunt. Deinde Pontifex Romam rediit, conciliumque Laterani coegit, in quo inter cetera sancitum, ne quis nauta, aut quivis alius, barbaris munitiones aut arma importaret. Qui faceret illud, contra omnium Christianorum salutem fecisse iudicaretur, & poenam aeternae damnationis incurreret.

Eo anno Emmanuel mortuus est, & testamento sibi successorem instituit Alexium filium adolescentem, cui Agnetem filiam Philippi Regis Franciae desponsarat, tutorque sibi testamento datus est Andronicus quidam vir stirpis regiae, qui pueri

tutelam & administrationem susceperat. Baldovinus ea tempestate morbo correptus interiit. Is Sibyllam sibi sororem Guillielmo fratri Montisferrati Marchioni cognomento Longaspada in matrimonium copulaverat, quae sibi eodem anno Baldovinum filium peperit. Is fuit septimus Ierosolymitanus Rex; & Ludovicus Rex Franciae eo anno mortuus est, videlicet MCLXXX. cui Philippus successit.

Per ea tempora in Gallia in agro Senonico a Palteudo oppido, virgo aegritudine debilitata, ita ut strato adsurgere sine alterius auxilio non posset, ab Angelo nutriebatur; & in festivitate Beatae Virginis ad coelum raptae uti mortua iacebat. In se deinde reversa adfirmabat se in coelo cum Angelis fuisse, & vidisse Dei gratiam(1), quam efferre voce ulla non posset; solem terra maiorem, ipsamque terram inter aquas dispersas in pilae formam redactam pendulamque esse ab igne, & aëre circumseptam, horum rationes advertens veluti si Astronomiae studuisset(2). Et apud Aurelianum Ho-

(1) Forte, gloriam. *Lamius*.

(2) Non mirum haec illam dixisse, quum ista a multis iam crederentur, & docerentur, seu ad Latinos veteres,) seu ad Graecos respexeris, ut in *Tractatu de Antipodibus*, quem adolescens composui, antiquorum dictis in medium prolatis ostendi. *Lamius*.

Hostiae partem, quam Sacerdos diviserat, cruore, ac si caro esset, fluere visa est tum ab Episcopo, tum etiam ab omni populo (1). Quae res homines ad turbationem miram adtraxit.

Fridericus Imperator cum Duce Saxoniae pacificatur; ita tamen, ut Saxoniae Dux non prius suum acciperet Ducatum, quin sex annis exsulasset. Qua ex re cum uxore, & filiis, cum Guillielmo, & Othone, qui postea Imperator fuit, apud Regem Angliae eo tempore diversatus est.

Alexander post haec Romae interiit. Cui Lucius III. in pontificatu successit Luca Etruscorum urbe oriundus, & nobilitate conspicuus. Principales Franciae Duces contra Philippum Regem conspirant, qui Burgundiorum fretus auxilio, se ab iis tutum reddidit. Iis Fridericus quum ex Germania auxilia submittere vellet, Rex ab Henrico Angliae Rege auxilium expetivit. Quibus praestitis eo intermedio pax tamdem cum Proceribus & Rege firmatur.

Andronicus Alexii tutor ad imperium adspirans quotquot Philippi Regis erant Con-

(1) Simile miraculum Florentiae in D. Ambrosii contigisse narrat *Io. Villanius*; deque eo peculiarem *Aug. Cultellini* tractatum habemus; & eius rei quotannis Dominica infra octavam Corporis Christi solennis commemoratio celebratur. *Lamius*.

Constantinopoli nobilissimos quosque cives interfecit ; novosque sibi clientes parans veterum oblitus, nemini carus, & acceptus erat. Longaspada interea Ierosolymis obiit, relicto parvo filio. Cui Baldovinus consulturus Guidoni Lusignano Pictavorum gente oriundo Sibyllam in matrimonium copulaverat ea pactione, ut si se mori contingeret, Guido pro Baldovino nepote, quoad adultae esset aetatis, Regnum Ierosolymitanum gubernaret, moxque illi regiam potestatem permitteret.

Interea Pontifex dum Romae pro Consulibus deponendis consilia machinatur, Vrbe a Populo Romano pulsus est. Eius fautoribus oculi effossi sunt. Pontifex Veronam aufugit, ubi concilium habuit pro subventione facienda iis, qui expeditioni ultramarinae erant intenti.

Guido insolentior ob Balduini tutelam factus a Baldovino Rege amotus est, & Raymundo Beltrando Comiti Tripolitano tutela permissa est, & puer in Regem unctus, & coronatus est. Raymundus tutor puero datus, impeditus a Sibylla matre, & a Guidone eius viro, tutelam reliquit. Sed Baldovinus ipse puer octavo post mense vita decessit, cuius mortem tamdiu caelavere, quoad a Patriarcha Ierosolymitano, & Primoribus urbis in suam voluntatem muneri-

bus

bus adlectis Guido Rex creatus est. Is fuit octavus Ierusalem Rex. Quam contumeliam Raymundus aegre ferens iniurias ulturus cum Saladino inducias firmat. Ob quam rem Galilaeae, & Tiberiadis Principatus paene a Christianorum favore alienati nostris incommodo, & miseriae fuere. Parabant enim ea tempestate Galilaei, ob sponsam noviter acceptam Raymundo, se a Barbaris tutari. Quo tempore Saladinus Ierosolymam invasit; & omnia prius depopulatus extra urbem erat; sacrisque incensis aedibus ibi consedit. Ob eam rem Heraclius Patriarcha Ierosolymitanus, auxilia imploraturus Romam ad Pontificem venit, inde ad Philippum Franciae Regem. Qui cruce signatos, & suorum militum partem, ad Pontificem misit, ut Ierosolymam properarent. Henricus Iunior Rex Angliae in Lemovicino agro apud Marcellum oppidum obiit, & apud Rotomagum sepultus est. Philippus Rex Franciae Iudaeorum Synagogas per omnem Galliam dirui iussit, & septem millia Gotarellorum apud Veturgiam caesi a Francis sunt.

Ea tempestate Guillielmus Siciliae Rex suorum ulturus iniurias, qui Constantinopoli eiecti fuerant, contra Andronicum movit, Thessalonicam Macedoniae urbem subscepit, multasque praeterea tum Graeciae, tum

tum & Thraciae civitates, Andronico suis non occurrente, utpote qui civibus infensus, omnibus invisus & detestabilis factus urbe egredi non audebat; nam quorum adfines necaverat, & quos in auxilium miserat, iam in unum convenisse acceperat, sibique excidium machinari. Haec quum cives animadverterent Isaacium quemdam regia stirpe creatum Peloponneso revocant, & Imperatorem dicunt. Qui urbem ingressus Andronicum pluribus vulneribus obtruncatum occidit, & cum Guillielmo pacificatur.

Fridericus per ea tempora omnes Etruriae civitates agraria lege privavit praeter Pisanos, & Miniatenses (1). Pistoriensibus etiam partem eorum agri reliquit.

Lucius Pontifex milites, quos a Philippo Rege susceperat Guillielmo Siciliae Regi in Asiam ducendos permisit. Quo tempore Fridericus Henricum filium suum Italiae praefecit; & Iadrenses a Rege Hungariae defecere.

(2) Florentini, qui in Etruria ea tempe-

(1) In Oppido S. Miniatis adservatur Friderici II. Diploma, a quo etiam Miniatensibus oppidum S. Genesii, & via regia donatur, datum Anno MCCXVI. *Lam.*

(2) Sic habet *Villanius cap. X. lib. V. Negli anni di Cristo MCLXXXII. rimase le battaglie cittadine in Firenze, i Fiorentini fecero oste al Castello di Monet Grossoli in Chianti, e il presono per forza, ec.* Mecattius.

pestate cum finitimis Montem Grossolum occupavere oppidum cum suis infestum, tum eorum urbi propinquum, & a quo multa saepe incommoda subsceperant, diruentes.

Ea tempestate primum bellum exortum inter Philippum Regem, & Philippum Flandriae Comitem, quo utrique Normandiam Provinciam ad se spectare adserebant; quam Flandriae Comes etiam Ludovico Philippi Patre vivente multis annis possederat tacito quodam Regis adsensu ius sibi in ea quaesitum arbitrabatur. Sed perterritus regiis copiis Provinciam Regi restituit, reservatis sibi Castello S. Quintini & Perona urbe, vita tamen durante.

Deinde Philippus vicos Parisiis lapide tertio strui fecit, ut luto inde amoto, antiquum urbis nomen, quod Lutetium erat, deleretur(1). Quam urbem, ut quidam volunt, Troiani de Sicambria egressi fundarunt a Paride Priami filio illi nomen imponentes(2). Erant ea tempestate Saladino cum

(1) Falsum, ut videtur, etymon. Nam Lutetia Parisiorum in Insula Sequanae sita erat, ut apud *Caesarem* videre est; Graecis, ni fallor, Λευκετία dicta est, quasi a *candore*; sed potius nomen corruptum crediderim. Consule *Iulianum* in *Misopogone*. Lamius.

(2) Etymologia pariter falsa, quam tamen Scriptores medii aevi amplexi sunt. Adi *Audemarum Angolismensem*. Lamius.

cum omnibus Christianis induciae, quas etsi ipse aegre ferebat, tamen quia non satis honestas infringendi eas, caussas habebat, occasionem observabat. Evenit ut Raymundus Princeps Montis Regalis, qui Christianis ultra Iordanem constitutis imperitabat, a Barbaris annonam deferentibus inductus inducias violaverit. Qua ex re Paladinus ratus opportunitatem advenisse eius, quod tantum exoptabat, X. millibus equitum, & infinita peditum multitudine Porlemaidem invasit, quam Templarii possidebant. Ii tentato cum Barbaris praelio, etsi multo suorum cruore, tamen superiores fuere: nam strenuissimus quisque cum ipsorum Hospitalis Magistro Rogerio pugnantes cecidere. Anno sal. MCLXXXV. Lucius Pontifex Veronae moritur, & illi suffectus est Vrbanus III. qui fuit Mediolanensis de gente Cribella. Is sedit in Pontificatu annis duobus. Ceterum Raymundus Tripolitanus quum parum Tiberiadem munitam reliquisset, induciis fidens, uxore ibi relicta, Tripolim reversus est; veritusque ne Christiani a suis desererentur cum Guidone pacificat, & barbaris inducias prius initas renuntiavit. Saladinus Ptolemaide omissa Tiberiadem obsedit, in quam Magister Templi confugerat. Quo impulsore Guido copias eduxit, quas ex omni Asia

coege-

coegerat, equitum triginta millia, & quadragintaduo millia peditum. Quum loco irriguo castrametari vellent a Saladini copiis praeoccupati nonis Iunii commisso cum iis praelio a solis ortu usque ad occasũ decertantes aquas amisere, & loca arenosa & arida illa ipsa nocte insistere coacti sunt. Saladinus id intelligens, relicta Tiberiadis obsidione, prope suorum castra pervenit, quae nostro exercitui opposita erant haud magna intervalli distantia. Ante lucis ortum praelio commisso, nostros loco & vigiliis pressos parvo labore in fugam convertit. Facta est ingens fugientium caedes. Comes Tripolitanus, qui praelium ineundum negabat, sed in locis saltuosis considendum . . . . servatus ab amico barbaro homine Safeum primo, inde Tyrum productus est. Episcopus Aconensis, qui Dominicam crucem portabat, gravi accepto vulnere, illam Regi commendavit. Sed Regem primo omnesque nostri exercitus duces Saladinus intercepit, & vinctos servavit in carcere. Religiosos qui a praelio superfuerant necari captos iussit. In praelio magna pars ligni Dominicae Crucis amissa est, quae Barbarorum perfidia a nostris servari non potuit. Locus ubi pugnatum est Canatetti adpellatur.

Iisdem temporibus in Etruria bellum erat.

erat. Nam Genuenses cum Pisanis ingentibus odiis decertabant; & Miniatenses Stephanum, & filium, gentilem meum, qui cum Friderico militabat, cum Lambertuccio Ciccionio altercantem Ceulas relegarunt, ne duobus primariis civibus diffidentibus tumultus aliquis in eorum oppido exoriretur; Lambertucciumque Lucam in exsilium dedere. Qui vero non servantes quod in eos a civibus indictum, confugientes ad Henricum sextum de decreto eiusdem Kal. Augusti Pisis dato in Patriam restituti sunt, & affinitate inter eos contracta pacifice quieverunt.

(1) Eodem mense Florentini in Vallem Elsae

(1) Sic *Villanius cap. XI. lib. V. Negli anni di Cristo MCLXXXIV. del mese di Giugno, i Fiorentini assediarono il Castello di Pogna, perchè disubbidía al Comune di Firenze, ed era molto forte, e guerreggiava la Contrada di Valdelsa infino alla Pesa, ed era di Gentiluomini chiamati i Signori Cattani da Pogna, ed ebbonlo per assedio.* Deinde capite XII. subdit. *Nel detto anno MCLXXXIV. Federigo I. Imperadore andando di Lombardia in Puglia, passò per la nostra Città di Firenze a dì* 31. *di Luglio del detto anno, e in quella soggiornato alquanti dì, e fattagli querimonia per li nobili del Contado, come il Comune di Firenze avea prese per forza, e occupate molte loro Castella, e Fortezze contro all' onore dell' Imperio, ei tolse al Comune di Firenze tutto il Contado, e Signoría di quello infino alle mura, e per le vallate del Contado fa-*

Elsae profecti nobiles Pongianos suo oppido eiiecere, adserentes quod subiecti eorum imperio non paruissent. Qua ex re Henricus, qui Miniatense oppidum ea tempestate incolebat (1), quum rem ad Fridericum patrem detulisset, omnem Florentinorum Comitatum iussu patris illis ademit. Deinde in Senenses versus, quos tanti sceleris fuisse participes compererat, urbem aliquamdiu obsessam quum capere nequisset, re infecta discessit. Comitatum tamen eorum, sicuti & Florentinis fecerat, ademit. Sed quarto post anno Florentini eorum agro potiti sunt.

Post Saladini, & Christianorum conflictum, de quo supra meminimus, Saladinus exercitum Acomem perduxit, quam mox Christiani, qui e praelio ibi confugerant, tradiderunt. Nemini noxius fuisse fertur. Qui eam urbem incolere vellent, inde abi-

faceva stare suoi Vicarii, che rendeano ragione, e faceano giustizia; e simigliante fece a tutte le altre Città di Toscana, che aveane tenuto la parte della Chiesa quando ebbe la guerra con Papa Alessandro, salvo non tolse il contado nè alla Città di Pisa, nè a Pistoja, perocchè tennero con lui, ec. E così stette la Città di Firenze senza contado quattro anni insino che il detto Federigo andò al passaggio oltre mare. Mecatt.

(1) Henricum VI. solitum fuisse in oppido S. Miniatis habitare constat ex nostra Synopsi Chronologica *Chronico Imperatorum Leonis Vrbevetani* a nobis inserta ad annum. 1186. *Lamius*.

re non imperavit. Fuit rebus tranſmarinis magno incommodo haec Saladini humanitas; qua noſtri plurimum fidentes cum eo paciſcebantur, ne ipſe ullos oppido eiiciat, qui tributa illi pendere voluiſsent. Igitur Acone poſtquam potitus eſt plurimorum animos ad ſui benevolentiam adtraxerat. Ex quo Saladinus Beryto oppido, et deinde Byblo potitus ad Aſcalonam uſque pervenit. Ubi milites munitionibus urbis confiſi, demum ſe daturos pollicentur, ſi prius Jeruſalem ſuae ditionis faceret. (1)

Per

(1) Tanta fuit Saladini erga Chriſtianos humanitas, quod etiam heic *Laur. Bonincontrius* tradit, ut facile populi Chriſtiani a bello ceſſarent; & cum eo foedus inirent. Id quod luculentius conſtare poteſt ex pactis conventis quae inter ipſum, & Piſanos, interceſſere anno MCLXXIV. quorum ἀπόγραφον ex Codice Bibliothecae Riccardianae, cuius in Praefatione ad *Chronicon Imperatorum Leonis Urbevetani pag.* XXI. meminimus, heic publici iuris facimus, licet male deſcriptum, & erroribus ſcatens.

Anno Domini MCLXXIV.
Anno Mahumet DLXIX.
In Nomine Domini pius, & miſericors.

Hoc eſt exemplum, de conventu, quod fecit Rex Babiloniae, ideſt Saladinus, ad Comunem Piſae, per ma-

manus Aldeprandi, qui fuit interpres illius, Messaticus Consuiis Pisanensis. Ista sunt signa, quae Rex Saladinus fecit ad similitudinem.

In gratia Dei me confido.

Ista sunt signa translatata; & fuit observata mea praecepta, sicut littera mea testificant. Ego rex Saladinus, ita dico, & toto meo regno firmissime teneant, & caveant homines meo regno ne deficiant mea praecepta, & omnes teneant, sicut charta mea testificant, & omnes meo convento firmissime guardata, & tenuta. Et mea charta sit firma in manibus Pisanorum, & interpretes illo quando ego Rex Saladinus feci hanc Chartam, & hoc conventum anni Domini nostri Jesu Christi mille centum septuaginta quatuor, & a Propheta eorum Macomettam, anni quingenti sexaginta novem, quando venit ad nostram curam, quae est magna, & mirabilis, & iusticialis, Aldeprandus Miles Messaticus magnus Consul Pisanensis, adduxit secum litteras de eorum Consulatu, & verba de ore eius audivimus, & nos agnovimus in litteras suas, & in verbo eius, quod illi desiderabant habere amorem nostrum, & nos obedire, & praecepta nostra, & venire in terra nostra sicut consuetudinem antea habebant, & nos cognovimus per litteras, & per verba, quae audivimus ab illo Messatico, quia ille venit pro Consulis, & pro tota comunitate Pisae, & lingua eius lingua eorum, & quodcumque ego Rex Saladinus fecero cum eo omnia factum fiet; & postquam cognovimus, quod ille venit per totum Comunem, & pro Consulis, coram omnibus firmum fecimus eum venire, & inquirimus eum, pro qua causa miserunt eum Con-

ſules & totum comune, & quid nobis quaerit, ut nos poſſimus reſpondere eis tale verbum, ut fiat nobis honorem, & illorum pariter, & pacem, & amorem fiat nobis et illis; et ille reſpondit talia verba, qualia nos dicimus vobis, & reſponſum quale nos dedimus eis, & firmavimus iſta omnia per chartam, quam illi debebant habere in manibus, & illa charta fuiſſet teſtis inter nobis, & illis, & per omnia credita de conventione quam nos haberemus cum illis, & ſi aliquid defeciſſet, ego Rex Saladinus ab illis, & illis ad me, nos debemus revertere ad teſtem chartam, popter longa tempora, quae homines non retinent in cordibus; et iſta ſunt cauſa quae placuit quaerere Miſſaticum pro eo comune propter mercatores qui in terra noſtra veniunt, et adducunt merces, quas debent dare drictum, et per preces, quas nobis fecerunt, omnes res quas adducunt, quae ad curiam ſe faciunt, illi non debent vendere, & ad curiam debent emere, & de iſta omnia, quod eſt lignum, & ferrum, & pice ſolebant de centenario libras XVIIII. et propter preces, quas nobis fecerunt, conſtituimus eos ad libras X. per C. et grana XX. pro centenario, nec plus, nec minus, et alias merces quas ſe vendent debent dare datium ſicut antea fuit, et ſuper haec debemus eis facere amorem, et debemus guardare cauſas eorum magnas, et paruas, et facere debemus his parare omnia eorum pecunia, cum bono et cum amore, et ad nullum ſervientem Duanae non debent dare aliquid, nec ad magnum ſervientem, nec ad parvum, et nullum tortum non debent habere nec recipere, et nulla eorum merces non ſe debet expernare ut minus ſe venderet; et quando facient rationem denarius eorum, et de alia eorum cauſa non debent eis

eis superponere aliquid, nisi quod iustum est, et non debent eos alicuius exturbare de factis eorum, unde damnum patiant, et quando veniunt in tempore collandi non debent retinere, nec velas, nec timones, nec nulla causa denarius eorum, et non debent apprehendere aliquid, nec guardianus de Duana, nec curatores, nec illi qui cum varca servavit, nisi qui dixerit antiqui Mercatoris Christiani, vel Duana qui dixerit per fideles Guarantitia. Et de hoc quod illi me preces fecerunt de cantaru, quod erat super flumen, ego donavi eos propter preces Messatico, & propter quod de nobis laudes fecissent, quia in terra nostra magnam iustitiam habemus & facimus, & fecerunt nobis preces, ut nos voluissemus eos emendare fundico propter eorum causam ut salva fuissent, & personae eorum; similiter fecerunt nobis preces de balneo & nos dedimus eum & Duana debebat omnia parare per eos in India quando illi ad lavandum issent, nullus extraneus debet ire, & nullum superfluum habere & Ecclesia, quae sunt nobis, & nos dedimus eam habere, sicut antea habebant, & quando ad Ecclesiam issent, nullam molestiam debent habere, neque per viam, nec intra Ecclesiam, et intra Ecclesiam nulla res debet esse ut verba Dei non possint audire, sicut lex eorum est, et illa possint habere, et tenere eorum lex, sicut Dei praecepta, et lex eorum continet. Et fecerunt nobis preces, quod illi volebant habere in fundico eorum stateram unam ad suas necessarias faciendas, ut illi possint vendere et emere cuncta; et ita concedimus eis, propter quod nos scimus, quia mercatores nec emunt sine iustitia, et si illi emunt in aliquam partem, aliquam rem et ad sua statera minuit aliquid; praecepta mea ita est, ut omnia re-

ſtaurentur, et iuſtitiam firmiſſime habeantur. Et clamaverunt ſe, quia omnes, qui curiam accipiebant, ſuperfluum arripiebant, et minuebant mercatoribus, et merces eorum viliſſime tenebant, et ſine iuſtitia tractabantur, et non faciunt eſſe placabiles ſicut iuſtitia eſt; et nos audivimus clamorem eorum et facimus iuſſa talis, ut omnes merces, quas noſtras accipiebat, quantumcumque valebat, deberet accipere, et non deberet aliquid minuere; et omnes eas, quas camera noſtra debet accipere, et ante quam accipiat debet eſſe aptiatum ſic ut mercatores clamaſſe ſe non poſsent, et libenter donet quod iuſtum eſt; et ſi noſtri Baiuli volunt cambiare aliquid cum mercatoribus, pro voluntate mercatoris debet eſſe, et factum habeo praeceptum meis Baiulis, antea et poſtea, ut nulla cauſa de mercatoribus non debeat apprehendere niſi voluntate eorum, & non debet facere talem cauſam cum mercatoribus, quod poſſint retineri; & clamorem facere non poſſint, nec poſſint dicere res eorum invilatas eſſe, ut illi non poſſent ſe clamare, de tortu quod illi factum fuiſſet, nec ſeparare ſe poſſint turbati, et iuſſum meum firmiſſimum factum habeo ut illi debent eſſe tractati per magnam iuſtitiam, in praeterito, et in praeſente, atque futuro. Et impoſuerunt nobis preces, ut naves eorum traherent ad terram, & nos inquirimus Duanam quam deberent, et Duana teſtificabat, ut unaquaque nave deberent dare S. II. ad tenendas naves, et S. II. ad varandas et S. IIII. per timones; audivimus preces eorum, et omnia dimiſimus eis, propter quod nos ſciebamus quod agimus eſse propter alias expenſas quae faciebant, et iſta dona non dedimus alia gente, niſi eis, et fecerunt clamorem, de merces eorum, quas mercatores emebant,

ab

ab illis quos antea videbant, et portabant ad domos eorum, et posterius etiam dicebant, aliquando faciebant, ut damnum haberent, aliquando ut merces eorum minuisse de pretio; ista faciunt, post habent guardata, et viduta, et sic faciunt ista biscosse. Quando nos audivimus eorum clamorem, et nos fecimus praecepta ad baiuli nostri, ut merces mercatoribus vendidisent ad talis hominibus, ut tortum non haberent, de praecepto ad illi qui tenet nostram legem, ut Christianus, et Saracenus in unum modum maneret in iustitiam, sic Christianus quomodo Saracenus.

Et fecerunt clamorem de naves eorum curare per curatores, & per servientes, qui quaerebant tali costumi qui non solebant esse in Duana, non se meliorabat tantum, quantum se peiorabat per istos homines mercatores; fecimus praecepta ad Mustelus, & ad Latesmimoma, et ad Lumiru, & ad Litarcarim, & ad Lunerdatu, & ad Lamare, ut illi non essent consentientes, ut nullus Christianus tortum patiatur, sicut illi potestatem habuerunt, ut Curia nostra blasimata non fiat, & mercatores nostri expavescant propter mali costumi; & fecerunt nobis preces, ut qualiscumque homo, de eorum gente, in terra nostra obiisset, in toto nostro regno, & lassaset aliquam pecuniam, aut merces, ut sociis eorum apprehenderentur, & ad parentes eorum deferrentur omnia in terra eorum, & illi qui apprehendunt causa illa debet scribere litteras, & facere securitatem, ut daret omnia ad parentes eorum, omnia hoc concedimus eis quia lex nostra sic praecipit, & iustitia est, ut ita fiat.

Et fecerunt nobis preces de nostro stolo, quod per mare, qui solebat facere eis contraria, & con-

trariabat iter eorum, & praeliabant eos; audivimus preces eorum, & fecimus praecepta Comitibus nostris, & Admiratori galearum, ut ad naves eorum unquam arma servasset, nec contraria eis fecisset, sed salvasset, & custodisset, melius quam possent. Et fecerunt nobis preces, de auro, & argento quod referunt in terra nostra tota, ut non dedisent eos drictum ad intrandum, sed postquam emunt merces eorum, ad exiendum dedissent drictum, sicut consuetudo est; ubi nos audivimus totas eorum preces, & cognovimus quia illi volebant habere amorem nostrum, & volebant nobis dare amorem eorum, & obedire nostra praecepta; sic dimisimus eis omne malum, & omnem discordiam, quae ab antea fuit; & sic feci praeceptum per totam nostram terram, & ad omnes nostri Baiuli, ut ubi illi vidissent nostras literas, vel audissent, bene, & optime observassent, & si quis praevaricasset aliquid, persona, & res eorum ad mercedem eorum fuisset; ubi haec omnia fuit, illi promiserunt conventionem facere, ut fideliter, & diligenter, totum nostrum regnum, & salvare per mare, & per terram, & palam, & secretum, & non debet adminare nullus hominem contra nostrum regnum, nec Civitas, nec Castellum, nec in Oriente, nec in Occidente damnum facere, & non debet minare, nec portare, nec per mare, nec per terram, nullum hominem ad nostrum regnum damnum habere, & non debet venire cum nullum hominem propter nostram terram damnum habere, & sedium facere, & non debet nocere nullum mercatorem Saracenum, nec tradere gannare, nec de pecunia. Et si nullus Saracenus cum illis processit, debet guardare, & servare, sicut persona eorum, & non debet liberare eos ad nullum malum

lum hominem, & habemus in guanto, ut ducerent in nostro regno, quidquid necessum, id est arme, & ferrum, & ligna, pice, & omnes res, quae in eorum terra est, per merces, quae solent ducere in terra nostra. Et in tali modo positum, & stabilitum est conventum nostrum illis, & illorum conventum nobis, adeo ut fecissent totum completum amorem nostrum, & pacem, inter nobis, & illis, & si illi fallunt de ipso conventu, aut de parte conventus illos fallunt, & de sacramento fallunt ubi illi credunt, & isto stabilimento habeant disfacto, & isto pacto perdunt fidem, & libertatem, ubi isti conventi fuerint stabiliti, fuerint lecti ante Messatico, & bene intellexit, & placuit, & levavit guarantes, quia placuit eis, & portavit secum, & literas scriptas, & adduxit guarentianam, ab Archiepiscopo, & Archipresbyteris, quia placuit eis, & venit ista guarentitia in Babillonia quindecim dies de mense qui vocatur Saracenis Saphar.

Et de hoc fuit testes Marcus Patriarcha de Alexandria, & de Babillonia, & de Nubia, & de Saba; & Michael Episcopo della Barbacana, & Homodei Presbiter Priori de Cairo, & scripsit litteras Bulcaira filius Presbiter homo Dei.

Haec est interpretatio istarum Litterarum, quas Dominus Suldanus omnes Pisani salvi, & sani in mari, & in terra fiant, & sani ubicumque.

Anno fidanza in Dio onnipotente, e la fidanza del suo Profeta, e la mia sopra le loro persone, loro avere,

re, e lor mercanzia, e lor cose, e senza dubio, ne non patano nulla in guerra. E chi si trova andando, e vegnendo stando in terra Icti alle sue portora dell'oste forti, non dabbi dubbio, andando, & vegnendo, stando, finchè li anni dura e li mesi, li giorni, tornando loro d'Acri in terra Icti, di terra Icti in Acri, sia pace intra meie li Franchi. Quelli di Suria e Sette intra noi, e li Franchi qui sunt in Suria querra quod non debetis intrare in Acri. Quos vadant in Suria quando le treque sono rotte intra mei. Li Franchi di Suria e Samdanda o arme, o cavalieri, o ittrave, in noi di perder loro, e non anno fidanza di noi qui debent dare diridura di mercatanzia di Bizantios centum debet dare sedecim; & dictum aurum, & argentum di centum debent dare decem, & non sia isforzato di vendere di loro mercanzia, e non sia sforzati di nulla mercia, e ne dell'allume, e d'altro avere, e sia lor compiuto loro affare, e quello che dimanda sia lor compiuto immantanente; & sia adfato lo Fondaco loro d'Alessandria nullo altro homo d'altra gente non crab gui & fundacais a voluntate Pisani, & non debet introire avere d'altra gente sine loro, quod debet acconciare lo Fondaco al pro citius quam potest. E sia data la loro Ecclesia, che anno avuto per cantare Missa, que est usato; siano tratti li cattivi, qui Guardianus non debeat traggere nulla Signoria libero sia di nostra gente nel porto; nel Guardianus del Fondaco non dia dirido finchè istiano in ollaltra, e andranno, e anno dirivano in Dovana per salvamento d'avere loro, si venda in Duana loro avere; non sia dato indugio, ne non sia dimandato loro dirittura, fin che non est venduto avere, e da quello avere scaricato di loro mano. Sia loro renduto lo Bagno

gno como fuit usato per bagnare in Alexandria, da oggi innanti non dia pressio del Bagno ne non sia domandato, ne non diano guso, ne arso, ne di nappi per lor bere non diano diritto, e di lor vivanda soperchio non diano diritto, & mietere vino como fuit usato, come usato in Alessandria alla iscita della porta sia lasciato iscir marcassa una, & riescita una di lensano per mercatanto; qualunque hora vorranno andare a lor terra non siano distenuti, non siano tolte le armi loro, qui sunt in Alexandria. Si vendit arma, non debeat dare diricto, ne Saracinus non faccia forsa di comprare da loro. Quando uomo iscire fore di porta vorrà, lo scrivano dello Stohiato colli scrivani dell' alfacchini & qualunque nave fallisce di mercanti in el reame del Soltano quod unquam est salvus in persona & in avere. Et saranno li mercatanti Seracini qui torna del Garbo in terra Icti, e di terra Icti in Garbo, & Siestene, di terra Icti per andare in Suria, e di Garbo in Suria, e di Suria in terra Icti, e di Suria in Garbo, di tutti li Saracini qui sunt le loro persone, e lor avere, e lor mercatanzia & in mare & in terra andando e vegnendo, & andando e vegnendo innella terra de Saracini, terran quae sunt concordate, & si volunt pare quod est sibi dicto insino volunt venire in terra nostra. Si non faccia sapere antequam siane uno quod ego sia sicurum dor inante quod intra noi, e loro, e tutto quelli qui videant ista carta delli grandi uomini si terranno fermo isto comandamento.

In Nomine Dei, qui est misericors, & miserator, magnus & iustus, & victoriosus, & gu-

gubernator Saracenorum, lumen legum, rex militiae Saracenorum, Saladinus fidelis Elmire Elmomim, sententiam, quam mando vobis Consulibus & veteranis Pisae, quod Deus manuteneat vos in via recta, & affidamento & allocamento, & de amore vestro retinendo & servando: Scriptum quod est inter nos & vos de pace & allocamento quod ordinavimus inter nos & vos, & scripta est quam custodimus penes nos astinere ab offensis ne discordia inter nos & vos oriatur; ideo mandamus vobis hanc chartam notum faciendo vobis de Ruggerone qui fuit in terra AEgiptus, cui noster frater carissimus Scensedin nomine, idest Sol Regni, princeps bellantium, dedit cantarios ducentos viginti quinque de Ianuensi allumine ut ipsum venderet in terra Christianorum & emeret ei inde quasdam res sibi necessarias, quantum dictus Ruggeronus semper fuit fidelis Dei servus mei. Dictum itaque nobis fuit, quod venit sanus in Provinciam, quem & eius socios duae vestrae galeae ceperunt, & eos Pisas duxerunt. Quod postquam vobis cognitum fuit, vos sicut sapientes homines ipsum allumen cepistis, & in loco securo separatum posuistis, ut inde veritatem cognoscceretis. Quod nos laudamus, quia sicut sapientes homines fecistis. Unde vobis damus in veritatem quorumdam allumen iam dicti fratris nostri. Est & dictus Ruggeronus fidelissimus dicti fratris nostri, quoniam noster est ipse Ruggeronus necesse est ut ipsum, & eius socios liberetis, & allumen totum ei reddatis, ut ipsum vendat, & res fratri nostro necessarias, sicut in praecepto habet, inde emet. Et de hoc vos taliter portetis ut vestri homines ad nos venientes honorentur a nobis, & salventur, & nulla discordia inter nos & vos inde possit ori-

ri,

ri , & non portetis vos taliter de hoc facto ,ut homines vestros detineamus , & eis res suas auferamus . Mandamus vobis hanc cartam per Missum nostrum Achacium optimum , qui est honoratus inter nos , & cognitus & pernimium dilectus . Et ideo rogamus vos ut ipsum amore nostro honoretis , & honorifice recipiatis , & per eum taliter nobis respondeatis ,ut amicitiam vestram retinere valeamus . Scripta est haec carta in mense Novembris Anni DLX. A Macumet.

In Nomine Dei qui est pius & misericors Omni filius Stenefte, Elmire , Elmomim fidelis Saladini . Nuntio vobis Consulibus , & Capitaneis Pisanis ut Deus det vobis vitam & salutem in veritate & ex bona fide . Vobis dico , quod nos manutenemus vestros homines , & vestros mercatores, qui saepius ad partem AEgyptus veniunt . Ideo quum nos audivimus de facto quod contigit Ruggeroni , quoniam ipse fuit captus , & allumen fratris Domini nostri ei fuit ablatum, multum doluimus quod vidimus fecisse talem rem , quae fit principium dissensionis oriendae inter Dominum meum & vos . Ideo statim cogitavimus & ordinavimus tollere hominibus vestris in restaurationem dicti alluminis tantum ,unde damnum totum dicti fratris Domini nostri bene recompenseretur . Quocirca honestius fore duximus salvare iustitiam & rationem , & firmamentum pacis , quae inter Dominum nostrum , & vos vertitur . Mandamus igitur vobis requirendo praefatum allumen , ut ipsum totum dicto Ruggeroni reddatur, ut ipsum vendat , & sicut habet in mandatis, res necessarias fieri Domini mei inde ei emat , & haec omnia sine

mo-

mora, & dilatione faciatis. Quod quidem si non feceritis, quia vos estis principium mali, res omnes dicti fratris Domini nostri recuperabimus ab hominibus vestris, & peccatum super vos & super filios vestros, & non super nos erit. Praesentium vero litterarum lator est Acacius homine optimus noster amicus carus & acceptus nobis & Domino nostro, quem vobis commendamus ut ipsum amore nostro honoretis, & benigne pertractetis, & sic vos inde rogamus, ut dignum meritum hominibus vestris inde reddere possimus. Scripta fuit haec Carta mense Novembris anni DLX. A Macumet.

In Nomine Dei qui est pius misericors & miserator, Rex iustus & victoriosus, conservator & spada legis Saracenorum, Princeps militiae Saracenorum Buberher Maccumata filius Iob fidelis Elmire Elmomim pro .... Archiepiscopo Pisanorum, & Consulibus, & Veteranis omnibus mandat ut Deus vos manuteneat in fide & via recta. Carta vestri Archiepiscopi & Consulum pervenit ad nos representata nobis per manum vestri Missatici Bulgarini, quem elegistis & mandastis nobis, & dixistis ipsum esse nobilem & sapientem virum, quem ante praesentiam nostram, & iuxta nos venire fecimus, & audivimus, & intelleximus eius Missaticiam, & honorem ei fecimus. Et his omnibus quae nobis aperuit mentem nostram adhibuimus; & de omnibus male toleratis, de quibus nobis reclamavit, & quae nobis nominavit, ipsum audivimus. Praecepimus igitur omnibus provisoribus nostris, qui sunt in Civitate Alexandriae, ut bene portent omnes mercatores Pisanos cum iustitia & bona consuetudine;

&

& servent eis universa pacta & conventa, quae cum eis habuimus, & ea non frangant, & contra ea nullo modo faciant. Remittimus itaque ad vos Missaticum vestrum laudantes & complentes ei quae nobis intimavit, & pro eo honore & servitio, quod ei fecimus maximas gratias a vobis recipere expectamus. Inter ea quae nobis dixit de captivis vestris a nobis liberandis nobiscum satis tractavit, & frequentes preces nobis porrexit, & ad nostram recordationem saepius reduxit. Unde in veritate sciatis, quod navem in qua omnes essent Pisani non cepimus nec capi fecimus. Et bene praecepimus stolo nostro, & omnibus hominibus nostrarum galearum, ut nullam offensam amicis facerent. Quare credendum est quod de vobis specialiter intelleximus, quum vos inter maximos & legitimos amicos nostros reputemus & adnumeremus. Veruntamen illi, qui cum inimicis nostris fuerint associati inventi, tamquam inimici debent capi, & pertractari, & nulla fides eorum verbis est adhibenda, & vos taliter cum inimicis nostris a nostris hominibus captos nullo modo a nobis debetis repetere. Consideratis tamen quae nobis scripsistis, & quae vester sapiens Missaticus ex parte vestra nobis viva voce aperuit, pro honore & amore vestro vestrique Missatici captivos decem & octo, quos in captivitate habebamus dicto vestro Missatico reddi fecimus, quos omnes cepimus pugnando in inimicorum navibus, cum viriliter repugnarent, & se defenderent. Consulimus itaque vobis sicut intimis amicis, ut praecipiatis hominibus vestris, ut non navigent cum illis hominibus, quos nostros inimicos esse cognoverint, nec in uno navigio eorum appetant societatem. Quia stolus noster solummodo

per-

perquiret inimicorum navigia. Quod quidem si fecerit, amicitia inter nos & vestros homines perseverabit, & nulla occasio vel materia offendendi vestros homines nostris hominibus patebit, & nos & vos de briga eximetis, qua nobis nullam facietis reclamationem, nos & a nulla vestra inquietabimur lamentatione. Scriptum est hoc in mense Savel Anno DLXXV. A Macumata.

In nomine Domini miserator, & misericordissimus. Fuit praesentata praesentiae nostrae cartula olim vestra Archiepiscopi Villani, & Consulibus Pisae & omnes majores Civitatis tribuat vos Deus in bonis intellectis, & in bonis operibus, & etiam quae fuerunt scripta intelleximus, & de hoc quantum nos multiplicastis in salutatione vestra, & nos simili modo vos salutamus, & similiter amicitiam vestram multiplicamus. Et de hoc quod nobis laudastis, & estis laeti de nostris rebus hac de causa vos magis diligimus propter bonum intellectum quantum erga nos habetis, & omnes gentes cognoscunt hoc, & de hoc quantum dixistis, quantum Deus disponet omnes res, & dividit omnia sicut vult, Nam ipse confirmavit amicitiam inter nos, & vos, & adhuc confirmat, & exinde crescit lucrum & omnia bona, & proiicit omnia nefanda. Et omnes sapientes debent hoc scire, & nos semper confirmamus vestram amicitiam, & de hoc quod dixistis, quod vos vultis retinere antiquam amicitiam, quam regni praedecessores nostri fecerunt omnibus nostris diebus illam duplicamus, & illam semper crescimus, & semper continebimus vos omnes bonas consuetudines, & hoc tenebimus omni vestra voluntate, & hoc tene-

nebimus vobis veraciter, & omni illos qui veniunt de gente vestra, qui in nostra terra, honores illos multiplicamus, & personam custodimus, & censum illorum servamus, & accimus eum in mercatis illorum, unde bene lucrantur in totam voluntatem illorum, unde multum lucrantur. Et semper iubemus, ut bene habeant, & de necessitate quantum dixistis quod gens vestra patitur de nostros piratos, & de nostros homines, quando nostrum estolum exiit, eum imperamus, ut non tangant aliquem vestra gente, nec aliquam contrariam illis faciant, nec damnum, & ut caveant se, nec faciant eis nisi bonum. Et ut sint custoditi, sicuti gens nostra, & faciant eum onorem, sicuti genti nostrae, & nemo ex nostros hominibus tangant vestros homines illos, qui veniunt ex nostra terra ac redeunt, illos qui pergunt in viam mercatorum in viam bonam; & gens nostra non capit nisi Francum Suriae, illos qui sunt nostri inimici evidenter, & sunt cogniti gentem nostram belligerantem, & noster exercitus semper in terra illorum, & quantum inveniunt ex navigio illorum, confundunt, & capiunt gentes illorum, aliam gentem non capiunt, nisi illam: nemo potis nos ex hac causa inculpare, & omnis sapiens debet nos ex hoc laudare, amicis nostris proficimus, & inimicis nostris, nocemus;&hanc causam nemo nostrum homines non potest transire,& bene imperavimus eam, ut gentem vestram semper custodiant, & semper honorati, & nostra bona custodia sint super vos omnes, & hoc semper iubebimus. Et de hoc quod dixistis de Abdelqsi de nave de Scilia hoc non est verum, nec fuit nostro imperio, nec nostra voluntate Abdelqsi introivit in cursu postea, quando stoleo Sciliae robavit tenens se, ut introitu nostro, quando nos eramus intenti con-

tra illos qui impediunt lex nostro ac pericia, dum voluntatem illorum a nobis postea ipse introivit in cursu, ut habet recte in Siciliae capere gentem illorum, & noscunt ut aliquis genti vestrae esset ibi. Et imperavimus eis, ut semper custodiat gentem vestram, & de hoc quod dixisti quod misistis legatum vestrum ad dirigendam vestras negocii omnes vestri negocii sunt erga nos benestales, & fortiter isti honorati, & custoditi, & omnes vestros actus facimus legato vestro pro vestro honore, & loquela ipsius, & locuti ei fuimus, & voluntatem ipsius fecimus. Et de captivis quos dixistis qui erant ex vestra gente nos aliquem capimus, nisi cum Francis Suriae nostris inimicis, qui dicti, & facti sunt unam, & ita belligerant contra nos, sicuti illi in terris eorum, & in manibus illorum, & hoc rogatione vestra facimus, & eos vobis liberavimus in manus vestro Legato, & sunt nomina illorum.

Sandinus	*Uguccione*
Villanus	*Pandolfo*
Guido	*Alberto*
Pandolfo	*Anselmo*
Calderino	*Gherardino*
Passarino	*Guillelmoto*
Ubertello	*Gerardo*
Erigo	*Bernardaccio*
Pitello	*Carbonero*
Girardo	*Robuloto*

Et de balsamo quod questi fuisti pro vestra Ecclesia pro vestro amore una ampulla bona, & munda & de hoc quod nobis rogastis ut mercatores vestros fuissent custoditi, qui in patriam nostram veniunt,

de

de quibus venduntur in nostra Duana, quod spedicati in omni bato, & fuissetis portati secundum petitionem Rainerio Botono, Literis nostris scripsimus vobis ad nostris ordinatis in Alexandria sicut cartulis a nostris antiquis fuissetis custoditi, & liberavimus litteris legatum vestrum Eldebrando, & honorem fecimus pro vestro amore, & omnium suum servitium fecimus, & de suis mercatis nostra iustitia dimisimus illi tantum quod erat. Et hoc intelligite, & facite si Deus placet. Ista carta scripta fuit in dies Februario II. Gratia, & benedictio Dei sit super sanctum Profeta nostro Mahaamet.

Men Elseld elegel elmelec ebsaleti naser Eleime que sel elome enur Elgius tef elissele oiar elene que sel quo dat elmes selemin oed idvate elmitmonia ebilbarat Taleio Elseisi fece mulene emir elmumenin benedicio Dei sit super illo.

ab extra

Tibi Arciepiscopi Villanus, & Consulibus Pisae tribuat vos Deus in bonis intellectis, & in omnibus bonis.

In Nomine Dei Miserator, & misericordissimus istam nostram litteram mittemus vobis de curia nostra. Tibi Archiepiscopi Villano, & Consulem Pisae ut Deus vos perseverare in bonis operibus. Nam De-

us nos vallavit in terra, & concessit nobis dominium super multas gentes, & proiecimus ex Dominio nostro omnes res iniquas, & per enses nostros proiecimus a nobis omnes nostros contrarios, & exaltavimus sanctissimum genus ubi gentes nostrae confidunt, & destruximus illos qui sancto generi nocuerunt. Nam ego ad hoc me elevavi, ut Abes, & filio eius, & perditos socios suos, & illos omnes qui eum desiderabant destruximus, & eradimus omnem gentem illius a nobis, & retribuimus ei retributionem magnae traditionis, & fecimus confugere in multis locis, & cito eos disperdimus hac de causa Azulkne Dominus noster Elimem Elseum Benaser ille Emius Elmumenin Benedictio Dei super illum, & super benedictis patribus suis, & super filios quos generare debet hac de causa concessit mihi completum donum, & concessit mihi potestatem super magnos, & super parvos. Et concessit in omne negocium sui regni. Et dedit mihi potestatem extra lectum suum. Et dereximus magnum regnum melius quam esse potest, et renovavimus, et omnem magnitudinem antiquis bonis usus confirmavimus, et haec quaesivimus omnem consuetudinem, et pro gratia Dei evenit omnis nostra voluntas, et sumus elevati super omnes nostros inimicos, et custodit amicos suos, & omnes qui amicitiam ipsius tenent Et conventos quos concessimus, & fecimus vobis firmiter tenemus, et in hoc permanemus. Et estis in omnes vestros usus, et in omnes iustitias quas reliquerim vobis, et pro amore quem in vobis cognovimus, estis apud nos in nostro regno custoditi. Et cognoscimus vos esse fideles nostri regni sanctissimi, et ex longo tempore semper servistis illud, & quando lator vestrae cartulae ad nos venit

reno-

renovavimus sitis apud vos custoditi. Et praeceptum nostrum exivit dispositum nostris qui sunt in Alexandria, quam Deus custodiat, & in aliis partibus ut sitis custoditi, & honorati, & sitis in omnibus vestris bonis voluntatibus semper sitis custoditi, & honorati, et ut sitis detenti secundum quod scriptum est in cartulis vestris, quas a nobis habetis ut per hoc provide sitis detenti, et ulla menes hoc non sit minuata, nec multum nec parum. Et hoc usus vester est semper, et ita semper eritis detenti in quantum vos eritis in amicitia nostri regni, et servabitis, & honorabitis, et custodieritis omnes qui ex nostra parte erunt, et in hoc permaneatis ut amicitiam nostram habeatis, & octo homines liberavimus latori cartulae vestrae de gente vestra, quos habebatis captivos pro petitione vestra. Et haec sunt nomina illorum Bello filio Andrea, Villan filio Petro, Manfredo filio Leo, Oberto filio Martino, Mattaeo filio Benedicti, Gevan filio Dominico, Giordan filio Pongo, Carosol filio Heldebrando. Et dedimus eis ad opus Ecclesiae unam ampullam balsamo bono, & puro pro vestro amore, & nostrum regnum obtinuit urbis quidquid vobis convenimus, & ideo vos bene debetis servare omnes consuetudines quas nobis spopondistis. Et est scriptum inter nos & vos vt iuramentum quod fuit factum Raynerius Bottaccius & eius. Et per omnem gentem Pise de for fatto qui foris Enaus de illis qui gentem vestram occiderunt, et nequis . . . . eos; quia non potest esse ut inter nos veniat, & unquam non erimus, ut eos non requiramus omni tempore, et unquam non condonavimus traditionem illorum, et hoc facite, & intelligite Deo annuente, Et Cartula ista fuit scripta Martii die xx. Benedictio Dei sit super Avum no-

strorum Mahacmet Prophetam nostrum, & super filiis suis Parentis Dei benedictione.

Men el seidt Elegan Emelte Elsabat naser Eleme quesef elo omme Omir elgium seif eles selem rex elenin quesel Quidat elmu selemin Eordi Diu elmumenin Ebulaanrat Toloib Elxilei setemulune Emir elmumenin Sdolocoot Alla Aleib.

Ab extra

Tibi Archiepiscopi Villani & Consulibus Pisanorum Civitatis conducat vos in bonis operibus.

In bona opera nam hoc sciatis ut mox quod a me praesentate fuerunt continuo accepi.

Multas magnas preces. Ex illis rebus multum convenit ut illum deprecarem pro magna nobilitate, quam ipse habet in se pro ipse malefactis quo gens nostra nuper fecit. Et ipse praecepit mihi, ut vobis responsionem scriberem ex omnibus rebus, quae scripta fuerunt in cartula, quae ad me venit. In hoc quo mihi in vestris scriptis mandastis laudando boni-

ta-

taten & nobilitatem meam, & hoc scio, & cognosco, quia verum est. Et pro bona voluntate quam in me habetis & dixistis. Et hac de causa cognosco quia in nostro amore, et in nostra benevolentia permanere vultis Et Deus scit quod ego valde amo & amicitam vestram, et hoc semper tenebo dum Deus mihi vitam dederit; et hanc potestatem tenebo, et vos bonas amicitias tenueritis sicut vestri boni antecessores nuper tenuerunt, et si aliquis vestrum alienam neqitiam in se habuerit hoc defrangite & castigate Etita in amicitia nostra vos continete sicut nuper antecessores vestri continuerunt se, & hoc quod dixistis quod diligit pacem super omnia, et omnes homines qui sunt in mundo. Hoc cognoscunt qui sensum haben & vestrum sanctissimum regnum super omnes aliasgentes hoc cognoscit & facit, & est valde turpitedoomni qui hoc cognoscit & ore proferre & factis facer non vult. Et de hoc quod dixistis quod semper diligiti & nos & nostrum regnum hoc certissime scimus, ec umquam adiuvastis alienam gentem, nec vestram, nec alia qui nobis contraria facere disposuerunt : hoc facere debetis ut haec semper ex vobis cognosimus, & de hac causa melius est vobis, & hoc bene scitis quia istud regnum est maius omnibus regni Saracenorum, et ditior, & fortior gente, et omn quae necessaria sunt. Et omnis gens qui est in muno nobis invidiam fert de nostra fortitudine, et semer dedit nobis Deus victoriam super omnes inimicos nostros, & illos qui nostrum bonum non cognoscun retributionem malam Deus illis facit. Et illi sunt ortunati, qui in nostra bona voluntate permanean. Et hoc vobis notum facimus quod semper & vo, & mercatores vestros honoravimus in nostrum regnum, & censum illorum

valde custodivimus, & semper honoravimus vestros mercatores, & semper obtinuimus inter nos & vos. Nec ex consuetudinibus vestris aliena offendimus. Nec magnam, neque parvam & in lege vestra estis in Alexandria sicut vultis. Et ita estis honorati in terra nostra sicuti & in vestra, & bene debetis bene cognoscere & tenere amorem vestri regni & nostrum, quia ex longo tempore magnum proficuum ex eo subscepisti. Et de hoc quod mihi mandastis de mercatoribus, & de parentibus vestris, quod in terra nostra fuerunt, & vos eos mandastis sicuti filius a patre, & hoc non fuit actum ut hoc evenire, & sicut evenit, modo intelligite & hoc responsionem & est cognitum in omni mundo quod omnis gens debet & in ea maneret. Et hoc est illud quod magis proficuum erit in die iudicii. Et Deus exaltat illos qui hoc tenuerunt & disperdit illos, qui hoc non tenent, & vos certissime scitis quod nos semper firmiter tenuimus illud stabilitum, quod fuit inter nos & vos bene scitis quia magnas directuras ex longo tempore vobis reliquimus. Et bene scitis quia magis diricturas cepimus a Saracenis & a Graecis, quam a vobis hoc bene cognoscitis & semper vos plusquam aliam gentem dileximus, & servavimns. Nec unquam malum fecimus alicui vestrae genti, neque magnae neque parvae notum vobis facimus quod quando nos audivimus illam magnam traditionem, quam mercatores vestri fecerunt nostri, quum essent nostri mercatores secum in una nave Alexandriam, quando eos omnes ingenio occiderunt, & censum illorum ampserunt, & per clamorem enim quem parentes illorum qui interfecti fuerunt nos retinuimus vestros mercatores sicut audistis, & eis iussimus ut vobis nuntiarent ut illos qui hoc malum fecerunt nobis

bis intrent, & omnem censum, qui erat in nave, & illorum qui interfecti fuerunt, & qui nostram proclamationem non habebant hac de causa eos liberavimus nec ullum damnum a nobis acceperunt. Et iterum cum patientia hoc a vobis requirimus per amicitiam quam in vobis habemus, & semper tenere cupimus, sicuti consuetum est inter vos, & nos secundum hoc quo lex nostra iubet hac de causa hoc facimus sicuti audistis, ut itaque certissime sitis de iniuriandum quod vos nobis fecistis antiquo tempore, quoniam unum vestrum legatum pro omnibus iuravit pacem quae fuit inter nos & vos ut ubicumque mercatores nostri essent vobiscum aut in mare aut in terra vos eos & censum illorum servaretis nec ullam iniuriam a vobis accepissent, & iurastis in pace vestra, ut siquis hanc pacem frangeret ut esset sicuti Iudas qui Deum tradidit, & dixistis iterum in pace, ut ille qui pacem frangeret esset positus, inter illos qui erunt ad sinistram partem in Iudicio Dei cum ipse dixerit: Ite maledicti in ignem aeternum. Et ipse qui pacem frangeret sit ligatus a Beato Petro, sicuti Deus dedit ei potestatem quecumque ligaverit super terram erit ligatum & in coelis, & quemcumque solverit super terram erit solutum & in coelis: & iurastis quod si hanc pacem frangeretis credulitas vestra non esset in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Et qui hoc reliquisset esset demersus in ignem aeternum, & faciem Dei numquam videbit. Qui hoc frangit, & qui bene fecerit non proficit animae suae. Et bene debetis eos qui hoc malum fecerunt capere, & nobis mandare. Et censum nostrae gentis per amicitia quae est inter nos, & vos, & faciemus ex eis quod lex nostra iubet Iesus Christus numquam iustis ut aliqus

tra-

traditionem faceret ad haec verba, quae vobis mandamus intelligite & facite quoniam hoc ante quos nos requissemus facere debuissetis, & in toto mundo resonat haec traditio, quam vestri fecerunt & nos iterum permanemus in amicitia; quae est inter nos, & vos, sicuti semper fuit melius, & mercatores vestri nunc & omni tempore, quando in nostram terram venerunt honorati & servati erunt, & securi sine aliqua dubitatione secundum consuetudinem nostram, quae est inter nos & vos numquam per nos non erit fracta. Et Deus hoc cognoscit nunc nobis notum facimus de vestro nobili Legato scilicet Raynerio Botaccio pro amore vestro optime recepimus, & honoravimus, & servavimus, & multa bona illi fecimus. Et fecimus ei secundum quod fuit consuetudo facere aliis nuntiis. Et requisitione sua illud quod convenit fecimus ei. Et iterum vobis notificamus, quod iustitiam illam quam ex longo tempore vobis reliquimus adhuc tenemus. Nec aliquid amplius vobis imposuimus. Et est turpe, quoniam vos aliam in novam consuetudinem requiritis. Et iterum vobis notum facimus de optimo Balsamo, quod requisistis ampullam unam nuntio vestro tradidimus. Et de hoc quod quaesistis fructis de vestris mercatoribus vendere in duana, qui primus venerit, primus venderit. Et similiter de hoc quo proclamationem fecistis de his de duana de hoc quod vendebatis, quia ordinati accipiebant a vobis duodecim ex omni centenario besannos, & similiter de vestro Fundico Alexandriae ut esset actum. Et similiter ut habuissetis in Babillonia unum Fundacum per vos, hoc vobis secundum certam voluntatem facimus, & regali praecepto exivit, ut ex hoc esset vobis scripta cartula. Et hanc cartulam nuntio vestro tradidimus

ut

ut ſit lecta coram omnibus ordinatis Alexandriae. Et eſt praeceptum in cartula, ut ſi aliquis ex ordinatis Alexandriae hoc amplius fecerit perſona eius, deſtruatur Et de baſtaſiis & vaſulis comparatis de quibus conquiſii fuiſtis, hoc vobis donavimus. Et praeceptum noſtrum exivit ut hoc vobis firmiter teneatur, et gentem veſtram, ſcilicet Piſanos, quos a nobis requiſiſtis in cartulis veſtris, hos omnes ſumpſimus cum Francis illorum, qui pergebant in Suria. Et ſumpſimus illos bellando cum Francis noſtris inimicis. Et iterum veſtras implevimus preces, & forſantos illorum reliquimus pro amore quem noſtro regno tenetis. Et hoc exivit iuſſum noſtrum, ut nomina illorum, quos petebatis, fuiſſent inquiſiti, invenimus novem qui erant mortui; ex aliis decem dixerunt quod Genuenſes erant, nec erant Piſani, & tres alii Avidalus ſumpſit ſecum & impenſus eſt cum multa bona, & ſunt ex militibus noſtris. Et alios xiii. quorum nec nomina nec perſonas invenire puimus. Et fuerunt multum inquiſiti. Et illos quos invenimus qui dixerunt ſe eſſe Piſanos fuerunt xxv. Et illos tradidimus Legato veſtro Raynerio, qui ſuper eſt nominatus in cartula, ut ipſe eos veſtrae praeſentiae conducat cum magnis forefactis illorum, quoniam ipſi exierunt ex pactu gentis illorum quod erat inter nos & illos, et legatus veſter iuravit nobis. Et illi & qui cum eo ſunt nominati in cartulis quas ſcripſimus inter nos, & vos, ad inſtitutionem pacis. Et iuraverunt per ſemetipſos, & per omne Comune Piſae, quod omnis Comunis Piſae debet hoc ſacramentum firmiter obſervare. Illud ſacramentum quod eſt ſcriptum in cartulis in litteris Saracenis, & in latinis hac de cauſa nos ſcripſimus hoc quia in illis cartulis eſt ſcriptum. Et hoc quod

quod vobis fecimus, nisi propter anticam amicitiam quae erat inter vos & nos. Et ex vestra requisitione fecimus vobis tantum quod nunquam volumus facere alia gente quod vos Balsamum tantum ; dirictoras alias gente & nos certissime scimus quod vos amicitiam nostram firmiter tenebitis, & amplius tale factum non facietis, sicut fuit illud factum quando mercatores nostros tradidistis. Et omnes illos debetis observare, qui notam proclamationem habuerit quomodo de nave gens vestra fecerunt. Et de nostra amicitia semper est vobis melius. Et nos hoc pactum quod vobis fecimus, semper tenebimus Deo annuente omni tempore etiam bona voluntate tantum quantum vos pactum, quod est stabilitum inter nos & vos firmiter tenebitis erit amicitia inter nos & vos stabilita. Hoc intelligite, & servate Deo annuente. Et haec fuit scripta Indulquade mense & anni XL. viii. d. haec fuit scripta in mense Februario, & dies xvii. Gratia sit Deo soli. Et gratia Dei super amicum nostrum Muaamet nostro Profeta.

Copbon alla cou neem eloqt.

In nomine Dei qui est pius, & pietas. Exiit aequitatis praeceptum nostrum, Deus augeat honorem. Gratias agimus soli Deo in designatione restaurationis fundaci, domus videlicet in qua Pisani stare consuevere in terram Alexandriae, quam Deus salvet, ut compleant totum illud quod in restauratione istius fundaci necesse est. Et bene custodiantur Pisani, & tractentur secundum illam bonam consuetudinem quae soliti sunt. Sic notum & testificatum est per po-

pu-

pulum Regni quoniam nos sumus custodes & defensores eorum ne inquietentur de aliqua mala petitione. Hoc praeceptum facimus nos Arcali Mellino, qui custos & nobilis procurator est terrae illius, corona iudicum, & praepositorum terrae, substentator legis, arma maioris Domini, cuius honorem Deus exaltet, qui prudenter & discrete omnia gubernat, qui velox est ad omnia regni negotia, a quo responsa audire cupio, quod actum sit de fundaco, qui omnia quae auferenda & melioranda sunt in fundaco peragat secundum quod constitui propter preces Pisanorum, & intercessiones Ruggeronis nuntii ipsorum, ut notum sit omnibus qui ex praecepto pietatis nostrae restauratum & melioratum est.

Hoc scriptum firmatum est. Et in testificatione Arcalis. Nadari. & Amari.

In nomine Dei, qui est misericors & miserator magnus & iustus Dominus, Rex Regum, & Rector Saracenorum, illustratio totius mundi, & legum legis Iosep, vivificator regni Elmirae Elamomini. Carta Archiepiscopi Pisanorum & consulum, & Comitum, & Veteranorum nostrorum venit ad nos & vidimus eam, & perlegimus translatam a lingua nostra in linguam Arabicam. Cum qua lingua Arabica Deus mandavit Prophetam suum Dominum omnium prophetarum. Dicimus vobis de eo quod dixistis in ea Carta quod tenetis pacem, & securitatem in firma constantia. Bene videmus & cognoscimus quod verum est. Et de eo quod nos rogastis ut mercatores vestros venientes ad terram nostram manuteneremus & salvaremus per ea tempora per quae inter nos habitaverint. Et postquam a terra nostra se separaverint.

eum magnam malitiam facere praesumpserunt, & hoc est pro pulcra dispositione nobilissimi Aridali Elseidt Elgal Elevadal Emir Eiguius Seif Eliseles Nascer Elimen Quesel Codat Elmuselemin Coedidrat Elmumenin Ebulfadal Elaabes Eldaferiscdec Allou beou Elolin Eoe Emtaam Lecul Beca Iou Emir Elmumenin Eodea codra teuu Eoe aleuueni qui pro ua magna pientia omnes actus in bonum convertit, quando Legatus vester qui vocatur Raynerius Botaccius filius . . . venit nostrae praesentiae attulit nobis duas cartulas ex parte Archiepiscopi Villanus & Consulibus, & Comitibus maioribus civitatis Pisae. Et notificastis nobis de mercatoribus vestris & fratribus, & parentibus vestris quos ita mittebatis nobis sicuti mittit filius patri qui in praeterito anno fuerunt distenti, & districti, & ex suis multa amiserunt. Et hoc non fuit conveniens facere tam magno regno qui maiorem nominationem habet omnibus regnis qui sunt in mundo. Et mandastis nobis hunc legatum potest has causas quae factae fuerunt ut sit factum bona voluntas nec umquam illam seducit nuncium vestrum mandastis nisi in magnis rebus. Et ille sensu suo omnia pacificat. Et illum in galeam mandastis, quod numquam fuit usum nuncium vestrum venire nisi in nave. Et mandastis nobis rogando ut omnes suas necessitates cito expleremus. Et vobis cum citius remitteremus. Et dixistis quod aliquis vestrum mercatorum in terra nostra non veniret donec nuntius vester ad vos rediret. Et dixistis in litteris vestris, ut quidquid ille vester Legatus stabilierit, & pactu suo confirmavit omnes conceditis sua stabilitione. Et nos Legato vestro narravimus, quod illud damnum quod de mercatoribus vestris nobis mandastis non fuit verum, sed intelli-

gite

gite veritatem. Quando nos audivimus de mercatoribus veſtris Alexandrinis, qui cum eſſent in nave cum veſtris cum fiducia ſurrexerunt veſtri eos omnes cum magna traditione occiderunt. Et dixerunt illis quoniam Piratae Francorum erant in mare ante eos, & hac de cauſa fecerunt eos deſcendere in ſentinas, & inde eos unum poſt unum eiecerunt et ita eos occiderunt; et omnia ſcilicet uxores & natos & poſsibilia omnia ſibi ſumpſerunt & lex bene iubet ut omnes illi qui hanc iniuriam fecerunt ſimul cum parentibus illorum bene deberent eſſe capti ſecundum decretum, quod eſt inter nos, & vos, debuiſſemus illos detinere ſcilicet veſtro mercatores qui erant in patriam noſtram donec miſiſſetis nobis omnes illos qui hoc malum fecerunt, & cenſum & familiam illorum quos occiderunt. Et illis quos nos recedere reliquimus hoc pactum nobis fecerunt ut illi irent in patriam noſtram, & illos qui hoc malum fecerunt caperent, & nobis conducerent cum cenſu, & familia illorum qui mortui erant. Et nuncius veſter nobis narravit quod multi veſtrorum civium apud nos tenebantur captivi. Et nos hanc reſponſionem illi fecimus ut omnes illi quanto nos tenemus cum Francis eos cepimus ſimul cum eis belligerantes, & in terra illorum. Deferunt eis aiutorium & neceſſaria. Et illud ſcriptum quod eſt inter nos, & vos praecipit ut ſi nos invenire poterimus Piſanos, & Francos in una nave ita habeantur Piſani ſicuti & Franci. Et ex his verbis fuerunt multa verba inter nos & Legatum veſtrum. Et poſt omnia Legatus veſter conceſſit nobis ut quidquid ipſe ſtabiliret pacto aut confirmaverit, & quidquid ſuper ſe acceperit omnis Piſa concedit ſicuti in litteris quas nobis attulit ex parte veſtra

eſt

eſt ſcriptum & iſti qui ſunt cum Legato hoc conceſſerunt, ſcilicet Henricus filius Guidonis Caradonna, & Sacerdos filius Moretti, & fiduciam, & amicitiam rectam firmiter tenuerunt. Et pura mente ſine ullo ingenio, & ſine ulla fallacitate, & ſervare eos omnes qui ſunt de regno noſtro ubicumque inveneritis cum fiducia, & benevolentia, & non faciunt aliquod pactum cum Francis, nec cum aliis, unde regnum noſtrum poſsit offendi neque in terra, neque in mari, neque in civitatibus noſtris, quae ſupra mare ſunt, neque ullum bellum commiſcent cum aliquo noſtro exercitu, neque ſoli, neque mixti cum aliis. Nec aliquis iſtorum mercatorum ſecum addiderit aliquem ex Francis Suriae in patriam noſtram eos ſcientes in ſimilitudinem mercatorum, & non debetis offendere noſtrum regnum, nullam magnam permiſsionem quam aliqua gens vobis debeat facere, neque Chriſtiani, neque Saraceni, nec umquam vos exietis ex amicitia veſtra, nec noſtri regni. Et illi Piſani quos in galeas malefactorum, & in naves bellantes reperiemus, erunt capti & interfecti. Et cavete vos ne amplius tale factum ſicuti fuit illud factum, quod de Saracenis feciſtis in nave. Et ſi forte hoc evenerit ut aliquis veſter hoc ſimile faciat illos malefactores noſtro regno debetis praeſentare ubicumque prius noſtros diſpoſitos invenire poteritis, cum omni cenſu quod male depredaverunt. Et nuntius veſter hoc a nobis rogavit, ut ſi aliquid malefactorum evenerit induciae ſibi per unum annum tantum dentur, & debet eſſe emendatum infra annum. Si autem emendatum non fuerit omnes Piſani, qui de terra veſtra ad nos veniunt, ſint capti, & omnis facultas eorum, & iuſtitias ſi utriuſque modo habuiſtis. Ita nunc concedimus in Alexandria

habitare vobis facimus, & quodcumque mercatum habueritis, ex quo rectitudo Duanae traditum fuerit, ubicumque in nostro regno portare illud volueritis, portate. Et si in patriam vestram illud reportare volueritis, hoc vobis concedimus, nisi foenum, & ligna, & picem hac de caussa, quia istas tres Duana nostra emit sicuti volet in illa hora. Et si aliquis vestrum patria nostra mortuus fuerit si aliquis suorum, parentum secum fuerit, censum suum ei liberabimus. Et si non fuerit, trademus illum sociis suis, quos scire poterimus maiores & sapientiores & ab eo litteras ex omni accipiemus. Et Raynerius Bottaccius Legatus vester nobis rogavit ut in ipsis litteris, quas inter nos & vos scripsimus, propter institutionem pacis omnia quae modo vobis reliquimus in litteris similiter scriberemus. Et sunt illa quae nunc vobis nominamus consuetudo baltasus & parate & terram nullam iustitiam in eo dabitis. Et de vasulis cum quibus trahitis naves ad terram & similiter quando eas in mare remittitis. Et hoc quod requisistis de calcas, quod navis qui prior venerit primus vendat hoc vobis concessimus. Et similiter de mercato quod vendunt in Duana debent esse parati in omni die Sabati. Et hoc vobis convenimus. Et in Babillonia damus fundicum, & diricturam argenti nobis laxamus. Et Raynerius Legatus vester rogavit nobis ut aliquis Pisanorum pergeret ad Sepulcrum in navibus non malefactorum, & esset captus a nostro stolo quando litterae vestrae ad nos venerint nos eos vobis liberabimus & censum eorum, & mercatores vestros concedimus venire in Babillonia quandocumque voluerint, & mercatores vestri debent esse honorati, & custoditi, in regno nostro, & mercatum illorum esset proficuum ex quo non habeant aliquid impedimentum, nec

nec ullam in Regno noſtro..... Et Legatus veſter Raynerius ſpopondit pro ſe, & pro omni Comuni Piſae perquiret illos malefactores Piſanorum qui gentem noſtram in nave occiderunt. Et ſi illos invenire non poteritis de hoc exietis quod iuſtitia iubet, ſcilicet & facultatibus, & familia illorum, & ſanguinem illorum qui interfecti fuerunt & ſecundum haec ſcripta legatus veſter Raynerius Bottaccius filius ...... & qui cum eo in cartula ſunt nominati iuravit pro ſe & pro omni Comuni Piſae ſecundum hoc quod fuit ſcriptum in cartula, quam ex parte Piſae nobis praeſentavit. Nam ibi fuit ſcriptum ut quidquid ipſe faceret aut diſponeret aut ſuper ſe ſumeret omnis Piſae concedit, & confirmat, & hoc eſt ſacramentum in praeſentia altare Dei. Et iuravit per Crucem & lignum Domini & per quatuor Evangelia & coram illis qui ibi fuerunt ſcilicet Patriarcha, & Epiſcopi & Presbiteri. Et quorum nomina ſunt ſcripta in hac cartula. Et hoc ſacramentum debet eſſe ſine ingenio, & ulla fallacia. Hoc eſt illud Sacramentum per Deum qui eſt trinus & unus, qui fecit coelum & terram & per filium, qui ſemper eſt & fuit verbum Dei Dominus Jeſus Chriſtus Filius Beatae Mariae Virginis, qui iudicat vivos & mortuos, quem omnes Prophetae praedicaverunt, & per Nativitatem ſuam & per Baptiſmum ſuum quando fuit baptizatus a Sancto Joanne. Et per Paſſionem ſuam, & per Reſurrectionem & Adſcenſionem ſuam. Et quando venit iudicare ſaeculum, & per quatuor Evangeliſtas, & per Sanctam Mariam Virginem, & per omnes virtutes coelorum, & per Sanctum Joannem Baptiſtam, & per omnes martyres & per omnes Sanctos Dei. Ego Rainerius Bottaccius, & qui mecum ſunt nominati in cartula hoc ſacramentum ſa-

facimus pro nobis, & pro Archiepiscopo & Consulibus & pro Vicecomite, & pro omni Comuni Pisae & pro omnibus maioribus, & minoribus Civitatis. Et hoc nos firmiter & pura mente & honeste iuramus, hoc quod est discretum in cartula tenebimus sine fallacia, & sine ingenio, & veraciter omni tempore tenebimus. Nec umquam ex hoc discreto aliquam rem frangemus. Et hora qua hoc discretum frangemus, in Deum credulitatem non habebimus. Et si hoc bene non tenebimus in Dominum Jesum Christum non speramus, neque in legem suam, neque tenemus in illo nullam credulitatem, & sit nostrum dictum sicut Iudaico populo, et simus sicuti Iudas qui Deum tradidit. Et simus ex illis qui ad sinistram Dei erunt quando dicet: Ite maledicti in ignem aeternum; & erimus sicuti qui adorant Idola. Et erimus separati a Patre, & Filio, & Spiritui Sancto & a Sancto Petro Apostolo, & a duodecim Apostolis qui Spiritu Sancto repleti fuerunt. Et erimus separati ab illo dicto quod dixit Beato Petro Apostolo: Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in coelis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in coelis. Et simus iterum divisi a verbis Beati Pauli. Et iterum simus divisi a trecentis decem & octo patribus, qui fuerunt antiquitus, & decem omnibus Patriarchis Orthodoxis; Et sint dicta nostra sicut dicta Seuris Maistri Iacobitarum, & Maistri Nestor & Nestorius. Et Eucharistia, quam accipimus sit nobis ignis in corpore, & non habemus credulitatem quod Comunicatio sit Corpus & Sanguis Domini nostri Iesu Christi. Nec credimus, quod ipse surrexit a mortuis neque adscendit ad coelos; nec oratio, nec ieiunium quod nos facimus ad Deum acceptabile non sit, sed Diabolo. Et sit consors

ſors noſtra cum Diabolo, & cum idolis, & quod Deus nullam remiſſionem a nobis non habeat, nec ſuper nos, nec ſuper filios noſtros ſit aliqua benedictio Dei. Et ſimus excomunicati, & ſeparati a Deo omni tempore ſi hoc frangerimus, & ſimus poſiti in ignem aeternum; et numquam Deus peccata noſtra nobis dimittat, nec bonum ovium habeamus, nec a Deo, nec Ieſu Chriſto nec a lege ſua. Et hoc ſacramentum quod iuravit nobis Raynerius Bottaccius Legatus veſter non fuit factum niſi bona voluntate illorum, qui in iſta cartula ſunt nominati, hac de cauſa quod omnes Piſani tam maiores, quam & minores, hoc ſacramentum, quod iſti ſua bona voluntate fecerunt illi concedunt, & libenter tenebunt, quoniam omnes Piſani hoc ſacramentum fieri iuſſerunt. Et illi firmiter tenebunt ſacramentum quod iſti iuraverunt, et fecerunt hoc ius iurandum ſecundum hoc quod eſt ſcriptum in hac cartula, & fuit factum hoc ſacramentum, quorum Patriarchis & Epiſcopis, & Sacerdotibus bona voluntate Legati, et qui cum illo ſunt, & omnes Piſani ſua bona voluntate hoc concedunt nos qui ſumus nominati

Filius Bernardi Raynerius.

Presbyter Arrigus Filius Guidi.

Vgo Moretti. Intelleximus hoc quod eſt ſcriptum in carta iſta. Et hoc ſuper nos manulevavimus & ego Presbiter Villanus ſcripſi pro his tribus nominatis & pro me.

Piſana gens admodum illuſtris, celebris etiam nominis inter Barbaros, & Saracenos fuit. Ab iis enim Muſethus Rex Saracenus praelio ſuperatus eſt, & Sardinia ſpoliatus, ut etiam *Bonincontrius* noſter ſuperius *pag.* 19. memoriae prodidit. Barbaros item

 in

in Sicilia contuderunt ut *pag.* 29. fuperius videre eft. Sed & praeclara eorum facinora fuerunt in facris adverfus Saracenos Afianos expeditionibus; quare mirari non fubit, fi Saladinus eorum potentiae & celebritatis ratione habita lubenter cum iis fędus percuffit,& privilegia eis immunitatefque conceffit. Sed & cum aliis Barbaris regibus Pacta & conventa Pifanorum reperio, ut anno MCLXXXV. Inftrumentum pacis inter Alfachi Ebubraim Maioricae aliarumque infularum circumiacentium Regem atque Commune Pifanorum initae; quod quidem in Archivo Reformationum Florentiae adfervatur, & a *Lunigio Tom. II. Col. Diplomat. Ital.* refertur. Anno vero MCCLXV. Inftrumentum pacis inter Elmirum Mommini, Regem Tunetanum, & eamdem Civitatem Pifanam factae, quod a memorato *Lunigio Tom.* I. profertur; & aliud apud eumdem eodem *Tomo*, in quo habentur Pacta inter Muley Bufferium, Regem Tunetanum, & Commune Pifanum, inter utriufque fubditos libere ac fine ullo impedimento tractando fancita anno MCCCIIC, more Pifano. Pacta vero conventa quae inter Saladinum, & Pifanos interceffere, & Saladini Epiftolas ad Pifanos fcriptas, ita produximus, ut in Codice MS. Riccardiano digefta erant, non fervato temporis ordine; nam prima Pacta conventa fancita fuerunt anno Muhamedis DLXIX. Chrifti MCLXXIV. Prima autem, & fecunda Epiftola, fcriptae dicuntur Anno Hegirae DLX. Ærae vulgaris MCLXV. Tertia Epiftola fcripta eft anno Hegirae DLXXV. Ærae Chriftianae MCLXX. In multis annis deeft, fed inter poftrema inftrumenta eft unum *pag.* . . . . . . quod anno Hegirae DLXX. Chrifti MCLXXVII. datum eft. Illa vero, in quibus annus deeft, fed Villanus Ar-

Archiepiscopus Pisanus nominatur, ante annum Christi MCLXXIV. scripta esse non est dubitandum, quum Villanus Archiepiscopus anno MCLXXIII. mortem obierit, ut apud *Troncium* in *Memorabilibus Pisanis* videre est. Consules autem antiquitus Pisas moderabantur, ut constat ex hisce instrumentis; & digna sunt quae heic exscribantur excerpta quaedam ex *Memorabilibus* MS. *Aurelii Gryphonii*, quae in privata Bibliotheca Nobilissimi Viri *Gabr. Riccardii* Canonici Florentini adservantur, & quorum prooemium ita habet: *Ricordo, per me scrittore, Aurelio Grifoni, sendo tornato questo dì 13. di Settembre 1616. da Pisa, a dove in essa ho fattovi dimora giorni trenta e veduto molte scritture antiche di quella Città, Pubbliche, & visto tre Prioristi nella Cancelleria de Signori Priori di Pisa, io ho trovato molte famiglie nobili che di cognome sono nominate, e cognominate di casata nella Città di Firenze, e quali nomi, e cognomi sono riseduti per antico in Pisa del supremo Magistrato detto delli Anziani, il quale cominciò dell' Anno milledugento, & innanzi al 1200. si governava a Consolato, con numero 12. Consoli, ed altre memorie ritrovate ne' detti libri di Pisa, come desttutto io ne posso fare fede per la verità, di quanto è scrito in questo libro, ec. Sendo andato a Pisa d' ordine di S. A. S. come per lettera del Signor Lorenzo Usimbardi*. Et paulo post ita habet: *Nota, come la Città di Pisa, si governava da' Pisani sotto nome di Consoli innanzi all' Anno 1200. e quali risedevano due mesi per ogni seggio, in fra quali io ho trovato, che risedettono questi al Consolato.*

Gualdo Gualandi Pisano del 1127.

Vguccione d' Alberto Gualandi Pisano del 1140.

Lamberto Gualandi Consolo, e Ambasciatore a Federi-

go Barbaroßa Imperadore del 1170.
Alberto Gualandi Consolo del 1194.

Nota come ho letto un Contratto in carta pecora dell' Anno 1156. a dove suno soscritti i dodici Consoli Pisani, in fra quali io vi ho trovato soscritto Arrigo Consolo del detto Anno 1156. Credesi, che detto Arrigo sia di Casa Medici Pisano, trovando io che Gherardo d' Arrigo Medici era mercante in Pisa del 119·.

Nota, che come si è detto, il governo Pisano cominciò a Consolato, e durò sino al 1200. & dal 1200. cominciò il governo sotto nome delli Anziani, e durò sino al 1407. che in questo tempo e' Fiorentini presono Pisa, e li Fiorentini la raddußero a governo di numero sei Priori, e durò il governo sotto nome di Priori sino al 1494. & dal 1494. sino al 1509. mediante Carlo Ottavo Re di Francia ritornò sotto il governo d' Anziani, e dal 1509. sino al presente anno è ritornato sotto nome di Priori, mediante loro Altezze Sereniſsime. Facile autem haec faedera barbari reges cum Christianis inibant, ut commercio & mercaturae faverent, & ut merces, quibus indigebant, in eorum regna deferrentur, quod ex hisce iustrumentis late intelligitur. Hinc etiam cum Florentinis pacta sancita invenio a Rege Babylonis Saeculo XV. & manuscripta exstant in Bibliotheca Riccardiana. De Pisanis vero, eorumque cum Barbaris & Saracenis commercio, pluria etiam proferre potuissem, si per otium Archivum Florentinum Reformationum consulere licuisset, in quod ingens copia instrumentorum Pisis translata est, & multa quidem Arabice scripta sunt. Observandum interea est, ubi *pag.* 202. Icti nomen legitur, contractum esse Aegypti nomen; & Aegyptus exponitur etiam in Scholiis margis Instrumentorum horum MSS. quibus a passim declarantur.

Per

Per haec ferme tempora, Conradus Montis Ferrati Marchio Tyrum ex Italia adpulit cum navi Isaacii Graecorum Imperatoris, cuius sororem in matrimonium acceperat. Expositisque in continenti militibus, ut urbem ingressus est, tantam de se admirationem adtulit, ut Comes Tripolitanus, quem ex praelio servatum a barbaro hoste memoravimus, Conradi virtutem & copias suspectas ducens Tyro relicta Tripolim perrexerit, ubi occulta prius cum Saladino tentata pace, quum illam a suis civibus observari vellet, expostulat ab iis iusiurandum illos conservaturos, quae ipse Saladino promiserat, adserens tempori nedum cedendum esse. Cui quum cives id denegarent, adfirmantes se nihil iuraturos, quod non prius aperte non accepissent, maestus stratum suum ingressus, in eodem, Dei iudicio, eadem nocte occubuit. Sunt qui dicant illum a Conrado veneno interfectum. Ceterum eius cadaver circumcisum repertum est, quia infidelis fuerat. Sed Tripolis Antiocheno Principi commissa est.

Iisdem temporibus Guillelmus Siciliae Rex quinquaginta triremibus, quas Margaritus quidam Siculus ducebat Tyri adparuit, Crucesignatos deferens. Ceterum Saladinus Ascalonam reversus, oppugnatam continuis diebus urbem ita demum susce-

sce-

ſcepit, ſi Guidonem regem Ieroſolymitanum, & templi magiſtrum liberaret, ſolutique vinculis Tyrum revertantur. Interea Alam Turcarum Ductor Laodeciam deditione ſubſceperat, eamque urbem cultoribus Arabum auctam quum reliquiſſet, in Agro Antiocheno inconſulte vagi palanteſque illati talem a noſtris cladem accepere, qualem ipſi ſuperioribus diebus Chriſtianis dederant. Saladinus Aſcalona munita copiis auctus eorum, qui a populatione Antiochena, & praelio male habito diffugerant, Ieroſolymas duxit. Inceſſanter diebus . . . ad partem occidentis oppugnatam fruſtra urbem cum reliquiſſet prae moenibus conſedit; turreſque poſt aliquot dies oppugnare continuabat. Quum cives multitudine magis quam hoſtium vi, aut armis perterriti eſſent, ita ſe tamdem Saladino dedidere, ſi cum eorum ſupellectili, quam quiſque humeris ferre poſſet abire permitteretur. Facta eſt urbis deditio ſexto Non. Octobris, qui fuit anno ſalutis MCLXXXVII.

Saladinus urbem ingreſſus ſanctuaria polluit praeter Salomonis templum, in quod nudis pedibus, & capite aperto, aqua roſacea pavimento adſperſo ingreſſus eſt; permiſitque Chriſtianis tantum ex Aſia oriundis urbem incolere. Ceteros Tyrum deduxit, quam urbem Guillielmus Rex ſua de-

defendendam ope ſubſceperat, repuleratque inde Saladini copias magno eorum incommodo. Deinde Saladinus in Antiochiam duxit exercitum.

Vrbanus Pontifex poſtquam ea, quae apud Ieroſolyma acta erant, & res in Aſia adverſas accepit, tum miſericordia Chriſtianorum ob fidem peremtorum, tum etiam de Templorum exſpoliatione certior factus, timore correptus, fidens ac ſupplex, quum Venetias ad opem implorandam miſeris Chriſtianis proficiſceretur in aegritudinem incidit, & ex ea non multo poſt Ferrariae mortuus eſt. Eodem anno eſt ei ſuffectus Gregorius Octavus Beneventanus, qui pari ardore accenſus Piſas ſe contulit, Genuenſeſque cum Piſanis diſſidentes pacificat, hortaturque ambos, ut contra Barbaros in Aſiam proficiſcantur. Sed ipſe octavo, & quinquageſimo poſt die interiit, & Clemens III. vir Romanus ei in Pontificatu ſucceſſit, qui praefuit Eccleſiae Dei annis tribus, & menſibus quinque, & diebus ſexdecim.

Interea Saladinus victoria elatus quinque & triginta civitates ex principatu Antiocheno infra trimeſtre partim vi, partim deditione civium, accepit, & ipſam Antiochiam, eiuſque Patriarcham, quem auro prius corruperat, in ſuas partes attraxit. Cete-

rum

rum Christiani Duces, Regesque a Clemente admoniti se cruce signavere; Fridericus Imperator, Philippus Franciae Rex, Richardus Rex Angliae, Odo Burgundiae Dux. Orta deinde inter Regem Francorum, & Angliae, altercatio expeditionem hanc paulisper retardavit. Ea tandem sublata Veneti, & Pisani cum eorum triremibus Crucesignatorum partem adsportavere. Guillielmus Siciliae Rex qui cum Imperatore Constantinopolitano se iam pacificaverat, & Messanam redierat, Annonam tum ex Sicilia, tum ex Apulia, & Calabria suppeditabat. Fuere item tam felicis expeditionis Imperatori Comites Frisiones cum triginta eorum navibus, & aliis duodecim, quas Flandrenses armavere. Qui in Mauritaniam quum venissent Africae litora invadentes ingentia ibi damna contulerunt; Silunumque urbem sexaginta diebus oppugnatam tandem diripiunt. Ad quam rem peragendam quum multitudine hostium impedirentur, nec se inde ita facile, uti rati fuerant, avelli potuissent, tardius in Asiam devenere. Et Hungarorum Rex tum religione, tum etiam auctoritate tantorum Principum, permotus, cum Venetis pacificatur. Qui cum Pisanis Tyrum primo adpulere, pariterque Asiae littora depopulantes in Alexandriae portum pervenere; ubi viginti Barbarorum na-

naves a classe Pisana incensae sunt; praeda ingens inde ablata classis se omnis ditavit.

Per ea tempora Guido Rex Ierosolymitanus, qui Tyrum post praelium male habitum carcere solutus se receperat, quum urbi praeesse vellet a civibus administratione prohibitus est. Nam se sub dominio Conradi Montisferrati esse adfirmantes alii parere recusabant. Ex quo Guido Acone exercitum duxit, in cuius castris classis Pisana, Venetaque, & Crucesignati se contulerant, urbemque obsidione cinxerunt. Saladinus his auditis suis laborantibus subcurrit. Pugnatum est aliquot diebus varia utriusque exercitus fortuna, & tandem commissum pari voluntate praelium tam periculosum atroxque fuit, ut primo nostri paene victores Saladini equitatum in castra propulsaverint. Sed quum regredi vellent a Barbaris oppressi periculosum pugnae eventum reddidere. Accepissentque nostri cladem ea die haud obscuram, ni Gottofredus custodiis castrorum relictis eruptione in hostes facta barbarorum impetum substinuisset. Duo millia Christianorum caesa fuisse a barbaris ea die memorantur, in quibus Templarium Magister Oddo, & Andreas Estensis; & hostium paene par numerus cecidit.

Iam

Iam in sequentem annum distracta erat Ptolemaidae obsidio, & fames morbusque pestilens nostrorum castra invaserat, seditioneque in castris exorta, hostium stationes, quae annona abundabant triginta fere millibus militum, qui famem tolerare non poterant, clamore sublato quum invaderent, simulata Saladinus fuga illas nostris diripiendas reliquit. Quae quidem plenae erant omnis fortunae tum publicae, tum privatae. Quumque nostros palam euntes accepisset, & sine ulla custodia aut metu vagantes, statim regressus, agmine instructo consedit in ipso itinere, unde a nostris in sua castra reditus erat. Nostri singuli, bini, turmatimque interdum, quum per hostium agmina inordinati incompositique redirent a barbaris intercepti paene omnes, & occisi sunt. Ea clades adeo nostros perterruit, ut non fuerint postea ausi ex munitionibus prodire. Quo tempore Sibylla cum quatuor parvis filiis profluvio ventris in ipsis castris interiit; & Isabella quarti Baldovini filia Genfrando cuidam Germano Proceri desponsata est, cui Regnum Ierosolymitanum Sibyllae sororis morte debebatur. Id Conradus Montis Ferrati aegre ferens illam Tyrum adsportavit, consummatisque cum ea nuptiis, Regnum Ierosolymitanum subscepit. Hoc etsi caeteri

Chri-

Chriſtiani exercitus Duces iniquo animo ferebant, tamen quia illum, etſi maxime optaſſent, opprimere non poterant; tum quia ab eo annona noſtris praebebatur, tum etiam quia quidam largitionibus ab eo corrupti fuerant, tam nefarium facinus toleravere.

Interea Guillielmus Siciliae Rex, qui ex Iohanna uxore filios non ſuſceperat, Conſtantiam ſororem ſuam Deo dicatam auctoritate Clementis Henrico Friderici filio, quum iam illa aetatis eſſet provectae, in matrimonium copulavit. Quumque ſibi vitae finem adeſſe intelligeret illam teſtamento heredem inſtituit. Quae ſola ex Guiſcardorum gente ex legitimis haeredibus ſupererat. Nam Tancredum naturalem fuiſſe commemoravimus, & Rogerius frater, qui a Patre diſſenſerat, in Turri Piſana ut ſupra diximus mortuus eſt. Obiit Guillielmus Panhormi triginta ſex aetatis annis; regnavit annos XXI.

LAV-

HISTORIARVM VTRIVSQVE SICILIAE

LIBER QVARTVS.

Ancredus hanc Guillielmi fratris ultimam voluntatem nulla ratione ferendam ratus, ira simul & dolore Regni permotus, quia extraneum potius ex Regno, quam se instituisset heredem, & quia Constantiam in contumeliam sui, voto solutam, aetatis senem, & infoecundam, ut a plerisque rebatur, Henrico nupsisset, ut primum fratrem vita excessisse acceperat, adiutus a veteranis militibus, quibus cum liberalissime vixerat, & omnem pueritiam egerat, accersitusque a Siculis, Insulam occupavit, omniumque adsensu Rex consaluta-

ta-

tatus in Calabrias traiecit. Quibus item subactis in Apuliam penetravit. Qua item occupata, ita celeri cursu ceteras Regni provincias suae ditionis effecit, ut omnes ad admirationem tantae felicitatis sua benevolentia adtraxerit; quamquam Clemens in Constantiae praesidium Ecclesiae copias eo misisset, quae a Tancredo superatae in Campaniam profugerant.

Ea tempestate omnis ferme Etruria omissis tum civilibus, tum etiam domesticis bellis ad expeditionem Asiaticam se armaverat. Ii re bene gesta victores ex Asia conlaudati pro concione a Friderico quum discedere vellent, Vexillo Rubenti ab eo Pisani (1) donati sunt; quia eorum egre-

(1) *Villanius* non Pisanos, sed Florentinos rubenti vexillo donatos memorat. Sic enim *Cap. XIII. Lib. V.* refert: *Nelli anni di Christo MCLXXXVIII. essendo commossa quasi tutta la Cristianitade per andare al soccorso della Terra Santa vegnendo in Firenze l' Arcivescovo di Ravenna Legato del Papa a predicare la Croce per lo detto passaggio, molta buona gente di. Firenze presono la Croce dal detto Arcivescovo a San Donato tra le Torri di là da Rifredi, dov'è il monasterio delle Donne, perocchè il detto Arcivescovo era dell' ordine di Cestello; e ciò fu addì due di Febbraio del detto anno: e furono sì grande quantità i Fiorentini, che fecero oste per loro oltremare; e furono al conquisto della Città di Damiata de' primi,*

gia opera plurimum in bellis contra Barbaros usus fuerat. Et quia gratificari illis cupiebat, quorum virtus maxime in his bellis enituit, agrum Florentinis prius ademtum ad decimum proximum urbi lapidem restituit.

Ceterum Fridericus obsidione Acconis nondum soluta per Hungaros terrestri itinere Constantinopolim magno Graecorum impedimento pervenerat. Isaacius vero Imperator Constantinopolitanus, quum illum maiorem in modum formidaret, Friderico suadet, ut quanto id citius fieri possit in Asiam traiiciat. Expositis igitur incontinenti copiis Ptolemaidam Turcarum urbem expugnat. Iconium inde delatus, quia eorum Dux annonam promissam denegaverat, finitimam regionem depopulatus omnia suae ditioni subiecit, & inde in minorem Armeniam magna annonae penuria, & pluribus praeliis cum Turcis gestis, pervenit, cunctisque civitatibus oppidisque quacum-

che presono la terra, e per insegna recarono uno stendardo vermiglio, che ancora è nel Duomo di San Giovanni. E per la detta devozione, e sussidio de' Fiorentini fatto in servigio di Santa Chiesa, e della Comunità, da Papa Gregorio, e Federigo Imperatore, fu renduta la iurisdizione del contado al comune di Firenze di lungi alla Città dieci miglia. Mecatt.

cumque incederet ſuae ditionis effectis, dum rapidum flumen pervadere niteretur, caſu periniquo cadentis equi ſuffocatus eſt anno ſalutis MCLXXXVIII. Eius cadaver ab Henrico eius filio paternae expeditionis ſocio Tyrum delatum eſt. In qua urbe Conradus Montis Ferrati Marchio ab Saladino obſidebatur. Vixit autem Fridericus in imperio annos XXVII. quibus pro maiori parte excommunicatus permanſerat. Superfuere ex Friderico filii duo; Henricus VI. natu maior, quem diſcedens e Germania Alemannis praefecerat. Eius copiae tamdem in agrum Antiochenum delatae brevi dilabuntur.

Iiſdem temporibus claruit Ioachim Abbas Florenſis Calaber, quem ſpiritum propheticum habuiſſe ferunt, libroſque in ſacra Theologia quamplures edidit, inter quos in Apocalypſin ſcripſit. Inter cetera eius egregia dicta hoc putamus eſſe, Civitatem Conſtantinopolitanam; quae propter frequentes haereſes a vera fide deſciverat, dandam eſſe gentibus. Quod deinde noſtra memoria eveniſſe vidimus.

Interea Philippus, & Richardus, Angliae, & Galliae Reges, Tyrrheno mari ad Meſſanam devecti felicibus auris uſi in Ptolemaidae portum pervenerant, & noſtrorum caſtra auxerant. Richardus vero foedis

coeli tempestatibus XI. Iunii MCLXXXX. in Cyprum delatus quum terra a cultoribus prohiberetur, excandens ira Insulam occupavit, illamque sibi munivit. Inde apud Ptolemaidam ceteris se coniunxit. Oppugnata ab iis urbs, Saladini virtute semper defensa; ubi variis praeliorum congressibus erupere; saepius cum nostris concursum, & dubio marte certatum est. Clemens interea Romae moritur A. MCLXXXXII. & Coelestinus III. vir Romanus ei in Pontificatu successit. Hic Henrico praesente coronatus est omnium Romanorum plausu; & ingenti pompa per urbem invectus cum eodem Henrico ad Petri Basilicam consedit. Qui aegre ferens Tancredum Regno Neapolitano potiri, clam Constantiam uxorem Panhormo eduxerat. Iusserat enim Pontifex Henricum in Germanorum Regem post Friderici mortem deligi, & nuptias cum Constantia celebrari. Postremo illum Imperatorem dixit, Regemque utriusque Siciliae creavit, iuribus Romanae Ecclesiae semper salvis. Hic veniens in Italiam Tusculum Coelestino Pontifici dono dedit, quod inconsulte, & nulla veteris odii ratione habita sibi a Romanis petitum tradidit. Quod mox ab ipsis dirutum est, & ingentia muri, & portarum saxa

xa Romam ob rei memoriam deportata Clivo Capitolino adfixa ſunt.

Per haec Henricus nuptiis cum Conſtantia celebratis Neapolim tribus ferme menſibus obſedit, quia cum Tancredo ſentiebat. Sed peſte in caſtris exorta, quum eius exercitus paene inutilis factus eſſet, ut primum convaluit, Salernum relicta Neapolitanorum obſidione profectus eſt, civitatemque diripuit. Deinde in Alemaniam ab amicis accitus novos in Germania motus iam exortos ſua praeſentia ſubſtulit, deinde in Italiam rediit. Eo anno ſolis defectus fuit.

Duobus iam annis duraverat Ptolemaidae obſidio, etſi Philippus partem muri adſcenderat cum ſuis, & validiſſimam turrim corrui fecerat. Quo metu cives perculſi tamdem deditionem fecere tertio Idus Iulii, ea lege a noſtris data, ut pars Crucis, quae ſuperioribus annis in praelio male a noſtris habito amiſſa fuerat, & quam fama erat ibi a barbaris ſervari, noſtris reſtitueretur; civeſque cum eorum praeſidio incolumes inde abirent. Quod, ut exſequeretur ſine illorum civium periculo, id negotii Philippo, & Richardo, Regibus datur. Richardus, quum Chriſti Crux non reperiretur partem civium quam incolumem deducendam acceperat, crudeliter trucida-

vit. Philippus suos cum captis antea a Saladino Christianis permutavit. Ob quod simultas primo, inde odium manifestum, inter eos exortum est. Saladinus his legibus non servatis, quibus se Ptolemaide dederant, indignabundus multarum civitatum moenia diruit, quas pridem a Christianis subsceperat, in quibus fuit Caesarea, Ascalone, Dan, & Sachan.

Richardus Ioppen instauravit, quae & Caffa dicitur, coloniamque Christianorum deducens eam civibus explevit. Erat Saladini animus Christianis Ierosolymam restituere, sed certior factus de discordia inter Philippum, & Richardum, exorta ab incepto consilio se abstinuit. Philippus deinde se aegrotum simulans in Italiam rediit, Oddonemque Quercidam Burgundiae exercitui Asiatico praefecit. Per id tempus Richardus animo auctus, & maioribus intentus negotiis cum Saladino bellum gerebat. Quo tempore Tyri duo sicarii Conradum Montisferrati adgressi, ut eorum superstitionis hostem vita privarent, pluribus vulneribus confoderunt. Vnus illico ab adstantibus Conradi amicis trucidatus est. Alter ex fuga retentus non alio, ac si evasisset, vultu fuit, tormentisque quum cruciaretur ea hilaritate permansit, ac si etiam tunc fuisset immortalitatem adsequutus.

Per

Per id tempus Henricus Campaniae Comes Isabellam Reginam uxorem duxit, dominiumque Tyri sibi vindicavit, spretoque regio nomine Regem Franciae invasurus Campaniae titulo contentus susceptam principatus curam egregie administravit. Richardus vero, quem maiora attentantem meminimus, blande Guidonem Lusinianum adpellatum hortatur, ut relicto Tyri, & Ierusalem Regno, Ptolemaidaeque dominio, Regnum Cypri perpetuo possideret, quod grandi suscepta pecunia impetravit, & ad nostra usque tempora sui possiderunt. Deinde Richardus, & Oddonus, dum Ierosolymas obsidendas pergunt a Saladino in itinere adorti superiores in pugna fuere, & nonnullis ex suis ditionibus amissis castra apud Bethelem habuere; commeatuque intercepto, qui ex Aegypto Ierosolymas importabatur, urbe potiti essent, si eo castra contulissent. Iam Autumni tempus adventabat, & Richardus Ascalone milites in hiberius locaverat; quam instauratam Gazam Christiani adpellaverant. Oddo Tyri hiberna habuit. Interea classis Veneta & Pisana, quam superioribus annis in Asiam pervenisse diximus, Asia excessere. Hi inter se quibusdam veteribus odiis decertantes magni postea detrimenti Christianis fuere; nam pars Pisanae classis Polam deletam in-

instruere, quae Venetis tributaria erat, occupavit, ibique Pisani hiemantes a Venetis eorum classis intercepta est; Polaque vi capta &, Pisana classe incensa, onerarias eorum naves Athenis redeuntes interceperunt. Sed tamdem magno Pisanorum incommodo pax inter utrosque firmata est.

Richardus interea, dum Ierosolymas pergit, certior de Philippi odio factus Normandos, qui suae ditionis erant, in Gallia bello exagitaturus, in Gallias redire statuit. Itinerique tanto vehementius instabat, quia compertum habebat Ioannem fratrem ad Angliae Regnum adspirare; peractisque ob eam rem turpiter cum Saladino induciis, omnia, quae superioribus annis bello sua effecerat, illi restituit, praeter Tyrum & Ptolemaidam. Deinde in Austriam veniens ab hostibus captus Imperatori Henrico traditur, a quo post annum magno auri pondere a suis redemtus; ob idque & Regi Francorum infensus graves contra eum inimicitias exercuit, unde se cum suis post foedus a Richardo cum Saladino habitum Ptolemaidam recepit, parteque suorum Tyrum immissa, hortatus est Henricum Campanum ut Regni Ierosolymitani titulum subsciperet. Quem ille otio deditus renuit; pauloque post in Campania domo praecipitatus interiit. Iisdem ferme diebus Guido

Rex

Rex Cypri vita functus est, & Antiochus eius frater Regnum accepit. Deinde Isabellam Henrici relictam duxit uxorem; ad quam iure hereditario Tyri, & Ierusalem Regni titulus adtinebat. Saladinus quoque eodem tempore mortuus est, qui moriens se sepeliri mandavit in Templo Salomonis, inque suo tumulo lanceam imponi, & per urbem praeconis voce adclamantis deferri, Saladinum Asiae domitorem nihil amplius ex tam opulento Asiae regno & tantis opibus secum deferre. Quo functo vita eius frater Sifandinus cum Saladini filiis de imperio decertavit. Quae res nostris plurimum auxilii & favoris adtulit. Namque Sifandinus quum aegre Saladini filios ferret, illos occidit, ut solus imperitaret.

Per ea tempora Richardus Rex Angliae magno bello altercatur cum Philippo Franciae Rege propter Normandiae Comitatum, ex quo ea poene Provincia bellis consumta est.

Philippus Rex Franciae Ilferoburgem Regis Danorum sororem apud Ambianam urbem uxorem sibi copulat; quam mox maiorem in modum exosam habens, de eius divortio apud Guillielmum Remensem Episcopum libellum porrexit, quem ille non admisit.

In

In Etruria per ea tempora bellum erat. Nam Volaterrani de finibus cum Pisanis diffidentes quum oblatos non acceptassent, indignatus Pisanus populus omnem eorum juventutem eo coegit. Obsessi Volaterrani per quatuor menses, in arbitrium populi Pisani se permisere; qui ab iis male habiti omnes in carcerem Pisis conjecti magno auri pondere se redemere. Deinde Senensibus intermediis pax inter eos firmata, & magno Volaterranorum damno transacta est.

Et classis Pisana quinque & XX. triremium in Africam delata viginti Barbarorum triremes, quae in Sardinia Cliastrum oppidum depopulatae erant, in mari praeda onustas cum eorum nautis intercepit; Sardosque captivitate liberatos suis restituit. Ob quod a Sardis ejus gratiae causa Cliastrum Pisanis cum Savino (1) monte, ubi nunc Orieste est, dono datur; ubi ipsi oppidum Sancti Savini aedificaverunt, auctore Stephano Gismundo (2) eorum nobili, qui classi praepositus a populo Pisano fuerat.

Hen-

(1) *Savino*, ut videtur, prò *Sabino*.

(2) Haud abs re, & injucundum, fore crediderim, ex superius laudatis *Aurelii Gryphonii* Memorabilibus heic adrepta occasione nomina plerarumque nobilium

lium familiarum Pisanarum proferre, quarum apud eum catalogus elementorum ordine ita habet.

Libro del Prioriſta di Piſa detto Cronica Antianorum, qual libro comincia del 1289. & prima.

Agnelli	*Agati*
Accatti	*Arrigho da Lucca*
Adami	*Baliani*
Armati	*Batatti*
Armignoſſi	*Bellomi*
Alliata	*Baſei*
Abati	*Buonafede*
Arlotti	*Branchi*
Ammannati	*Bugarri*
Ariſteccha	*Buon Conti*
Abbracciavacche	*Buonaiuti*
Alfereii	*Buoninſegni*
Arſicci	*Buonaveri*
Del Abbaco	*Buonaffari*
Aiutami Criſto	*Buonamici*
Attavelli	*Brigaſenni*
Argumenti	*Buonapota*
Ardovini	*Botticelli*
Aſciano	*Benigni*
Appiano	*Buonanni*
Albertini	*Bettoni*
Angeli	*Buonincontri*
Aſtari	*Buonaccorſi*
Aldighieri	*Benetti*
Accerriti	*Bandini*
Amori	*Bondiei*
Amadori	*Bellebuoni*

Bel-

Bellebranche	*Barile*
Berzighelli	*Bonizzi*
Bellandi	*Bartalotti*
Branculari	*Bocchetti*
Buldrone	*Bettini*
Baroni	*Bucchisi*
Balbi	*Buonromei*
Badessa	*Baroncini*
Brunelli	*Bandi*
Benincasa	*Bernardini*
Barbotta	*Bartoli*
Berci	*Bocchi*
Bargatta	*Bocchetta*
Buti	*Bencivenni*
Baciocchi	*Bruschi*
Bertini	*Bufalini*
Bottari	*Barbieri*
Bella Talla	*Bolgarucci*
Berti	*Boeti*
Bue	*Baldi*
Buonfigli	*Barucci*
Barba	*Bizzarri*
Benvenuti	*Baruffi*
Baccioni	*Capanuoli*
Betti	*Cinquini*
Borghini	*Camuliani*
Benedetti	*Casciani*
Briccia	*Cappellari*
Bagnio	*Campigli*
Bernardi	*Cascioli*
Balbanosi	*Cordovanieri*
Balducci	*Caleffi*
Buoncristiani	*Cavalletti*
Baglioni	*Corboli*

Di

Di Campo
Cestosi
Da Canneto
Cortigni
Carretti
Di Corte
Cesani
Conetti
Castraleoni
Castelli
Cavalca
Da Cotone
Da Colle
Cavallosari
Cioli
Capannetti
Carini
Caccanemici
Centi
Cini
Carratella
Chelli
Compagni
Cotena
Calse
Cipolla
Chiaffi
Colimele
Cenni
Casciari
Campanari
Carboni
Cambi
Caraffari
Cartellosi
Conforti
Civoli
Chiari
Cappellacei
Casanuova
Casoni
Del Corno
Corbini
Cosci
Castroni
Casucci
Ciabatti
Ciapparoni
Curradini
Chiavelli
Centolire
Ciampuli
Castelli
Cionarini
Corsini
Calende
Capraia
Cavalcanti
Coraffa
Cambini
Corsucci
Cioni
Ciampulini
Cilla
Casciani
Colini
Cantarini
Cagnassi

Cri-

Cristiani	*Falchini*
Cieoli	*Delle Foglie*
Della Caccia	*Fava*
Carnesecchi	*Farsettari*
Checcucci	*Fidanese*
Capretti	*Fieravanti*
Dati	*Fracassi*
Davini	*Fantini*
Damiani	*Ferramosca*
Donacci	*Falducci*
Donati	*Femminella*
Davinicci	*Fedini*
Dini	*Fanucci*
Dindi	*Faloppi*
Del Duomo	*Forculi*
Errigoni	*Fallerini*
Esmadori	*Franchi*
Erighi	*Frassini*
Framucci	*Gatti*
Fagiuoli	*Gallittiani*
Frarapone	*Garfagnini*
Fornari	*Grassi*
Fanuglia	*Guglielmi*
Federighi	*Gontulini*
Fumanti	*Grilli*
Franchini	*Gruni*
Fabbri	*Guitti*
Falconi	*Gammelli*
Ferretti	*Granelli*
Familiati	*Garofali*
Faloppi	*Granchi*
Del Fagiano	*Gambacorti*
Fibbiari	*Gelsa*
Filippi	*Grassulini*

Gua-

Guascappa
Del Gufo
Guicciardi
Del Gora
Guerrigi
Galgani
Guercieti
Giusti
Guarguaglia
Gese
Del Guercio
Galluti
Guarnieri
Giuochi
Griffi
Gaddi
Graffini
Gualfredi
Ghini
Galletti
Guidi
Grimaldi
Gettalebraccia
Ghetti
Ghelini
Gentili
Giugni
Granducci
Geffulini
Garbini
Guerraffi
Guiducci
Del Grosso
Ghirlandi
Geppi
Guerrini
Gambini
Giacomini
Gaetani
Gattabiancha
Gismondi
Gualandi
Iambelli
Iacomini
Leuli
Lamberti
Leoneri
Lippi
Lambertucci
Landini
Lupi
Lanti
Landi
Longo
Lapi
Laggi
Lapucci
Lemmi
Lanfreducci
Lambardi
Lanfranchi
Di Lando
Luti
Landucci
Maeigni
Martelli
Meloni
Moscherisi

Ma-

Maschioni
Malmetti
Mattei
Mussi
Manni
Moriconi
Mele
Morrona
Marini
Morelli
Marignani
Marovelli
Mariscalchi
Martinoſsi
Micciari
Magogi
Marchi
Da Massa
Miliati
Marrocchi
Maffei
Marci
Martini
Magli
Mattosi
Marinari
Mangarelli
Menabuoi
Merlacci
Margatti
Marsuppini
Maggiolini
Moscha
Morelli
Mugessi
Multicci
Melani
Mondelli
Merciardi
Mascari
Megliorati
Manninghi
Mercati
Malpigli
Magrini
Mannucci
Marrassi
Massei
Mantucci
Maricotti
Marsucchi
Muguari
Masi
Migliorelli
Maccaroni
Marracci
Montefoscoli
Marangoni
Mei
Malannini
Montecatini
Musacchi
Malacalza
Migliacci
Menucci
Marchini
Montalvi
Micheli

Masca

Masca	*Petreti*
Mazzuoli	*Pedoni*
Navicati	*Perini*
Da Navacchio	*Pensiera*
Nocchi	*Pini*
Nucci	*Porcelli*
Del Nero	*Paganini*
Nati	*Paudolfi*
Niccolucci	*Pecci*
Narducci	*Pecciuoli*
Niccolini	*Da Padule*
Nacci	*Pandolfini*
Narducci	*Paffi*
Orlandini	*De Ponte*
Oculi	*Poggi*
Omodei	*Pecchia*
Orselli	*Picchinelli*
Oradini	*Pinocchia*
Oliveti	*Pucci*
Omici	*Da Pontadera*
Orsi	*Puccetti*
Orsarelli	*Porcellini*
Olivieri	*Papi*
Pilati	*Pauli*
Pellicciar	*Pensiera*
Pane Vini	*Porco*
Picbini	*Parazzoni*
Pellari	*Persicati*
Paganelli	*Puccini*
Parlasci	*Perotti*
Papa	*Pesculini*
Pellegrini	*Perauba*
Piaggesi	*Paffini*
Pancaldi	*Putignani*

Pucciarelli
Palmieri
Puccioni
Picchiapietre
Parducci
Pacini
Porciari
Poverini
Pecora
Palmerini
Da Padule
Pagni
Pighinelli
Petreti
Pontecorona
Pistoia
Pitta
Piastra
Pessini
Petrellini
Pelistrelli
Ponsanelli
Poggibonsi
Pisani
Primi
Quarrata
Quintavalle
Rossermini
Roncioni
Raù
Ragonesi
Ranieri
Riccardi
Ricci
Rinaldi
Rustici
Ristori
Della Rocca
Seretti
Stambi
Scelleti
Speronzri
Scacciari
Sampati
Sciancati
Scelluti
Stefani
Sellari
Settimi
Salvi
Seccamerenda
Scalonsi
Sardi
San Casciani
Da Sala
Scarsi
Sanguigni
Scornetti
Seta
Sciolta
Sendacli
Specchiari
Séga
Scarsagalli
Scorni
Secchi
Squarcialupi
Salmuli

Sa-

Savini
Sera
Sismondelli
Da Stellaria
Sassi
Signoretti
Spada
Del Sordo
Serena
Setaiuoli
Salvini
Scaficci
Soppi
Straccagalline
Segni
Saragoni
Succhetti
Soldani
Salinguerri
Sacchetti
Tosti
Tripalli
Tommasi
Tandi
Turchi
Talenti
Trettimanni
Tostari
Tegrimi
Tortini
Tempinelli
Toppaioli
Tamburari
Tarpessi
Tebaldi
Tofani
Tagliaferri
Torcelli
Talucci
Tozzi
Tiari
Turellini
Tinghi
Targonini
Tempieri
Tignanti
Tucci
Torti
Tronci
Delle Vecchie
Vitoli
Viari
Valonsani
Vbaldi
Vgolini
Vernacci
Vpellini
Vaccherella
Vlivieri
Da Via Cava
Viviani
Del Verde
Vbertelli
Vena
Vannoni
Viola
Vecchiani
Vanni

Voglia	*Vaglienti*
Varna	*Vpezzinghi*
Venturini	*Venerosi*
Da Villa	*Visconti*
Vernagalli	*Verchineti*
Da Vico	*Vrbani*
Vaccha	*Vghi*
Vivoli	

Henricus Barbaruſſae filius contra Tancredum in Sicilia inſula cum Conſtantia penetraverat, maioremque inſulae partem benevolentia Conſtantiae uxoris a cultoribus ſibi oblatam acceperat. Guilielmum Tancredi filium adoleſcentem egregium, acriuſque ſibi reſiſtentem haud procul Agrigento contra ipſum concurrentem ceperat. Poſtremo urbe potitus tres ipſius Guillielmi ſorores cum Margarita eorum matre, cum ipſo Guillielmo, quem luminibus excoecavit, in carcerem in Germaniam miſit: ſed ii multis poſtea annis mortuo Henrico a Philippo eius fratre liberati ab ea captivitate fuerunt.

Florentini ea tempeſtate unum Conſulem creavere, qui poteſtate a populo ſibi permiſſa & ius dicebat, & ſtatum Reipublicae gubernabat. Quod plebiſcitum ſingulis annis uſque ad Friderici II. interitum obſervarunt. Et Philippus Franciae Rex Normandiam ingreſſus Vernolum diu obſeſ-

obsessum expugnavit, & inde Ebicam urbem diripuit, incenditque.

Anno salutis quarto & nonagesimo supra centesimum & millesimum Henricus suorum aucto exercitu Tancredum undique fugientem insequutus, tandem omni Trinacria pepulit. Is Tarentum se recepit. Ceterum Henricus Tancredum, Tancredi filium & Margariton Epyrotarum Regem Siracusas fugam properantes, qui Tancredi partis fuerunt, captos in Germaniam misit. Sunt qui dicunt quod inter eos ipse Tancredus Rex fuerit; sed falsum est quum is Tarento non ab Henrico, sed a Friderici eius filii tutoribus, pulsus fuerit. His rebus in Trinacria peractis Romam veniens, omnia quae inter Romam, & Neapolim, sunt suae ditionis effecit. Caietam primo, inde Beneventum, & Neapolim parvo labore suscepit, suisque regnis adiecit, quod numquam antea factum fuisse quidam adfirmant.

Interea Constantia Henrici uxor filium peperit, cui Fridericus nomen fuit. Sed quia eius paritudo poene impossibilis habebatur, utpote quae iam sexagenaria erat, tentorio in perpetuum clauditur Panhormi, ut filium extraheret; observato prius a populo ne quis infans in tentorium deferatur. Quo tempore exorta est tempestas valida, &

grando lapidibus admixtis de coelo cecidit.

Richardus Angliae Rex, qui Philippi sororem sibi desponsatam repudiaverat, cum instructis aciebus manum inferre iam paratus esset, immutata mente cum paucis equitibus ad Philippum venit, seque illi pacificat, cui pro comitatu Normandiae, Pictaviensi, & Andegavensi; superiorem sibi Philippum Regem adgnoscens tributum illi pro iisdem quot annis solvere promisit.

Iisdem temporibus nobilis Gismundorum familia Pisis satis pollens inter se divisa est. Nam cum superioribus annis Stephanus eius gentis primarius in Sardinia dominium occupasset, indignati cives, reliquos quum urbe pellere voluissent, ab hoc divisi, qui cum Stephano senserant potentioribus adversantes eiecti sunt. Qui Gismundi Caraffi dicti, quasi Carae filii, quae Stephani mater fuerat; & Neapolim cum eo venientes ab Henrico conducti, classamentarium ibi aedificantes, civitate, & agro ab Imperatore donati sunt; a quibus Carafforum familia Neapoli honesta pollensque exorta est. Qui cum populo senserant Gismundi Caraccioli adpellati, & ii eorum insignia mutarunt. Qui autem nullis seditionibus se immiscuerant, antiquum eorum nomen insigniaque familiae cum Caraffiis servavere. Sunt qui dicant, Canazzolos Nea-

Neapolim paucos post annos advectos, & Carazolos pro Canazolis dictos & amoenitate urbis captos civitatem incoluisse, & cum Caraffiis eorum gentibus se iterum immiscuisse; quae fama adeo vehemens existit, ut plerique existiment hos ab illis originem habuisse: quod falsum est. (1)

Mi-

(1) Multa quidem de Nobilibus Pisanorum familiis paulo superius adnotavimus; quum vero heic *Bonincontrius* alia quaedam de iisdem memoret; Et per haec tempora forma Pisani regiminis immutata fuerit, Consulum dignitate abolit, lubet quaedam etiam heic animadvertere & de Consulibus, qui ante hanc aetatem Pisas procurarunt, & de viris inclitis, qni in eadem urbe floruerunt, omnia ex laudati *Gryphonii Memorabilibus* excerpendo.

Casate Pisane, che sono risedute della dignità del Consolato in Pisa, Supremo Magistrato, e primo Magistrato, per quanto si è possuto vedere per le Scritture pubbliche in Pisa.

Gualando Gualandi risedè dell' anno	1112.
Ildebrando Visconti risedè dell' anno	1136.
Errigo Federighi risedè dell' anno	1154.
Rinieri Gaetani risedè dell' Anno	1165.
Vetrignio di Rinieri Vpezzinghi risedè dell' anno	1140.
Banduccio Barucci risedè del	1166.
Lamberto Pandolfi risedè dell' anno	1173.
Ildebrando Mercati risedè dell' anno	1179.
Ildebrando Mercati risedè del	1179.
Gherardo Gaetani risedè del	1122.

(1) Miniatenses, qui res Etruriae superioribus annis exagitatas turbulentiores fore cognoverant, & multos ad tyrannidem aspirare, quum ipsi sub fide Barbarussae, deinde Henrici, se continerent, eorum oppidum, quod a superioribus annis in plano, ubi dicitur Sangenesius, aedificaverant, ad antiquum oppidum in monte proximo situm.

Ildebrando Lanfranchi risedè del	1161.
Benedetto Vernacci risedè dell' anno	1165.
Guiglialdo Lamberti risedè del	1167.
Buoncristiano Buoncristiani risedè dell' anno	1178.
Ribaldo Cocchi risedè dell' anno	1191.
Simone Boccacci risedè del	1197.
Ildebrando Mercati risedette dell' anno.	1179.
Rinieri d' Ildebrando Marzi Giudice, & risedè del 1106. *& Sigerio Marzi del* 1226. 1245.	
Arrigho Moschi risedè dell' anno	1156.
Pipino Federighi risedè del	1189.

Vomini celebri Pisani.

D. Arrigus Agliata Capitano del	1110.
D. Adamo Adamo Cav. del	1120.
D. Vgonis Gherardeschi Capitano e Cav. del	1122.
D. Lanfrancus Lanfranchis cons. del	1161.
D. Pellarius Lanfranchis Capitano del	1171.
D. Albertus Agliata Cav. e Capit. del	1175.

(1) Hoc ipsum *Villanius* commemorat *Cap. XXI.* laudati *Libri V.* sic enim refert. *Nelli anni di Cristo* 1197. *i Terrazzani del Castello di San Miniato al Tedesco*

tum, ubi usque in praesens cernitur, transtulere. Cultoribusque ex plano ad montana translatis, duo etiam suburbia ex utraque parte mira celeritate veteri oppido addidere, moeniisque coeno erectis veteri structione minorem cinxere, in quibus sex hominum millia incoluerunt.

Per haec tempora Henricus Regno Neapolitano potitus, quotquot Regni potentes sibi adversos fuisse cognovit, cepit, & in Alemanias relegavit, ob idque illum a Pontifice excommunicatum pluribus mensibus in ea permansisse comperio. Demum absolutus expeditioni ultramarinae se paravit; hortatusque eum Pontifex est ut Archiepiscopum Moguntinum Arnaldum, & Othonem Saxoniae Ducem, quum solus tantos sumtus tolerare non posset, socios sui haberet itineris. Id quum facile impetrasset comparandae classis gratia Messanam perrexere ad commeatus Crucesignatis praeparandos. Deinde insequenti anno aegritudine correptus quinto, & quinquagesimo aeta-

desco per loro discordie disfecero la loro terra, e tornarono ad abitare nel piano luogo detto San Ginegio, ed in quello di Santa Gonda, per esser più allagio del piano, e dell' acqua, e presso al Fiume d' Arno, e di quello d' Elsa, credendosi ivi fare una gran Cittade, ma loro intendimento tosto venne vano. Mecatt.

aetatis suae anno interiit, relicto Friderico filio quatuor annorum sub tutela Constantiae matris, quam Pontifici cum filio commendarat; Regnumque Alemaniae sub tutela Philippi fratris reliquit. Is annis novem pro Imperatore se gessit, & in eorum numero relatus est.

Factum est tamdem divortium inter Franciae Regem & eius uxorem, adfinitate Regis Dacorum probata. Ea tempestate Mauri magna parata classe in Hispanias penetrarunt. Fit cum iis a Don Ferrando Rege Hispaniae praelium, in quo superatus est, & captus; occuparuntque Barbari eam Hispaniae partem, quam inter Valentiam, & Columnas Herculis est, quae hodie Granatam vocant, ubi ad haec usque tempora permanserunt.

Bola Rex in Hungaria per ea tempora decessit, & Henricus eius filius in Regno successit. Orta inter fratres seditio, parataque ad concurrendum acies, aureo sceptro acclamans, Et quis est tam audax, inquit, qui Regio sanguini manus inferre praesumat? Eo maxime modo vir fortis imbecilliores sibi fratres conciliavit.

Quo tempore Dux Saxoniae Otho, & & ceteri Cruce signati per Hungaros, & Thracas in Asiam devenerant ad Ptolemaidam; induciasque ad eam diem servatas

tolli

tolli iusserunt; Berytumque a Turcis desertum muniunt, inde Turone agri Tyrensis castrametati ab hostibus repulsi sunt tanto nostrorum pavore, ut Berytum, quod paucis antea diebus muniverant, eo metu derelinquerent, & Ioppen tantummodo a Turcarum furore servarent. Per id tempus Richardus Angliae Rex telo catapultae percussus obiit, cui Ioannes frater in regno successit.

Ea tempestate Coelestino Romae vita functo Innocentius III. ex Anania oriundus Pontificatum suscepit. Quo impulsore Simon de Monfort Gallus genere, fama clarus, atque opibus pollens cum nonnullis Francorum cohortibus Tyrum transfretaturus, vir fortis & potens, qui nostris plurimum praesidio in Asia fuisse fertur, expeditioni Asiaticae se accinxit. Et Philippus Henrici Imperatoris iam defuncti fratrer Etruriae Ducatum administrans Imperii gubernacula a Constantia, & Pontifice impetravit, quoad Fridericus adolevisset; multaque, ut bonus tutor effecit. Paulo post Constantia moritur, & Panhormi sepulta est, additique puero tutores ab ipsa Innocentius Archiepiscopus Panhormitanus, & Matthaeus Archiepiscopus Campanus. Nec tamen Philippus id aegre tulit, sed rebus novis in Alemania exortis, in

in Germaniam, relicta iis Friderici tutela, penetravit. Philippus Franciae Rex divortium uxoris continuans a Pontifice cum omni suo regno excommunicatur. Id ipse iniquo ferens animo omnes Episcopos Pontifici faventes eiecit, & eosdem, quos pridem suo edicto profugaverat, reduxit. Bellumque deinde cum Anglis exortum varia utrorumque fortuna peractum est.

Anno MCLXXXXIX. in Gallia apud Roretum sacerdote ad altare consecrante, vinum calici immissum videntibus cunctis in sanguinem, & hostia in carnem, mutata est. Et Maio mense eques, qui pridem mortuus fuerat, reviviscit, multaque de inferorum cruciatibus inaudita referens, futura quaedam praedixit, quae paulo post sequuta in Gallia sunt; & aliquot mensibus nihil unquam degustans vixit. Et in vigilia Sancti Ioannis Baptistae ros mellitus de coelo cecidit. Et mense Iulio tempestas exorta est; grando cecidit solito grandior, quae sata, vineas, & nemora, quacumque cecidit, penitus devastavit.

Arturus puer Britaniae comes, nepos Regis, Andegaviae comitatum ab Rege Franciae alienavit, & cepit anno MCC. Philippus Franciae, & Iohannes Angliae Reges pacificantur, & Ludovicus filiorum Philippi natu maior Blancham Andolphi Re-

Regis Hispaniae filiam duxit uxorem. Erat Regis Angliae neptis, ob quod ipse Rex quaecumque belli tempore oppida Philippo Regi abstulerat, Ludovico hac adfinitate concessit.

Anno MCCI. Octavianus Hostiensis, &Iohannes Vellitrensis Episcopi, Cardinales, Legati Pontificis in Franciam eunt. Quorum auctoritate Rex uxorem suam Vngeburgen in qualem qualem gratiam recepit, &super inductam mox a se separavit. Ii Francos absolventes a censuris consilium privatum Regis cogunt, ubi Rege interveniente tractatum est de matrimonio Regis vel firmando, vel infringendo. Tamdem longa mora disceptantium Rex taedio adfectus relictis Cardinalibus & consilio, cum Vngeburge uxore discessit, inrequisitis Patribus, quos tantum per nuntios admonuit, quia tunc statuerat ab uxore non separari. Quo audito consilium dissolutum est. Hoc Maria altera uxor intelligens, & divortium sibi a Rege tacite indictum, dolore permota interiit. Cuius filios, peperit enim duos, Innocentius tamquam ex legitimo matrimonio suscipiendos literis Gallis mandavit.

Insequenti anno Henrici morte per Asiam divulgata, exercitus Germanorum dilabitur. Quae res Ioppenses magno adfecit incommodo. Nam a Turcis expugnati,

re

et ad unum omnes caesi, et eorum civitas solo aequata est. Electores quoque Imperii in duas divisi partes, una Othonem, qui in Asia fuerat, Saxoniae Ducem elegerat, altera Philippum ab Henrico eis praefectum sumendum censebant. Erant praeterea huic fautores Etrusci fere omnes, et Philippus Franciae Rex. Pontifex illi adversus, quia is cum Henrico fratre superioribus annis contra Ecclesiam Dei senserat, propterea que illum infensum servabat. Nec tamen eo minus Philippus ab imperii administratione abstinebat, utpote qui Etruriam ferme omnem obtinebat Germanorum praesidio; et in Germania Svevos suarum partium fautores habebat, et Fridericum ad eam usque diem sua spe ab eorum Tyrannorum incursu substentaverat. Quo tempore Miniatenses principes rebellionis factae in Etruria, Othoni faventes, memoria nominis Primi Othonis, qui superioribus annis eorum oppidum aedificaverat, et Pontificis auctoritate permoti, Philippo adversantes Lucenses, et Volaterranos ad suas partes adtraxerunt. Iamque ob eam Pontificis, et Imperatoris dissensionem novae in Italia factiones oriebantur, Nigrorum, Alborumque, ex quibus Nigri Imperatori faventes, Gibellini postea dicti sunt; qui vero Ecclesiae, Guelfi,

si, iique prius Albi adpellabantur. Quidam volunt a Gibello, et Guelfo, Alemaniae oppidis eam factionem exortam. Idque nomen Pistorii prius auditum, quibus partibus per ea tempora Florentini diffidentibus miserandam eorum urbis faciem effecere; multis e civitate eiectis. Quod quidem Miniatenses exemplum sequuti, Mangiadorios, Guccios, Collegallos, et tritavi mei patrem Bonincontrum, eius filium qui cum Henrico, et deinde cum Philippo militaverat oppido eiiecerunt. Hi Lucam relegati eo se contulere.

Anno MCCIII. Friderici tutores Tancredum iam aetate decrepitum Tarento fugarunt, qui a Salernitanis subsceptus civitatem illam a Friderico alienavit, ubi paulo post interiit. Per ea tempora Theobaldus Comes Trecensis moritur. Is Regis Navarrae sororem nuper uxorem acceperat, quae geminam prolem enixa est, & altera iam eo mortuo nascitur Gualterius dictus Bremensis Comes, & ad hunc Tancredi uxor a Philippo Henrici fratre carcere cum filiis soluta se receperat; cui unam ex Tancredi sororibus desponsarat, & aucto exercitu, Romae ab Innocentio benigne susceptus in paternum uxoris regnum adspiraverat. Igitur occupat Campaniae partem congressusque cum Tibodo Tyranno in

Cam-

Campania, illum primo praelio fudit. Qui reparato exercitu apud Benelum Apuliae oppidum, iterum cum Gualterio congreditur, qui iam plures Apuliae civitates occupaverat. Victor praelii Gualterius illius exercitum usque ad interitum delevit. Tibodus usque in Merovinum perfugit ex praelio, & se loci munitione, quoad vixit, continuit. Gualterius deinde solus Apulia potitur.

Anno MCCIV. Iterum Franci cum Anglis magno bello certarunt. Et terraemotus validi eo anno in Asia facti die xxx. Maii, ex quibus magna pars, ac omnis cum regia concidit Tyrus subversa, & Acris oppidum munitissimum solo aequatum. Quorum ruinis ducenta hominum millia corruisse scribunt. Tripolis etiam pars corruit, & Archarades illaesa servatur. In qua urbe Petrus Apostolus primam sanctae Dei Genitricis aedem dicavit. Sequutae sunt deinde fames, & pestilentiae, quales per longa tempora non fuerant, hominumque mortalitas inaudita, & pluribus annis duravit.

Post eam electionem, quam de Othone Quarto factam diximus, Pontifex Othonem Imperatorem declarat; & Philippus Imperio abdicatus anno salutis MCCVIII. solusque Otho quatuor annis Imperium obti-

obtinuit; Siculi iterum in duas divisi partes. Et quamquam ea lege Otho ab Innocentio coronatus, ne Friderici res invaderet, simulatione praeteriti belli Siciliam, pluraque eius provinciae oppida, suscepit. Deinde praeter Pontificis mandatum Aprutios adortus, illos occupavit. Deinde in Apuliam contra Gualterium movit, subactisque Appulis Lippum usque pervenit; quam urbem nunc incolae Lycium vocant, omnium eius regionis opulentissimam, illudque diripuit edicto proposito, ne quis deinceps id loci incoleret.

Quibus iniuriis permotus Pontifex literis Othonem admonuit. Deinde quum is in proposito permaneret, excommunicatum Imperio privavit. Ob quod Germani, qui cum eo pretium iam pacti erant, ab eo rebellarunt. Ad quorum motus componendos coactus est Otho Italiam relinquere, & in Alemanias properare.

Per ea tempora, fervescente inter Reges Galliae bello, magna facta est oppidorum, & maximarum urbium direptio. Nam Rex Franciae Turonem, et Cenomanum diripuit. Non multo post Angliae Rex dolore permotus, quia Richardus eius filius ad Philippum defecerat, aegritudine conreptus interiit. Hic est, qui Divo Thomae adversus fuerat. Sed huic

Richardus filius in Regno Anglorum succeſſit.

Quo tempore Marcobaldus Anconitanus Marchio ab Henrico illi provinciae olim praefectus Regnum Neapolitanum invaſerat; qui poſtquam de Othonis in Germaniam fuga certior factus eſt, depopulatus primo Regnum Neapolitanum Salernum ſuae ditionis effecit. Deinde maiori comparato exercitu in Siciliam transfretavit, Trapanumque occupavit. Ob quod Friderici tutores puerum Panhormi non fidentes in caſtellum Montis Regalis perduxere. Qui grandior iam effectus, a Siculis coronatur. Amiſit tum ferme illam Trinacriae oram, quae ad Italiam vergit; ſed tamen Marcobaldus a Friderici tutoribus tandem ſuperatus, apud Randachum, quum ipſe deleto exercitu saucius pectore confugiſſet, poſt paucos dies mortuus eſt; & eius claſſis poſtea deleta Sicilia omni exceſſit.

Poſt eam cladem Inſulani, qui Marcobaldum receperant, ſe Friderico reconciliant; quibus venia data eſt. Paucis antea annis Ioannes Rex Angliae Arturum Britanniae Comitem ſibi ex Gaufredo fratre nepotem, quem Philippus contra Aquitanos miſerat, apud Mirabellum cepit, captumque in carcere necavit. Delata ab Re-

gulis

gulis ad Franciae Regem fratricidae accusatione, quum comparere citatus recusasset iudicio Procerum exsul factus est. Alionarda Arturi soror exsilio in Angliam relegata; & Constantia eorum mater Comitissa Britanniae Guidoni Toratio nupsit. Ea lepra correpta filiam genuit, quæ Roberto Dacorum Comiti uxor data est cum ingenti dote,& Comitatus Britaniae insuper dotis nomine additus. Tartari David ipsorum Regem occiderunt, qui Indis imperitabat; & tunc primo fines eorum egressi in propiorum perniciem lati sunt. Gualterius Bremensis Comes,quum partem Apuliae iterum occupasset, a Tibaldo circumveniente per insidias capitur, pluribusque confixus vulneribus post tertiam diem & vitam, & imperium amisit.

Istis ferme temporibus Dominicus, & Franciscus, nati sunt, a quibus tantae sanctitatis viris duo religionum celeberrimarum ordines brevi tempore profluxere. In Asia vero barbari inter se divisi inducias cum Christianis, qui Tyri, & Ptolemaidae remanserant, firmarunt. Quo tempore Simon de Monfort Constantinopolim venerat, & ab Isaacio, & ab Alexio, fratre minore natu, summa receptus indulgentia. Iste a Turcis pridem per fratrem Isaacium se redemerat, quem Isaacius timens, ab eo excaecatus

tus carceri traditur. Eius filius Alexius iis auditis fugit ad Philippum Alemanniae Imperatorem, qui sororem suam duxerat.

Eodem anno Bonifacius Montis Ferrati Marchio, Baldovinus Flandriae Comes, Henricus sancti Pauli, & Ludovicus Sabaudiae Comes cum equitibus quatuor mille, & 8500. peditum in Venetorum litora perrexere transitum in Asiam petentes. Qua tempestate Hadrienses a Venetis rebellarunt. Quorum Veneti recuperandorum avidi ea lege naves ad transvehendum illis permisere, si quod in ipso itinere captum sit aequis divideretur partibus. Promittunt priores. Dataeiis LX. triremes, & naves CXX. quibus equi adsportarentur; onerariaeque CC. ut belli machinas, adparatusque ad commeatus, & cetera ad eam expeditionem necessaria, deferrentur. Quae etsi tardius videruntur adlatae, tamen multo, & suorum, & hostium sanguine vrbem expugnavere. Capta urbe aliquot cives securi percussi sunt, & plures in exsilium dati, nonnulli etiam proprias sedes relinquentes sua sponte exsularunt.

Interea Alexius Isaaci filius, quem fugisse diximus, in Venetorum castra pervenerat, opem ab iis, & proceribus, pro patre liberando imploraturus. Promissa sibi ea lege subsidia sunt, si Ecclesiae Romanae

nae subiiceretur, damna olim ab Emmanuele Venetis illata, & Gallis, triginta millibus auri persolveret, satisque faceret Venetis pro nautico absportandi exercitus. Qui .... extulerant, mare Ionium infestantes a Venetis intercepti in patriam reducti sunt. Post haec classis Procerum, Constantinopolim pervenit, catenaque impediti, quam Alexius fratricida a parte ea, quae Galatas adspicit, obtenderat, & ab alio vrbis latere in terram egressi, haud procul urbe castrametati sunt. Interea Cretenses postquam de Isaaci casu, & Alexii eius filii fuga, certiores facti sunt Alexio puero se dedunt. Quos ille Bonifacio Montis Ferrati paterna sibi adfinitate coniuncto dono dedit. Inter haec catena a Venetis fracta, & Constantinopolis terra & mari oppugnari coepta; quum Theodorus Imperatoris Alexii gener eruptione facta Venetos ad mare fugavit, mox ipse ab equitibus insequutus multo suorum sanguine in urbem compulsus est. Biduo incessanter oppugnata urbs, & tertio die capta est. Sed ea nocte, quae casum vrbis antecessit, Alexius fratricida nocte concubia in navicula profugerat, magnumque auri pondus apud Irenem filiam virginem in monasterio quodam defossum reliquit, quod postea repertum est. Isaacius caecus carcere liberatus,

& cum filio Alexio Imperatoriae dignitati restitutus. Quod quum Veneti facere vellent aegritudine correptus interiit. Alexius puer studens etiam promissa adimplere, quum a populo impediretur, consulturus Bonifacio illum in urbem cum parte copiarum accersiri fecit. Huius consilii particeps Murtilus quidam factus, quem Isaacius ex ultima plebe erexerat, & qui ad tyrannidem adspirans prima noctis vigilia tumultu excitato in Alexium invectus suis fautoribus observandum tradidit. Inde maiori tumultu, concione ad populum habita, edicit urbis periculum imminere, & gravem exactionem ab Alexio puero machinatam. Viro forti, & non adolescentulo, ad rempublicam gubernandam opus esse. Acclamant populi illum Ducem eligendum. Sed nonnulli Imperatorem esse censebant. Quibus stipatus in Regiam convolat. Puerum veneno bis tentato quum non subito corruisse vidisset, propriis manibus collisis faucibus necavit. His peractis in Francos invectus, repulsus aufugit. Oppugnatur deinde ab hostibus urbs octo, & sexaginta diebus, & tandem coronis navium, quas cives ex propugnaculis amovere, capitur. Tyrannus cum uxore, & liberis, in tumultu captae urbis aufugit. Eliguntur quindecim Duces exercitus, qui & Pa-

& Patriarcham, & Imperatorem, urbis deligant, ab Romano Pontifice confirmandos. A quibus omnium adſenſu Baldovinus Flandrenſis declaratus eſt; etſi complures non hunc, ſed ducenteſimum ſupra milleſimum fuiſſe annum adfirment; & Thomas Maurocenus, qui in ſacris ordinibus conſtitutus erat, eius loci Patriarcha electus, novum Imperatorem coronavit, & eodem anno loca finitima ſuſcepit praeter Andrinopolim, in qua urbe Graeci Latino nomini exoſi ſe receperant. Adſignata eſt ex foedere prius Venetis pro his quarta oppidorum pars, quam ſuſceperant, & quae inſulis AEgaei maris continebantur, Creta, Euboea, aliaeque minores inſulae. Ceterum, quia Bonifacius Cretenſibus imperitabat, Baldovinus illum Theſſaliae Regulum dixit, & accepto non parvo auri pondere Venetis Cretam reliquit.

Thomas deinde, & Baldovinus ab Innocentio confirmantur. Claſſis vero, quum Venetias rediret, Raguſios, qui ab eis deſciverant, recepit, Dyrrachiumque a Graecis deſertum inſtauravit.

Baldovinus non multo poſt interiit, cui ſucceſſit Henricus frater. Hic cum Bonifacio Andrinopolim (1) profectus pari voluntate urbem obſidione cinxerunt. Sed

(1) Hoc eſt Hadrianopolim.

cum equitatu Andrinopolim adpropinquantes, Bonifacium, & Henricum relinquere obsidionem coegere.

Iisdem temporibus Saladinus in Italiam delatus Europae urbem, ex qua Christiani in Asiam traiicere soliti erant, vi captam diripuit, civibusquae trucidatis Turcis civitatem instauravit. Fuit hic annus Christianis adversus valde, nam Ilinobonus Rex Tunez classe CC. navium comparata in Hispanias traiecit, & ad Toletum castrametatus urbem obsidebat. Quibus intellectis Pontifex auxilium Christianorum implorat, invitatque Duces ad Hispaniae defensionem. Ex quo multi ex Gallia illis praesidium ferentes ab Hispanis repulsi fuere. Quo factum est, ut Ilinobonus mira celeritate utrasque Hispanias pervagatus Avinionem usque populabundus accesserit, Toletumque expugnaverit. Quibus rebus Hispaniae Reguli permoti Aragoniae, Portugalliae, & Navarrae, barbaros adorti illos fuderunt, omniaque ab illis prius intercepta recuperavere, & in Granatam usque insequuti sunt.

Insequenti anno Boemi ad fidem Christi conversi sunt. Quo tempore Divus Dominicus haeresim Tolosam populantem exstirpavit adnitente Comite de Monfort, & arma illi opemque quum opus esset submi-

ni-

niſtrante. Per ea tempora Innocentius Decretalium librum addidit, ſervarique mandavit.

In Germania vero res non minus turbulentae, quam in Italia erant, Othonis electione. Namque a Philippo frequentibus praeliis ſuperatus ſe ſe in Agrippinam Coloniam receperat. Poſtremo ibidem a Philippo obſeſſus, quum eruptionem tentaſſet commiſſo praelio in fugam verſus, quum ſe in urbem recipere vellet, a Colonienſibus pulſus eſt. Philippus a civibus receptus priuſquam rebus Etruriae ſubvenire poſſet dolo a Petro Comite Palatino necatus eſt.

Otho deinde eius nominis IV. qui a Germanis electus, confirmatus a Pontifice fuerat, qui erat Saxoniae Dux, ab Innocentio Romae coronatus, ut ſupra meminimus, poſt Philippi mortem ad Imperium reverſus, primum Alemannos, deinde Civitates Imperio perſolutas, in ſuas partes attrahere conatus eſt. Quo tempore Datan vir Graecus genere Andrinopolim incolens, Graecorum Imperium usurpavit. Miſerae multum, & calamitoſae ea tempeſtate res Graecorum erant, diverſiſque ſeditionibus agitabantur. Ut enim quaeque civitas munitam ſe ſenſerat ita minus eorum Imperatorem diligebant. Ex quo factum eſt, ut Veneti, haec intelligentes, quum dominandi ſtudio fla-

flagrarent, statuerent, ut quas civitates oppidaque quisque sibi privatim caperet suae ditionis efficeret, reservatis tamen eorum Reipublicae maioribus provinciae locis. Igitur Marcus Dandalus, Iacobusque Riadus Gallipolim occuparunt. Marcus vero Sanutus cum sibi foedere iunctis, Naxum, Parum, Melum, Hermanque insulas suscepere. Andrumque deinde, & Cycladum plures alias Dandalus idem invasit. Rabanus Veronensis Euripum; Andreas & Henricus Chium; Ionas Michelas Scyron, Suaram, Phocidos oras, Navigersum, Stalimenon. Deinde publico eorum consilio nova armata classis, quae Corcyram cepit; Methonum Coronumque rebelles subegit: & Dominicus de la Rosa Campanus reliquiis Athenarum, & omni paene Achaia potitus est. Per quod tempus Henricus cognomento Piscator Genuensium navibus fretus Cretenses adortus, classe Veneta superatus discessit. (1)

In Asia item res turbulentae per id tempus fuere. Namque Americus Cypri Rex, et Ierusalem, quum negligentius regnum administraret, nimisque superbe se gereret, indignati Proceres Christiani, qui in

(1) Nomina propria locorum heic ita corrupta sunt, ut difficillimum sit ea restituere.

in Asia erant, Ioannem Brennum Gallum genere, virum fortem, illo deposito Regem creavere, qui multis copiis postea Constantinopolim delatus, et Imperatoris Henrici navigiis fretus, nonis Septembris Ptolemaidam adpulit, filiamque Conradi olim Montis ferrati Marchionis, et Ierusalem Regis, ad id servatam, duxit uxorem, cum qua Tyri in regno Constantinopolitano coronatus fuit, nuptiaeque more regio celebratae.

Interea Otho Imperator omnis iuramenti immemor in Etruscos versus Friderico omnia infesta fecit. Inde in Regem Neapolitanum properavit. Is quod a Pontifice Alemanniae Regno privatus fuerat, Electores cum Boemiae Rege Arnulfo, et Trevirensi Archiepiscopo, et Duce Austriae suadente, et Philippo Galliae Rege, Fridericum iam adultum literis satis eruditum in Regem Romanorum elegerunt. Ob quod Otho in Alemanias rediit. Cuius discessu Pontifex quaecumque ab illo in Regno Neapolitano innovata fuerant primo recuperavit. Deinde in Etruriam pergens exsules Miniatenses, Lucenses, Volaterranos, Florentinosque, eorum urbibus reduxit, Pisanosque cum Genuensibus dissidentes pacificavit.

Qua tempestate Rabanus Veronensis, de

de quo ſupra diximus, qui Inſulam Negropontum occupaverat, Venetis ſe ſua ſponte ſubiecit, & tributarius illis factus magno honore ab eis receptus eſt. Hoc item fecit Gottofredus Gallus, qui in Marchiae principatu, Dominico della Roſa vita functo, ſucceſſerat. Michael quoque ex Graeca nobilitate vir primarius, qui Peloponneſi partem poſſidebat, Venetis adhaeſit. Per id tempus Cretenſes iugum Venetorum non ferentes, rebellarunt. Ii immiſſa a Venetis claſſe domiti ſunt, miſſiſque eo ex urbe civibus in coloniam ferme redacti ſunt; primuſque ibi dux conſtitutus eſt Iacobus Templo. Qua item tempeſtate Imperator Conſtantinopolitanus, & Veneti, cum Duce Coſmo Andrinopolim advenientes in quinque annos, & cum Saladino Turcarum Imperatore in duos, inducias firmaverunt. Ceterum ea electione Regis Romanorum, de qua ſupra diximus, Fridericus ſecundus Romam venit, & quum imperatoriam a Pontifice coronam non obtinuiſſet in Alemanias rediit. At Maguntiae diadema ſuſcepit anno MCCXI. Alii volunt hoc anno Romae coronatum. Sed is poſt in Lotharingiam profectus ſocium ſe Ludovico maiori natu filiorum Philippi Regis Galliae pacis, & belli fecit. Otho qui ſe amicis, & imperio, & regno privatum a Pontifi-

ce,

ce, & a Germanis acceperat, confugit ad Ioannem Angliae Regem, maternum Avunculum; fretusque item ope Reginaldi Boloniae, urbis maritimae, Comitis Regi Galliae infestus factus est. Ob quod Reginaldus suo turbatus comitatu ab Rege Galliae est. Cuius recuperandi gratia Ioannes Angliae Rex, & Ferrandus Flandriae Comes, foedus cum Reginaldo percussere. Postea acriter inter eos debellatum, & tamdem Philippus Flandriam ingressus Brugam, & Gandavum invasit, classe deinde apud Dan oppidum praesidio relicta Reginaldus navigio, & Philippus terrestri itinere in Parisiensem agrum rediit maioribus copiis, & renovata classe bellum instauraturus. Qua formidine Ioannes Angliae Rex permotus ad Innocentii Pontificis auctoritatem, favoremque confugiens Angliam, & Hiberniam Romanae Ecclesiae feudatarias faciens, centum auri marcas quotannis Ecclesiae Romanae solvere stipulatus est. Idque per insequentia tempora aliquamdiu servatum. Post haec Otho magna peditum, & equitum manu, in Flandriam descendens populationibus crebris quacumque intendebat agrum vastando multa illius provinciae loca subiecit, & Angliae Rex Andegavos suas in partes attraxit. Post iisdem copiis Ligeri amne traiecto Tornacum

cum obsedit. Subvenitur obsessis a Ludovico Philippi filio, & obsidio soluta est. Angli pulsi, fugatique sunt. Deinde Philippus cum Othone in agro Tornacensi concurrens magno praelio conflixerunt. Philippus desertus suorum equitibus, pedes primo hostium incursu paene oppressus est. Adiutus tamen a Ludovico filio magno labore evasit. Fere pari Marte a mane usque ad vesperam certatum fuerat, Anglique victores videbantur. Sed incolarum beneficio praelium instauratum, illis victoriam paene paratam extorserunt; nox praelium diremit. Caesa sunt ex Othonis exercitu duodecim millia hostium; e Philippi vero militibus par numerus cecidit. Othonis Aquila capta, & opere duorum vulnerum saucius fugatus est; & insequenti die in Saxoniam pervenit, pauloque post interiit anno imperii sui tertio.(1) Iisdem ferme temporibus Henricus Imperator Graecorum apud Constantinopolim moritur, cui Petrus Comes Antissiodorensis Gallus genere in Grae-

(1) *Ioannes Villanius Hist. Cap. XXXIV. Lib. V.* de hoc inter Othonem, Saxoniae Ducem, & Philippum Franciae Regem commisso praelio mentionem facit, & quingentis equitibus, quos Philippus Rex nondum ad praelium committendum eduxerat, totam victoriam tribuit. Sic enim habet: *Battaglia di campo del Re*

Graecorum Imperio fucceffit. Hic cum Rege Galliae pacificatur, et finis paterno bello impofitus, quod item paulo poft tum Gallos, tum etiam Anglos, magnis adfecit incommodis.

Interea Fridericus Aquifgranum diu longa obfidione fatigatum fufcepit anno MCCXIIII. ubi Innocentii Pontificis auctoritate diadema fufcepit; qui ut Pontifici gratificaretur Crucis characterem accepit Chriftianis ipfe opem laturus, qui in Afia a Barbaris premebantur, donoque Ecclefiae Romanae dedit Comitatum Fundorum.

Anno falutis decimo quinto, et ducentefimo fupra millefimum Concilium Romae in Laterano celebratum eft, in quo interfuere Patriarcha Conftantinopolitanus, et Ierofolymitanus, praeterea feptuaginta Metropolitani, quater mille centum, viginti Abbates, Priores Conventuales octo, Graecus et Romanus Imperator, Le-

Re Filippo ebbe al Ponte a Bovino a' confini di Fiandra, la ove ebbe molta gente Tedefca, e Francefca morta. Alla fine il buono Re Filippo per grazia di Dio ebbe la vittoria, perocchè fi tenne una fchiera di cinquecento Cavalieri tutti vecchi, & addurati in battaglia, de' quali parte di loro non intefero fe non a ferire i deftrieri, rompendo le fchiere fenza ferire di fpada, et in quefto modo ruppono i Tedefchi. Mecatt.

Legati praeterea Regnorum Ierosolymitani, Franciae, Hispaniae, Angliae, et Cypri, in quo praecipue actum est de subveniendo Christianis, qui in Asia bellum gerebant pro salute Fidelium. (1) Praeterea in eodem Concilio Raymundus Comes Tolosanus, et eius filius, haeresis damnati; Ioachim Calaber, et eius dogmata reprobata. Quo item tempore quum in Lombardia motus essent, et Pisani cum Genuensibus decertarent, nec antea pacificati per Legatos quievissent, Pontifex ad eos conciliandos profectus iter ingressus Perusii obiit. AEdificare paulo ante eius mortem Innocentius fecerat Hospitale Sancti Spiritus in via Sacra, et turrim Romae mirae altitudinis, quae de Comitibus dicitur, unde late prospectus ad Latium esset; opus tanto Pontifici inutile, non sine ipsius infamia constructum est.

Sed Honorius tertius Americo genitus vir Romanus Innocentio in Pontificatu successit, a quo Petrus Imperator Constantinopolitanus cum Iole eius uxore in AEde Sancti Laurentii extra muros coronati sunt, electusque ab eis Ioannes Columnensis Cardinalis ad traiiciendum in Asiam Cru-

(1) Vide *Ioannem Villanium Histor. Lib. V. Cap. XXXIX.* ubi de hoc ipso fusius mentionem facit. *Mecatt.*

Cruce signatorum copias, prius ab Innocentio excitatas.

Eodem tempore Veneti a Petro Imperatore ex promissione olim illis facta ex postulant Durachii restitutionem, quod Theodorus Epirota Graecorum imperio addixerat. Proficiscitur ipse Durachium, & quum cives deditionem facere recusarent, castra ibi habuit. Ceterum Theodorus post Petrum Imperii fasces adripuit. (1)

Interea Iole, & Legatus Apostolicus cum parte Crucesignatorum Constantinopolim pervenere, & Petrus, diu oppugnatum Durachium quum capere non posset, fide pu-

T blica

(1) Per haec tempora Fridericus quaedam S. Miniatis oppidi incolis concessit, quae insequenti Diplomate continentur.

Fredericus II. divina favente clementia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Siciliae. Regalis Excellentiae dignitas tunc verae laudis titulis sublimatur, & eminenti decore praefulget, quum fidelium profectibus clemens exponitur, & pie prosequitur desideria subiectorum. Inde est, quod Nos attendentes fidelitates, & grata plurimum, & accepta servitia, quae homines S. Miniatis fideles nostri Nobis, & Divis Augustis praedecessoribus nostris inclitae recordationis, exhibuerunt, & in antea poterunt exhibere, de gratia nostra concedimus, & donamus eis, & eorum successoribus in perpetuum Burgum Sancti Genesii cum omnibus iustis pertinentiis, & rationibus suis, & stratam statuen-

tes

blica a Theodoro suscepta per Epirum iter faciens soluta Durachii obsidione per insidias a Theodoro captus, & in carcerem coniectus est. Iamque Crucesignati cum Legato

tes, ut omnino iter stratae ire debeat per ipsam terram Sancti Miniatis, mandantes & praesentis privilegii auctoritate firmiter statuentes, ut quaecumque persona Ecclesiastica, vel Secularis hanc nostram concessionem, & donationem ausu temerario infringere, aut violare praesumserit centum libras auri componat, quarum medietas fisco Imperiali, altera vero passis iniuriam persolvatur. Vt autem haec rata, & firma permaneant praesens Privilegium fieri fecimus, sigillo nostrae Celsitudinis roboratum. Huius rei testes fuerunt Augustensis Episcopus, Rodisponensis Episcopus, Abbas S. Galli, Abbas Campidonensis, Abbas Aluacensis, Comes Palatinus Ibuingensis, Marchio de Baden, Marchio Montis Ferrati, Anselmus de Austingensis Malescalchus, Valterus de Sciph. Pincerna, Riccardus Camerarius, & alii quamplures.

Signum Domini Frederici II. Dei gratia Romanorum Imperatoris Augusti, & Regis Siciliae. Ego Corradus Matenensis, & Spironensis Episcopus, & Imperialis Aulae Cancellarius, Vice Domini Scefridi Maguntini Archiepiscopi, & totius Germaniae Archicancellarii recognovi. Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo sextodecimo quinta Indictione, regnante Domino Nostro Frederico Dei gratia Romanorum Rege Imperatore Augusto, & Rege Siciliae. Anno Romani Regni ipsius in Germania quinto, & Siciliae nonodecimo feliciter Amen. Data apud Hulm. Anno, mense, & Indictione praescriptis, &c.

gato Aconem convenerant. Quo tempore eodem se contulerunt Andreas Hispaniae Rex, navigiisque Venetorum fretus, concessit eis ob eam profectionem omne ius quod in Dalmatia habebat. Hunc Dux Asturiae Henricus sequutus est, alterque Henricus Comes Navarrensis, & Gualterius Gallus, qui pari consilio Damiatam obsidere anno salutis MCCXX. Mense Maio. Ea civitas AEliopolis olim dicta ab AElio Pertinace eius conditore. Triplex ei murus, & Nili pars ad Tiberis Romani magnitudinem eam ambit, & peninsulae formam civitas habet. Eius suburbia, quae non mediocria erant, a praedonum incursu turris varia muniebat, quam Solidanus valido praesidio firmarat. Et tamen primo congressu a nostris vi capta & expugnata est. Et quia Nilus vento occidentali auctus plus solito inundaverat, nostris incommodo fuit; namque omnia, quae in castra finitima superioribus diebus adducta fuerant, corrupit. Solidanus ut vidit captam a Christianis urbem magno terrore perculsus aufugit. Et Corandinus Solidani filius amissa spe Ierosolymas tutandi de suis militibus in templo Salomonis, & turri David praesidio prius imposito discessit. Christi tamen sepulcrum precibus Christianorum intactum reservavit. Rem in barba-

ro homine, & in ceteris impio admirandam effecit.

Interea Saladinus sua castra inter Damiatam, & Carram locaverat; qui etsi saepius provocatus a nostris, in certamenque adiectus, tamen pugnam detrectans castrorum munitionibus se continebat. Sed tandem a Gallis militibus asperius infestatus, eruptione facta, Gualterium eorum Ducem, & plures Christianorum nobiles intercepit; & Iohanni Regi manibus facieque ambusta foedam eius corporis formam effecit. Fame deinde, & pestilentia in urbe exorta, civibusque paene omnibus absumtis insequenti anno (1) Damiata a nostris capta est. Tria & septuaginta hominum millia supra centum, quum urbs obsideri coeperat, in castris Christianorum fuisse feruntur. Vrbs ditissima eos tantum qui superfuerant dita-

(1) Ad Damiatae obsidionem fuerunt etiam Florentini cum electa militum manu. Imo primus qui supra Damiatae muros vexillum invexit Florentinus fuit *Buonaguisa della Presa* nuncupatus, & vexillum Reipublicae Florentinae, quod erat Lilium candidum in campo rubro, primum supra Damiatam enituit. Quare ad huius tantae rei memoriam Florentini in solennioribus diebus vexillum hoc in Ecclesia Sancti Ioannis populo ostendere consueverunt. Vide *Ioannem Villanium Historiarum Lib. XXXIX.* cum quo consentiunt omnes Historici. *Mecatt.*

ditavit, sed ea non prius inhabitata a nostris est, quam cadaveribus expurgata; idque operis barbaris concessere.

Ceterum Iole postquam viri sui captivitatem accepit, eius imperium administrandum usque ad vitae finem obtinuit. Qua mortua Graecorum proceres Robertum Petri filium in Galliis morantem Imperatorem elegerant. Quo tempore Honorius Beato Dominico postulante Ordinem Praedicantium confirmavit.

Iisdem temporibus Fridericus qui post Constantiae matris interitum omnia ad voluptatem exsequebatur Romam venit, bellum Pontifici illaturus. Qui sententia Pontificis excommunicatus, & omni eius imperio privatus est. Florentini eodem anno Mortinariam (1) obsiderunt; & quia id oppidum valide erat munitum, praemia iis propo-

(1) *Nelli anni di Cristo MCCXX. essendo Potestà di Firenze Messer Vgo del Grotto di Pisa, i Fiorentini andarono a oste sopra un Castello degli Squarcialupi, che si chiamava Mortennana, il quale era molto forte, e per forza ed ingegno l'ebbono; e questi per lo cui ingegno s'ebbe fu fatto a perpetuo franco d'ogni gravezza di Comune egli, e suoi descendenti; e detto Castello fu disfatto fino a' fondamenti, e in quest'anno medesimo si compiè il ponte alla Carraia.* Haec habet *Villanius in suarum Historiarum Lib. V. Cap. XLI.* Mecatt.

fuere qui primi, qui secundi, & tertii moenia ascendissent. Quae postea Petro Adimaro, & quibusdam aliis concessa sunt. Cardinalis Columna, quem legatum a Pontifice in Asiam memoravimus, quum Ioannem superbe nimis rem administrantem increparet, is non ferens eius monitus Ierusalem abiit Quo tempore statuerant Christiani Carras, & Babyloniam petere. Qui ponte occupato, quem Solidanus Nilo effecerat, triamillia passuum haud procul Carris castrametati duorum mensium annonam navibus per Nilum invectã in castris deportaverant. Solidanus suis pro moenibus locatis se continebat, nec congredi volebat, sperans sine armis posse nostrum exercitum delere Nili inundatione, quam reseratis moenibus venturam repente sciebat. Igitur ea adveniente primo ad cubiti ferme altitudinem castra elevata, deinde omnem exercitum maiori altitudine inundavit. Quo pavore nostri perculsi pacem ab eo petentes, ita demum impetravere, si Damiata cum omni praeda, & cum captivis, restitueretur; Christiani Tyrum, & Acconem tantum incolerent. Si hae pacis leges placuissent ipse se etiam Dominicae crucis partem Christianis restituere promittebat. In octo annos pax firmata iis legibus cum Saladino, & Turcis, est anno salutis MCCXXI.

Fri-

Fridericus Imperator Pontifici conciliatus ab eo coronatur, & Nicolaus Tusculanus Episcopus Panhormum ad Imperatorem ivit, & praesente Imperatore consecravit Ecclesiam Cosentinam, in qua praesidebat vir doctissimus Lucas Archiepiscopus. Et anno insequenti apud Verulum Campaniae oppidum convenere mense Aprili Pontifex, & Imperator, multa tractantes de subventione Christianis facienda, qui in Asia militabant. Sunt qui velint hoc anno Iunio mense Constantiam Imperatricem Cataniae decessisse, quae fuit Friderici uxor.

Eo anno Philippus Rex Franciae decessit, instituitque sibi heredem Ludovicum filium, cui legata per eum facta ad subsidium Asiaticum impendenda persolvere mandavit. Quo item anno Iole Imperatrix diem finivit extremum. Quo tempore Tartari Armeniam maiorem invadentes eam provinciam eorum imperio adiunxere. Inde per montes Riphaeos latissimas regiones populantur, quae Transilvaniam Poloniamque contingunt.

Pace cum Saladino, & Turcis peracta Christiani cum Legato ex Asia in Europam venere, & Iohannes Rex Ierosolymitanus Romam venit; inde Pisas se contulit, & filiam Elisabeth iam adultam, quam ex

Iole uxore susceperat, Friderico in matrimonium copulavit; nihilque excommunicatione Friderici permotus nuptias fieri curavit, deditque dotis nomine omne ius quod sibi in Regno Neapolitano competebat. Ex quo factum est ut Neapolitani Reges postea se Ierusalem quoque Reges inscriberent. Deinde in Gallias properavit, & receptus a Ludovico Philippi filio sexaginta millia librarũ argenti quas sibi testamento Philippus reliquerat, & totidem Militiae Templi, persolvi curavit, Magistroque Hospitalis parem argenti numerum. Quibus Ioannes auctus animo votum exsoluturus, quod Beato Iacobo voverat, quum captus in Epiro fuerat in Galleciam pervenit; votoque persoluto Berengariam Ioannis Regis Hispaniae ulterioris sororem duxit uxorem. Quo anno divus Dominicus vita excesserat MCCXXIII. Quo item anno Pisani cum Florentinis tum veteri eorum odio, tum etiam (1) levi ex causa, inter se decertantes apud Castellum del Bosco magno praelio victi sunt die vigesima Iulii, captique eodem praelio Pisano-

(1) Levissima profecto Florentinis cum Pisanis belli caussa fuit, dum catulus Romae Oratori Florentinae Reipublicae dono datus, qui prius Oratori Pisano promissus fuerat, tam atroci crudelique bello occasionem dedit. Vide laudatum *Villanium Lib. VI. Historiarum Cap. II.* Mecatt.

norum MCCC. & plures caesi; agerque eorum Ioanne intercedente eis a Florentinis datus, et captivi omnes liberati Pisas rediere.

Sed quoniam eo devenimus, ut uxorum filiorumque Friderici mentio habeatur, non videbitur incongruum paucis absolvere, etsi temporis ordinem perturbare videatur, quot ei uxores, et qui ex eis geniti sint, et filium, quem ex concubina susceperat commemorare. Constantiam Ferdinandi Regis Aragoniae filiam duxerat, prius Regi Hungariae pactam, ex qua Henricum filium suscepit, quem Alemannis praefecit. Postea Henricum filium naturalem habuit, quem Sardiniae Regem dixit, et ex hoc Henrico (1) Fridericus puer natus est. Constantia vita functa Elisabeth duxit, quam memoravimus Pisis desponsatam, quae ei Conradum peperit Andriae in Apulia anno MCCXXVIII. XIII. Calendas Maii, et ipsa decimo post die ibidem interiit. Tertiam denuo genere Anglicam duxit, cui nomen fuit, ex qua Fridericum substulit. Primo suae coronationis anno Agarenos Luceriam incolentes obsedit.

(1) Idem *Ioannes Villanius Cap. I° Lib. VI. suarum Historiarum* Genealogicam de Friderico narrationem intexit, eiusque mores, virtutes, & vitia, singillatim refert, & exponit. *Mecatt.*

dit. Quo tempore Manfredus eius filius Manfredoniam condidit; in qua ad reverentiam Beatae Virginis Mariae campanam mirae magnitudinis fieri curavit, in qua suum et uxoris nomen posuit, et insinuavit.

HenricusFriderici filius,quum iam decemnis esset, Rex Alemannis a Patre creatus est anno salutis MCCXXIII. et soluta Luceriae obsidione propter motus in Alemania exortos in Germaniam perrexit, ubi triennio ad eos sedandos immoratus est. Eo anno ante noctis crepusculum sexdecim diebus (1) Cometes in Francia adparuit, quae magnorum totius Galliae bellorum praesagium fuit. Quo tempore Accursius Florentinus Iureconsultorum primarius floruit. Et Ludovicus Francorum Rex moritur, cui Ludovicus filius anno salutis MCCXXV successit,qui regnavit annisXXXXIII.etAntonius Divi Francisci discipulus Patavii moritur.Interea Gregorius IX. Honorio Pontifici defuncto successerat. Is fuerat ex Innocen-

(1) Veteres Scriptores Historiarum fere omnes in hac falsa inanique opinione vivebant ut adparitio quaeque cometarum aliquid magni & portentosi portenderet; quare videmus passim omnes elapsis saeculis de singulis huiusmodi adparitionibus mentionem facere, quasi aliquid magnum periculosumque eventurum esse arbitrarentur. *Mecatt.*

centii Gentilibus ortus, qui Fridericum admonuit, ut ni fubveniret Chriftianis in Afia belligerantibus, anathema ei ab Honorio iniunctum publicaret. Promifit Fridericus primo fe vere eo iturum; mandatumque cruce fignatis ut, ad diem calendarum Aprilis Brundufium convenirent Imperatorem fequuturi.

Convenere Brundufii ad diem dictam fortiffimorum virorum duodecim millia ex omni ferme Chriftianorum natione, inter quos Lucianus quidam vir inprimis ditiffimus. Praeparatos retardavit fimulata a Friderico corporis adverfa valitudo. Is ea tempeftate in Sicilia Meffanae erat. Quo tempore multi ex Chriftianis infolentia craffi aeris, tepore multi, utpote qui ex faluberrimis Galliae, et Germaniae partibus advenerant, periere. Sed plerofque morbus invafit, ex quo Lucianus interiit. (1) Quo audito advolat repente Fridericus, et ditiffimi Principis auro, et fupellectili potitus mare ingreffus eo profecturum adfimulans omnes eum fubfequi iuffit. Quum altum tenerent, Fridericus eadem nocte triremi a ceteris dilapfus Brundufium rediit.

No-

(1) Vide *Ioannem Villanium* qui de hoc mentionem facit *Lib. VI. fuarum Hiftoriarum* C. *XVII.* Mecatt.

Nostri non prius se derelictos a Friderico cognovere, quam Aconem adpulerunt. Ioannes item Rex Ierosolymitanus subsequi credens eum, ab Imperatore se deceptum vidit. Papiae se regem dixit. Frustrati omnes a Friderico temeritatis poenas luissent, nisi mors Corradini, quem Saladini filium diximus, supervenisset. Qui dolore filii consternatus inducias cum nostris in Asia firmavit.

Gregorius vero omnium certior factus, quae a Friderico gesta erant, ira accensus Fridericum excommunicavit. Quo tempore (1) Elisabeth eius uxor Andriae ex aegritudine interiit. Qua tempestate Fridericus Aragoniae Rex Maiorica insula, et Valentia urbe potitus, pulsis Agarenis eodem Christianos rursus post Pisanos invexit. Nam prius Insulam a classe Pisana expugnatam invenio, quod ego pro vero compertum habeo.

Fridericus ut accepit quae a Pontifice gesta erant Cyprum adnavigat, praemissaque suae militiae parte in agro Ptolemaidae ad Saladini adparatus explorandos spem promissi facturus nostris animos addidit. Ce-

(1) *Villanius* putat Elisabeth Friderici uxorem a marito occisam esse, ut sic effraenatius libidinem suam exercere valeret. Vide eumdem *Cap. XVII. Lib. VII.* Mecatt.

Ceterum priusquam e Sicilia digrederetur Rainaldum quemdam Siciliae praefecit, qui Ecclesiae cultores vexaret, & alios complures, ut res & necessitas hortabatur. Hic Picenum ingressus pleraque eius provinciae oppida occupavit, et Friderici Imperio adiunxit. Per id tempus mors Sancti Francisci miraculis celebrata est. Ad cuius miracula adgnoscenda Pontifex Assisium primum, inde Perusiam, perrexit. Quibus inspectis in Sanctorum catalogo collocavit. Conradus (1) item alter Friderici Praefectus Vmbriae, Fulginium dolo quorumdam civium occupavit. Sed mox ab altera factione urbe pulsus Ceretum se contulit, unde Spoletanos crebris incursionibus infestabat. Sed is prius quam in Vmbriam perrexisset, in Etruria aliquot oppida arce muniverat, in quibus Miniatensium (2), & Pratensium ar-

(1) *Villanius* vult Conradum fratrem esse Henrici, filiumque Friderici; nam e prima uxore duos hosce filios Henricum, quem in Alemania Romanorum Regem coronari iussit, & Conradum Ducem Sueviae, habuisse demonstrat. Vide eius Historiarum *Cap. XV. Lib. VI.* Mecatt.

(2) Per haec tempora Miniatenses non minima potentia in Etruria pollebant, ut ex sequenti instrumento etiam intelligi potest.

In Dei Nomine Amen. Sit omnibus manifestum quod Domina Matilda uxor Raiuerii Comitis Iunioris de

arces aedificari curavit ; et in Campania turres duas in Ponte qui supra Vulturnum est. Sed is ea causa Iunio mense anno MCCXXXVI. cum quadraginta triremibus in Graeciam Legatos suos properare festinat, donec ipse aegritudine impeditus convaluisset. Ex qua reversus Pontifex multa

de Bulgari quondam Comitis Vgolini, consilio, & consensu Guidonis Manynani, & Rodulphi Guidonis de Massa propinquorum suorum, confitendo etiam se maiorem esse annis vigintiquinque, dedit baliam, & potestatem, & mandatum irrevocabile praedicto Raineris Comiti viro suo componendi, & transigendi, de damnis, & rapinis, & guastiis, & incendiis factis, & illatis a Communi Samminiatis, & hominibus curiae, & districtus ipsius in Castro Tondae & eius confinibus, sive curia, & districtu. Et de pactis ineundis, componendis, & faciendis cum Communi Samminiatis de ipso castro Tondae pro parte dictae Matildae contingenti, ex semetipsa dicto Communi exhibendis, & faciendis, & cum ipso firmandis, quod sibi melius videbitur concordiam, & compositionem faciendi, & obligandi se pro praedicta Matilda uxore sua, ad poenam inter eos conuentam, & sub obligatione bonorum d. Matildae & percipiendi securitatem, & obligationem, & promissionem a d. Communi Samminiatis nomine dicti castri de Tonda, & d. Vxoris suae de pactis, & compositionibus, quae cum dicto Communi fecerint, vel ipsi utile, vel commodum videbitur. Promittens consensu suprascriptorum suorum propinquorum eamdem servatum, & firmum habituram quidquid fecerint, & contra non venire, & facere, ad poenam dupli omnium

ta contra Fridericum molitus, eo quod eum dissimulare profectionem credebat, et omnibus modis illi insidias tendere. Ex quo inter eos bellum de integro exortum omnia Friderici consilia deturbavit. Sed Fridericus votum quod voverat exsoluturus, ut primum convaluit felici navigatione Cephaloniam primo advenit, ubi a Comite Maio de

nium praedictorum per stipulationem praemissam se, & suos heredes, & bona pro praedictis omnibus obligandis. Actum Pisis in domo suprascriptae Dominae Matildae, & consortium, praesentibus Philippo filio Bondini Gaietani, & Orlandino de Mezana quondam Ser Dominis Testibus ad hoc vocatis; Dominicae Incarnationis anno MCCXXXII. Indictione quarta, Idus Augusti.

Ego Corradus Vesselli filius Domini Friderici Pubb. Romanorum Imperatoris Notarius praedictis interfui, & haec omnia rogatus scripsi, & firmavi.

Ego Oddo Iudex, & Imperialis Aulae Notarius exemplar, unde hoc scriptum est, vidi, legi, & diligenter exemplavi, ideoque subscripsi, & signum meae manus apposui.

Ego Ildebrandus Philippi Sacri Imperii Iudex Ordinarius, & Notarius exemplar, unde hoc scriptum est vidi, legi, & diligenter auscultavi; ideoque subscripsi, & meum nomen cum signo apposui.

Ego Guilielmus Iudex, & Notarius, & Sacri Palatii Ordinarius authenticum, unde hoc exemplum scriptum est, vidi, legi, & diligenter auscultavi, ideoque subscripsi, & meum nomen cum signo apposui.

de Monopolis summo cum honore receptus, inde Rhodum pervexit et XX. Iulii Cyprum. Ad quem Henricus puer eius Insulae Rex venit obsequia praestiturus. Pupilli tutores administrationis rationes quum dare a Friderico cogerentur noctu pupillum asportarunt, et rebelles Imperatori facti sunt. Qui aliis implicitus, re dissimulata susceptum iter perfecit, et Ierosolymas a Saladino receptus ingressus est, cum quo pactus fuerat parte regni cum ipsa civitate suscepta nihil contra eum facere. Vndecimo Kalendas Aprilis anno insequenti quo haec invenio celebrata ab iis qui una cum Episcopo Imperatori adfuisse testantur; & Calendis Aprilis rediisse; ubi certior factus est Pontificis exercitum invasisse Siciliae Regnum, & Capuanos adgressum, & civitatem non occupare, nec Calabriam, sed alia finitima loca sibi subiecta, Calabriamque omni tormentorum genere oppugnasse. Igitur Imperator quum non posset persuadere Germanis, qui in Asia cruce signati erant, ut secum Siciliam peterent; evenit ut Henricus Comes ex insula ea cum decem & septem triremibus adpulerit. Quibus Fridericus mare ingressus X. Iunii die Brundusium pervenit. A quibus non receptus, quoniam ab eo rebellarant, per ea littora hiemavit, & anno insequenti Saladi-

(1) Locus est mire corruptus.

dinus opem tulit Capuamque petivit. Quod quum Pelagius Cardinalis Legatus in Regno vidisset, obsidionem solvit cum Ioanne Rege Ierosolymitano, qui secum iverat, & Theanum abierunt. Imperator iam cum classe pervenerat, quum hostes eo motu permoti in Campaniam se recepere, & Pelagius in Montem Casinum. Sed eorum discessu Fridericus omnia recuperavit praeter Suessam, & Soras diripuit, inenditque. Post tandem pax Ananiae cum Pontifice firmata fuit, quam magister equitum Richardus Folagirus Siculus Augusto mense anno eodem firmavit persolutis centum viginti Augustalibus; sic enim id genus monetae Turcae appellabant, & deinde Romam venit. Ibi a Pontifice magnifice acceptus in mensa cum eo accubuit. Pontifex deinde eius amicitiae parum fidens, quo longius ab Italia pelleret, hortatur, ut iterum contra barbaros exercitum paret. Adsentitur iterum Fridericus, et Regno sub fide Pontificis commendato Syracusis solvens in Graeciam adpulit, inde Rhodum pervenit. Non

V prius

(1) Quum Fridericus Imperator mare transfretavit, Ioannes Ierosolymitanus Rex in Lombardia morabatur, quem Pontifex hortatus est ut contra Fridericum arma moveret, & ob eam caussam omnes Ecclesiae vires illi suppeditavit. Vide *Villanium Cap. XIX. Lib. VI.* suarum Historiarum. *Mecatt.*

prius Italia Fridericus discesserat, quam pleraeque regni provinciae Pontifice suadente ab eo rebellarant. Et iam Fridericus Cyprum usque pervenerat, quum de Pontificis adversus se malis, & rebellione provinciarum, certior factus est. Ex quo non ultra progrediendum ratus in Siciliam remeavit. Reliquerat Fridericus in Italia prima eius expeditione Iohannem Regem Ierosolymitanum, cui Lombardos tuendos mandaverat. Qui quum eum in Graeciam profectum intellexisset, se ut meminimus Papiae regem dixerat; & Henricus filius, quem Alemannis praefecerat, in patris imperium adspirabat, crebrosque in Germania motus excitabat. Eo tempore Pontifex Ananiam primum, deinde Perusium, se contulerat. Nec iis contentus, quae contra Fridericum parabantur, Iohannem Regem hortatur expeditionem in Picenum ducere contra Rainaldum Friderici praefectum, aliasque copias contra Columnenses, qui ex Friderici partibus erant, in Campaniam misit. Qui eiecto a Monte Casinensi Agarenorum praesidio, quod ibi Fridericus locaverat, omnia, Capuam usque, suae ditionis effecit. Deinde Pontifex hoc successu laetus erat, quumque de fraude parata sibi a Friderico conscripsisset Romam rediit. Richardus Piceno pulsus paulo post ex Umbria ubi

se

se receperat in Tusciam aufugit. Romani iisdem temporibus antequam Consulum, & Senatus electionem instituerent, rebellioni erant intenti, quod veritus Pontifex Perusium rediit. Romani enim omnem metum contemsere, & ii cives multa nefanda in adversam factionem patraverant, & Annibaldus vir Romanus ex gente Annibalda in plebe Romana novas induxerat factiones, Senatorem enim urbis se dixerat. Quo anno Tiberis tanta aquarum inundatione abundavit, quanta numquam antea visa fuit, & pestilentia ingens urbem invasit. Pontifex de Annibaldi audacia, & clero sibi favente, intelligens Romam rediit, quaestioneque acrius exagitata, omnibus praeter Annibaldum, & clerum, pepercit. Non multo post Romani alium substituere Annibaldum Senatorem Ioannem Pauli, qui delectu populi habito Viterbienses magna clade adfecit, sed mox interventu Pontificis pacificati sunt. Gregorius his peractis Rhotam se contulit, ubi Beatum Dominicum in Sanctorum Catalogo posuit. Postea Romam veniens pleraque Campaniae oppida munivit, quod de adventu Friderici, quem iam in Apuliam ingressum fama erat, timebat; & Romani Annibaldi supplicio indignati a Pontifice rebellarant. Ob quae ubi factus Pallianum

occupaverat. Per ea tempora Populus Romanus antiquo more usus est. Nam quum Senatus legem rogaret Populus sciverat. Ex quo factum est ut civitates finitimae Romanis parerent. Et tamen his non perterritus Pontifex Romam rediit, quo Friderici Praefectus auxilia Romanis immissurus se contulerat. Iamque Pontificis auctoritate omnis Italia permota diversarum partium facta erat.

Primus Friderici ex Sicilia in Italiam adventus Brundusium fuerat; a quibus quum non reciperetur Tarentum proficiscitur sperans benevolentia civium se Tarento potiturum. Nec eum tanta spes fefellisset, nisi praesidium paucis ante diebus a Pontifice ibi immissum cives detinuisset. Insuper ea nocte, quae diem adventus Friderici praecesserat, alia de integro militum manus ibi intromissa fuerat. Igitur Fridericus Tarento frustratus Brundusium rediit, ubi quum nonnullis diebus consedisset, evenit ut non contenti Pontificis factionis Andriani, nuncios ad eum mitterent, adserentes se nomen suum invocasse; esse civitates finitimas ob id illis adversas, quibus cum soli aequo marte contendere non possent, proinde rogare ut auxilio suis esset; nec dubitaret fraudem rei inesse, quum ipsi se se obsidum loco remansuros poli-

ce-

cerentur. Quibus rebus auditis Imperator collaudavit oratores cum hoc difticho, quod ex tempore fecerat, quod ea in urbe ad haec usque tempora sculptum est:

Andria fidelis nostris adfixa medullis
Absit Fridericus ne sit tui muneris expers.

Quod si non elegans, tamen quod tantum Principem litteris & carminibus delectatum accepi, hic mittere libuit; qui etiam Aristotelis opera e Graeco in Latinum sua aetate iterum transferri curavit. (1) Sed de his alias. Igitur omissa rursus Brundusii obsidione Andriam venit. Barulum, a Barulo nescio quo tercentum ferme annis antea aedificatum, diripuit. Quo metu perculsae finitimae civitates se Friderico dedere. Cuius oppidi excidio illud antiquum Siculorum proverbiū vulgatū, *Gratias ago Barulo*, quod ex Friderici ore prolatum ferunt. Tunc enim ferunt eos, qui rebellarunt, eius metu permotos, et Baruli excidio pavidos factos ad eū veniam īploraturos venisse. Hoc maxime metu

V 3 prae-

(1) De Friderico Imperatore sic *Ioannes Villanius Lib. VI. Cap. I.* suarum Historiarum refert. *Fu uomo di gran valore. e di grand' affare, Savio di scrittùra, e di senno naturale, universale in tutte le cose. Seppe la lingua Latina, e la nostra volgare, e Todesco, Francesco, Greco, e Saracinesco, e di tutte virtù copioso, largo, e cortese in donare, e savio in arme, e fu molto temuto; fu dissoluto, &c.* Mccatt.

praeter Troiam omni ferme Apulia potitus est; classeque apud Brundusium relicta, terrestri itinere in Samnium venit; accitisque ex Sicilia equitibus Beneventum diripuit, moenia urbis solo aequavit. Cuius excidium duobus ita adnotavit carminibus:

Urbs Beneventana tibi sint tua moenia plana,
Quod plangis merito patienter ferre memento.

Inde Capuam petiturus, comperit illam a Pelagio Legato Pontificis fuisse munitam, praeesseque civitati Iohannem Regem Ierusalem, quem ab eo defecisse memoravimus.

Igitur existimans rem longioris esse conatus flexo itinere per montana aliquot diebus apud Theanum consedit, a quibus receptus Ceperanum petivit, et Soras; Barulumque iterum incedit. Inde in Marsos versus per Apenninum iter faciens, Atinum primo, deinde Albertum, suae ditionis effecit. Post haec Alnum, Malianum, Celanique per deditionem acceptum, Berardo Celani Comiti, qui secum militabat, restituit. Post per Pelignos, Samnium, Amalphimque, & Brivanum in Samnium(1) adit, illisque benigne susceptis Arianum occupavit ubi Lippiani, quos superioribus annis memoravimus eorum urbem deseruisse, ipsam ab eo impetraverunt, & ex Lippio Licitum postea adpellatum est; deinde

a di-

(1) Locus corruptus est.

a diversis nationibus, quae eo confluxerant, paulatim corrupto vocabulo pro Licito Licium adpellavere.

Ceterum Ioannes Rex, & Legatus Apostolicus, ut primum videre Fridericum in Apuliam redeuntem magnis itineribus Romam pervenere. Inde in Liguriam advolarunt. Quorum discessu, Capuani, qui metu Praesidii in fide Pontificis steterant, permoti, illico nomen Friderici invocarunt. Interea Fridericus Troiam obsederat. Cives nihilominus ad resistendum intenti obsidionem in plures menses distraxerunt. His rebus sic in Apulia exsistentibus Imperator Henricum naturalem filium suum Sardiniae Regem creavit; & Romani iterum in Viterbienses egressi a Cruce signatis, quos ad sui praesidium Pontifex Perusium convocarat, damna perpessi sunt, iique Tiberinum agrum occupavere. Florentini per ea tempora contra Senenses belligerantes viginti ex eorum agro oppida occupavere. Castraque deinde Senis admoventes civitatis suburbia incenderunt. Inde in Perusinos versi interventu Pontificis conciliati sunt; reversique in Senensem agrum (1) Caput silvarum fi-

(1) Sic ait *Ioannes Villanius Lib. VI. Cap. VII. in quest' anno MCCXXX. i Fiorentini andarono ad oste a Caposelvoli in Valdambra a' confini d' Arezzo, perchè fa-*

finitimum agro Arretino occupavere, vallemque Ambrae paene depopulati sunt.

Pontifex Perusii agens fratres SS. Dominici & Francisci per orbem terrarum misit, ut Christianos contra Infideles hortarentur. Id Fridericus ab eo dolo factum coepit dicere, ut Alemanias ab eo averteret. Quo tempore Elisabeth Regis Hungariae Filia miraculis claruit.

Interea Friderico apud Troiam obsidionem continuante factus est in urbe tumultus ab his, qui inferiorem portam incolebant. Qui quum se superari a reliqua civium multitudine viderent, Friderici copias intromisere. Civitas a Friderico direpta, & media urbis pars incolis dono porrecta, & his qui tumultum excitarant permissa. Sicque civitas incolis dono porrecta veluti Capua & Canosa, truncata remansit, & tantum eius medietas inhabitata est.

His peractis in Etruriam ab sua factione accitus perrexit. Primo eius adventu Patrimonium Pontificis ademit, quod superioribus annis Matildes Comitissa Ecclesiae Romanae donavit. Inde in Ligures versus Ioannem Regem Ierosolymitanum plu-

facea guerra in Valdarno nel Contado di Firenze con la forza degli Aretini, e si era della Diogesi di Fiesole, e del distretto di Frenze, e presonlo, e disfecionlo fino alle fondamenta. Mecatt.

pluribus praeliis superatum ad mortem coegit.

Post haec in Alemanias pergit, quia Henricum filium, quem illis praefecerat, cum Pontifice sentire intellexerat. Qui postquam eo pervenit illum captum in vinculis coniecit, & ex calore carceris Melphi, ut quidam volunt, in Apulia extinctus est. (1) Alii in Castello Sancti Felicis mortuum esse dicunt, quo in loco, ut fama est haud obscurior, fuerat immissus. Sed ego comperio ipsum a Friderico in Calabrias missum, ubi ex Martorani Castro praecipitavit, sicque vitam finisse. Quod etiam cives eius loci adfirmant, & a Luca Archiepiscopo Cosentino Cosentiae esse sepultum. Haec postquam a Friderico ita acta sunt, in Ligures rediit. Nec ibi immorandum ratus in Alemanias revertitur, & in ipso itinere Ezelini amicitia fretus veteris suae stirpis commemoratione, cuius proavus Arnaldus Teutonius fuerat, milesque Gregorius cum Othone in Italiam venerat; cuius favore fretus paene Princeps in Lombardia effectus erat, magnumque sibi in ea regione nomen comparaverat; nam illum suarum partium Principem fecerat.

Eodem tempore Robertus Antissiodoren-

(1) Vide *Ioannem Villanium Cap. XXIII. suarum Historiarum Lib. VI.* Mecatt.

rensis, ex iis qui Constantinopoli erant Latini nominis, iam aetate decrepitus virginem Graecam nobilem & forma excellentem sibi in matrimonium copulavit, non ignarus illam a parentibus Alberto Burgundio Proceri fuisse desponsatam. Qua ex re Burgundius furore accensus manu suorum stipatus, impetu in Regiam facto, effractis Aulae foribus, puellam coepit, & naso obtruncavit, matremque eius rei consciam proximo mari immersit. Nec Robertus Imperator eam iniuriam prohibere ausus est, Latinis tam foedum facinus detestantibus, & Burgundiis audaciam collaudantibus. Qua re permotus Imperator paulo post interiit; cui Balduinus frater in Imperio successit. Huic Veneti virginem Barbaram, cuius pater iuxta mare Ponticum imperitabat, in matrimonium dare studebant. Sed Latini Balduino, ut potentior ea adfinitate factus fratris iniurias ulcisceretur, Marthani Iohannis, olim Ierusalem Regis, filiam dedere uxorem, & ei ob id imperium promissum est. Sed ea repulsa Imperator Barbarus indignatus, filiam, quam illi nubere prius studebat, Theodorico Vattari filio, cui illam ante negabat, desponsavit. Qua adfinitate Graeci opibus aucti multa ex Latinorum imperio, & Venetorum, in Graecia ceperunt.

Erant

Erant ea tempeſtate in Marca Treviſana complures nobiles ceteris praeſtantiores, in quibus Ezelinus, de quo ſupra diximus, Gibellinarum partium primarius, Albericuſque apud Baſſanum, Carrarienſes, & Marchiones Eſtenſes in Agro Patavino, Veronae, Monticuli, & Sancti Bonifacii Comites, qui Friderici fide, & pridem Barbaruſſae amicitia, freti adeo ingentes copias & divitias cumularant, ut ad tyrannidem adſpirarent; ſociique effecti, & Friderici primi amicitiam nacti contra civitates, quae ab eo rebellarant, multa nefanda commiſerant. Ex quo illi intimi Friderico cariſſimique facti erant; ſervaverantque in eius fide Cremonenſes, Bergomenſes, Parmam, Regium, Mutinamque, & deinde Papiam. Et ex montibus Tridentinis quum rediiſſet Fridericus in Italiam, Ezelini opera Veronam ſuſceperat. Poſtea vero in Mantuano agro duo ſuccenderat oppida, et in Cremonenſi deſcenderat Mantuanis bellum illaturus. In quos dum ire adſimulat, alia ſibi oblata ſpe rei bene gerendae in Vicentinos flexit. Quam urbem ex improviſo adgreſſus vi captam diripuit, & igne ſuccendit. Poſtea Paduanum agrum depopulatus Treviſium obſedit. Sed ii a Paduanis adiuti illius furorem evaſere. Eo tempore Theobaldus Rex Navarrenſis,

ſis, Americuſque Comes Montis fortis, et HenricusCampaniae Comes,perHungariam Conſtantinopolim pervenere. Inde Ptolemaidam adducti, populati finitimam regionem ingentem praedam Ptolemaidam reportarunt: ſed ea adlecti quum Americus, et Henricus ad Sagam uſque populandi cauſa prolaberentur, ab hoſtibus ex improviſo adorti, dum duorum dierum itinere fatigatis redeundi facultas adimeretur, cum prioribus ſui exercitus caeſi ſunt.

Anno MCCXXXIII. Gregorius Roma pulſus a Petro Frangipano, qui Friderici partium erat, Viterbium ſe contulit; & Fridericus Paduam ab Ezelino direptam imperio ſuo adiunxit. Agarenis, qui ſecum militabant moenia civitatis; Germanis vero Regiam tuendam mandavit. Odioque Carrarienſum motus Azonem Eſtenſem in Ezelini partes adtraxit. Mox in Brixianos verſus Claramontem diripuit, incenditque.

Interea Mediolanenſes, & ſociae civitates exercitum ad Novam Curtem contraxerant, in quos Fridericus invectus, multis Mediolanenſium praelio caeſis, tamdem eorum exercitum debellavit, cepitque (1) Petrum Theuphilium Venetorum Ducis fi-

(1) Vide laudatum *Villanium Lib. VI. Cap. XXII.* Mecatt.

filium, qui hostium exercitui praeerat. Hunc Fridericus in Apuliam missum in vinculis coniecit, deinde Serenissimo Senatu Veneto inhibente occidi mandavit. Qua victoria elatus Cremonam rediit. Acceperat enim Ezelinum insinuasse in ditionem Azonem Estensem, & illum Estensi oppido eiecisse; quod praesidio Agarenorum firmavit. Interea varia de Friderico gesta vertebantur. Nam sunt nonnulli Annalium Scriptores, qui adfirmant, oratores, quos Fridericus ad Saladinum miserat, pace cum eo perfecta Christianis indecora, & tanto Principi subspecta, rediisse Cyprum, ibique offendisse Imperatorem; ipsum aliquantisper in Insula moratum illam occupasse. Deinde admonitum ab suo Magistro militiae Aconem perrexisse, & firmasse illic cum Solidano inducias in decennium, atque Ierosolymas petiisse, & ibi coronatum esse; scripsisseque literas ad Pontificem, ut eum absolveret quoniam in Asiam pervenisset. Sed Pontificem prius de gestis Friderici a Gallis militibus certiorem factum non solum non absolvisse illum ab excommunicatione, sed etiam mandasse Cruce signatis, ut ab eo, & Solidano, caverent. Quibus rebus Fridericus indignatus damna ingentia rursus in

Ita-

Italiam rebus, & terris Ecclesiae intulit; de quibus in posterum memorabimus.

Pontifex interea non destiterat praesidia, amicitiasque sibi parare. Quo tempore Veneti quum dissentirent cum Genuensibus, iis legibus a Pontifice pacificati sunt, ne quis eorum altero inscio absenteque cum Vattari Graeco Imperatore foedus iniret, nihilque rei secum haberet; bellaque communia essent, & alter alterius vexilla portaret; idque inter eos sancitum, ut si quis contra fecisset a Pontifice sacris interdiceretur. His peractis iterum Fridericum excommunicavit, & omni eius imperio privavit. Quo tempore Ioannes Vattari apud Andrinopolim Imperatores Latinos Graecia pellere nitebatur; nam Vattari ab Andrinopoli Smyrnam usque maritimas urbes obtinebat, Marcus Cannius AEgaeum, insulasque; & Longavallis Rhodusque ei suberant. Deinde quum Vattari Cretam invasisset, partemque non modicam Insulae cepisset, Marcus Cannius a Venetis interea conductus, eius classem magno incommodo repulit, oppidaque quae Vattari susceperat recuperavit. Quo item tempore Ragusaei a Venetis rebellarunt, & Balduinus multo bellorum turbine fatigatus, quum ei pecunia deesset, Philippum filium suum infantem merca-

to-

toribus Venetis pignori dedit, quem illi Venetiis custodiendum curarunt. Praeterea culmina sacrarum aedium plumbea, Spongiam, Lanceam, & Crucis Dominicae lignum Venetis item pignori dedit, ut sibi obsesso ab Imperatoribus Graecis opem ferrent. Immissae ab iis triremes XXV. & is Rhodum ex foedere promissum consignavit. Sacram Lanceam Ludovicus Francorum Rex postea redimens Parisios detulit.

Postea vero quam Fridericus de Anathemate in eum prolato certior factus est, ad se purgandum ad universos Christianae Religionis Principes Regesque misit Petrum de Vineis suarum epistolarum scriptorem ut orationem in Pontificem haberet quam maxime luculentam. Qui in Friderici laudem exorsus ab odio Pontificis, & eius nefandis gestis cepit exordium, multaque beneficia Friderici in Romanam Ecclesiam collata commemorans, quae a Pontifice non solum considerata, sed ne cogitata quidem fuerant, quibus ille in Friderici largitoris perniciem abuteretur. Nec esse mirandum si haec in eum patraret, & Ecclesiam Romanam bene firmatam in discrimen adduceret, quum Imperatoris auctoritatem, & Patrum consilium repudiaret, quippe quod ab eo, qui parens bonus & tutor fidelis Romanae Ecclesiae esse deberet, tamquam

a ma-

a malefico praedone diriperetur patrimonium dignitatis; nec esse mirandum si Ecclesiam pessimis consiliis pessundaret, quum verba Christi contemneret dicens : *Ite & praedicate Evangelium omni creaturae :* Quod si qui audire noluerint excutite in illos seditionem.

Postremo deploravit Dignitatem Pontificatus in tales homines esse redactam, qui non amicis non Ecclesiae, non fratribus, non denique sibi ipsi consuluissent, nec cognoscerent qui praediti dignitate Christianae Religioni praeessent. Postremo, etsi alibi saepius, in fine suae orationis Imperatoris egregia facta commemorando audientium animos a Pontificis benevolentia ita alienavit, ut plerisque Friderici caussa adprobaretur; scripsit praeterea idem Petrus ex eadem re contra Pontificem ad plerosque Christianorum duces Pontificis scelera detestatus nefariaque, ac foeda ipsius gesta. Theobaldus Campaniae Comes post mortem Regis Navarrae sui Avunculi Rex Navarrae efficitur; & Ludovicus Franciae Rex conduxit Margaritam Comitis Provinciae filiam; & fames valida eo anno Francos oppressit. (1) Inte-

(1) De controversiis inter Fridericum & Pontificem exortis pluria diximus ad Leonis Vrbevetani Chro-

Chronicon Imperatorum, ubi Epiſtolas quaſdam e Latino in Etruſcum ſermonem tranſlatas produximus. Sed quantum ira & furor in Pontificem Fridericum tranſverſum egerit ex inſequenti Epiſtola intelligere eſt, quam ex Codice MS. Riccardiano edimus.

Queſta mandò Federigo eſſendo in Soria, ai Principi di quà; intendendo, che la Chieſa il volea fare avvelenare, e iurare gli ſuoi fedeli.

„ A ben gran maraviglia ſi toglie, che là un-
„ de noi attendevamo grande grazia con grandi be-
„ nefizi, inde recevemmo diverſe generazioni d' i-
„ niurie e offeſe. Contra voglia parliamo, ma ta-
„ cer non potemo; e in ciò che taciuto avemo lun-
„ gamente la ſperanza, che molti inganna, ha in-
„ gannato noi. E bene pote eſſere, che al noſtro
„ tempo vegna la fine de' ſecoli? Conciosſiacoſachè
„ chiarezza di verace amore ſi trovava affreddata
„ non pur nelle ramora, ma nelle radice. E non
„ ſi leva pur gente ſopra gente, non pur reame mi-
„ naccia altro reame, non pur fame e piſtolenzia
„ conturba i cuori de' viventi; ma eſſa chiarezza, per
„ la quale ſi governa il Cielo e la terra, par turba-
„ ta non ſolamente ne' fiumicelli, ma entro la prin-
„ cipal fontana. Quando lo 'mperio di Roma, lo
„ quale per divine provviſioni fu poſto a defenſio-
„ ne della Criſtiana Fede è gravemente infeſtato,
„ non dalle piccole genti, ma da' Padri medeſimi,
„ quali il ditto Imperio à onorati e innanzi poſti.
„ Che ſe incontro noi ſi levaſſe uomo, inimico no-
„ ſtro, o perſecutore della Chieſa; o ſe alcuno
„ avverſario iſmoveſſe a ribellione i popoli ſotto-
„ poſti allo 'mperio noſtro, certo noi prenderemmo

„ arme di difensione, e il coltello, del quale è „ data a noi potestà da Dio per defensione della „ Cristiana fede, e della Ecclesiastica libertade, ed „ a tutto nostro podere cominceremmo le battaglie „ di Dio. Ma quando l'universale Padre Vicario „ de Cristo, e successore di Santo Piero, nel qua- „ le noi abbiamo messa tutta la fede, e la speran- „ za, si muove così indegnamente, e così aspra- „ mente contra nostra forza, e in tutte maniere si „ sforza di recare contra noi la malavoglienzia di „ tutto il mondo; chi sarà quelli, che non si tur- „ bi, e si maravigli, veggendo tante crudeli bat- „ taglie apparecchiate contra la nostra innocenza, „ alle quali contrastare non ci potrebbe menare „ altra cosa, se non viva necessitate. Conciossia- „ cosachè noi fermamente credemo, che per reve- „ renzia di Dio sia da sofferire Santo Piero, al qua- „ le diede balia di legare, e di sciogliere in „ terra. Ed adunque intenda la terra tutta, che „ noi a dire parole siamo tratti quasi per forza „ di scritte, e di messi, li quai contra noi ha „ mandato la madre Chiesa, la quale è ora contra „ la nostra divozione presso a ufizio e uso di „ matrigna. Credemo bene, che voi avete udito, che „ la 'mperatrice Gostanza madre nostra avendo noi „ suo solo figliuolo delle genti sollicitudine, alla „ sua deritana voluntade in suo testamento, non „ senza molto provvedimento commesse la nostra „ persona nel senno, e nella guardia di Santa „ Chiesa, acciocchè 'l figliuolo non fosse privato „ d'aiuto di madre. Anzi la salutevole cura di „ nuovo presa, tanto più compensa gl'insollazzi „ della perduta madre, quanto più puote la spiri- „ tuale, e temporale potenza provvedere all'uti-

„ li-

„ litade del pupillo , e della tutela. Avvegnachè
„ l'Apostolical Sedia dovesse avere lo dovere della
„ guardia; nondimeno appaiono pericoli della per-
„ sona a non piccolo dannaggio delle sue cose. E
„ bene palese cosa che nostro regno fue abbandona-
„ to in tutte le parti nelle mani di guastatori, e
„ di rubatori, siccome navi senza timoni nelle tem-
„ peste, così l'eredità del pupillo senza guarnito-
„ re di rettore non difesa fu, ma divisa per parte,
„ e guastata per gran morsi de' nemici. Appresso
„ ciò il nobile uomo parente, avvegnachè nemico
„ di casa nostra, con molto favore dell' Apostolical
„ Sedia fue coronato dello 'mperio Romano, e la
„ iustizia del pupillo fosse abbattuta, e il suo stato
„ pericolato, che la gente credea, che morisse, e pe-
„ risse del tutto. E perciò altrimenti vede l' uomo;
„ e altrimenti Iddio, avvenne che la divina mise-
„ ricordia riprovò l' umana intenzione. Permise
„ con molta pietade del nostro parente, nostro av-
„ vengachè nemico, avendo per superbia tutto il
„ mondo, avvenne non solamente contra noi pu-
„ pillo e ammesso alla Chiesa, ma in questo tuto-
„ re nostro, per lo quale egli fue coronato, fece
„ solamente contro noi conspirazione, e prese la
„ maggior parte del nostro regno, e l'Apostolical
„ Sedia medesima in molte maniere perseguitò e of-
„ fese, e danneggiò per forza sì caldamente, che
„ veramente quelli, ch' erano nella tempestata na-
„ ve di Piero poteano gridare: *Salva noi che peria-*
„ *mo*: d' onde alla fine non trovandosi alcun' al-
„ tro, che volesse ritenere le dignitadi dello 'mpe-
„ rio contra noi, e contra la nostra iustizia, che
„ presumesse di dare solazio, e diporto alla picco-
„ la nave, piacque a' Principi, per lezione de' qua-

„ li era a noi debita l'Imperiale Corona di chiamare, e d'eleggere la nostra persona; e la scienza de Dio che dormiva nella poppa d'essa nave „ si risvegliò al grido de' Discepoli, e per noi abbandonato il quale egli avea maravigliosamente „ difeso fuori della credenza delle genti, abbattendo il superbo, e innalzando l'umile, comandò quasi a tutti, che tranquillitade, e posa fosse, e non solamente trasse di tempesta la nave, „ anzi la mise in alto in maravigliosa possanza. „ E Dio ne chiamo in testimonio, che fuori del „ seno dell'aiuto umano noi ci ponemmo la persona a molti pericoli, vegnendo nella Magna per „ l'aiuto de' Principi per la nostra opera. La „ divina potenzia abbatteo quello superbio in tal „ maniera, che prima fue riformato lo stato della „ Chiesa, che noi potessimo provvedere al nostro riposo. Vnde noi pensando con divoto animo, che „ noi potessimo rendere a Dio per cotanti benefici „ fatti a noi, avvengachè apparì chiaro non si possa il merito della fattura al suo fattore, immantinente, che noi avemo presa la 'mperiale Corona andasse alla cappella la nostra Persona, „ e tutto nostro podere offerendo a Dio molto umilemente non in Sacrificio, ma in Olocausto ricevemmo l'altezza; e infuocò li nostri uomini „ per intendere efficacemente, e considerossi i studi a ricoveramento della santa Terra; e a ciò inducemmo parecchi Principi, e grandi uomini, quali per esempio, e quali per promesse, e quali „ per larghezze, e de' quali una gran partita col- „ l'aiuto nostro passaro in quel tempo a difendere „ la Santa Terra. E con tanto desiderio prendemmo „ sopra noi sì caldamente quella bisogna, e sì af-

„ fet-

,, fettuosamente , che per potere andare in persona
,, più tosto con gli altri Crociati noi domandammo
,, con molta istanzia , che certo termine fosse asse-
,, gnato a noi, e agli altri di fare il passaggio.
,, E senza fallo noi l'averemmo volentieri fatto
,, se non fosse la volontà de' Principi, che non s'ac-
,, cordava ancora. Ed altra manifesta necessitade fu
,, impedimento ai nostri desideri, cioè che 'l turba-
,, mento dello 'mperio non era bene posato. Av-
,, vegnachè per sottile cagione di piccola dimoran-
,, za ha la nostra buona intenzione vocata malva-
,, gia di quella parte ond'ella menava lode, e favo-
,, re. Alla persine noi alla domandanza del Messal
,, Apostolico venimmo, e solennemente ricevemmo
,, la 'mperiale corona. E perchè lo nostro corona-
,, mento non fosse dannoso all' Apostolica Sedia le
,, concedemmo delle migliori, e delle più utili ter-
,, re della provincia d'Italia. E per maggior divo-
,, zione ricevemmo ancora lo segno della Santa
,, Croce dalle mani del Reverendo Padre Messere
,, G. Agule Apostolico, ma allotta Vescovo d'Ostia,
,, crescendo voto a voto, e desiderio a desiderio.
,, Appresso ciò, noi intrammo ben avventurosa-
,, mente nel nostro Regno, ilquale per lunghe guer-
,, re era diminuito e dannato di tutte ricchezze, e
,, là trovammo fortissime Rocche, e Castella,
,, le quali si teneano contra noi, e per Saracini, e
,, per Cristiani nostri rubelli, a e tutti gli convenisse
,, avere di nuovo, e riavere nostra Signoría per
,, forza e per battagliosa prodezza, nondimeno in-
,, tra cotante fatiche, e infra tanti turbamenti noi
,, non ubliammo la terra Santa, ma innanzi man-
,, dammo gli diletti Principi nostri Dosi di Baviera,
,, e Vescovo, e dimolti altri al soccorso di Damia-

„ ta, e ſpeſſamente arrogammo meſſi ſopra meſſi,
„ e lettere ſopra lettere, pregando e domandando
„ l' oſte de' Criſtiani, ch' egli non ſi partiſſero di
„ Damiata, e attendeſſero lo navilio, e lo sforzo
„ noſtro, eſſendo noi certi, che la noſtra preſenza
„ avrebbe a mano a mano. Ma egli avendo per
„ niente le noſtre lettere, e preghiere ſenza conſi-
„ glio de' nobili e ſavi, e non atteſe il noſtro na-
„ vilio, e fue menato il popolo mattamente, e cad-
„ de nell' ago: anzi l' ago non proveduto. E noi
„ non ſapendo quello malavventuroſo caſo tramet-
„ temmo Anſelmo allotta maeſtro Mariſcalco con
„ ſoccorſo di Criſtiani, e di vittovaglia, e 'l Conte
„ Arrigo fedel noſtro con XLI galea, il quale
„ altamente, e potentemente per venire a Damiata
„ non ne trovò l' oſte. Ma perciocchè avea da noi
„ in comandamento d' ubbidire al Legato della Chie-
„ ſa fin' al noſtro paſſaggio, tornò indietro per lo
„ fiume; e volendoſi giugnere coll' oſte, ecco che
„ trovò i meſſi del Legato, e del maeſtro del Tem-
„ pio, e del maeſtro di Santa Maria degli Alamanni,
„ e il Conte di Pitieri, i quali comandaro a lui
„ iſpreſſamente da parte del Legato ch' egli tornaſ-
„ ſe con loro; ei così fece. Egli non erano venuti
„ per altro ſe non per dare Damiata al Soldano
„ per iſcambio di preſi. In quella maniera fue per-
„ duta Damiata; avvegnachè falſamente, e per
„ nuova menzogna ſi dice contra noi, che la no-
„ ſtra gente andava per iſturbare il detto ſcambio
„ de' preſi, e non è veriſimile che noi con tanta
„ ſollecitudine, e con così diſmiſurate ſpeſe e tra-
„ vagli, noneravamo per deliberare la Santa Ter-
„ ra, e veniſſimo contra il detto ſcambio, per lo
„ quale avvenga porre 'l deſiderato fine alle noſtre
„ fa-

terea Fridericus Veronae erat, & ut audivit Petrum, Venetiis enim Pontifex erat, rediisse, in paluſtrem Venetorum terram invectus praedam inde abegit. Qui quum populabundus ultra progredi non poſſet in eos multa foeda & in Pontificem comminatus eſt. A Paduanis obſidem ſubſcepit, Veronamque pergens, obſeſſurus Mantuam adſimulans, Parmam, & inde Lucam, & Piſas petivit. Quibus temporibus Ezelinus Friderici copiis fretus Marchiam Treviſanam occupavit; & Parma Roſſorum favore adnitente a Friderico defecit. Eodem anno Fridericus in Æmiliam reverſus, Faventinos poſt ſeptem menſium obſidionem deditione accepit, & omni deinde Flaminia potitus eſt. Quo ferme tempore Manfredus Friderici Filius Conſtantiam ſuam in matrimonium Petro Aragonio deſponſavit; & Gregorius Montelongus Legatus Pontificis Bononiae agens, & Veneta Claſſis, Mantuanique, & Albericus Ezelini frater cum Azzone Eſtenſi Ferra-

„ fatiche. Ma noi veramente udendo le diſavventuroſe novelle della perdita di Damiata, e volendo contraſtare a sì pericoloſi dannaggi, mandammo i noſtri meſſi al Reverendo Padre di felice memoria Meſſer Onorio PP. per parlamentare con Lui a Inverſa, e per ordinare il paſſaggio.

riam invasere, quae Friderici praesidio tenebatur. Eius praefectus Salviguerra Ferrariensem rem administrabat, qui superioribus annis Ezelini sororem duxerat, diuque oppugnatus in longum obsidionem pertraxisset, nisi in adloquium egresso cum fide publica sibi data Legatus contemta iuris iurandi religione intercessisset adserens hostibus Romanae Ecclesiae non esse fidem servandam. Recepta urbs Azoni Marchioni Estensi attribuitur pro Romana Ecclesia gubernanda. Ceterum Salviguerra Venetias perductus nando concessit. Deinde suasionibus Pontificis excitati numero navium ampliore classem exarrant (1) bellum contra Fridericum intentaturi. Quod Fridericus audiens Pisas se contulit scrutaturus quae Etruriae civitates, quique populi cum eo sentirent, & qui Ecclesiae fautores essent. Inter ceteros sibi fideles Pisanos & Miniatenses, qui eius Praefectum acceperant, magnopere extulit; quibus etiam concessit id agri, quod alveo Arni fluvii inundantis abluitur, cuius

(1) Alibi etiam dicit exarrant, quae quidem vox etiamsi barbariem sapiat, nihilo tamen minus vulgo explicari posset *noleggiano*. Mecatt.

ius tertia pars singulis annis Imperatori devolvebatur.

Ludovicus Rex Franciae Asti a suis veneno potatus Dei benignitate a praedicto veneno salvatus est; pauloque post Roberto fratri suo dedit uxorem Matildam filiam Ducis Britanniae, cui dotis nomine Atrebatensem civitatem, & agrum Actenienfem dedit.

Ea tempestate nomen Guelfum, & Gibellinum praeter solitum auctum est. Quod nomen, ut quidam volunt, apud Pistorienses primo auditum in Etruria est, quum Cancellarii Panciaticos eiecissent. E Florentini suos nobiles qui Pisanis favebant in exsilium dedere; & Senenses Florentinorum odio, & Arretini cum Miniatensibus, & Perusinis, qui Pisanis socii facti sunt, erant adhaerentes. His rebus cognitis hortatur Fridericus Pisanos sociosque, ut classem, cuius gratia Pisas concesserat, contra Venetos parent. Et quia Pisani cum Genuensibus dissentiebant, centum triremes armant, (1) quas contra Venetos misere, quibus Henricus Friderici filius naturalis praefectus est. Illae apud Insulam Corsicam a Genuensibus, & Venetis fugatae in Portum

(1) Naturalem Friderici filium *Villanius* dicit Entium, totius classis praefectum fuisse, *Lib. VI. Cap. XX.* Mecatt.

tum Pisanum se receperunt. Veneti deinde Classe Pisana deterriti Polae moenia solo aequarunt. Sed mox certiores facti de suorum victoria moenia ibi instauravere. Altera Pisanorum classis nonnullos Cardinales, Praelatosque, cum quibus Pontificis Legati, in quibus Iacobus Praenestinus Episcopus qui ad Pontificem ab Rege Franciae revertebatur, (1) & Cardinalis, qui iam pridem in Angliam missi fuerat redeuntes in mari capti a Pisanis sunt. Quos captos Fridericus filio iis verbis commendatos voluit.

Omnes Praelati Papa mandante vocati,
Et tres Legati veniant hunc usque ligati.

& Amalphiae carcerari iussit; quamquam quidam adfirment a Pisanis mari (2) demersos, et propterea triginta annis civitatem in excommunicatione permansisse; ob idque postea fuisse aureos ab iis factos cum imagine Beatae Virginis et Friderici Aquila, rerum harum memoriam contestante. His peractis Pisani cum classe Veneta concurrunt. In quo conflictu Veneti superiores fuere, et Henricus prope captus, et Pisanae triremes Venetias perductae sunt. Post

(1) Vide *Ioannem Villanium Lib. VI. suarum Histor. Cap. XX.* Mecatt.

(2) Vide Epistolam Ludovici Galliae Regis hac de re Friderico scriptam *Par. II. Chronici Leonis Vrbevetani pag.* 290. Mecatt.

Post haec Ioannes apud Andrinopolim interiit. Theodoricus Vattari filius subsceptus est. Hic a Venetis partem Crucis, quam illi pignori a Balduino acceperant, redemit. Quo tempore Fulginenses ac Viterbienses a Pontifice rebellarunt. Sed ii beneficii immemores. Nam quum eorum Ecclesia sine Praelato esset, primum Pontifex Episcopum dederat. Pro quo beneficio non dignum illi praemium retulere.

Insequenti anno Manfredus Friderici filius Tifernates, Eugubinos, Nucerinos, compluraque Vmbriae oppida ad defectionem coegit. Quorum exemplo excitati Spellani, Menanique, & Montefalconenses a Pontifice rebellarunt. Defecissent item ea tempestate Tudertini, & Romani, nisi Legatus Apostolicus, qui urbi praeerat capita Apostolorum per urbem detulisset, populumque Romanum contra Fridericum signavisset tanquam contra infideles pugnaturum. Ex quo factum est ut Fridericum urbi adventantem cum Manfredo Romani respuerint. Indignatus ob id Imperator ac si potestate sua Pontifex eum conturbare coepisset, quadripartito eorum capita scindi iubet, quo illis Crucis character indelebilis remaneret. Tamdem prohibitus urbe Beneventum perrexit, civitatemque triduo direptam, quia ab se etiam pri-

pridem Beneventani rebellarant, sine moenibus reliquit. Inde exercitum per Aquilam ducens Asculanum agrum depopulatus est. At ex altero Italiae latere Manfredus Etruscos primo sibi rebelles, deinde Romandiolae civitates adortus, omnes eam regionem ferro, & igne vastavit. Quo tempore Guelfa factio multa foeda in Etruria, & praesertim Florentiae, passa est Gibellinis ubique exsultantibus. Quarum rerum gratia Pontifex a Gallis, & Anglis iterum auxilia petiturus oratores ad eorum Reges misit, qui Pontificis calamitatem exponerent.

Erant ea tempestate Parmae quidam Pontificis cognati, adfinesque, quos Fridericus Placentiam migrare iusserat. Quod Pontifex aegre ferens Fridericum in Lugdunensi Concilio excommunicatum Regno & Imperio privavit, subditos sacramento fidelitatis absolvens. Ob quod Imperator illos carcerari iussit, & domos eorum demolitus est. Post eius depositionem nemo tamen electus est in Imperio, sed vacavit imperium Romanum annis viginti & octo; & ipse tamen pro Imperatore se gessit Pontificis inhibitiones parvi faciens, (1)
Alii

(1) Quatuor etiam fuisse caussas cur Fridericus in Lugdunensi concilio damnatus fuerit tradit *Villa-nius*

Alii autem non hanc, ſed illi fuiſſe alias excommunicationis cauſas ferunt. Primam periurii, pro Imperio adſumendo, & Regno adminiſtrando iuramentū ab eo factum non ſervatum. Secundam ſacrilegii, propter Legatos, & Cardinales quos capi fecerat. Tertiam quia de haereſi adnotatus eſt; quippe Agarenos ſalvari poſſe dicebat dummodo honeſte viverent. Quartam quia a ſolutione cenſus Eccleſiae Romanae debiti ceſſabat.

His rebus ita exſiſtentibus nihilominus Fridericus cum Arnaldo Duce Burgundiae inito foedere Lugdunum properat, tantas equi-

nius Cap. XXV. Lib. VI. ſuarum Hiſtoriarum. Sic enim ait: *Le principali cagioni perchè Federigo fu condannato furono quattro. La prima perocchè quando la Chieſa lo inveſtio del Reame di Cicilia, e di Puglia, e poi dello 'mperio giurò alla Chieſa dinanzi a' ſuoi Baroni, e dinanzi allo 'mperadore Baldovino di Goſtantinopoli, e a tutta la Corte di Roma di difendere Santa Chieſa in tutti ſuoi onori, e diritti contro a tutte genti; e di dare il debito cenſo, e reſtituire tutte le poſſeſſioni, e giurisdizioni di Santa Chieſa, delle quali coſe fece il contrario, e fu ſpergiuro, e commiſe tradimento, e villanamente, e a torto infamò Papa Gregorio nono, e ſuoi Cardinali per ſue lettere per l'univerſo mondo. La ſeconda coſa fu, che ruppe la pace fatta da lui alla Chieſa, non ricordandoſi della perdonanza a lui fatta delle ſcomuniche, e degli altri misfatti per lui operati contro a Santa Chieſa, ed a quelli, che furono con la Chieſa contro a lui in quella*

equitum peditumque militum copias secum ducens, quantas numquam antea aut ipse, aut alius Imperator post Romam conditam duxerit. Is quum Tarentum pervenisset certior factus, quod Henricus ipse quem rebus Italiae praefecerat, et Parmae manere iusserat, suasu Cremonensium in Brixianos duxerat; ob quod exules Parmenses, superatis eorum civibus apud Taurum fluvium, Parmam invaserant magna civium caede, statuit retrocedere, & Lugduni iter, ad quod se adcinxerat, omittere; simul etiam quia Pontificis Legatum Parmam cum magna manu ingressum acceperat, ut una

la pace giurò, e promise di mai non offendere, ed ei fè tutto il contario, che tutti li disperse o per morte, o per esilio loro, e loro famiglie, e non restituì a' Tempieri, e Spedalieri le loro magioni per lui occupate, le quali per patti avea promesse restituire; e lasciò per forza vacanti XI. Arcivescovadi con più Vescovadi e Badie nello Imperio, e Reame; i quali non lasciava a que' che degnamente erano eletti per lo Papa tenere, nè coltivare, facendo forze, e storsioni alle sacre persone recandogli a' piati dinanzi a' suoi Balii, e Corti Secolari. La terza cosa fu per sacrilegio, che fece, che per le Galee di Pisa, e per lo Figliuolo Re Enzo fece prender due Cardinali, e molti Prelati in mare come detto è in addietro, e di quegli mazerare in mare, e tenere, morendo in diverse ed aspre carceri. La quarta fu, perchè egli fu trovato, e convinto in più articoli di Resia di fede. Adisis ipsum *Villanium Capite XXV. Lib. VI.* Mecatt.

una cum exsulibus Civitatem ab eius fide alienasset. Quibus auditis anxius Ezelinum ex Marchia advocat Trivisana, coactisque aliis ex Apulia copiis sexaginta mille armatorum exercitum effecerat quibus cum Parmam obsedit, statueratque non prius eo loco discedere quam civitatem solo aequasset, alteramque in castrorum loco aedificasset, quam fossa et vallo muniverat, Victoriamque adpellabat. Elegerant ante excommunicationem Friderici Electores, ut fama est, in Alemania, Pontificis suasionibus, in Regem Guilielmum Hollandiae Comitem, qui cum Conrado Friderici filio in Germania bellabat. Hic paulo post moriens Conrado imperium Germanorum reliquerat. Interea aliquot Regni Neapolitani duces a Friderico rebellaverant, in quibus Sanseverinorum familia, pluresque alii suarum civitatum Principes, quos Manfredus apud Canutacium praelio victos captosque ultimo adfecit supplicio, & quosdam fugavit; & qui in Etruria Gibellini Guelfique defecerant in Miniatensium arce custodiri mandaverat. Sed Gibellinos suorum prece permotus, paulo post dimisit; Guelfi vero ita capti mendicando vixere. Lucenses cum Pisanis conciliati in amicitia aliquot annis permansere. Rece-

pe-

(1) Vide *Villanium Cap. XXVI. eiusdem Libri.*

pero Miniatensi internuntio, cuius opera Fridericus in similibus plurimum utebatur. Duobus iam ferme annis duraverat Parmae obsidio, et bellum atrox variumque cum obsessis fuerat. Quo tempore ex Africa, Asia, et AEgypto munera ab infidelibus Friderico adlata sunt. Nam Saladini Legati Elephantos, Dromedarios, Pantheras, Pardos, Vrsos, albentes Leones, aliaque sibi portantes suscepit; fecitque viridaria aliquot haud procul a munitione castrorum, in quibus omnia luxuriae irritamenta fuisse feruntur.

Ea tempestate Pontifex dimisso Concilio rogatus a Galliae Rege misit qui populis suaderent Crucem contra infideles capere, & Ludovicum in Asia sequi, qui id voto voverat se facturum, quum gravi morbo premeretur. Erant tunc res in Asia Christianis adversae. Nam superioribus annis Tartari bipartito exercitu Asiam, Europamque invaserant, & Hungariam petiverant, Georgiamque Tomitanorum olim regionem vastarunt, in qua Tomus civitas Metropolis erat, ubi Ovidius Naso olim ab Augusto relegatus fuerat. Alia vero ipsorum manus Bacone Duce Poloniam, & Hungariam populati ad mare Ponticum deflexerunt. Sed Solimanus Hungariae Regis frater in Pannonia, & Henricus Nur-

Nurſiae Dux in Polonia cum iis decertantes, (1) commiſſo praelio ſuperati fuerunt, & ambo cum ſuis caeſi. Deinde Tartari victores liberius vagantes Ruſſiam, & Gazzam, ampliſſimas regiones vaſtaverunt. Per id etiam tempus Groſſiani gens Arabica Solidano Babyloniae impellente congreſſi cum Chriſtianis, & Templariis, illos male mulctatos fudere. Deinde Ieroſolymas petentes, quod civitas non munita erat, Chriſtianos a Saladino pridem ſervatos occiderunt, Chriſtique ſepulcrum violavere anno ſalutis MCCXXXXVIII. Ludovicus & Philippus Rex Franciae accepta apud Lugdunum Pontificis benedictione cum invocatione omnium Sanctorum, ac Sanctarum Dei, mare ingreſſi cum Cruce ſignatis Cyprum venientes hiemavere. Primo vere Damiatam claſſe venerunt, naveſque Solidani repulerunt, hoſtibuſque e littore diſiectis, & profligatis, in ipſo caſtra poſuere, & urbem iam pridem a barbaris captam obſedere, cum quibus barbari tumultuariis ſaepe praeliis concurrebant varia utriuſque partis fortuna.

Y Fri-

(1) *Villanius* de hac Tartarorum incurſione mentionem facit *Cap. IX. Lib. VI.* Verum non Solimanum, ſed Silicem Colmani Ducem in Pannonia Hungariae Regis fratrem dicit eum fuiſſe, qui cum Barbaris praelia commiſit. *Mecatt.*

Fridericus obsidione apud Parmam continuata multos civitate egressos, captosque, vinctos servabat. Sed quum intelligeret civium animos obstinatos, quotquot in carceribus habebat tormento bellico vivos in urbem proiiciebat, multaque etiam in eorum mulieres grassatus eos hostes sibi infensissimos fecerat. Sed quum iam paene victor custodiam castrorum neglexisset, Germanique re & verbis acrius hostes irritarent, egressi urbem cives cum Legati copiis stragem ingentem fecere, eosque fugientes insequuti (1) Victoriam, hoc est Castrorum

(1) Hoc ipsum *Villanius* commemorat *Cap. XXXV. laudati Libri*. Sic enim ait; *In questo tempo Federigo Imperadore si pose ad assedio alla Città di Parma in Lombardia, imperocch' erano rubelli della sua Signoria, e teneano con la Chiesa, e dentro in Parma era il Legato del Papa per la Chiesa con gente d' arme a cavallo in loro aiuto. Federigo con tutta sua forza, e quella de' Lombardi v' era d' intorno, e stettevi per più mesi, e giurato avea di mai non partirsene, se prima non l' avesse; e però avea fatto incontro alla Cittade detta uno bastito a modo d' un' altra Cittade con fossi, e steccati, e torri, e case alla quale pose nome Vittoria. E per lo detto assedio avea molto ristretta la Città di Parma, ed era sì assottigliata di formento, e di vittuaglia, che poco tempo si potea più tenere, e ciò sapea bene lo Imperadore per sue spie. E per la detta cagione li tenea quasi per gente vinta, e po-*

rum urbem ſunt ingreſſi. Vbi primo a Germanis fuga facta, deinde a ceteris, multis eorum trucidatis hoſtes caſtris potiti ſunt. Ingens praeda, (1) atque argentum inter cetera ibi repertum, cum corona Friderici aurea, lapidibus gemmiſque pretioſiſſimis inſignita. Imperator qui ſe ex fuga Cremonam receperat, non eſt metu auſus urbem ingredi propter Cremonenſes, qui eo

Y 2 in

e poco li curava. Avvenne, come piacque a Dio, lo 'mperadore per prendere ſuo diletto andoe un giorno alla caccia con ſuoi cani, e uccelli con certi ſuoi Baroni e famigliari fuori di Vittoria; i Cittadini di Parma avendo ciò ſaputo per loro ſpie come gente avvolontata, ma più come diſperata, uſcirono fuori tutti armati popolo, e cavalieri ad un' ora; e vigoroſamente da più parti aſſalirono la detta baſtita di Vittoria. La detta gente dello 'mperador improvviſi, e non con ordine, e con poca guardia, come color che non curavano i nemici, veggendoſi così ſubitamente, e aſpramente aſſaliti, e non eſſendovi il loro Signore, non ebbono nulla difeſa, ma miſonſi in fuga, e in iſconfitta, e sì erano tre cotanti Cavalieri, e gente a piè che non erano i Parmigiani. Nella quale ſconfitta molti ne furono morti, e preſi. E lo 'mperadore ſappiendo la novella con gran vergogna ſi fuggì a Chermona. I Parmigiani preſono la detta baſtita, ove trovarono molto guernimento, e vittuaglia, e molte vaſellamenta d' ariento, e tutto il teſoro, che lo 'mperadore avea in Lombardia, e la Corona del detto Imperadore, la quale i Parmigiani hanno ancora nella

Sa-

in praelio caesi fuerant. Hac clade suscepta Fridericus brevi exercitum reparat, (1) cum quo paulo post hostes ea victoria ovantes praelio congredi ausus superavit; (2) & agrum Placentinum depopulatus in Etruriam discessurus (3) Henricum filium Sardiniae Regem Faventiae cum suis copiis reliquit, ut Bononiensibus bellum inferret. Igitur, per Forum Livii Ariminum veniens in Vrbinates deflexit, quos in fide confirmatos in Picenum, quod tunc suo nomine tenebatur, descendit. Copias undique contrahens in Perusinos, Tudertanos, & Assisios, qui partis Eccesiae facti erant, exercitum duxit, devastato, que eorum agro per Cortonensem Florentiam venit, qui soli

Sagrestia del loro Vescovado, onde furono tutti ricchi. E spogliato il detto luogo della preda vi misono fuoco, e tutto l'abbatterono, acciocchè non v'havesse mai segnale niuno di Città, nè di Bastita, e ciò fu il primo Martedì di Febbraio li anni di Cristo MCC XLVIII Mecatt.

(1) Notat *Villanius Cap. XXV. Lib. VI.* post Concilium Lugdunense, in quo contra Fridericum excommunicationis poena emanavit, omnia ei adversa evenisse. Vide sub finem huius cap. *Mecatt.*

(2) De hac Friderici victoria mentionem non facit *Villanius*. Mecatt.

(3) *Villanius* dicit: *Enzo Re di Sardigna*, forsan nomen corruptum est, & idem quam Henricum significat. *Mecatt.*

ſoli partium Ezelini in Etruria permanſerant. Qui quum ab iis (1) non reciperetur, quamquam ſe cetera imperata facturos affirmarent, poſtulavit ut Guelfos urbe propellerent. Qui ex iis, quos Florentini eiecerant in poteſtatem Friderici venere, ab eo male habiti ſunt, & in Arcem Miniatenſium cum ceteris prius captis & intruſis plaerique fame periere. Sed Rodulphus de Vrſania Vicarius, & Rainerius de Bondelmontibus, qui in Vrſania (2) capti fuerant, alter aqua demerſus interiit, alter excaecatus eſt. (3) Sunt qui dicunt Rainerium in Apuliam relegatum Nuceriae vitam finiſſe. Henricus Sardiniae Rex a Bononienſibus in pugnam adlectus magna ſuorum clade fugatus

 Pon-

(1) Quin potius Fridericus in Florentiae urbem ingredi recuſavit ut refert *Villanius Cap. XXXVI. Lib. VI.* in ea enim mortem obire verebatur. *Lo 'mperadore venuto in Toſcana non volle entrare in Firenze, nè mai non v' era entrato, guardavaſene, perchè per ſuoi augurii, ovvero detto di Dimonio, ovvero Profezia trovava, che dovea morire in Firenze, onde forte ne temea.* Mecatt.

(2) In Annalibus ita ſcribit]: *Rainerius Bondelmonte aqua demerſus interiit; & Rodulphus Vicarius primo excaecatus, deinde ſecuri percuſſus.* Lamius.

(3) *Villanius* dicit Guelfos captos eſſe ad Arcem, quam dicunt *Capraia*. Sic enim ille: *Capitano de' detti Guelfi era il Conte Ridolfo da Capraia, e Meſſer* Ri-

& (1) captus est. Paulo post Fridericus a Pontifice absolutus ea Lege fuit, si Barbaris bellum inferret. Sed is quia Pontificem sibi infestum sciebat, & prima navigatio sibi adversa male successerat, statuit Italia non discedere. Ad Regni curam versus Manfredo ea oppida dono dedit, quae circa Tarentum erant; vidensque Appulos ingenio mobiles, promtosque ad res novandas multa castella aedificari coepit, Brundusii, Bari, eiusdem ferme magnitudinis arces. Luceriae item & Castrum montis haud procul Andria; Aversae quoque & Capuae turres munivit. Ceterum Luceriam Agarenis quos Drepano adsportarat incoluit. Fagiam

Rinieri Zingane de' Bucndelmonti. E rappresentati a Fucecchio allo 'mperadore tutti gli menò seco prigioni in Puglia, e poi per lettere, e Ambasciadori a lui mandati da' Ghibellini di Firenze, a tutti quelli delle gran case nobili di Firenze fece trarre gli occhi, poi mazzerare in mare, salvo messere Rinieri Zingane perchè trovò savio, e magnanimo no 'l volle far morire, ma fecelo abbacinare, e poi in sull' Isola di Monte Cristo come religioso finio sua vita. Mecatt.

(1) Sic habet *Villanius Cap. XXXVIII.* laudati *Lib. VI. I Bolognesi uscirono fuori popolo, e cavalieri contro al detto Enzo, e combatteronsi con lui, e sconfissonlo, e presonlo nella detta battaglia con molta di sua gente, e lui misono in carcere in una gabbia di ferro, e in quella con grande disagio finio sua vita a gran dolore.* Mecatt.

giam praeterea in Apulia aedificavit, & multa loca religiosa. In quibus Ecclesiam Cosentinam, quam etiam librorum multitudine exornavit, & alia item permulta memoratu digna effecit, de quibus si singillatim referre vellem tempus me potius, quam materia desereret; & alio festinare res ipsa me admonet.

Iisdem temporibus Philippus Ludovici Regis filius natus est. Deinde Fridericus Florentiam (1) Apuliae oppidum haud procul Venusio petens, aegritudine correptus anno sexto & quinquagesimo suae aetatis condito testamento interiit, (2) anno salutis MCCL.

(1) Ille qui mortem Friderico Imperatori praedixerat, iuxta Landinum, Michael Scotus esse putatur, de quo meminit Dantes Aligherius cap. XX. Inferni ubi ait.

Quell' altro, che ne' fianchi è così poco,
Michele Scotto fu, che veramente
Delle magiche frode seppe il giuoco.

(2) *Villanius* refert Manfredum Friderici nothum patri mortem accelerasse. Sic enim habet *Cap. XLII. Lib. VI. Nel detto anno MCCL. essendo Federigo Imperadore in Puglia nella Città di Firenzuola all' uscita di Abruzi si ammalò forte, e già non si seppe guardare dal suo augurio. Che trovava che doveva morire in Firenze, e come dicemmo dinanzi per la detta cagione mai in Firenze non volle entrare, nè nella Città di Faenza. Ma male seppe interpetrare la parola*

MCCL. die decima ſeptima Decembris. Sepultus eſt Panhormi in Eccleſia Cathedrali ſepulcro Porphyreo ſatis excellenti. Sui vero teſtamenti ſic exordium eſt. *Primi Parentis incauta tranſgreſſio ſic poſteris legem humanae conditionis indixit ut eam non proclivis ad poenam, nec baptiſmatis tam celebris quam ſalutaris unda ſervaverit, quin*

rola mendace del Dimonio, che gli diſſe, che ſi guardaſſe, che morirebbe in Firenze; ed egli non ſi guardò di Firenzuola. Ed avvenne, che aggravando di ſua malattia, eſſendo con lui un ſuo figliuolo baſtardo, che avea nome Manfredi, deſiderando d' avere il teſoro di Federigo ſuo Padre, e la Signoria di Puglia, e di Cicilia, e temendo, che Federigo di quella malattia non iſcampaſſe, o faceſſe teſtamento concordandoſi col ſuo ſegreto Ciamberlano, promettendogli molti doni, e Signoria con un primaccio, che a Federigo puoſe il detto Manfredi in ſu la bocca sì l' affogò. E per queſto modo morì il detto Federigo diſpoſto dello 'mperio, e ſcomunicato da Santa Chieſa, ſenza penitenza, e ſanza alcuno ſacramento di Santa Chieſa. E per queſto potemo notare la parola, che Criſto diſſe nel Vangelio. Voi morrete nelle peccata voſtre. Così avvenne a Federigo, il quale fue così nimico di Santa Chieſa, ch' e' fece morire la moglie, e Arrigo ſuo figliuolo, e videſi ſconfitto, ed Enzo ſuo figliuolo ſconfitto, e preſo, ed egli dal ſuo Figliuolo Manfredi vilmente morto ſanza penitenza; e ciò fu il dì di Santa Lucia di Dicembre li anni di Criſto MCCL. E lui morto il detto Manfredi preſe la guardia del Reame e tutto il teſoro; e 'l corpo di Federigo fece portare, e ſeppellire nobil-

quin fatalis eventus mortalitas, cui praecedentis lascivia transgressionis in poenam culpa transfusa tanquam cicatrix ex vulnere remaneret. Nos igitur Fridericus divina favente clementia Romanorum Imperator, & semper Augustus, Ierusalem, & Siciliae Rex memor conditionis humanae, quam semper comitatur innata fragilitas, &c. in quo constat Conradum filium suum universalem instituisse heredem, cui si mors accideret, Manfredum inter ceteros scripsit heredem, Barulumque Conrado reliquit. Reliquit praeterea Manfredo Tarenti Principatum a petra Raffetti usque ad ortum fluminis Bradani, & comitatum Montis Canori, Tricaricae, & Grammae, usque ad mare, Terebari, & Polliniani. Praeterea in Monte Galgano Comitatum honoris Sancti Angeli cum omnibus ad di-

nobilmente alla Chiesa di Monreale in Cicilia di sopra la Città di Palermo, ed alla sua sepoltura volendo scrivere molte parole di sua grandezza e podere, un Cherico Trontano fece questi brevi versi, i quali molto piacquero a Manfredi, ed agli altri Baroni, e fecegli intagliare nella detta sepoltura, li quali dicono così.

Si probitas, sensus, virtutum gratia, census,
Nobilitas orti possent resistere morti,
Non foret extinctus Fridericus qui iacet intus.

Mecattius.

dictum honorem spectantibus. Ita tamen, ut praedicta omnia a Conrado recognosceret. Legavit item Friderico nepoti Austriae, & Stiriae Ducatum, dummodo in his Conradum superiorem cognosceret. Cypri expensis voluit decem millia auri uncias quotannis persolvi. Legavit praeterea Henrico eius filio unum ex duobus Regnis quod Corradus decrevisset, vel Aureliense, vel Ierosolymitanum (1); cui etiam pro

(1) *Collenuccius* de Friderici Imperatoris vita mentionem faciens eum maximum, sapientissimumque, virum fuisse ostendit. Nam strenuissimum Ducem, formosissimumque hominem, prudentem, artium, linguarumque peritum, ac literis excultum facit. Magnificum, liberalem, gratissimumque in beneficos praedicat. Multa in honorem Christianae fidei, & Ecclesiasticae libertatis conservationem, & ad defensionem Italiae scripsisse adfirmat. Verum Fridericum plurimis, & quidem maximis notatum vitiis faciunt Scriptores fere omnes. Videatur Divus *Antoninus Archiepiscopus Florentiae* Parte 3. suorum Chronicorum. *Thomas Costus* Neapolitanus scriptor ad Historiam *Pandulphi Collenuccii*. Et pro cunctis audiatur *B. Corius* de morte Friderici sic loquens. *E questo fine ebbe il nefario, e sevissimo Tiranno, perpetuo nemico de' Sacerdoti, spogliatore de' Tempi, dispregiatore della Pontificia Maestà, perturbatore della quiete Italiana, ed autore d' ogni esiziale discordia; dal quale poi le sedizioni crescendo, le mortalità insino nel mezzo delle Città non sono cessate.* Mecatt.

pro expenſis centies mille uncias dari mandavit. Praeterea omnia bona Eccleſiarum reſtituit, ad quos iure teneretur, iuribus tamen Imperii ſemper ſalvis; ſubditoſque Regni Neapolitani, & Siciliae exemtos ab omni onere eſſe voluit, nam Guillielmo tenebantur. Captivos omnes praeter mortis reos relaxare iuravit praeſentibus Bartholomaeo Marchione de Abrigo Legato ſuo, & Richardo Comite Caſertae genero ſuo, & Petro Ruffo Mareſchallo, et Richardo de Monte nigro Magiſtro Iuſtitiario, & Magiſtro Ioanne de Hydrunto, et Ioanne de Prochyta Medicis, et aliis teſtibus, ut in eius teſtamento continetur, quod in Archivo Neapolitano eſt.

FINIS.

